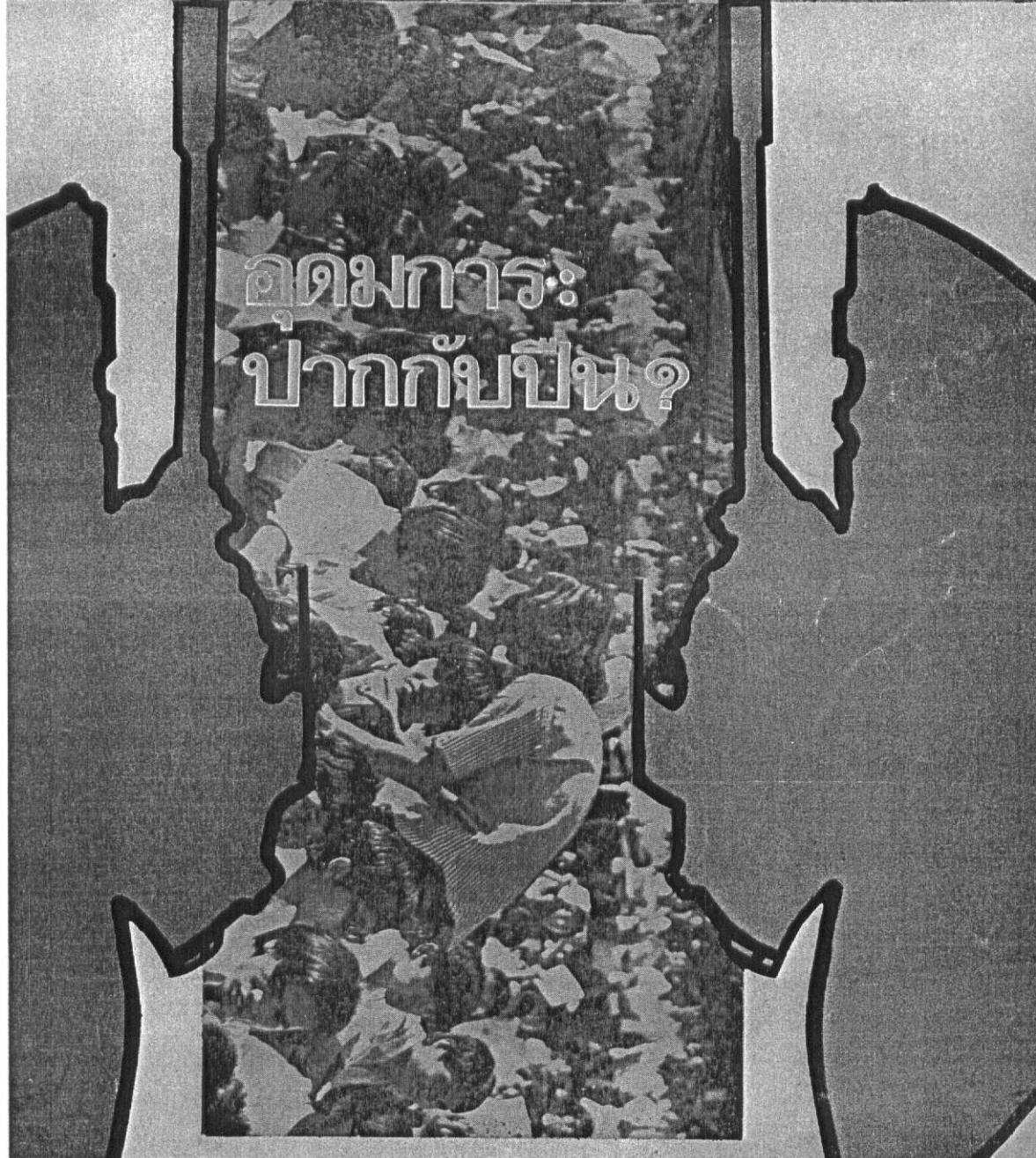

พฤษภาคม ๒๕๑๖

สังคมศาสตร์ปริทัศน์

อุดมการ:
ปากกับป็น?

จิตรกรรมอเมริกัน

น. ณ ปากน้ำ แผล

จาก History of American Painting

ซึ่งเป็นหนังสือประวัติศาสตร์ศิลป์ของสหรัฐอเมริกา

มีภาพเขียนประกอบภายในเล่มมากกว่า ๕๐ ภาพ

รูปเล่ม กะทัดรัด ออกวางตลาดภายในเดือนนี้

สั่งซื้อได้ที่ สำนักพิมพ์สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย

จุฬา ซอย ๒ ถนนพญาไท ก.ท. ๕ โทร. ๕๗๖๒๒

กึ่งดวงคำศัพท์ปริทัศน์

ฉบับที่ ๓ ปีที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๑๖

พันศักดิ์ วิญญูรัตน์
ฉันทินา อังระสุร์รักษ์

- ๔ อธิษฐาน
๕ จดหมายถึงบรรณาธิการ
๑๐ บทนำ : อุดมการณ์ของนักหนังสือพิมพ์อยู่ที่ตรงไหน
๑๓ พลวาทใหญ่กับปลาเถล / นโยบายมั่ว ๆ จะไปถึงไหนกัน
๑๗ เมืองไทยไม่ใช่กรุงเทพฯ / หลักประกันอันอ่อนแอของโครงสร้างใหม่
เพื่อสันติภาพอันถาวร

บทความจากปก

ยลิต นวพันธ์	๒๔	พ.ม.เฮล. ๔๘๐ ข่าวการเมือง
แสวง ประชาธรรม	๔๑	ร้อยกรอง / ในท่ามกลางประชาชน
สุรพงษ์ ชัยนาม	๔๒	ว่าด้วยปัญหาอุดมการณ์
วิระ ศิริอาษาวัฒนา	๕๑	ร้อยกรอง / ดอกสร้อย
วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์	๕๒	อุดมการณ์กับสังคมไทย
ไพฑูริย์ สายสว่าง	๕๘	ทหาร - พลเรือนต่างกันอย่างไร
กมล สมวิเชียร	๖๕	ปัญญาชนกับอำนาจ
บุญรัตน์ บุญชนะเขตมาลา	๗๐	คนค้ำหนัง / หนังในโลกที่สาม : ละตินอเมริกา
เฉลิม อยู่เวียงชัย	๗๗	คนค้ำหนังสี่ / ที่ปกิร : ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน
ธรรมเกียรติ กัณโริ	๕๐	คนค้ำงาน / ชีวิตและงานของ ส. ธรรมยศ
คำสิงห์ ศรีนอก	๕๗	คำพวงลม / ข่าวจากปลาขนา
สิดัน บ้านหุ้ง	๑๐๐	ถวิล่างคน / คาง วัน หมิว : ความตายจุดไฟให้กับแก้วเวียงคานามเหนือ
ไสน์รัช โบล	๑๐๒	เรื่องแปลจากเฮลธรัน / จะต้องทำให้สำเร็จ
พิทักษ์ บุญญาสุทศ	๑๐๕	โลกที่สาม / ปัญหาการว่างงานที่รออยู่
ณอม ไชยวงษ์แก้ว	๑๑๑	ร้อยกรอง / ถนนสายรุ่ง
พิภพ ธงไชย	๑๑๒	คนค้ำสิ่งแวคล้อน / ความตายของนกรหลวง: คอนน่าน้ำและน้ำเสียเป็นพิษ
	๑๑๖	วิจารณ์หนังสือ
	๑๑๘	ข่าวในวงการหนังสือ
	๑๑๕	บรรณาธิการ

ผู้วิจารณ์หนังสือ

วิทยากร เข้มกุด ลิขิต ชิวเวกีน

ต้นตี เลิศสุขุม

ลอกแบบปก

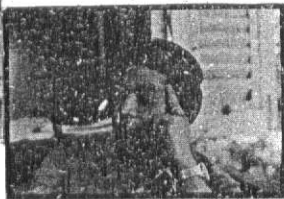
กมล

สุรพงษ์

วารินทร์

สรราช

ก่อนได้ปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยคอร์เนล วารินทร์ วงศ์ทาญะเชาว์ เขียนเรื่องให้เรามาเป็นประจำ เขาหัวเราะอย่างมีความสุขเสมอ เมื่อมีผู้ถามเกี่ยวกับหนังสือ ชาวบ้าน ที่เขาเคยเป็นบรรณาธิการวารินทร์เขียนหนังสือได้ทั้งประเภทสนุกสนาน และประเภทที่แม้แต่สุตรเศรษฐศาสตร์ ชนิดอ่านกันเพียง ๒ คน ก็อู้เขียนกับคนตรวจปฏิพสุรพงษ์ ชัยนาม ถึงแม้จะเป็นข้าราชการประจำ ฝ่ายหนังสือพิมพ์ของกระทรวงการต่างประเทศ แต่เขาก็เขียนเรื่องให้เราใช้นามจริงเสมอ ปัจจุบัน สุรพงษ์ทำงานอยู่ ณ สถานทูตไทย ประเทศอินโดนีเซีย กมล สมวิเชียร นักเขียนประจำอีกคนหนึ่งของเรา ซึ่งระยะหลังไม่ค่อยได้เขียนส่งมา เพราะกลายเป็นนักปาฐกผู้ชำนาญเวที สรรเมเกียรติ กนิษฐ์ ผู้ช่วยสารานุกรมฝ่ายวิชาการของหนังสือ ปาจารย์สาร ปัจจุบันยังศึกษาอยู่ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร เฉลิม ฮุยเวียงชัย สนใจงานทางวรรณกรรมวิจารณ์เป็นพิเศษ ปัจจุบันเป็นศึกษานิเทศ อยู่ ที่กรมผู้คัดกร กระทรวงศึกษาธิการ ฉันทิมา อ่องสรวิชัย เคยเขียนให้ 'ปริทัศน์' เกี่ยวกับสงครามเวียดนามมาก่อน ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชลิต แนวพนิช นักเขียนหน้าใหม่ที่ขอแนะนำไว้ ณ ที่นี้ ปัจจุบันยังเป็นนักศึกษาอยู่ที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ©

เจ้าของ: นายป๋วย อึ๊งภากรณ์

แทนสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

คณะที่ปรึกษา: นายพันศักดิ์ วิญญรัตน์

นายรังสรรค์ ฐานะพรพันธุ์

นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา: นายสุชาติ สวัสดิ์ศรี

สำนักงาน: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย สมาคมสังคม

ศาสตร์แห่งประเทศไทย ถนนพญาไท จุฬาฯ ซอย

๒ พระนคร โทร. ๕๗๖๒๒

กองบรรณาธิการ "สังคมศาสตร์ปริทัศน์" รายเดือน

นายสุชาติ สวัสดิ์ศรี

บรรณาธิการ

นายชวลิต บุญญาลักษณ์

ผู้จัดการ

นายพิภพ ธงไชย

ผู้ช่วยฝ่ายบรรณาธิการ

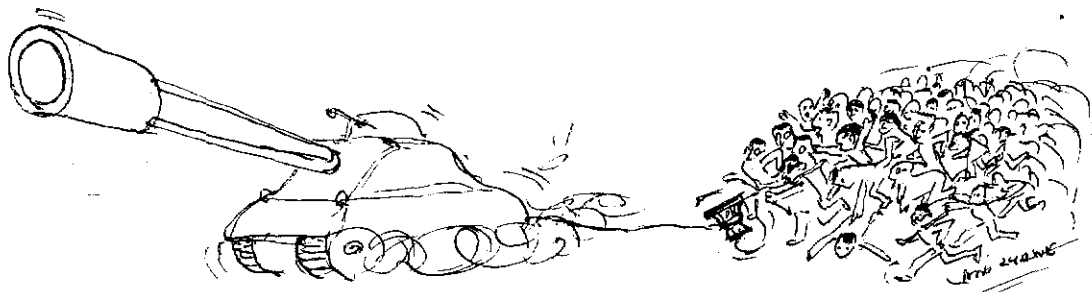
นายนิวัติ กองเพียร

ผู้ช่วยฝ่ายศิลป์

นายสมพล เมนาคม

เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ

นางสาวกนกพรรณ ชาญปรีชา เจ้าหน้าที่ฝ่ายจำหน่าย

อ้อยเหี่ยว

อุดมการณ์กับการยึดเยียด

สมัยนี้ มีการพูดถึงอุดมการณ์กันมาก จนถือได้ว่าเป็นยุคของอุดมการณ์ ทำให้นึกถึงว่า อุดมการณ์เก่าๆ ที่ทำให้เราอยู่ร่วมกันมานานเกือบ ๑ พันปีนั้น คงจะไร้ความหมาย จึงต้องมีการพูดถึงเรื่องนี้กันมากเป็นพิเศษ การแสวงหา ได้เริ่มอย่างจริงจังในสมัยรัชกาลที่ ๕ กลุ่มที่เป็นเจ้าก็เจ้าการในเรื่องนี้ ก็มีอยู่เพียง ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มทหาร และกลุ่มปัญญาชน

สำหรับกลุ่มทหาร เมื่อคิดอุดมการณ์อะไรขึ้นมาได้ ก็ยึดเยียดให้ชาวบ้านรับได้ง่ายด้วยปืน ส่วนกลุ่มปัญญาชน ล้าปากหน่อย แต่ก็ไม่มากนักเพราะตนถนัดในวิชาการแบบนั้นอยู่แล้ว คือการใช้คำพูดเป็นอาวุธ ชาวบ้านที่ไร้อาวุธทั้ง ๒ ประเภท จึงถูกห่มแทงให้เจ็บปวดตลอดมา ตกเป็นทงเบียดล่าง

ตกเป็นเครื่องมือ ตกเป็นขื่ออ้างอิง แล้วก็ได้อุดมการณ์อะไรก็ไม่รู้ ดูไม่ออก ฟังก็ไม่เข้าใจ

แต่ที่รู้แน่ว่าอุดมการณ์ที่คนในชาติ โดยเฉพาะที่ทั้งสองกลุ่มได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติอยู่นั้น คือจะโกงเมื่อมีโอกาส พยายามหาเงินให้ได้มากที่สุด สร้างสถานะของตนให้เข้มแข็ง เพื่อจะได้ตายตาหลับ ซึ่งไม่ว่าเรื่องนี้จะจัดเป็นอุดมการณ์ของชาติได้หรือไม่ เพราะเห็นว่าทั้ง ๒ กลุ่มต่างก็พยายามประนีประนอม ยอมใช้อุดมการณ์นั้น ตามกาลเทศะ กันมาตลอดทุกยุคทุกสมัย ทางทหารนั้นวันดีคืนดี ก็ปฏิวัติแย่งอำนาจกันเสียที ทางปัญญาชนนั้นเล่า วันดีคืนดีก็ลุกขึ้นมาตำบิรภาพกันเสียที แล้วทั้งสองฝ่ายก็ถอยทีถอยอาศัยร่วมกันบริโภคน้ำไป ส่วนมวลชนนั้น ขอให้ยึดตามแบบเดิมไปก่อน ตราบเท่าที่จะแสวงหาอำนาจและอุดมการณ์ให้แก่ตัวเองได้อย่างแท้จริง

กันเบ็ด

จ.ม.ป.ก

サンゴマサー・パリタット「黄禍」特集号の表紙

タイ国の代表的雑誌による
日本批判特集号一挙転載!

日本「黄禍」特集

ฉบับ 'ภัยเหลือง' แปลเป็นภาษาไทยญี่ปุ่น

ผมรีบเขียนจดหมายนี้เพื่อแสดงความขอบคุณอย่างจริงใจ สำหรับการทำท่านได้ดำเนินการให้แก่นิตยสาร ชูโอ โกรอน *The Chuo Koron* ซึ่งได้มอบหมายให้ผมจัดการแปล สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับ "ภัยเหลือง" ของท่านเป็นภาษาญี่ปุ่น ผมหวังว่าขณะนี้ท่านคงได้รับนิตยสารฉบับเดือนกุมภาพันธ์ซึ่งได้จัดส่งให้ท่านทางเมล้อากาศเรียบร้อยแล้ว ผมได้แปลบทความแทบทุกบทความตลอดจนข้อคิดเห็นรวมทั้งบทวิจารณ์หนังสือในนั้นเกือบทั้งหมด นอกจากบทความเดิมซึ่งเขียนโดยชาวญี่ปุ่น ผมได้เขียนคำแนะนำอธิบายความเป็นมาของนิตยสารของท่านและทั้งได้ย้ำถึงความสำคัญเกี่ยวกับการสนทนาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในวาระสำคัญนี้ด้วย ผมตั้งใจใคร่จะบอกให้ท่านทราบว่าปฏิภริยาเกี่ยวกับนิตยสารนี้เกือบจะเรียกได้ว่าเป็นประตูที่เปิดทีเดียว เท่าที่ผมได้รับโทรศัพท์ทางไกลซึ่งเรียกจากโตเกียววันละสองสามครั้ง แสดงความยินดีต่อการกระทำอย่างสามารถอาจหาญนี้ จำนวนพิมพ์ของชูโอ โกรอน

七二年十月下旬から、学生を中心に激しく展開されたタイの「日本商品ボイコット運動」は、その激しき、波及のひろがりにおいて日本に衝撃を与え、なお手をつづけている。これより先、タイの代表的な知識人雑誌、月刊「サンゴマサー・パリタット」(社会科学評論)一九七二年四月号は、「黄禍」特集と題して全巻、日本批判特集を企画し内外の注目を浴びた。そこに展開された論調は、多かれ少かれ他のアジア諸国に共通したものとみるべきであろう。「黄禍」という二つの文字に、われわれは七〇年代の日本とアジアの複雑な関係を見る。その意味でこれは日本人必読の資料であると考え、ここにそのほぼ全文を転載することにした。この転載にあたって、本誌との契約に好意をもって応じてくれた同誌の協力を要するものである。
なお、文中(……)は原文の註・補足を示し(……)は訳者注を示す。本誌編集部がつけだした見出しの場合はその旨断ちである。

石井 米雄
吉川 利治
赤木 攻

(編訳) (協力) (東京大学経済・東洋アジア研究センター) (大阪府立大学国際部) (大阪府立大学国際部) (元大阪府立大学研究員)

เท่าที่ผมได้ทราบว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง ๒๐,๐๐๐ เล่ม จากจำนวนพิมพ์จำหน่ายประจำ ๑๐๐,๐๐๐ เล่ม ผมแน่ใจว่าจำนวนสต็อกที่เหลืออยู่บ้างคงจะหมดไปในเร็ววันนี้ ผมได้แนะนำเขาว่า ควรจะเขียนจดหมายทำนอง "จดหมายถึงบรรณาธิการ" ต่างหากเป็นพิเศษโดยเขียนเป็นภาษาไทย และส่งมายังสังคมศาสตร์ปริทัศน์ด้วย

ดร. โยนิโอ อิชิอิ
ศูนย์ศึกษาเกี่ยวกับอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้
Kyoto University, Japan

ขอทวงสักการะ

เมื่อได้อ่านคอลัมน์ กรุงเทพฯ ไม่ใช่มอง
ไทย ของอาจารย์รังสรรค์ ใน สังคมศาสตร์
ปริทัศน์ฉบับเดือน ก.พ. นี้แล้ว ผมทั้งเห็นด้วย
และไม่เห็นด้วยในหลายประเด็นด้วยกัน

ความจริงเรื่องทั้งหมดที่ผมเคยได้ยินอาจารย์
รังสรรค์พูดมาสองครั้งแล้ว ผมจับความได้ว่าอาจารย์
รังสรรค์ไม่เห็นด้วยกับการจัดสัปดาห์ต่อต้านสินค้า
ญี่ปุ่นเมื่อปลายเดือน ก.พ. ๒๕๑๕ และเห็นว่าไม่
ควรมีการแอนตี้แบบนี้อีกในเวลาข้างหน้าไม่ว่าจะ
เป็นสินค้าอเมริกัน อังกฤษ เยอรมัน ฯลฯ เพราะ
“ปัญหาเบื้องต้นของเรื่องนี้ น่าจะอยู่ที่ว่า เรา
เชื่อหรือไม่ว่าการค้าระหว่างประเทศ และการลงทุน
ระหว่างประเทศเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทย และ
ช่วยให้สวัสดิการทางเศรษฐกิจของประชาชนไทย
เพิ่มขึ้น” คนอื่นจะเห็นอย่างไรไม่ทราบ แต่
สำหรับผมนั้นผมเชื่อครับ แต่ว่าเชื่อครึ่งเดียวเท่า
นั้น ตามทฤษฎีที่ถ่ายทอดกันมาก็น่าจะเป็นอย่างนั้น
แต่ทฤษฎีอะไรก็ตามจะต้องมีสมมติฐาน มี con-
ditions ที่จำกัด การค้าระหว่างประเทศ และการ
ลงทุนระหว่างประเทศจะเป็นประโยชน์ต่อสังคม
ไทยโดยไม่มีข้อแม้แน่นอนเป็นไปไม่ได้ ผมเองนั้น
ไม่แตกงานทางเศรษฐศาสตร์พอจะเทียบได้กับ
อาจารย์รังสรรค์เลย จึงยกได้เพียงตัวอย่างง่ายๆ เช่น
การลงทุนของต่างชาติในบ้านเรานั้น “ประโยชน์
ต่อสังคมไทย” ที่คิดว่าควรจะได้กันก็คือ จะทำให้
คนไทยมีการมีงานทำมากขึ้น พร้อมกันนั้นก็จะได้
เรียนรู้วิธีการผลิตทางเทคนิคสมัยใหม่ ตลอดจน
ความชำนาญในด้านการบริหารการจัดการ เป็นต้น
แต่ถ้าต่างชาติเขามีลเม็ตพิเศษที่สามารถทำให้สิ่ง
ที่ควรจะเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองของเรา (แลก
เปลี่ยนกับการที่เขาเข้ามาทำมาหากิน หากว่าใน

เมืองของเรา) เหล่านี้กลับไปเป็นประโยชน์ต่อ
พวกเขาเองทั้งหมด หรือเกือบทั้งหมดแล้วใช้ เรา
จะยังปลาบปลื้มใจใน “ประโยชน์” ขาดๆ วันๆ
อย่างนี้ต่อไปได้อย่างไรกัน เราควรจะทยอยปรับ
สภาพที่ไม่ได้ประโยชน์ที่ควรจะได้ ไปจนตายอย่าง
นั้นหรือ

นักธุรกิจญี่ปุ่นพูดเสมอว่าที่เขาเข้ามาแสวงหา
ผลประโยชน์จากทรัพยากรของประเทศไทยได้ตาม
ใจชอบเช่นนี้เป็นความผิดของคนไทยเอง ที่ไม่มี
กฎหมาย หรือกติกานำกับไว้ว่าจะเอาอย่างไรกันแน่
ผมเชื่อว่าศูนย์นิสิตนักศึกษาจัดสัปดาห์แอนตี้สินค้า
ญี่ปุ่นขึ้นครั้งนั้นก็เพื่อกระตุ้น หรือ ปลุกเขย่า ให้ผู้มี
อำนาจทางการเมืองของไทยหันมาสนใจเรื่องนี้ให้
จริงจังมากขึ้นเป็นข้อสำคัญ ข้อหนึ่งในจำนวนสอง
ข้อใหญ่ ซึ่งมีอยู่ ๑๐ ข้อย่อย ตามที่ได้ยื่นเสนอต่อ
กอง บก. สหามเสือบ้า ผลที่ออกมาอย่างน้อยเราก็
ได้ พรบ. ควบคุมอาชีพคนต่างด้าว ไว้แล้ว
ฉบับหนึ่ง (แม้จะไม่สมบูรณ์นัก ก็ยังดีกว่าไม่มี)

แต่แรกนั้นผมเคยพูดกับแม่ผมว่าผมเป็นกลาง
แต่เมื่อได้ฟังอะไรๆ จากปากของคุณธีรยุทธเอง
แล้ว ผมก็เห็นด้วยกับการรณรงค์ครั้งนั้นอย่างมาก
ผมคิดว่าใครก็ตามที่เข้าใจว่าชาวพาดหัวใน นสพ.
รายวันในเมืองไทยเป็นเป้าหมายจริง ๆ ของคุณ
ธีรยุทธและเพื่อนพ้องแล้ว บุคคลนั้นก็คงจะเข้าใจ
ผิดไปอย่างน่าเป็นห่วง ตามคำพูดของคุณธีรยุทธ
นั้น เป้าหมายที่แท้จริงของการจัดสัปดาห์แอนตี้สิน
ค้าญี่ปุ่นนั้นอยู่ที่สาระสำคัญของเอกสารที่ยื่นต่อ
ชนชั้นปกครองของไทยและญี่ปุ่นต่างหาก การพูด
ถึงตุลการจำเป็นเพียงกลยุทธ์ในการเรียกร้องความ
สนใจจากประชาชนเท่านั้น ซึ่งก็เห็นกันอยู่แล้วว่า
ได้ผลดีมาก ผมยังไม่แน่ใจว่าถ้ามีใครพูดถึงปัญหา
เศรษฐกิจกันแล้ว แล้ว เขาจะตั้งคูดให้ layman

มาสนใจเขาได้ การยกเอาญี่ปุ่นมาตีกันจะเป็น เพราะสามารถเห็นได้ชัดในบ้านเรา ยิ่งกว่านั้น ญี่ปุ่นยังมีอะไรๆ พิเศษที่คนอื่นเขาไม่มีด้วยซ้ำไป ผมค่อนข้างเห็นด้วยว่าการรณรงค์ครั้งนี้ไม่ fair นึก แต่ผมคิดว่าดีกรีแห่งความเป็นไปได้คง จะมีน้อยมากหากเราจะมาค้นหาให้พบว่า “พ่อค้า และนายทุนประเทศอื่นๆ” ประเทศใดบ้างที่ดำเนิน ธุรกิจ-อุตสาหกรรม โดยใช้ “วิธีการอันสกปรก ปานกัน” อาจารย์รังสรรค์ (และอาจารย์กลุ่มหนึ่งที่ธรรมศาสตร์) หนักรู้ดีกว่าญี่ปุ่นจะเห็นว่าเราแอนตี้แบบลำเอียง แล้วจะมาแก้แค้นกับเราแบบเดียวกันบ้าง ผมคิดว่าเหลวไหลมากกว่า ผมเคยอ่าน บทความที่คนญี่ปุ่นเขียนเตือนพวกเขาด้วยตัวเอง มาไม่นานเลยในเรื่องเหล่านี้ก่อนที่จะมีการ boycott ในบ้านเราเสียอีก แสดงว่าเขารู้ตัวกันดีอยู่แล้ว แต่ ยังไว้เชิงอยู่เท่านั้น คงจะเข้าทำนอง face saving อยู่เหมือนกัน

อาจารย์ รังสรรค์กล่าวว่า ถ้ารัฐเห็นว่าสินค้า ฟุ่มเฟือย “เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหา การค้าและดุลชำระเงินขาดดุล” และทำให้คนไทย “มีนิสัยฟุ้งเฟ้อไม่มั่งคั่ง” แล้วละก็ รัฐก็ควรมี นโยบาย “ห้ามสินค้าฟุ่มเฟือยเข้าประเทศ” ผม นึกถึงคำของอาจารย์ ดร. ป่วย ที่เคยกล่าวไว้ว่า การสกัดกั้นของฟุ่มเฟือยจากภายนอกนั้น นอกจาก การ ban โดยตรงแล้วเรายังมีทางเลือกอีก ๒ ทาง คือ การจำกัดโควต้า กับ การตั้งกำแพงภาษี ศุลกากร การห้ามโดยตรงนั้นเป็นอันตรายเหมือนกับช่วยให้เกิดการค้าของเถื่อนมากขึ้น เหมือนสินค้า จากจีนบนผืนแผ่นดินใหญ่ในขณะนี้ การจำกัด โควตาก็อาจมีปัญหาเล่นพวกได้ง่าย ผมเข้าใจเอาเองว่า อาจารย์ป่วยท่านนิยมวิธีสุดท้ายมากที่สุด คิดว่าคงไม่ผิด

ที่ผมจะท้วงติงก็มีเท่านี้ ด้วยความสัตย์จริง แล้วผมไม่ได้ตั้งใจจะขัดคออาจารย์รังสรรค์เลย อาจารย์รังสรรค์เป็นบุคคลที่ผมเคารพนับถือมาก คนหนึ่ง ผมคิดว่าถ้าผมจะขัดคอจริงๆ แล้วผม สามารถทำได้มากกว่านี้ หวังว่าอาจารย์คงจะไม่ โกรธเกรี้ยวผม อาจารย์พูดมาตั้ง ๓ ครั้งแล้วเป็น อย่างน้อย ผมเพิ่งครั้งเดียวเท่านั้น ผมยังจำได้ดี ว่าผมได้ยินชื่ออาจารย์รังสรรค์มาก่อน ชื่อ วิทยากร หรือสุชาติ เสียด้วยซ้ำ

ข้อเสนอของอาจารย์รังสรรค์ทั้งสามข้อ ผม เห็นด้วยอย่างเต็มที่ ถ้ารัฐทำได้ก็ดี

ชลิต

กรุงเทพมหานคร

นักศึกษาขอนแก่นเดินขบวน - ทำไม?

ข่าวเกี่ยวกับนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นจะ เดินขบวนประท้วงอะไรต่อมิอะไรที่แพร่ออกมาเข้า หูบ่อยครั้ง เช่นมีข่าวว่านักศึกษาจะประท้วงเรื่อง น้ำประปาไม่ไหล หรือที่ว่านักศึกษาขบวนการหนึ่ง วางแผนจะ “โค่นอำนาจ” อธิการบดี โดยช่วย กันค้นหาหลักฐานต่างๆ เพื่อใช้ผูกมัดตัวอธิการบดี ให้หลุดจากตำแหน่งให้ได้ นั่นเป็นข่าวลือมานาน แล้ว แต่ก็ยังไม่เห็นมีความเคลื่อนไหวใดๆ จน กระทั่งเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๑๖ ซึ่งเป็นวัน สถาปนามหาวิทยาลัย อารมณ์อันหงุดหงิดของนัก ศึกษาจึงได้ถึงจุดระเบิดและนับว่าวันนั้นเป็นวันที่ กรรมกรสโมสรกำลังจะปรับความเข้าใจคืนกัน ระหว่างนัก ศึกษาคณะเกษตรศาสตร์และคณะวิศวกรรมศาสตร์ซึ่งมีเรื่องไม่พอใจกันมานาน ผลก็ออกมาที่หน้าตาเห็น

ความจริงแล้วเรื่องนักศึกษามหาวิทยาลัย ประท้วงฝ่ายบริหารของมหาวิทยาลัยนั้น มิใช่เหตุ

การณใหม่อะไรเลย เหตุการณ์เช่นนี้เกิดมานานแล้ว
ในมหาวิทยาลัยทั่วโลก และผลที่ตามมาส่วนมาก
ก็คือการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงแก้ไขให้
ดีขึ้น แต่สำหรับที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น จาก
วันที่ ๒๕ มกราคม จนถึงวันที่ข้าพเจ้ากำลังเขียน
อยู่นี้ ๒๐ กว่าวันเข้าไปแล้ว ยังไม่มีวีแววอะไรที่
เปิดเผยออกมาให้ชาวโลกรู้เลย และสภาพมหา
วิทยาลัยก็ปิดตายแทบจะเป็นมหาวิทยาลัยร้าง จน
ทำให้เกิดความไม่เข้าใจอะไรหลาย ๆ อย่าง

๑) ข้าพเจ้าไม่เข้าใจว่า ทำไม ผู้ใหญ่ทาง
ทบวงมหาวิทยาลัย จึงต้องสั่งปิดมหาวิทยาลัยนาน
ถึงเกือบ ๕๐ วัน นานเกินความจำเป็นและสิ้น
เปลืองเกินความจำเป็น ทำไมการเดินขบวนเล็กๆ
ซึ่งเป็นเรื่องในครอบครัวเพียงเท่านั้นจึงมีผลต้องหยุด
การเรียนเนิ่นนาน อาจารย์ประมาณ ๑๐% กับนัก
ศึกษา ไม่มีเรื่องอะไรกัน การเรียนการสอนน่า
จะยังดำเนินต่อไปได้ ระยะเวลา ๕๐ วันนั้นแรง
งานสูญเปล่าถ้าจะคิดกันแล้วมากมายเหลือเกินทั้ง
อาจารย์ และคนงานในมหาวิทยาลัยที่กินเงินภาษี
ของราษฎรแม้จะมีคำสั่งว่าทุกคนยังต้องปฏิบัติหน้าที่
ตามปกติ นั้น ก็เป็นเพียงคำสั่งตามหน้าที่เช่นกัน
แต่ในทางปฏิบัติเป็นเช่นนั้นไม่

๒) ข้าพเจ้าไม่เข้าใจว่า ทำไม

ก. เมื่อนักศึกษาเดินขบวนมาที่หน้าบ้าน
อธิการบดี ท่านจึงออกมาถ่ายรูปนักศึกษาโดยยังไม่
ได้พูดอะไรเลย นักศึกษารู้ยู่ถ้าตัวเองปรากฏ
โฉมอยู่ในรูปเมื่อไร ก็ไม่พินิจพิจารณาโทษ
ตั้งนั้นก่อนอิฐจึงลอยมาเป็นอันดับสองต่อจาก
ถ่ายรูปของท่าน

ข. เย็นวันเดียวกันท่านเรียกประชุม
อาจารย์ถึง ๒ ชั่วโมง พูดเรื่องศัพท์เพหะของท่าน
โดยไม่อนุญาตให้อาจารย์คนใดปรึกษาพูดเลย?

ค. ท่านไม่อยู่พบกับนักศึกษาและพูดกัน
อย่างนักกีฬา - หรือผู้บริหาร ทำไมท่านจึงละทิ้ง
มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้ตกอยู่ในยุคมืด?

๓) ข้าพเจ้าไม่เข้าใจว่า ทำไม

ก. ฝ่ายบริหารจึงหลอกเรียกอาจารย์เข้า
ประชุมโดยใช้นายกสโมสรอาจารย์เป็นเครื่องมือ
เพียงเพื่อจะสุมหาตัวผู้สนับสนุนนักศึกษา แทนที่
จะประชุมหาทางแก้ไขปัญหากันอย่างแท้จริง?

ข. ฝ่ายบริหารฯ พยายามทำทุกวิถีทาง
เพื่อให้นักศึกษาทั้งหมดออกไปจากบริเวณมหา
วิทยาลัย เช่นโดยการออกประกาศทางสื่อสารมวลชน
ต่าง ๆ ทั่วประเทศให้ผู้ปกครองนักศึกษามารับ
หรือออกหนังสือไปตามบ้านผู้ปกครอง ให้มารับตัว
นักศึกษากลับบ้าน ทำราวกับนักศึกษาเป็นเด็กชั้น
อนุบาล และจะพยายามใช้นามของคณาจารย์ออก
หนังสือขอร้องให้นักศึกษาออกจากมหาวิทยาลัย (ซึ่ง
ไม่เป็นผลสำเร็จ) โดยไม่ให้เหตุผลอะไรมากไปกว่า
ว่า เมื่อออกไปหมดเรียบร้อยแล้วก็จะได้เปิดมหา
วิทยาลัยให้กลับมาเรียนตามปกติ

ค. ฝ่ายบริหารฯ ต้องประชุมเครียดทุก
วันโดยมีกองตำรวจรักษาการณ์อยู่รอบๆ และย้ายที่
ประชุมบ่อยๆ ทำไม?

ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการดำเนินนักศึกษาส่วนใหญ่นั้น
เมื่อเวลาผ่านไป หลังจากการฉายหนังกลางแปลง
การเล่นดนตรี เต้นรำ และเชิญท่านผู้ใหญ่หลาย
ท่านร่วมสนุกด้วยเป็นเวลาหลาย ๆ วันติดต่อกัน
เขาก็เริ่มจะรู้สึกและตั้งคำถามว่า เมื่อไหร่ทุกอย่าง
จะถึง solution แล้วจะได้รู้เรียนกันต่อไป ทุกคน
อยู่ในลักษณะการของการรอคอย คลื่นที่ตามหลัง
เรือของนักศึกษามานั้น มันใหญ่โตมโหฬารมากกว่า
ที่คาดคิดไว้ อะไรๆ ไม่ง่ายอย่างที่คิดไว้หรอก มติ
มหาชนของเขาไม่มีความหมาย เมื่อถูกโต้กลับใน

รูปของหลักการ การแข่งขันเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว
หนึ่ง แล้วในที่สุดพวกเขาทั้งหลายก็จะชนเข้าชน
ของออกจากมหาวิทยาลัยไป พร้อมกับความค้ำมิด
ในหัวใจ

ใครจะให้ความกระจ่างได้บ้าง?

“คอลลาพดุษณ์”
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แค้นใจแล้ว?

สังคมนศาสตร์ปริทัศน์ เป็นหนังสือของ
คนที่มีความเป็นหนุ่ม เพราะความคิดความเห็นจาก
หนังสือดูแข็งแรง มีเหตุผล สร้างแง่คิดและปัญญา
คุณ “อัจฉริยะในวัยหนุ่ม” เมื่อเป็นเช่นนั้น ผม
จึงขอแสดงข้อคิดเห็นบางประการดังนี้

จากฉบับที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๖ “เมืองไทย
’๕๕: บัซของดวงอีกตามเคย” หน้า ๔๔ ของ
กองบรรณาธิการ คอลัมน์ที่ ๑ ของหัวข้อ “การ
ศึกษาที่ไม่มีการศึกษา” ตามบทความผมมีความ
เห็นว่า สิ่งเหล่านั้นเป็นความจริงโดยตลอด แต่มี
ข้อโต้แย้งบางจุด จากข้อความ “---ความสามารถ
ทางการศึกษา เป็นต้น ถึงจะมีการเดินขบวนทาง
การศึกษา (ซึ่งถือได้ว่าเป็นการใช้วิธีรุนแรง) ก็
เป็นเพื่อส่วนตัวเป็นใหญ่---” และข้อความต่อไป
ถึงย่อหน้าใหม่

ในกรณี วศ. เรียกร้องเป็นมหาวิทยาลัย
(ประการแรก) การเปิดคณะเพิ่มเติมของ มร.
(ประการสอง) ข้าพเจ้าในนามคนไทยคนหนึ่ง
ไม่เห็นว่าเป็นการเห็นแก่ตัวเลย ประการแรกถ้า
เมืองไทยมีมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้น ไม่เห็นจะทำให้
สังคมเสื่อมตรงไหน ดูแต่ได้ตัว คน ๕ ล้านคน

มีมหาวิทยาลัย ๑๖ แห่ง ออสเตรเลีย คน ๑๘ ล้าน
คน มีมหาวิทยาลัย ๑๕ แห่ง แล้วไทยละ ๕๒ ล้าน
คน นำส่งสารทบวงมหาวิทยาลัย (ระคนสมเพช)
ที่ร้องว่า ตำแหน่งกัลณมือ คนช้เกียจเท่านั้นที่
ร้องว่างานกัลณมือ คนไทยมีผู้รับการศึกษาสูงกว่า
มศ. ๕ มีเพียง ๑% เท่านั้น (พ.ศ. ๒๕๐๘) แต่
เดือนเกือบ ๒% (พ.ศ. ๒๕๑๓) แล้วการสร้าง
ประโยชน์ให้ประเทศชาติโดยสร้างมหาวิทยาลัยโดย
ไม่เสียหรือขอเพิ่มงบประมาณของประเทศนั้นแล้ว
หรือ? ใครคิดบ้าง นศ. วศ. ทุกคนจะได้อะไร
เป็นส่วนตัว นอกจากทำให้ตัวเองเดือดง กศ.บ.
เป็นเพียงคณะหนึ่งในมหาวิทยาลัย เขาได้เป็นผู้
เสียสละแก่ชนรุ่นหลังให้มีโอกาสเรียนมหาวิทยาลัย
ต่างหาก ผลประโยชน์อาจจะตกกับอาจารย์บ้าง จะ
เห็นได้ว่ามันมีประโยชน์หลายๆ ทางพร้อมกัน เช่น
ได้สิทธิเสรีภาพทางการศึกษา เพื่อประเทศชาติ
เพิ่มชนชั้นกลาง และมีประโยชน์ส่วนตัวซึ่งเป็น
ส่วนน้อยกว่าทุกทาง นอกเหนือจากนี้แล้ว อาจารย์
ผู้สอนยังมีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถอย่างสม
ภาคภูมิ อย่าลืมน้ำคนที่อุทิศตัวเพื่องาน แต่ไม่มีงาน
ให้เขาเพียงพอ มันเป็นการเสียคุณลย์ทางเศรษฐกิจ
และวิชาการเพียงใด ผมเองมีความเห็นว่าคนไทย
เราทั้งชาติมาร่วมกันสร้างให้ทุกคนในประเทศมี
โอกาสได้เรียนมหาวิทยาลัยทุกคน จะดีกว่าคำว่า
“แค้นใจแล้ว”

สุดเกษม จันทรวิระกุล
๑๔/๕ ถนนเดชอุดม โคราช

อุดมการณ์ของนักหนังสือพิมพ์อยู่ที่ไหน

มักมีคำถามเกิดขึ้นบ่อยๆ ในหมู่ประชาชน ซึ่งมีชีวิตเกี่ยวข้องกับผลได้ผลเสียจากข่าวของหนังสือพิมพ์รายวันถ้าข่าวที่เสนอออกมาโดยหนังสือพิมพ์รายวันฉบับใดฉบับหนึ่งก่อให้เกิดผลได้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือโดยทั่วไป ก็จะไม่มียุติเกิดขึ้นในทำนองปฏิกริยาโต้ตอบ แต่ถ้าหากข่าวหนังสือพิมพ์ฉบับใดฉบับหนึ่ง จากจำนวนที่มีอยู่น้อยนิดในเมืองไทย เกิดไปทำความเสียหายให้แก่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งเข้า ก็มักจะมีปฏิกริยาโต้กลับ พร้อมกับมีคำถามตามหลังมาทันทีว่า ใครคือเจ้าของหนังสือพิมพ์ และใครเป็นผู้ควบคุมอุดมการณ์ของหนังสือพิมพ์ หรือแม้แต่มิคำถามอย่างเยาะเย้ยถากถางพร้อมๆ กันไปด้วยว่าอุดมการณ์ของหนังสือพิมพ์และนักหนังสือพิมพ์อยู่ที่ไหน ?

เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า คนในวงการหนังสือพิมพ์นั้น มีอยู่ส่วนหนึ่งซึ่งทำงานเพื่อตนเอง และเป็นการทำงานเพื่อตนเองอย่างชนิดที่น่ารังเกียจด้วย การรีดไถโดยใช้ปากกาเป็นเครื่องมือยังคงมีอยู่อย่างชุกชุมในวงการนี้ การใช้หน้าหนังสือพิมพ์เป็นอุปกรณ์ในการเล่นกลเพื่อขู่กรรโชก ทำให้หวาดกลัว ทำให้ผู้ที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลปลายปากกา ต้องยอมศิโรราบให้กับเจ้าของปากกา และพร้อมที่จะทูนหัวถวายทรัพย์สินที่ตนมีอยู่แบ่งสรรปันส่วนไปให้แก่เจ้าของปากกานั้นทุกเมื่อ ซึ่งเมื่อเร็วๆ นี้ก็ได้มีการยืนยันเป็นข่าวออกมาให้เห็นกันบ้างแล้ว และถ้าการยืนยันของนักหนังสือพิมพ์ด้วยกัน ซึ่งได้ยืนยันหนังสือกล่าวหาว่านักหนังสือพิมพ์ผู้หนึ่งต่อสมาคมของผู้ประกอบอาชีพหนังสือพิมพ์ไทยอย่างน้อยสามสมาคม เป็นความจริง ก็เป็นเรื่องน่าเศร้าใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะอย่างน้อยก็ทำให้ศรัทธาของประชาชนคนอ่านส่วนใหญ่ที่เคยมี 'ภาพพจน์อันดี' ต่อสถาบันหนังสือพิมพ์ทั้งหลายต้องเสื่อมถอยลงไปมากมายทีเดียว

ก่อนๆ นี้ พอได้ยินคำว่าฐานันดรที่ ๔ คราใด ก็ทำให้เกิดความรู้สึกที่ยากจะบรรยายได้ เพราะอย่างน้อยก็ยังมีความหวังให้แก่ประชาชนอยู่บ้างได้ว่า แม้คนในวงการอื่นๆ ของสังคมไทย จะกลายเป็นกลุ่มของชนที่พิการทางด้านความรู้สึกและขาดอุดมการณ์ไปแล้ว แต่นักหนังสือพิมพ์ก็ยังคงอยู่ ยังคงมีอุดมการณ์ที่จะช่วยเหลือประชาชน ต่อสู้เพื่อผลได้ผลเสียของชาติ เป็นปากเสียงอยู่ข้างประชาชนเหลืออยู่ แม้ว่าในยุคนี้สมัยนี้ จะมีการปกครองแบบเผด็จการ นักหนังสือพิมพ์ไทยก็ยังไม่ตายไปไหน ยังเป็นของประชาชน ทำหน้าที่เพื่อประชาชน โดยประชาชน สำหรับประชาชนอย่างแท้จริง คำว่า "นกน้อยในไร่ส้ม" ที่ใช้ร้องปลุกใจกันอยู่ ก็มีภาพพจน์คล้ายนักอุดมคติจิน ๆ ซอมซ่อ หยิ่งในศักดิ์ศรี ชีวิตค่าไหนนอนนั้น อย่างดีก็มี 'เหล่าใส่โห' ไว้กินยามยาก หาได้ใส่เสื้อนอกนั่งวางท่าคอยรับ 'ซองขาว' กินอาหาร 'ฮ่องเต้' อยู่ตามภัตตาคารหรูหราแห่งใดไม่

แต่ในระยะนี้เรามากได้ยินข่าว 'กล่าวหา' กันอย่างเปิดเผยมากกว่าระยะใด ๆ ว่านักหนังสือพิมพ์ไทยหลายต่อหลายคน กำลังปฏิบัติตนไม่สอดคล้องกับอุดมการณ์แห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ กล่าวคือ

- มีการ 'เรียกร้อง' หรือ 'ขอมรับ' อามิสสินจ้างเพื่อการเสนอข่าว หรืองดเสนอข่าวบางอย่าง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของผู้จ้างเป็นที่ตั้ง

- มีการขอมรับค่า 'ขอร้อง' จากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลทั้งในทางการเมืองและการค้า เพื่อที่จะเลือกเสนอข่าวซึ่งจะไม่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลเหล่านั้น

- มีการเลือกที่รักมักที่ชังของนักหนังสือพิมพ์เอง ที่จะตัดข้อใครก็ได้ที่ตนเองหรือนายทุนของตน

เองไม่พึงพอใจ ออกเสียจากเนื้อหาข่าวที่ตนเสนอ

ถ้าหากว่าข้อกล่าวหาเหล่านี้เป็นความจริง ก็ต้องนับว่าวงการหนังสือพิมพ์บ้านเราได้ตกต่ำลงจนถึงที่สุดแล้ว เพราะเหตุว่า ความเป็นอิสระเสรีในการเสนอข่าวตามที่เป็นอย่างจริงนั้น เป็นเงื่อนไขขั้นต่ำสุด และเป็นเงื่อนไขสุดท้ายที่นักหนังสือพิมพ์จะสามารถรักษาสถานะความเป็นฐานันดรที่ ๔ เอาไว้ได้ เมื่อใดปราศจากเสียซึ่งเงื่อนไขดังกล่าว หนังสือพิมพ์ก็จะกลายเป็นเพียงใบปลิวสำหรับการโฆษณาชวนเชื่อเท่านั้น

หนังสือพิมพ์เป็นสถาบันสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดมาเพื่อทำหน้าที่หลายสิ่งหลายประการให้แก่สังคมของคน แต่เหนือสิ่งอื่นใด จุดหมายปลายทางของหนังสือพิมพ์จะต้องอยู่ที่การ 'แสวงหาความจริง' เพราะการเข้าถึงความจริงนั้น เป็นสิ่งเดียวที่จะทำให้มนุษยชาติดำรงได้อย่างเต็มภาคภูมิว่ามนุษย์ประเสริฐกว่าสัตว์ทั้งหลาย ไม่มีใครสามารถเข้าถึงความจริงได้ โดยไม่ทราบข้อเท็จจริงทั้งหลายอย่างถ่องแท้และครบถ้วน ขณะเดียวกัน ก็ไม่มีใครสามารถให้ข้อเท็จจริงแก่สังคมได้ดีกว่าสื่อมวลชน ซึ่งมีหนังสือพิมพ์เป็นหลักอยู่ในเวลานี้ โดยเฉพาะในสังคมด้อยพัฒนาอย่างของเรา เพราะฉะนั้น หนังสือพิมพ์ทั่วโลก จึงได้รับความไว้วางใจจากสังคม ให้เป็นผู้แสวงหาความจริงจะตลอดมา

ในหลายกรณี เมื่อถูกกล่าวหาว่าเสนอข่าวไร้สาระ หนังสือพิมพ์หลายฉบับที่ประพฤติดังกล่าว ก็มักแก้เกี้ยวว่า ตนเป็น 'กระจกเงาของสังคม' จึงยอมสะท้อนภาพต่างๆ ทั้งที่น่าดูและไม่น่าดูของสังคมออกมาพร้อมๆ กัน

แต่ในหลายกรณี ที่มีการแสดงความคิดเห็นในปัญหาต่างๆ อันจะมีผลต่อความอยู่รอดของชาติบ้านเมืองเกิดขึ้น หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ก็พากันเมินเฉยเสีย ทั้งๆ ที่หนังสือพิมพ์ภาษาต่างชาติซึ่งเราตั้งข้อรังเกียจว่าเป็นหนังสือพิมพ์ต่างดาว เขายังกล้าเสนอข่าวออกมาได้ แล้วนี่จะให้เข้าใจ 'กระจกเงาของสังคม' ว่ากระไร

คำถามที่เคยอยากได้ยินคำตอบจากบรรดานักหนังสือพิมพ์ทั้งหลายในตอนต้นที่ว่า ใครเป็นผู้ควบคุมอุดมการณ์ของบรรดานักหนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ทั้งหลายนั้น จึงยอมจะต้องเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา ดูเหมือนว่า คำถามใหม่นี้ควรจะเปลี่ยนเป็นว่าหนังสือพิมพ์เมืองไทยทำงานเพื่อใคร คงจะเหมาะสมกว่าอย่างแน่นอน

จริงๆ การทำงานหนังสือพิมพ์นั้นจะต้องจริงจัง จะต้องจับหลักและฐานทางด้านเศรษฐกิจของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นๆ ให้แน่นลงเสียก่อน แล้วจึงก้าวเข้าไปหาอุดมการณ์ในภายหลัง แต่จากเหตุการณ์และการกระทำที่นักหนังสือพิมพ์ 'กาฝาก' บางคนก่อให้เกิดขึ้น ก็มีผลลัพธ์บางอย่างออกมาแล้วว่า เมื่อการจับหลักทางด้านเศรษฐกิจของหนังสือรายวันทั้งหลายมั่นคงดีแล้ว พวกเขาก็ทำได้ก้าวเข้าสู่เส้นทางแห่งอุดมการณ์ ดังเช่นที่เคยวาดความฝันขึ้นมาหลอกคนอ่านไม่เหตุผลในการปิดความรับผิดชอบก็อยู่แต่เพียงว่า งานอื่นๆ ที่รออยู่นั้นสำคัญมากกว่า วงการหนังสือพิมพ์จึงกลายเป็นวงการแห่งการสมยอมโดยผู้ที่มีอิทธิพลเหนือสถาบันหนังสือพิมพ์ปัจจุบันก็มีใครที่ไหน หากแต่เป็นรัฐบาลและอำนาจเงินตราจากผู้ที่ยกยอสนับสนุนของประชาชนด้วยการใช้ระบบเสรีนิยมทางการค้า ซึ่งระบบการปกครองและระบบราชการของเราเปิดช่องโหว่เอาไว้ ให้บุคคลเหล่านี้ 'เอาเปรียบ' จากคนยากจนทั่วๆ ไปอย่างเต็มที่

ยิ่งบุคคลเหล่านี้ได้ปากได้มืออย่างนักหนังสือพิมพ์บางคนเข้ามาช่วยด้วยแล้ว หนทางของพวกเขาก็ยิ่งสะดวกมากขึ้น

การขาดวิจรรย์ญาณของผู้อ่านก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ที่ทำให้กำลังการซื้อของผู้อ่านไม่สามารถควบคุม

หนังสือพิมพ์และนักหนังสือพิมพ์ได้ ปัจจุบันวงการหนังสือพิมพ์ไทยนั้น นอกจากจะเป็นวงการแห่งการ
สมยอมแล้ว ยังเป็นวงการแห่งการฉวยโอกาสอีกด้วย จะเห็นได้ว่า หนังสือพิมพ์ที่ขายดีหลายต่อหลาย
ฉบับมักจะอ้างว่า เหตุแห่งการขายดีเพราะสามารถเข้าถึงประชาชนคนอ่านได้ แต่ถ้าเราจะลองพิจารณา
ถึงการเข้าถึงคนอ่านดังที่หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นๆ อ้างให้ถ่องแท้แล้ว ก็จะกลายเป็นเรื่องของการเข้าถึงอีก
แบบหนึ่ง ซึ่งมอมเมา ปลุกกิเลส ชักนำ และชี้ช่องทาง ให้ผู้อ่านเปลี่ยนสภาพจิตใจของตน กลายเป็น
คนพิการทางจิต แสวงหาแต่เรื่องของกามารมณ์ ให้ร้ายป้ายสี และต้องการจะกลายเป็นผู้มีอำนาจอิทธิพล
ในสังคมแบบผิดๆ ไปในที่สุด หนังสือพิมพ์ประเภท 'สร้างข่าว' เพื่อประโยชน์ทางการค้า แม้จะให้
เหตุผลว่าเขาเสนอข่าวตามความสนใจของประชาชนส่วนใหญ่ แต่จำเป็นด้วยหรือ ที่จะใช้ความอ่อนแอ
ของมนุษย์เป็นบันไดกระโดดความต้อกรูให้เกิดขึ้น โดยหากำหนึ่งถึงผลต่อส่วนรวมในระยะยาวไม่

วิธีต่อต้านและกำจัดหนังสือพิมพ์รายวันประเภทเหล่านี้ คงจะกระทำให้ยากเสียแล้ว ถ้าจะหวังผล
ในระยะเวลานับรวดเร็ว เพราะในเมื่อเราไม่สามารถควบคุมหนังสือพิมพ์ด้วยกำลังการซื้อได้ ก็ย่อม
หมดหนทาง ส่วนการที่จะไปหวังให้ทางราชการเป็นผู้ควบคุมหนังสือพิมพ์นั้น ก็เป็นอันตรายต่อบรรดา
หนังสือพิมพ์ทุกประเภท ดังเช่นตัวอย่างที่เราเคยพบมาในสมัยปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ซึ่งทำให้สภาพ
ของวงการหนังสือพิมพ์อ่อนเปลี้ยเพลียแรงมาจนถึงปัจจุบัน นักหนังสือพิมพ์ที่มีคุณธรรม เคารพต่อ
วิชาชีพของตนเอง ต้องพลอยได้รับความกระทบกระเทือน ถึงกับหนีออกจากวงการหนังสือพิมพ์ไป
ประกอบอาชีพอื่น ก็มีอยู่มากมาย

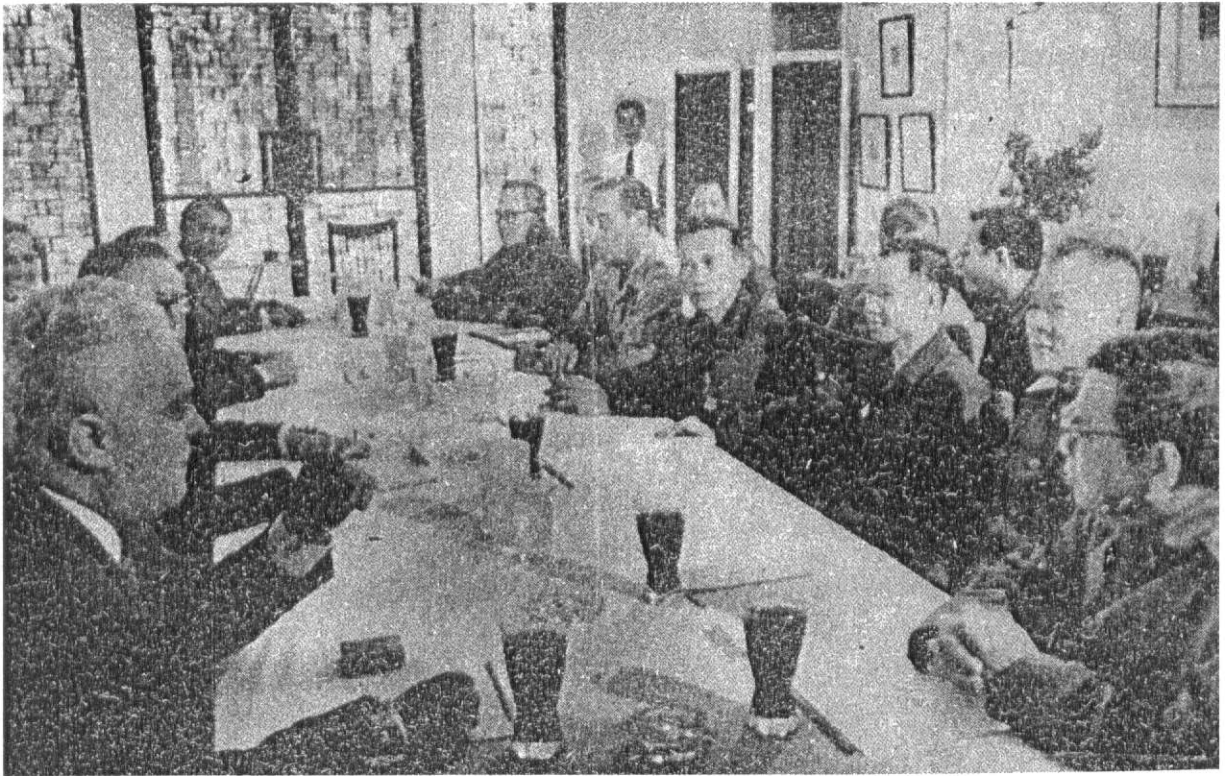
ในสภาพของสังคมไทยปัจจุบัน ถ้าจะกล่าวหาว่าหนังสือพิมพ์และนักหนังสือพิมพ์ไทย ได้ทำลาย
วิชาชีพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นรัฐนักรที่ ๔ ไปเสียทั้งหมด ก็ดูจะเป็นข้อกล่าวหาที่รุนแรงเกินไป
วงการหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นวงการแห่งการสมยอมและฉวยโอกาส ยังคงพอจะมีโอกาสตลอดจนความหวัง
ที่จะก้าวพ้นไปจากสภาพแห่งความเลอะเทอะในปัจจุบันได้ เช่นเดียวกับกับที่วงการอื่นๆ มี เพราะการจะหนี
หรือไม่หนีออกไปจากสภาพแห่งการฆ่าตัวตายของหนังสือพิมพ์นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับนักหนังสือพิมพ์เองเป็น
ประการสำคัญ

ถ้าหากว่าวงการหนังสือพิมพ์เมืองไทยบริสุทธิ์สะอาดดังเช่นที่เคยมีจุดมุ่งหมาย และมีจุดประสงค์ใน
การทำงานอย่างจริงจังแล้ว ก็คงจะไม่มีใครสามารถใช้อำนาจอิทธิพลใดๆ มาบีบบังคับหรือรังแกหนังสือ
พิมพ์ได้ แต่ถ้าหากว่าภาพของหนังสือพิมพ์และการขายเนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์รายวันบางฉบับ
ยังคงเป็นอยู่อย่างในปัจจุบัน อนาคตของหนังสือพิมพ์และนักหนังสือพิมพ์ก็เห็นจะ ไม่มีวันบรรลุถึง
อุดมการณ์แห่งรัฐนักรที่ ๔ อย่างที่ เคยเอ่ยอ้างกับประชาชนได้เลย

ถ้าจะเรียกสมณະผู้ศึลว่า 'อลัชชี' เรียกข้าราชการที่ฉ้อราษฎร์บังหลวงและข่มเหงราษฎรว่า 'โจร
ในเครื่องแบบ' เรียกสตรีเจ้าเล่ห์มาว่า 'แพศยา' เรียกผู้ชายทรชนว่า 'แปดเหลี่ยมสิบสองคม' นัก
หนังสือพิมพ์ที่ตกอยู่ใต้ฉันทาคติหรือยาคติ ช่วยบิดผันข้อเท็จจริงดังกล่าวนั้นแล้ว เราจะเรียกว่าอะไรดี

ทุกๆ ปี ในวันที่ ๕ มีนาคม นับว่าเป็นวันสำคัญยิ่งวันหนึ่งในวงการหนังสือพิมพ์ เพราะเป็นวันนัก
ข่าวสำหรับปี เราใคร่ขอให้ความหวังสมาคมนักข่าวฯ สมาคมนักหนังสือพิมพ์และสถาบันอื่นๆ ที่
เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์จะสามารถขจัดความเลวร้ายให้สิ้นไปจากวงการ กับสามารถคงเป็นหลักชัยให้
แก่สังคมได้อย่างแท้จริง ดังที่บรรพบุรุษนักหนังสือพิมพ์ไทยของเราได้เคยเป็นมาแล้วในอดีต ©

นโยบายมั่วๆ จะไปกันถึงไหน

คณะกรรมการระหว่างประเทศเพื่อการควบคุมและตรวจตรา เปิดการเจรจาขึ้นเป็นครั้งแรก ระหว่างฝ่าย เวียดนามเหนือ เวียดนาม และเวียดนามใต้

คำถามที่ถามกันไม่จบสิ้นหลังการลงนามสัญญาหยุดยิงในเวียดนาม มักเป็นคำถามที่ค่อนข้างบ่งคั้นอยู่สักหน่อย เช่นเมื่อไหร่คอมมิวนิสต์จะบุกไทยเพราะเขาหยุดรบกันทางนั้นแล้ว อะไรจะเกิดขึ้นต่อไปในเวียดนาม อเมริกาจะตีจากไปจริงหรือ ฯลฯ

คำถามเหล่านี้เราจะตอบกันได้อย่างไรหากตัวเราไม่มีความจริงใจกับตัวเองก่อน เราน่า

จะถามตัวเองว่าอะไรทำให้เราตั้งคำถามเช่นนั้น เป็นไปได้ไหมว่า ที่เราตั้งคำถามกันเช่นนั้นเพราะว่าเราไม่มีความเข้าใจถึงความหมายอันแท้จริงของการต่อสู้ในอินโดจีนครั้งนี้และครั้งที่แล้วๆ มา เราไม่เข้าใจถึงว่าทำไมคนทั้งเวียดนามจึงต่อสู้มหาอำนาจจากต่างแดนมานานเท่านาน เขาอาจจะโง่ในความนึกคิดของเรา ที่ปล่อยให้บ้านเมืองของตน ถูกระเบิดและประชาชนล้มตายลงโดย

กระสุนของต่างชาติ ดังนั้นจะเป็นไปได้ไหมว่า เพราะตัวเราเองไม่เคยชิมลางอยู่ภายใต้การปกครอง เยี่ยงทาสของมหาอำนาจจากต่างแดน เป็นไปได้ไหมว่า เราไม่เคยต่อสู้กับมหาอำนาจมา แล้วถูกมหาอำนาจนั้นหักหลังครั้งแล้วครั้งเล่า ตัวเราเองหากเกิดประสบการณ์เช่นนั้นในชีวิตของประเทศไทยขึ้นมา เราจะทำอย่างไร

จริงอยู่ ประวัติศาสตร์ของเวียดนามนั้นเต็มไปด้วยการแก่งแย่งอำนาจกันในหมู่คน เวียดนามด้วยกันเอง แต่นั่นไม่ใช่เหตุผลพอที่เราจะสรุปกันง่าย ๆ ว่าเป็น 'กรรมของสัตว์' และด้วยเหตุนี้การแบ่งแยกดินแดนเวียดนามเป็นสองส่วนจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุด เราเคยนึกถึงประวัติศาสตร์ของเราเองบ้างหรือเปล่าว่าในประวัติศาสตร์ของเรานั้นการแก่งแย่งอำนาจกัน ก็มีอยู่นับครั้งไม่ถ้วน เราเคยมีความรู้สึกต่อการแย่งอำนาจกันเองในประวัติศาสตร์ไทยอย่างไร ไม่ต้องดูอินเดียไกลหรอกแค่ภาคอีสานและภาคเหนือเท่านั้นก็แตกต่างกันมางๆ แล้ว ทั้ง ๆ ที่การต่อสู้ของบุคคลเหล่านั้นอาจจะไม่ใช่เรื่องของการแบ่งแยกดินแดน ดังนั้นเพราะว่ามีการแก่งแย่งอำนาจหรือเรียกร้องผลประโยชน์กัน เราจะสรุปได้หรือว่าเป็นเหตุผลที่ประเทศไทยควรแบ่งเป็นไทยเหนือ ไทยใต้ และไทยกลาง

ถ้าเรามองตัวเราเองเช่นนี้และตอบปัญหาเปรียบเทียบกับเช่นนี้ของเราได้เมื่อใด เราจะเข้าใจความหมายของการต่อสู้ของเวียดนามมากขึ้น และ

เราจะไม่ตั้งคำถามบ่อนั่นเช่นนี้อีก หากจะมองแหลมอินโดจีนในด้านประวัติศาสตร์กันแล้ว การเข้ามาสู่แหลมอินโดจีนของมหาอำนาจตะวันตกไม่ว่าจะเป็นฝรั่งเศสหรืออเมริกันก็ตาม เป็นเพียงส่วนประกอบส่วนนอก ที่กั้นการไหลของเหตุในวิถีชีวิตทางการเมืองเท่านั้น การต่อสู้ของคนเวียดนามเพื่ออิสรภาพของตนนั้นมีมาช้านานเกินกว่าที่เหตุการณ์ในระยะครึ่งหลังของศตวรรษที่ ๒๐ จะระงับได้ การไม่เข้าถึงความรู้สึกซึ่งของไฟในความนึกคิดและอุดมการณ์ของชาวเวียดนามที่มหาอำนาจเข้ามาใช้อิทธิพลของตนในเวียดนามควรเป็นสิ่งที่เราซึ่งเรียกตัวเองว่า 'ไทย' นั้นควรสังวรไว้ให้ดี หากเราไม่เข้าใจสิ่งนี้ เราก็ไม่ควรจะต้องเสียเวลามาตั้งคำถามบ้า ๆ เหล่านี้ ควรใช้เวลาในวันที่มีความฉิบหายซึ่งเกิดขึ้นกับเวียดนามว่าจะเกิดขึ้นกับตัวเราเองเมื่อใดดีกว่า

ตัวเราเองนั้นไม่เพียงแต่เป็นทาสของการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายตะวันตกเท่านั้นแต่ยังเป็นทาสของการโฆษณาชวนเชื่อจากฝ่ายที่เรียกตัวเองว่าคอมมิวนิสต์ด้วย การเป็นทาสเช่นนี้ทำให้เรามองการต่อสู้ในแหลมอินโดจีนอย่างมั่วที่สุด เราเคยคิดกันบ้างหรือไม่ว่า ไม่ว่าเขาจะเรียกตัวเขาว่าผู้นำระบบนายทุนหรือผู้นำระบบคอมมิวนิสต์ประการใดก็ตาม สิ่งแท้จริงก่อนอื่นใด เขาจะต้องเป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของเขาก่อนอื่น ไม่ว่าผลประโยชน์นั้นจะเป็นผลประโยชน์ของประเทศของบริษัทหรือของส่วนตัวที่อยู่เบื้องหลัง และ

ทางฝ่ายที่อ้างตัวว่าเป็นคอมมิวนิสต์นั้น เขาก็เห็นแก่ประโยชน์ประเทศของเขาและการต่อสู้เพื่ออธิปไตยที่แท้จริงของเขา เราเองเคยคิดหรือไม่ว่าเราบ้องตันเชื่อคำโฆษณาชวนเชื่อของทั้งสองฝ่ายอย่างไม่มีลืมหูลืมตา ในขณะที่ตัวเรายังให้ความสำคัญที่แท้จริงต่อระบบของเราเอง (ถ้ามี) ยังไม่ได้

อนาคตของประเทศไทยกับความสัมพันธ์ต่อประเทศและกลุ่มทางการเมืองของอินโดจีน นั้นจะก้าวไปอย่างไรไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าอเมริกาจะถอนทหารจากผืนแผ่นดินของเราหรือไม่ เราจะถอนหรือไม่ถอนนั้น ตามจริง ๆ เกิดเรามีเหตุผลแข็งแกร่งเพียงพอที่จะบอกให้เขาถอนหรือ ในเมื่อเราเองก็เชื่อว่าการมีเขาไว้เป็นประโยชน์ยิ่งนักต่อความมั่นคงของเราเอง อย่างมากเราก็ได้แต่เปลี่ยนแปลงเหมือนคนลี้ภัย คับปากออกมาเป็นความทุกข์ทางการเมืองระหว่างประเทศอีกตามเคยเท่านั้น

หากจะขุดประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินโดจีนมาเผยแพร่กันแล้ว บางทีเราจะเห็นอะไรต่ออะไรมากขึ้น ไม่ต้องขุดกันลึกนักก็ได้ ขุดกันแค่ระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงระยะที่ไทยจะเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติก็พอ เราจะเข้าใจว่าการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยที่แล้ว ๆ มานับจากสงครามโลกครั้งที่สองสงบลง เต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว และผู้นำไทยยุคนั้นๆเป็นต้นมาได้ทำให้ความสัมพันธ์ของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในแหลมอินโดจีน

เป็นไปอย่างในปัจจุบันนี้ ดังนั้นจึงเป็นการยากยิ่งที่เราจะเดินต่อไป หากเราไม่รู้ว่าทางที่เราเดินนั้นมาจากไหน เราจะต้องกล้าพอที่จะหันหลังกลับไปดูว่าเราเดินมาอย่างไรแน่ เพื่อหาทางออกจากความมืดที่ผ่านมาให้ได้ หากเรามีความเห็นอย่างที่เป็นมามากกว่า ๒๐ ปีว่า ประเทศในแหลมอินโดจีนเป็นศัตรูกับเราแล้ว การขอร้องพินอภิตาให้ทหารต่างชาติออกจากประเทศก็ไม่มีประโยชน์อันใด เพราะเหตุผลมันมีอยู่ว่า หากประเทศมีศัตรูเยอะ การมีคนมาช่วยย่อมเป็นของดี

ปัญหาของไทยมีอยู่ว่าเรามีศัตรูเยอะจริงหรือ หรือว่าเราอุปโลกให้เขาเป็นศัตรูเพื่อผลประโยชน์ของเราเอง ผลประโยชน์นั้นเป็นผลประโยชน์อะไรแน่ มีความผันที่เลื่อนลอยเพื่อเอาดินแดนคืนหลังจากที่ถูกขัดขวางโดยมหาอำนาจเก่า โดยที่เราจะใช้วิธีกล่าวอ้าง เอาเหตุการณ์ทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขงมาเป็นแนวความมั่นคงของไทยหรืออย่างไร

คือให้อเมริการบต่อไปหรือหยุดรับชั่วคราว เช่นนี้ต่อไปอีกชั่วอายุคน ปัญหาของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในแหลมอินโดจีนก็ยังคงมีอยู่ต่อไป ถ้าหากเบื้องฐานความเห็นของเราต่อประเทศดังกล่าวยังเป็นมาดังที่ได้กล่าวไว้ข้างบน ซึ่งเรื่องนี้ไม่ใช่เป็นการกล่าวหา หากอยากจะชี้ให้เห็นว่า เราพยายามแก้ปัญหามาแล้วกับประเทศต่าง ๆ ในแหลมอินโดจีนด้วยวิธีรับร่าฆ่าฟันแล้ว

แต่หาได้ผลไม่ว่าจะต้องคำนึงเสมอว่าดินแดนของลาวเก่าที่เรายึดได้มานั้น ปัจจุบันเราสามารถรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสยามเก่าได้แล้วหรือ ปัจจุบันรัฐบาลไทยต้องเสี่ยงประมาณทหารเป็นจำนวนมหาศาลในการควบคุมดินแดนนั้น การอำปากลุบลมากเกินกว่าที่ตนจะกระเดือกเข้าไปได้นั้น น่าจะเป็นโทษแก่ตนมากกว่าให้คุณประโยชน์

ตามประวัติศาสตร์ไทยนั้น จริงอยู่ที่ไทยยึดแย่งดินแดนลาวและเขมรกับเวียดนามอยู่เสมอ จนกระทั่งฝรั่งเศสเข้ามา ขัดขวางและเขมือบเอาประเทศทั้งสามไปเป็นอาณานิคมของตนเสียก่อน การต่อสู้ระหว่างไทยกับเวียดนามจึงหยุดชะงักไป เพราะการล่าอาณานิคมของมหาอำนาจยุโรป แต่ก็ได้เริ่มใหม่อีกครั้งหนึ่งโดยความกดดันของมหาอำนาจอเมริกาซึ่งมีความกลัวทางอุดมการณ์อย่าง

รุนแรง มหาอำนาจที่ยินดีจะเป็นมิตรกับประเทศใด ๆ ก็ได้เพื่อนำมาซึ่งชัยชนะของความกลัว เราได้พลาดโอกาสอันงามหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในอันที่จะดำเนินนโยบายเป็นมิตรกับประเทศและกลุ่มการเมือง ดังที่ไทยได้เคยให้ความเห็นอกเห็นใจมาแล้วในระหว่างสงครามและแม้แต่ภายหลังสงคราม เพื่อปูพื้นฐานของความจริงใจซึ่งกันและกันและตัดปัญหาหรือลวดความหวาดระแวงของอำนาจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะไทยกับเวียดนาม ไม่ว่ากลุ่มการเมืองใดจะมีอำนาจในแผ่นดินไทยและเวียดนาม หากความหวาดระแวงยังมีอยู่ การต่อสู้และความตึงเครียดก็ยังคงยังมีอยู่เสมอ ไม่ว่าจะรัฐบาลของประเทศใดจะอยู่ในระบบคอมมิวนิสต์หรือระบบนายทุนก็ตาม ๑

พันศักดิ์ วิทยุทัศน์

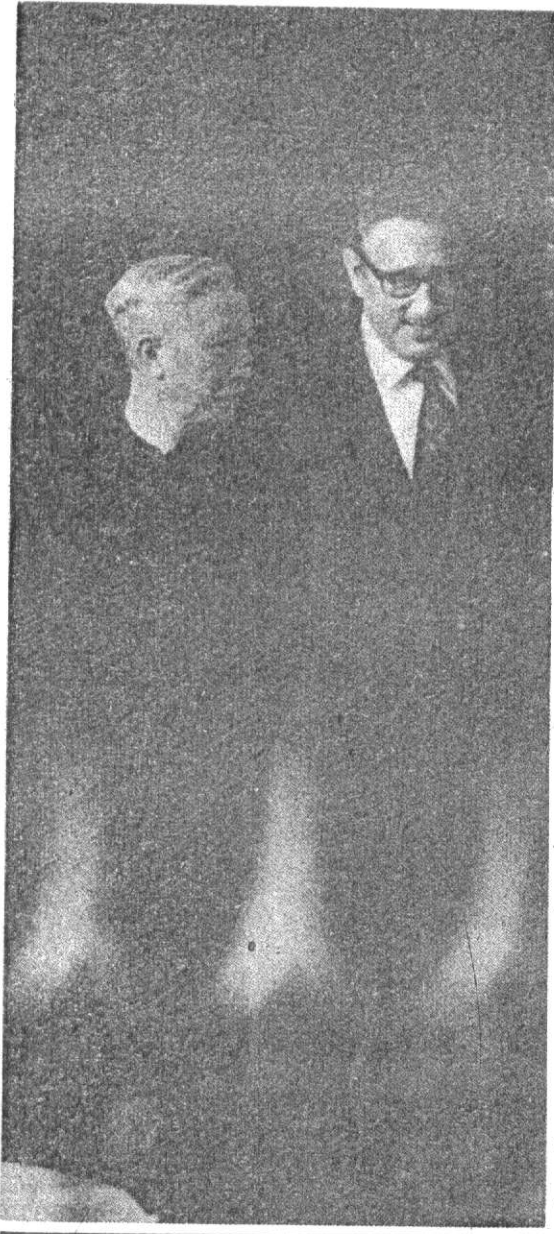
นี้แหละไทยแลนด์

แฉไทยทำสัญญา ๖ ปี ขายน้ำตาลล้านตัน
เสียเปรียบญี่ปุ่น ว่ามีการให้ค่าวิ่งเดิน ๒๐ ล้าน

ในวงการค้ำน้ำตาลเพียงบริษัทญี่ปุ่น ๒ แห่ง ทุนเงิน ๒๐ ล้านบาท วิ่งเดินทำสัญญาระยะยาว ๖ ปีซื้อน้ำตาลจากประเทศไทยในราคาถูกเป็นปริมาณน้ำตาลรวมกัน ๑ ล้าน ๘ แสนตัน มูลค่ากว่า ๘ พันล้านบาทเพื่อไปขายต่ออีกที สัญญาดังกล่าวได้ทำกันไปแล้ว วงการค้าระบุว่า เป็นสัญญาที่ฝ่ายไทยเสียเปรียบอย่างมาก...บริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแห่งประเทศไทยจำกัด เป็นผู้ลงนามแทนกระทรวงอุตสาหกรรม รายงานข่าวเปิดเผยว่า เมื่อข่าวการลงนามสัญญาซื้อขายน้ำตาลที่เสียเปรียบรายนี้ แพร่สะพัดไปในวงการค้ำน้ำตาล ก็ทำให้เกิดความปั่นป่วนในตลาดน้ำตาลเป็นอย่างยิ่ง เพราะทำให้เสียผลประโยชน์ทั้งชาวไร่ อ้อยผู้ค้ำน้ำตาล และโรงหีบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขายน้ำตาลระยะนี้และในเวลาต่อไป มีแนวโน้มแสดงว่าจะได้ราคาดีกว่าที่ทำสัญญาขายให้ญี่ปุ่น

(จาก นสพ. สยามรัฐ ๒๒ ธ.พ. ๒๕๐๖)

หลักประกันอันแข็งแกร่งของโครงสร้างใหม่ เพื่อสันติภาพอันถาวร

กิสซิงเจอร์ ปรึกษาลับกับ เล คี๋ โท

ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๕๗ ที่ประชุม ๙ ชาตินั้นประกอบด้วย ฝรั่งเศส สาธารณรัฐประชาชนจีน สหภาพโซเวียต อังกฤษ สหรัฐฯ เวียดนาม ลาว เวียดนามเหนือ และเวียดนามใต้ ได้ตกลงให้มีการหยุดยิงทั่วอินโดจีน ผลของการประชุมนี้ต่อมาเป็นที่รู้จักกันในนามของ “ความตกลงเจนีวาปี ๒๕๕๗” ความรู้สึกของประชาโลกผู้รักสันติทั้งหลาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่กรณีในสงครามอินโดจีนในระยะนั้น คงจะไม่ผิดแผกไปจากในตอนนั้นเท่าใดนัก คือหลังจากที่มีความตกลงเรื่องยุติสงคราม และฟื้นฟูสันติภาพในเวียดนาม ทุกคนปรารถนาจะให้มสันติภาพในลักษณะที่ตัวเองประสงค์ “ความตกลงเจนีวาปี ๒๕๕๗” ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น “โครงสร้างเก่า” เพื่อสันติภาพนั้นต้องพังทลายลง เพียง

เพราะว่า ลักษณะของสันติภาพที่คู่กรณีแต่ละฝ่าย
ประสงค์จะให้บังเกิดขึ้นนั้นไม่ตรงกัน โฮจิมินห์
ปรารถนาจะเห็นสันติภาพในลักษณะที่เวียดนาม
ทั้งสองส่วนรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็น
ที่แน่นอนว่า ด้วยคะแนนประชานิยมที่เขามีใน
ตอนนั้น จะอำนวยให้เขาเป็นผู้นำของเวียดนาม
ทั้งหมดได้ อดีตประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ผู้
นำสหรัฐ ฯ าระยะนั้น ตลอดจนนาย จอห์น ดีลเลอร์
รัฐมนตรีต่างประเทศของเขา ต่างตระหนักดีใน
ข้อนี้ แต่เขาไม่ปรารถนาจะเห็นเวียดนามตกอยู่
ใต้อิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ ผลก็คือการสู้รบ
นับแต่นั้นจนกระทั่ง วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ.
๒๕๑๖ (เวลาในไซ่ง่อน) “โครงสร้างใหม่” อันเป็น
ผลมาจากการประชุมที่ใช้เวลา ๔ ปี กับ ๒ วัน
ณ โรงแรม แมงเจสติก ในกรุงปารีส จะช่วย
สถาปนาสันติภาพอันถาวรได้สักเพียงใด

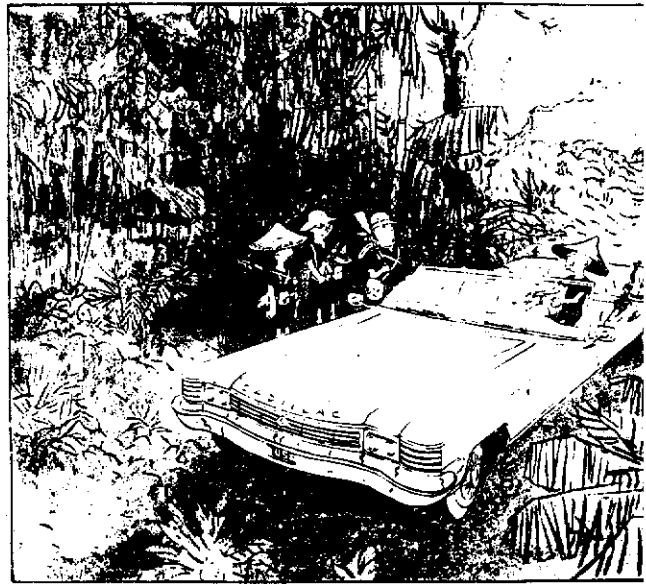
ในการวิเคราะห์ปัญหานี้ เราควรพิจารณา
ตัว “โครงสร้างใหม่” กันก่อน ความตกลง
ยุติสงคราม และฟื้นฟูสันติภาพในเวียดนาม
ประกอบด้วยข้อกำหนดต่าง ๆ ๙ บท และพิธิ
สารต่อท้ายอีก ๔ ฉบับ ว่าด้วยเรื่องการเคลื่อน
ย้ายทุ่นระเบิด การหยุดยิงและคณะกรรมการ
ฝ่ายทหาร การควบคุมดูแล และการส่งเชลยศึก
กลับคืน กล่าวโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ความตกลง
ทั้งหมดนี้มีส่วนที่สำคัญอยู่สองส่วน คือข้อกำหนด
ที่เป็นเรื่องทางทหาร และข้อกำหนดที่เป็นเรื่อง
ทางการเมือง

ข้อกำหนดทางทหาร พอลจะสรุปความได้
ดังนี้^๑ การสู้รบจะยุติ และการควบคุมดูแลจะ
เริ่มต้น เวลา ๘ นาฬิกา วันอาทิตย์ที่ ๒๘
มกราคม ๒๕๑๖ (เวลาในไซ่ง่อน) คู่กรณี
ทุกฝ่ายต้องรับรองเอกราช อธิปไตย เอกภาพ
และบูรณภาพแห่งดินแดนของเวียดนาม ห้าม
มิให้คู่กรณีแทรกซึมกองทหาร และยุทโธปกรณ์
เข้าไปในเวียดนามใต้ ที่อาจส่งเข้ามาได้ก็
เพียงเพื่อทดแทนส่วนที่กองทัพ ของเวียดนามใต้
หรือของเวียดกงได้ใช้สึกหรอไปเท่านั้น เขต
ปลอดทหารบริเวณเส้นขนานที่ ๑๗ ให้ถือเป็น
เส้นแบ่งเขตชั่วคราว มิใช่เขตทางการเมืองและ
ทางดินแดนแต่อย่างใด ให้คณะกรรมการปฏิวัติ
ชั่วคราว และรัฐบาลในไซ่ง่อน ลดจำนวน
และเลิกระดมพลรบของตน ในส่วนที่เกี่ยวกับ
ลาวและเขมร มีข้อกำหนดมิให้ใช้ฐานที่มั่น
ในสองประเทศนี้โจมตีเวียดนามใต้ อีกทั้งยังให้
ถอนกองทหารต่างประเทศที่มีอยู่ทั้งหมดออกไป
จากประเทศทั้งสองด้วย

ข้อกำหนดทางการเมือง ให้สิทธิประชาชน
เวียดนามใต้ตัดสินใจเลือกอนาคตของตนเอง ว่า
ปรารถนาจะอยู่ภายใต้ระบอบการปกครองแบบใด
และใครควรเป็นผู้ปกครอง ; ระบอบคอมมิวนิสต์
ภายใต้การนำของคณะกรรมการปฏิวัติชั่วคราว หรือ
ว่าระบอบอันคล้ายๆกับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ภายใต้
การนำของนายเทียว หรือผู้ที่ใหม่เอี่ยมมาทาง
สหรัฐ ฯ อย่างไม่รู้ที่กระบวนการตัดสินใจของชาว

เวียดนามจะต้องเป็นไปตามคัลลอง ของระบอบ ประชาธิปไตย และโดยเสรี ส่วนประเด็นที่ว่า การเลือกตั้งจะมีขึ้นเมื่อใดนั้น มิได้มีการกำหนด เอาไว้ อนึ่ง ก่อนที่คู่อริทั้งสอง ภายใน เวียดนามได้จะตกลงกันในเรื่องการเลือกตั้งดังกล่าว ทั้งคู่ “จะต้องลงนามในความตกลงฉบับหนึ่ง เรื่องปัญหาภายในประเทศของเวียดนามใต้โดย เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ และจะต้องพยายามอย่าง เต็มที่ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนี้ภายใน ๕๐ วัน หลัง จากการหยุดยิงมีผลใช้บังคับ...” ประเด็นที่สำคัญ อีกอันหนึ่งนั้น ว่าด้วยสถานะทางการเมือง ของเวียดนามใต้ มาตรา ๑๔ บทที่ ๔ กล่าวว่า “เวียดนามใต้จะได้อำนาจอธิปไตยต่างประเทศ เพื่อสันติภาพและเอกราชต่อไป และต้องพร้อม ที่จะสถาปนา ความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ ทุก ประเทศโดยไม่คำนึงว่าประเทศเหล่านั้นมีระบบ ทางการเมือง และทางสังคมในรูปใดทั้งสิ้น ทั้งมิ โดยยึดในหลักความเคารพนับถือ ต่อความเป็น เอกราช และอธิปไตยของซึ่งกันและกัน...” (ย้ำเอง) สำหรับในเรื่องการรวมเวียดนามส่วน เหนือ และส่วนใต้เข้าด้วยกันนั้น ให้ใช้วิธีแบบ ค่อยเป็นค่อยไปโดยใช้การเจรจา จะใช้กำลัง เข้าบังคับขู่เข็ญมิได้

ที่แยกข้อกำหนดทางการเมืองนี้ มิใช่มีเจตนาเพียงเพื่อที่จะแยกแยะให้เห็นแต่ละส่วนๆ เท่านั้น การแยก ประเด็นทั้งสองนี้ออกจากกัน อันที่จริงแล้ว

“นี่เป็นข้อตกลงสันติภาพวะ เห็นอีกบอกว่าจะแจกให้พวกเราคน ละคันเสียด้วยซิ!”

สะท้อนให้เห็นถึงหัวใจของความตกลงอันเป็น “โครงสร้างใหม่” อันนี้ด้วย กล่าวคือ ใช้ การหยุดยิงอันเป็นข้อตกลงทางทหารเป็นสะพาน นำสู่การเลือกตั้งตัดสินอนาคตของเวียดนาม อัน เป็นข้อตกลงทางการเมือง เป็นที่หวังกันอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในฝ่ายสหรัฐ ฯ ว่า ทั้งสองสิ่งนี้จะ เป็น สะพานไปสู่สันติภาพอันถาวรอีกต่อหนึ่ง

เราอาจจะบุกลึกหลักซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติให้ บรรลุถึงสันติภาพชนิดที่วานี้ได้ดังนี้ (๑) คณะ กรรมการผสมฝ่ายทหาร ๔ ฝ่ายอันประกอบด้วย สหรัฐ ฯ เวียดนามเหนือ เวียดนาม และเวียดนาม ใต้ (๒) คณะกรรมการผสมฝ่ายทหาร ๒ ฝ่าย อันประกอบด้วย เวียดนามใต้และเวียดนาม (๓) คณะกรรมการระหว่างประเทศเพื่อการควบคุม

และตรวจตรา อันประกอบด้วย คานาคา ฮังการี อินโดนีเซีย และโปแลนด์ คณะกรรมการเหล่านี้ มีหน้าที่สำคัญคือดูแลตรวจตรามิให้คู่กรณีละเมิด ข้อตกลงเรื่องการหยุดยิงในระหว่างที่มีการเจรจากันเรื่องระเบียบปฏิบัติและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการเลือกตั้งทั่วไปในเวียดนามใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการบริหารงานเลือกตั้ง องค์กรที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ คือ (๔) สภาแห่งชาติเพื่อการปรองดองและสมานสามัคคี ผู้ที่จะเข้าร่วมเจรจากันมีรัฐบาลของนายเทียว เวียดกง และฝ่ายเป็นกลาง สิ่งที่น่าสังเกตเป็นอย่างยิ่งก็คือ การทำงานของคณะกรรมการทั้งหลายนี้จะต้องใช้คะแนนเสียงเอกฉันท์เป็นหลัก นอกจากนี้เพื่อความตกลงตลอดจนการตัดสินใจของชาวเวียดนามใต้เป็นที่รับรองของประชาชาติทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมหาอำนาจ จึงได้มีการจัดตั้ง (๕) ที่ประชุมระหว่างประเทศ ซึ่งอย่างน้อยที่สุดประกอบด้วย สาธารณรัฐประชาชนจีน ฝรั่งเศส โซเวียต อังกฤษ คานาคา โปแลนด์ ฮังการี อินโดนีเซีย เลขาธิการสหประชาชาติ สหรัฐฯ เวียดนามเหนือ เวียดนามใต้และเวียดกง

คงจำกันได้ว่าปัญหาพื้นฐานของสงครามอินโดจีนอยู่ที่ว่าใครควรจะเป็นผู้ปกครองเวียดนาม? และที่เราเรียกกันว่าเวียดนามใต้นั้นแท้ที่จริงแล้วมีสถานะระหว่างประเทศเช่นไร? ถ้าหากเป็นประเทศถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ เส้นขนานที่ ๑๗ ย่อมถือได้ว่าเป็นเส้นแบ่งเขต

แดนระหว่างประเทศนี้กับเวียดนามเหนือ

“โครงสร้างใหม่” ที่ได้กล่าวถึงข้างต้นมิได้ตอบปัญหาอย่างแจ่มชัดอันชวนให้น่าเชื่อถือได้ว่า สันติภาพอันถาวรกำลังจะเกิดขึ้นเลย ตัวอย่างเช่น มาตรา ๑๔ บทที่ ๔ ของ “ความตกลงฯ” ที่ยกมากล่าวข้างต้นระบุไว้แน่ชัดว่า เวียดนามใต้ ตลอดจนรัฐบาลของประเทศนี้เป็นนิติบุคคลที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ในมาตรา ๑ บทที่ ๑ จึงได้มีการตกลงกันว่า “สหรัฐฯ และประเทศอื่น ๆ ทุกประเทศ เคารพในเอกราช อธิปไตย เอกภาพและบูรณภาพ แห่งดินแดนของเวียดนาม...” เพียงเท่านั้นก็เกิดปัญหาหนักขึ้น มาแล้วในแง่ที่ว่า ของเวียดนามไหน? เหนือหรือใต้? ถ้าหากเป็นของส่วนใดส่วนหนึ่งแต่เพียงส่วนเดียว ทำไมไม่ระบุไว้ให้ชัดแจ้ง? อนึ่ง มาตรา ๑๕ (ก) บทที่ ๕ ก็ระบุไว้ชัดแจ้งว่า เส้นขนานที่ ๑๗ นั้น ให้ถือว่า “เป็นเพียงเส้นแบ่งเขตชั่วคราว มิใช่เขตทางการเมือง และทางดินแดนแต่อย่างใด” ข้อกำหนดเหล่านี้ขัดกันในตัวเองอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ความไม่แน่นอนของสถานะทางกฎหมายของเวียดนามใต้ ยังแสดงออก มาอีกในรูปของความตกลงว่าด้วย ทหาร “ต่างประเทศ” กล่าวคือ ไม่ปรากฏว่ามีข้อกำหนดแน่ชัดลงไปว่า ทหาร “ต่างประเทศ” ครอบคลุมถึงทหารเวียดนามเหนือที่สหรัฐฯ บอกว่ามีจำนวน ๑๔๕,๐๐๐ คน ในดินแดนของเวียดนามใต้หรือไม่

สหรัฐ ฯ นั้นเห็นพ้องด้วยกับ มาตรา ๑๔ บที่ ๔ อย่างเต็มที่ นายนิคสันเองเป็นคนที่กล่าวว่า “สหรัฐ ฯ จะยังคงรับรองว่ารัฐบาลแห่งสาธารณรัฐเวียดนามเป็นรัฐบาลเดียวของเวียดนามใต้ที่ชอบด้วยกฎหมาย.....”^๒ เมื่อเป็นเช่นนั้น เราก็น่าจะสรุปได้ว่า สหรัฐ ฯ คงถือว่าทหารเวียดนามเหนือเข้าข่ายทหาร “ต่างประเทศ” ตาม “ความตกลง ฯ” การเห็นเป็นเช่นนั้นไม่ สหรัฐ ฯ กลับเล็งประเด็นนี้โดยกล่าวว่าจะ “เป็นการดีที่สุดท้ายจะไม่พิจารณาประเด็นนี้ในแง่กฎหมาย”^๓ สันหมายถึงว่าสหรัฐ ฯ ยอมรับโดยปริยายว่า ทหารเวียดนามเหนือไม่ใช่คนต่างด้าวในเวียดนามใต้

ปัญหาของ “โครงสร้างใหม่” อีกประการหนึ่งได้แก่การกำหนดให้การทำงานของกลไกต่าง ๆ ของตนดังกล่าวข้างต้นต้องใช้มติเอกฉันท์เป็นหลัก เมื่อคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญของคูกรณีแต่ละฝ่าย ซึ่งขัดกันปานน้ำกับไฟ คงไม่ต้องเอ่ยก็ได้ว่าข้อขัดข้องอันจะตามหลักการมติเอกฉันท์นั้นมาจะมีมากเพียงใด อาจจะเป็นเพราะคูกรณีทั้งหลายได้เล็งเห็นอุปสรรคเหล่านี้แล้วกระมัง จึงมิได้กำหนดให้แน่นอนลงไปว่าวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไปควรจะเป็นเมื่อใด

อนึ่ง ความขัดกันในตัวเองดังกล่าวนี้ย่อมเปิดโอกาสให้คู่ศึกต่างตีความตามตัวบทไปในทางที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตนเองให้มากที่สุดได้โดยไม่ขัดกับ “ความตกลง ฯ” และต่างก็มี

โอกาสที่จะประณามฝ่ายตรงข้ามว่าละเมิด “ความตกลง ฯ” ได้ไม่แพ้กัน กล่าวสั้น ๆ ก็คือทั้งคู่มีสาเหตุที่จะทำให้ตนต้องประกาศสงครามอีกครั้งหนึ่ง (casus belli) ได้พอ ๆ กัน มิฉะนั้นแล้ว นายคิสซิงเจอร์คงไม่ต้องกล่าวว่า “ความตกลงกัน (ดังกล่าวข้างต้น) นี้ จะนำสันติภาพถาวรมาให้หรือไม่ หรือ (Sic) ขึ้นอยู่กับไม่แต่บรรพบุรุษชาติต่าง ๆ เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับเจตนาจริงที่ปฏิบัติตามข้อตกลงกันนั้นด้วย”^๔

ด้วยเหตุนี้จึงอาจสรุปได้ว่า “ความตกลง ฯ” เป็นเพียงแต่การตกลงยอมรับความแตกต่างที่มีอยู่มากกว่าจะเป็นการวางรากฐานอันมั่นคงให้กับ “โครงสร้างใหม่” เพื่อสันติภาพอันถาวร นี่ชวนให้คิดไปได้ว่าสหรัฐ ฯ ทั้งระบอบบังคับให้เวียดนามเหนือลงนามใน “ความตกลง ฯ” เพียงเพื่อจะให้มี “ความตกลง ฯ” ปรากฏขึ้นมาเท่านั้น การที่ผู้นำเวียดนามเหนือลงนามใน “ความตกลง ฯ” ในลักษณะจำยอมเช่นนี้ จะยังผลให้พวกเขาล้มเลิกความตั้งใจที่จะรวมประเทศเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายใต้การนำของตนหรือ ? ผู้นำเวียดนามเหนือย่อมตระหนักดีว่า “ความตกลง ฯ” นี้สหรัฐ ฯ ได้เปรียบในแง่ที่ว่า เวียดนามใต้มีโอกาที่จะเป็นเอกราช และมีอธิปไตย ต่างหากจากเวียดนามเหนือ เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งนี้ในกรณีที่ยังไม่มีการรวมกัน ถ้ามองจากเวียดนามเหนือ “การรวมกันจะมีขึ้นเมื่อใดเล่า” ก็ในเมื่อ “ความตกลง ฯ”

กำหนดให้ทั้งผู้นำเวียดนามใต้และเหนือ “ต้องตกลงเห็นชอบกัน” ก่อนเช่นนี้ จึงย่อมเป็นที่คาดหมายได้ว่า ใครก็ตามที่ขึ้นคุมบังเหียนการเมืองในเวียดนามใต้จะไม่ปรารถนาเอาอำนาจ และสิ่งที่อำนาจสามารถคลบบันดาลได้ทั้งหลายไปเสี่ยงกับการรวมเข้ากับเวียดนามเหนือ กล่าวสั้น ๆ ก็คือ ถ้ามีการตกลงจะรวมกันเป็นประเทศ สหรัฐฯ ย่อมอยู่ในฐานะ ที่จะ “แนะนำ” เวียดนามใต้ได้ว่า “ขณะนี้สถานการณ์ยังไม่เหมาะสม” ในกรณีนี้เห็นว่าแนวโน้มของประชามติเอียงไปทางฝ่ายคอมมิวนิสต์ และเวียดนามใต้ก็ยังคงเป็นประเทศหนึ่งต่างหากจากเวียดนามเหนือต่อไป ทั้งนี้จนกว่าสหรัฐฯ จะเปลี่ยนความเห็นเป็นว่า “ถ้าเวียดนามเป็นคอมมิวนิสต์ก็ไม่เป็นไร ไม่ว่าจะเปลี่ยนด้วยเหตุผลใดก็ตาม !”

สิ่งที่เราควรติดตามดูต่อไปคือ เวียดนามเหนือจะยอมทนอยู่ต่อไปได้นานสักเท่าใด

อาการความง่อนแง่นของ “โครงสร้างใหม่” นับตั้งแต่วันที่ ๒๘ มกราคม จนถึงขณะที่กำลังเขียนอยู่นี้ ได้มีการละเมิดหยุดยิงไม่น้อยกว่า ๗๐๐ ครั้งแล้ว ความตกลงที่รัฐบาลไซ่ง่อนกับรัฐบาลชุดปฏิวัติชั่วคราวจะต้องกระทำกันภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันหยุดยิงก็ยังมีได้มีไว้แว่วอะไรออกมาให้ปรากฏ การจัดตั้งสภาแห่งชาติเพื่อการปรองดองและสมานสามัคคีก็เช่นกัน นอกจากนี้ยังมีข้อสงสัยอีกว่า บทบัญญัติของ มาตรา ๙ (ข) ที่จะให้ “ประชาชนเวียดนามใต้...ตัดสินใจด้วย

ตนเองเรื่องการเมืองในอนาคตของเวียดนามใต้ ด้วยการเลือกตั้งทั่วประเทศ โดยเสรีอย่างจริงจังตามวิถีทางประชาธิปไตย.....” จะมิขึ้นได้หรือไม่

นิมิตรหมาย ที่ไม่สู้จะอำนวยต่อบรรยากาศ เช่นว่านี้ เท่าที่ทราบในขณะนี้มาจากรัฐบาลไซ่ง่อนอย่างหนึ่งแล้วนั่นคือความพยายามที่จะใช้กฎอัยการศึกบังคับวิธีการตัดสินใจในการเลือกตั้งของชาวเวียดนามใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่อยู่ใต้อำนาจของตน ตัวอย่างเช่น “ตำรวจและทหารได้รับมอบอำนาจให้ยิงบุคคลที่ยุยงให้ก่อความวุ่นวาย และ ‘ปรบมือให้กับพวกคอมมิวนิสต์’ ในทันที” นอกจากนี้ยังอาจจับกุมบุคคลที่ (ก) แจกสิ่งพิมพ์โฆษณาชวนเชื่อของคอมมิวนิสต์หรือชักธงคอมมิวนิสต์ (ข) เข้าแทรกแซงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่พยายามรักษาความสงบเรียบร้อย (ค) ยุยงให้ผู้อื่นเคลื่อนย้ายไปยังเขตที่พวกคอมมิวนิสต์ควบคุมอยู่ (ง) เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในฐานะของ “ผู้เป็นกลาง หรือผู้นิยมคอมมิวนิสต์” และ (จ) จ่ายเงินให้กับพวกคอมมิวนิสต์ ข้อกำหนดเหล่านี้ยังมีผลใช้บังคับได้อยู่ แม้ว่าจะได้มีการหยุดยิงกันแล้วก็ตาม

โดยสรุปแล้ว “ความตกลงฯ” อันเป็นโครงสร้างใหม่มิได้ให้หลักประกันซึ่งมั่นคงอันชวนให้แน่ใจได้เลยว่า จะมีสันติภาพที่ถาวรเกิดขึ้นในอินโดจีน

ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทย พล จ. ชาติชาย ชุณหะวัณรัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศ เคยแถลงไว้ว่า ไทยมีนโยบายดังนี้ ในขั้นแรกจะต้องให้แน่ใจว่าภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอินโดจีน มี "สันติภาพที่แท้จริงและมั่นคง" ในขั้นที่สอง จากนั้นจะมีการเจรจากับสหรัฐ ฯ ให้ถอนกองกำลังอเมริกันออกไปจากไทยให้หมด และในขั้นสุดท้าย "เมื่อกองกำลังต่างประเทศ (นี้) ออกไปพ้นแผ่นดินไทยแล้ว เราจึงจะเริ่ม

รณรงค์เพื่อการทำให้อุภูมิภาคนี้เป็นกลาง"^๖ ย่อมเป็นที่เชื่อได้ว่า รัฐบาลไทยคงจะได้ตระหนักถึงโครงสร้างอันอ่อนแอของ "ความตกลงปารีส" ดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น จากสมมติฐานอันนี้ เราจึงอาจกล่าวได้ว่า ในช่วงอนาคตที่พอจะมองเห็นได้นี้ ฐานทัพอเมริกันตลอดจนความผูกพันระหว่างเรากับสหรัฐ ฯ ยังจะคงระดับเดิมต่อไป หรืออาจจะเพิ่มขึ้นด้วยซ้ำ ๑

ฉันทิมา อ่องสุภักษ์

๑. "ความตกลง ฯ" ประกอบกับ "คำอธิบายว่าด้วยปัจจัยมูลฐานของข้อตกลงเวียดนาม" ของทำเนียบขาว, USIS, ข่าวประจำวัน, ๒๕-๒๖ มกราคม ๒๕๑๖, หน้า ๖๕ ff และ ๒๘-๒๙ โดยลำดับ และที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันคือ "Kissinger Answers Peace Questions," *The Nation*, ๒๘ มกราคม ๒๕๑๖, หน้า ๒
๒. คำปรารภวิทยาทานโทรทัศน์เรื่องความตกลงสันติภาพ ซึ่งอาจหาได้ใน *Bangkok Post*, ๒๕ มกราคม ๒๕๑๖, หน้า ๔
๓. "Kissinger Answers..." *op. cit.*
๔. "ทัศนะของคิสซิงเจอร์ เกี่ยวกับความตกลงเรื่องเวียดนาม;" ใน USIS ข่าวประจำวัน, ๒๘ มกราคม ๒๕๑๖, หน้า ๔
๕. ข้าเอง
๖. *The Nation*, ๑ ก.พ. ๒๕๑๖, หน้า ๑

จาก "ชาวบ้าน"

ก็มาเป็น "เพื่อน"

นิคยสารรายเดือนเล่มใหม่ล่าสุด

มีวารินทร์ วงศ์หาญเขาวี วิทยากร เชียงกูล ทวี หมื่นนิกร

และเพื่อนพ้องที่เขียน "ชาวบ้าน" ครบครัน

วางตลาดแล้ว

พ.แอด. ๔๔๐
ข่าวการเมือง
ชลิต แนวพนิช

ข้าวเป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศไทย มาตลอดเวลานับยาวนาน เป็นรายการสินค้าที่นำเงินตราต่างประเทศเข้ามาสู่บ้านเมืองของเรา มากที่สุด บีสะหลายพันล้านบาท แต่เดิมนั้น ประเทศคู่แข่งในการค้าข้าวในตลาดโลกที่สำคัญของเรามีเพียงประเทศพม่าเท่านั้น เมื่อเวลาล่วงเลยมาถึงปัจจุบัน หลายสิ่งหลายอย่างได้เปลี่ยนไปตามวาระ ดังเช่น การปฏิวัติเขียว เมื่อปลาย

ทศวรรษที่แล้วมา ได้ทำให้ประเทศซึ่งเคยขาดแคลนอาหารหลายประเทศสามารถเพิ่มผลผลิตของตน จนถึงระดับที่สามารถเลี้ยงตัวได้ บางแห่งก็ยังมีเหลือเพื่อส่งออกอีกด้วย การค้าข้าวของเราจึงมีแนวโน้มที่จะผิ่ดเคื่องขึ้นเป็นลำดับ จนถึงกับมีผู้เชี่ยวชาญหลายรายลงความเห็นว่า มูลค่าส่งออกของข้าวไทยจะลดลงต่ำเท่ามูลค่าส่งออกของข้าวโพดภายในทศวรรษนี้* แต่ยังมีข่าวเป็น 'โชคดี' ของเมืองไทยที่เกิดมีเหตุการณ์อันไม่คาดฝันบางประการ มาเป็นตัวถ่วงรั้งมิให้การ

ปฏิวัติเขียวดำเนินการไปอย่างราบรื่นนักในหลายแห่ง เป็นผลให้ประเทศไทยยังสามารถแสวงหารายได้จากการค้าข้าวได้ ในระดับที่น่าพอใจ อย่างไรก็ตามเราไม่ควรจะนิ่งนอนใจว่าอนาคตการค้าข้าวของเราดี การปฏิวัติเขียวนั้นนับวันจะสัมฤทธิ์ผลมากขึ้นทุกที และเหตุบังเอิญต่าง ๆ ที่จะมาฉุดรั้งนั้นก็คงจะไม่มีบ่อยนัก ทางด้านพม่าภายใต้ผู้เผด็จการทหาร ซึ่งผลิตข้าวได้

ประเทศเหล่านั้นได้แก่ จีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา สำหรับจีนนั้นคงจะพัฒนาไปจากสังคมเกษตรได้ไม่มากนักเมื่อเทียบกับไทย แต่กรณีญี่ปุ่นกับอเมริกานี้สิ เป็นเรื่องที่น่าจะพิจารณากันสักนิด เพราะทั้งสองประเทศนี้เป็นสังคมอุตสาหกรรมที่มีความก้าวหน้าทางเทคนิควิทยาการอย่างสูงมาก และมีฐานะว่ารวมมหาศาลทั้งคู่ ต่างก็โฆษณาครึกโครมว่าตนปรารถนาจะช่วย

น้อยลงมาหลายปีติดต่อกัน อันเนื่องมาจากความผิดพลาดในการจัดการเป็นสำคัญ ก็เริ่มมีท่าทีว่าจะเข้ารูปเข้ารอยแล้ว ในอนาคตอันใกล้ พม่าคงเป็นผู้ส่งข้าวออกรายสำคัญของโลกได้เหมือนเดิมโดยไม่ยากนัก ถึงอย่างไรก็ตามมันก็เป็นเรื่องของการแข่งขันธรรมดา ๆ ในเศรษฐกิจระบบตลาด ว่ากันจริง ๆ แล้วพม่าคงจะไม่เท่าไรนักตอก ปัญหาที่น่าวิตกสำหรับการส่งข้าวออกของไทยนั้นอยู่ที่การเผชิญกับคู่แข่งชั้นใหม่ ๆ จากดินแดนที่เรียกตนเองว่า 'พัฒนาแล้ว' มากกว่า

เหลือให้ประเทศยากจนพัฒนาตนเองให้มากขึ้น โดยสิ่งที่เรียกว่า 'ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ' แต่ทว่าในขณะเดียวกัน เป็นที่ทราบกันดีว่ารัฐบาลทั้งสองประเทศนี้ โดยเฉพาะอเมริกาก็ได้ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตร (รวมทั้งข้าว) ออกมาขายแข่งกับประเทศยากจนทั้งหลาย โดยมีการจัดหาเทคนิคใหม่ๆ ให้ มีการให้เงินสนับสนุน และมีการพยุงราคา เป็นต้น ยิ่งกว่านั้น นอกจากจะแข่งขันกันหาลูกค้าแบบธุรกิจธรรมดาแล้วยังมีการใช้อิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศ

ให้เป็นประโยชน์แก่ตนในการซื้อขายลูกค้าจากคนอื่นอีกด้วย จากความเป็นจริงเช่นนี้ น่าจะถามพวกเราในประเทศยากจนด้วยกันว่า ที่เขาบอกว่าเขาเป็นนักบุญมาโปรดเรานั้น จริงหรือ และเราจะเชื่อถือเขาได้เพียงใด

ข้อเขียนชิ้นนี้ จะกล่าวถึงเฉพาะกรณีอเมริกาเท่านั้น^๒ โดยผู้เขียนจะพยายามหาคำตอบว่า อเมริกามีนโยบายในเรื่องนี้อย่างไรกันแน่ หรืออีกนัยหนึ่งเขาส่งเสริมการผลิตข้าวจำนวนมากเพื่ออะไร

ข้ออ้างที่มักได้ยินกันเสมอก็คือ ข้อที่ว่าอเมริกาเป็นผู้นำแห่งค่ายโลกเสรี จึงมีพันธะต้องคอยช่วยเหลือคำจูนประเทศพันธมิตร ที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน คือต่อต้านลัทธิชุมชนนิยม (Communism) อย่างเช่น เกาหลีใต้ เวียดนาม ใต้ อินโดนีเซีย และบังกลาเทศ ฯลฯ โดยผ่านทางรัฐบาลชาติ พี. แอล. ๔๘๐ และองค์การ เอ.ไอ.ดี. ซึ่งก็ล้วนหวังผลตอบแทนทางการเมืองดังที่ประจักษ์กันอยู่แล้ว (สำหรับกรณีบังกลาเทศนั้น หากท่านผู้อ่านสงสัย โปรดพิจารณาจุดที่ว่าบังกลาเทศเป็นอริกับปากีสถาน ซึ่งเป็นมิตรรักของจีน) ประเด็นนี้ควรจะวินิจฉัยกันด้วยว่าเป็นความบริสุทธิ์ใจของอเมริกา หรือว่าเป็นคำแก้แค้นที่เขากลับมาอ้างอิงเข้าข้างตนเองเท่านั้น อย่างไรก็ตาม มีสถิติยืนยันจากอเมริกาเองด้วยว่า ข้าวที่อเมริกาขายภายใต้ พี.แอล. ๔๘๐ และโครงการ เอ.ไอ.ดี. นั้น มีเพียง ๔๐% ของผลผลิต

ทั้งหมดเท่านั้น ส่วนที่เหลืออีก ๖๐% เป็นการขายเพื่อการค้าธรรมดานี่เอง (Commercial Sales)^๓ นี่หมายความว่าอะไร น่าจะลองพิจารณาดู

นายเอิร์ล บัตช์ รัฐมนตรีเกษตรของอเมริกา ก็เคยกล่าวว่า "... ผมต้องการผลักดันสินค้าออกทางการเกษตรอย่างมีพลังให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ปีที่แล้วเราได้ ๗,๘๐๐ ล้านดอลลาร์ จากการส่งออก (สินค้าเกษตร) แต่ปีนี้จะลดลงเล็กน้อย เนื่องจากการณ์หยุดงานชนด้อยสินค้า ผมต้องการผลักดันให้ได้ ๑๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ให้เร็วที่สุดเท่าที่เราจะทำได้..." และ "ปีนี้เรามีเงินสนับสนุน (Subsidies) การเกษตรมากกว่า ๔,๐๐๐ ล้านดอลลาร์..."

จะเห็นได้ว่าข้ออ้างที่ยกมาแต่แรกนั้นไม่เป็นจริงเลยสักนิด ใครคนหนึ่งกล่าวไว้ว่า เรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นหาความสุจริตใจได้ยากยิ่ง ไม่มีคำว่า 'ยุติธรรม' หรือ 'จริยธรรม' มีแต่คำว่า 'ผลประโยชน์' เท่านั้นที่เป็นเรื่องใหญ่ และการได้มาซึ่งผลประโยชน์ส่วนตัวนั้น บางที แม้จะต้องแลกกับเกียรติภูมิด้วยการถูกตราหน้าว่า 'เห็นแก่ตัวอย่างร้ายกาจ' ก็เป็นเรื่องที่เขายอมแลกได้

สถิติจากรางทั้งสองนี้ บอกให้เราทราบว่า เนื้อที่เพาะปลูกข้าวในอเมริกาเพิ่มจาก ๑.๙ ล้านเอเคอร์ ในปี ๒๕๑๐ เป็น ๒.๓ ล้านเอเคอร์ในปี ๒๕๑๑ (๑ เอเคอร์ = ๒.๕๔ ไร่) ซึ่งคงจะ

ตารางที่ ๑ พันธการปลูกข้าวของสหรัฐ ฯ ๒๕๑๕	ตารางที่ ๒ พันที่ปลูกข้าวรวมของสหรัฐ ๒๕๑๐-๒๕๑๕
รัฐ (เอเคอร์)	พ.ศ. (เอเคอร์)
หลุยเซียนา ๕๒๗๖๖๘	๒๕๑๐ ๑,๖๗๕,๖๒๑
เท็กซัส ๔๖๘,๖๓๘	๒๕๑๑ ๒,๓๓๔,๕๐๗
อาร์คันซอ ๔๔๑,๒๗๕	๒๕๑๒ ๒,๑๓๔,๓๓๓
แคลิฟอร์เนีย ๓๓๒,๖๖๓	๒๕๑๓ ๑,๘๒๗,๒๕๗
มิสซิสซิปปี ๕๑๓,๖๔	๒๕๑๔ ๑,๘๒๒,๖๘๖
รัฐอื่น ๆ ๕๔๔๔	๒๕๑๕ ๑,๘๒๗,๖๓๓
รวม ๑,๘๒๗,๖๓๓	

ที่มา : The Rice millers' Association, U.S.A.

เพิ่มมากขึ้นแล้วเล็กน้อย แต่ผู้เขียนหาตัวเลขมาไม่ได้ และจะสังเกตได้ว่าระยะนั้นเป็นช่วงเวลาที่สงครามเวียดนามขยายตัวกว้างขวางและเป็นระยะที่การค้าข้าวของไทยเราซบเซาอย่างมากจนผลิตส่งออก (ดูตารางที่ ๓ ประกอบ) ซึ่งชนชั้นปกครองของไทยสมัยนั้น มิได้สะกิดใจในเรื่องนี้เลย เพราะรายได้จากทหารอเมริกันได้มีส่วนทำให้ตัวเลขในบัญชีเดินสะพัด (Current Account) ของเรามองดูสวยหรูอยู่ไม่น้อย จนกระทั่งอเมริกาเริ่มฮักเข็มขึ้น ถึงขนาดมาแย่งตัดหน้าเราขายข้าวให้เวียดนามได้ คนไทยจึงเริ่มตระหนักในเรื่องนี้ โดยมีเสียงไม่พอใจมาจากหนังสือพิมพ์และนักศึกษาไทยบางส่วน (ส่วนรัฐบาลของเรานั้นมีเสียงเบามากเหลือเกิน เหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะการที่ได้ดล้าตัวเข้าไปผูกพันกับนโยบายต่างประเทศของอเมริกามากเกินไปจนไม่อาจหันหลังกลับได้อย่างมีเกียรติ) ขบวนการ

พรรคชาตินิยมของนักศึกษาธรรมศาสตร์ในฟุตบอลประเพณี จุฬา - ธรรมศาสตร์ ในปีนั้น มีป้ายอันหนึ่งเขียนเป็นภาษาอังกฤษว่า P.L. 480 OF U.S.A., BY U.S.A., FOR U.S.A.

ปี ๒๕๑๐ - ๒๕๑๑ อันเป็นระยะที่อเมริกาขยายเนื้อที่เพาะปลูกข้าวอย่างชวชวบนั้นประเทศไทยส่งข้าวออกได้ลดน้อยลงอย่างมากจนเห็นชัดเจนน และคงความตกต่ำเช่นนั้นอยู่ถึง ๔ ปีติดต่อกัน เป็นผลให้รายได้ของชาติในส่วนนี้ลดลง จาก ๔.๖ ล้านบาท เหลือเพียง ๒.๕ ล้านบาท (ภายใน ๔ ปีนั้น) ยิ่งกว่านั้นราคาข้าวไทยในตลาดโลกยังพลอยตกต่ำลงอย่างมากด้วย ในตลอดระยะเวลาดังกล่าว (สังเกตได้ง่ายๆ จากการเปรียบเทียบ ปริมาณ และมูลค่าส่งออกในปีต่างๆ) โดยเฉพาะปีที่แล้ว ราคาข้าวต่ำมากเป็นประวัติการณ์ แม้จะส่งข้าวออกได้ถึง ๑.๖

ตารางที่ ๓ : ปริมาณและมูลค่าสินค้าส่งออกของไทย

พ.ศ.	เมตริกตัน	ล้านบาท
๒๕๐๓	๑๙๕๖,๒๕๘	๔๓๘๕
๒๕๐๔	๑๙๕๕,๒๒๓	๔๓๓๔
๒๕๐๕	๑,๕๐๗,๕๕๐	๔,๐๐๑
๒๕๑๐	๑,๕๘๒,๒๓๒	๔,๖๕๓
๒๕๑๑	๑,๐๖๘,๘๘๕	๓,๗๗๕
๒๕๑๒	๑,๐๒๓,๖๖๔	๒,๖๔๕
๒๕๑๓	๑,๐๖๓,๖๑๖	๒,๕๑๖
๒๕๑๔	๑,๖๖๑,๙๔๐	๒,๕๐๑

ที่มา : กรมศุลกากร อดเวนคิว เลข ปี ๒๕๑๕ จากกรมการค้าต่างประเทศ

ล้านตัน แต่มูลค่าก็เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย นั่นเป็นภาวะการค้าข้าวของไทยโดยสังเขป หันมามองด้านอเมริกาบ้าง ผู้เขียนมีเพียงตัวเลข แสดงผลผลิตทั้งหมดเท่านั้น

จากสถิติตารางที่ ๑ ได้บอกให้เราทราบแล้วว่าสหรัฐอเมริกา มีการปลูกข้าวใน ๕ มลรัฐ และที่นับว่าขึ้นหน้าขึ้นตามาก มีอยู่ ๕ แห่ง คือ อาร์แคนซัส หลุยเซียนา มิสซิสซิปปี เทกซัส และแคลิฟอร์เนีย จากจำนวนโรงสีข้าวทั้งหมด ๓๕ โรง จำนวน ๒๕ บริษัท อเมริกาผลิตข้าวได้ประมาณ ๔ ล้านเมตริกตัน ในปี ๒๕๑๐ ตัวเลขนี้พุ่งพรวดขึ้นเป็น ๔.๗ ล้านตัน ในปีถัดมา (ซึ่งเป็นระยะที่ลินคอน จอห์นสัน ขยายการสู้รบในเวียดนามจนบานใหญ่ ตั้งแต่นั้นจะไม่ผิดนัก ถ้าผู้เขียนจะตั้งข้อสังเกตว่า การส่งเสริมการปลูกข้าวขนาดใหญ่ ในระยะนั้น จุดสำคัญมุ่งที่จะหารายได้พิเศษเป็นเงินตราท้องถิ่นของ

ประเทศยากจนที่เป็นพันธมิตร เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับดำเนินนโยบายการเมืองของอเมริกาเองในประเทศเหล่านั้น โดยมีรัฐบาลวุฒิสภา พี.แอล. ๔๕๐ เป็นสื่อกลาง) สถิติจากกระทรวงเกษตรอเมริกานบอกไว้ด้วยว่า การบริโภคนเมล็ดต่อบุคคลใน ๑ ปี ของชาวอเมริกา ในปี ๒๕๑๑ เท่ากับ ๘.๓ ปอนด์ (เพิ่มขึ้นจาก ๖.๑ ปอนด์ต่อคนต่อปี ในปี ๒๕๐๒) ฉะนั้นการบริโภคข้าวภายในของอเมริกาจึงมีไม่เกินไปละ ๑ ล้านเมตริกตัน จึงมีข้าวเหลือกินเหลือใช้ ปีละประมาณ ๓ ล้านเมตริกตัน เป็นส่วนที่ต้องระบายออกขายในตลาดโลก ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือส่วนที่ขายเพื่อหากำไรแบบการค้าปกติธรรมดาทั่วไป และอีกส่วนหนึ่งเป็นการขายเพื่อหวังผลตอบแทนทางการเมือง ทั้ง ๒ ส่วนนี้มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยประมาณ ช่วงบังเอิญที่ปี ๒๕๑๑ ซึ่งอเมริกาขยายเนื้อที่เพาะปลูกข้าวอย่างมาก และผลผลิต

ตารางที่ ๔		
ผลผลิตข้าวทั้งหมดของสหรัฐ ฯ		
พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔		
พ.ศ.	หน่วยเป็น ๑๐๐ ปอนด์	เมตริกตัน*
๒๕๑๐	๘๕๕๕๒๕๒๑	๔.๐๔
๒๕๑๑	๑๐๔๑๓๕๔๔๐	๔.๗๒
๒๕๑๒	๘๖๕๔๑๔๘๘	๓.๕๔
๒๕๑๓	๘๓๗๘๖๒๖๗	๓.๘๐
๒๕๑๔	๘๓๓๕๗๘๕๕	๓.๗๕

ที่มา : The Rice Millers' Association U.S.A.

* จำนวนคร่าว ๆ จากค่าเปรียบเทียบ ๒.๒ ปอนด์ = ๑ กิโลกรัม

ต่อหน่วยพื้นที่ที่เพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน อันทำให้ผลผลิตข้าวได้เพิ่มขึ้นเป็น ๔.๗ ล้านตันนั้น เป็นระยะที่ประเทศยากจนทั่วโลกกำลังประสบผลสำเร็จในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตทางเกษตรอย่างขนานใหญ่ ที่เรียกว่า *การปฏิวัติเขียว* เป็นผลให้ประเทศที่เคยขาดแคลนข้าวกลับสามารถเลี้ยงตนเองได้เป็นจำนวนมาก ดังกล่าวแล้วนั้น สหรัฐอเมริกาจึงต้องลดพื้นที่เพาะปลูกลงปีละประมาณ ๑๐% สองปีติดต่อกัน คือ จาก ๒.๓ ล้านเอเคอร์ ในปี ๒๕๑๑ เหลือ ๒.๑ ล้านเอเคอร์ในปี ๒๕๑๒ และ ๑.๘ ล้านเอเคอร์ในปีถัดมา และคงตัวอยู่ระดับนั้นมาจนกระทั่งทุกวันนี้ (เนื้อที่เพาะปลูกส่วนที่ลดนั้นเกือบทั้งหมดหันไปปลูกถั่วเขียวแทน ดังจะเห็นได้ว่า ๒-๓ ปีที่ผ่านมา อเมริกาขายถั่วเขียวได้มากขึ้นเป็นลำดับ) ด้วยเกรงว่าจะไม่สามารถระบายข้าวออกได้หมดในแต่ละปี และจะมีข้าวค้างสต็อกเรื่อรังอันจะเป็นปัญหายุ่งยากแบบญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามเราจะ

เห็นได้ว่าผลผลิตข้าวของอเมริกายังอยู่ในระดับ ๓.๗-๓.๘ ล้านเมตริกตัน และคงจะเป็นเช่นนั้นไปอีกหลายปีที่เดียว ยิ่งกว่านั้นเสี่ยงไม่เป็นทางการจากหลายแห่งยังแสดงให้เห็นว่า อาจมีการเพิ่มพื้นที่ปลูกข้าวในอเมริกา 'อย่างช้า ๆ' ด้วยซ้ำไป ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า สหรัฐอเมริกานอกจากจะหวังแสวงหารายได้จากการค้าข้าวระหว่างประเทศแบบการค้าขายธรรมดาแล้ว ยังหวังจะได้รายได้ส่วนหนึ่งจากส่วนที่ควรเรียกว่าเป็น 'ข้าวการเมือง' มาใช้เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศของตน ซึ่งมีวิธีการและภูมิหลังที่ซับซ้อนอยู่น้อยเลย

การเหล่านี้มีผลกระทบกระเทือนต่อระบบเศรษฐกิจของชาติไทยอย่างมาก เนื่องจากข้าวเป็นที่มาของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญที่สุดของเรา นโยบายเรื่องข้าวของอเมริกา นอกจากจะทำให้เราไม่อาจแข่งขันขายข้าวเพื่อขยายตลาดใหม่ๆ เช่น เวียดนามใต้ เกาหลีใต้ อินโด

นี้เขี่ย ฯลฯ แล้ว ยังทำให้ตลาดข้าวรายเก่า ๆ ที่เป็นลูกค้าประจำของเราสูญเสียไปบางส่วนด้วย ดังที่ได้มีผู้กล่าวไว้ว่า

“ ระยะเวลาที่ข้าวจากสหรัฐอเมริกา เริ่มส่งเข้ามาขายในตลาดประจำของไทย คือ ช่องกอสังกิโปร์ และมาเลเซีย แม้ว่าจะจำนวนไม่มาก แต่ก็กระเทือนถึงข้าวไทยไม่น้อย ข้าวสหรัฐมีคุณภาพไม่แพ้ข้าวไทย แม้เมล็ดข้าวจะเรียวยาวเล็กกว่า แต่ก็มัลักษณะสม่ำเสมอ โดยเฉพาะสีได้ขาวสะอาดผู้ซื้อ ทั้งการบรรจุกระสอบขนาดเล็ก ๔๕ กก. เป็นที่นิยมของผู้ซื้อ เพราะขนย้ายสะดวก.....”^๕

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนมีความเห็นว่า ส่วนนี้เป็นความผิดพลาดของไทยเองที่ละเลยในด้านมาตรฐานสินค้า ซึ่งถ้ากวัดขันปรับปรุงประสิทธิภาพการสีข้าวของเราให้ดีขึ้น เราก็จะแข่งขันกับข้าวอเมริกาได้โดยไม่ยากอะไร เพราะเรื่องคุณภาพ ข้าวไทยมีรสดี เป็นที่รู้จักกันดี “แต่มีถูกคำหนิในเรื่องเมล็ดข้าวไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากข้าวเปลือกที่นำมาสีเป็นข้าวสาร รวบรวมมาจากข้าวพันธุ์ต่าง ๆ หลายท้องที่ อีกทั้งการสีไม่ขาวเท่าของต่างประเทศ”^๖ ดังนั้นส่วนนี้จึงไม่เป็นปัญหาแก่เราเท่าใดนัก ส่วนที่เป็นปัญหาจริง ๆ ได้แก่ ส่วนที่เป็น ‘ข้าวการเมือง’ ซึ่งมีแผนการขายที่เรียกได้ว่ามาเหนือเมฆ จึงทำให้การค้าข้าวของไทย ต้องประสบปัญหาต่าง ๆ มานับตั้งแต่ปี ๒๕๑๑ เป็นต้นมา ประเทศไทย

ต้องประสบการแข่งขันในการจำหน่ายข้าวเกือบทุกด้าน ทั้งในด้านราคา ด้านคุณภาพ ด้านวิธีการคัดลอกจนระบบการค้าของประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งเราไม่อาจจะไปแข่งราคามีได้^๗ จึงทำให้รายได้ของชาติในส่วนี้ลดลงเกือบครึ่งหนึ่งเป็นเวลาหลายปีติดต่อกัน (ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งด้วยที่ทำให้รัฐต้องหาทางเพิ่มรายได้ของชาติด้วยการเพิ่มอัตราภาษีแก่ประชาชนให้เป็นที่เดือดร้อนโดยทั่วหน้ากัน) เพิ่งจะมาฟื้นตัวกระต่องขึ้นบ้างก็ในปี ๒๕๑๕ แต่ก็เป็นที่บังเอิญโดยแท้ เพราะสภาพภูมิอากาศไม่อำนวยให้หลายประเทศผลิตข้าวได้ตามต้องการ จึงทำให้ความต้องการของข้าวในตลาดโลกสูงขึ้น เราเลยพลอยขายข้าวได้มากขึ้น และราคา (ต่อหน่วย) ก็สูงขึ้นด้วยพอสมควร จึงมีท่าทีว่ารายได้จากการขายข้าวของไทยในปีนี้จะได้เป็นกอบเป็นกำกว่าปีก่อน ๆ

ด้วยเหตุฉะนี้ จึงถึงเวลาแล้วที่เราน่าจะมาศึกษาถึงที่มาของเรื่องเหล่านี้ให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้นเสียที นิตยสาร *Rice Journal* ฉบับเดือนเมษายนนี้ ได้นำเราไปรู้จักกับบุคคลสำคัญที่มีส่วนหนุนหลังโครงการสนับสนุนการปลูกข้าวและการพยุงราคาข้าวของอเมริกาตลอดมาตั้งแต่ต้น เขาผู้นั้นคือ วุฒิสมาชิก อัลเลน เจ. เอลเลนเดอร์^๘ จากมลรัฐหลุยเซียนา ผู้เกี่ยวข้อง กับเรื่องนี้มาตั้งแต่สมัยประธานาธิบดี รูสเวลท์ ทรูแมน ไอเซนเฮาว์ เคนเนดี จอห์นสัน และ นิกสัน เขาเล่าว่าในระหว่างทศวรรษปี ๒๔๗๓

ศาลสูงสุดของอเมริกาได้วินิจฉัยว่า กฎหมายปรับปรุงการเกษตรปี ๒๔๗๖ ขัดกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ประธานาธิบดีรูสเวลท์จึงมีบัญชาตั้งคณะอนุกรรมการพิเศษเกี่ยวกับการปรับปรุงการเกษตร เร่งดำเนินการร่างกฎหมายใหม่ขึ้นมาใช้แทนโดยเร็ว วุฒิสมาชิกเอลเลนเตอร์เป็นคนหนึ่งที่มีส่วนร่วมอยู่ในคณะอนุกรรมการนั้น เขามีส่วนร่างกฎหมายนั้นด้วยอย่างมาก รวมทั้งร่วมอภิปรายในการประชุมสภากรรมาธิการสมัยวิสามัญเกี่ยวกับเรื่องนี้เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายนปี ๒๔๘๐ และเป็นผู้เสนอให้บรรจข้าว ผ้าย และยาสูบ (พืชหลักของรัฐหลุยเซียนา) เข้าไว้ในรายการของพืชสำคัญที่ควรได้รับการสนับสนุน โดยตั้งราคาพุงให้ ๖๕-๗๐% ของราคาตามมูลค่า (Parity) ซึ่งเป็นกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันนี้

เราจะเห็นได้ว่า เหตุของเรื่องนี้เกิดจากการที่นักการเมืองในสภาสูงของอเมริกาคนหนึ่ง ที่มีหน้าที่ในเรื่องนี้ ประสงค์จะป้องกันผลประโยชน์ของพลเมืองในรัฐของตน ฉะนั้นการที่เขาวิ่งเต้นเพื่อขยายตลาด ขยายผลผลิต (รวมทั้งโดย พ.แอล. ๔๘๐) ก็เพื่อหาเสียงจากประชาชนในรัฐของเขาตนเอง แต่ผลที่ตามมานั้นใหญ่หลวงเกินคาด รัฐบัญญัติ พ.แอล. ๔๘๐ ได้ถูกสร้างขึ้นมาในเวลาต่อมา เพื่อเป็นช่องทางระบายผลผลิตทางการเกษตร ที่ค้างสต็อก ซึ่งนอกจากจะเป็นการช่วยให้เกษตรกรของอเมริกาสถาพรอด 'อยู่รอด' แล้ว ยังสามารถใช้เป็น

เครื่องมือที่มีประโยชน์ทางการเมืองระหว่างประเทศตามอุดมการณ์ดั้งเดิมอีกด้วย นอกจากนั้นยังทำให้สหรัฐอเมริกากลายเป็นผู้ส่งข้าวออกขายใหญ่ที่สุดของโลก อันเป็นเหตุให้ประเทศเล็กๆ ที่มีข้าวเป็นสินค้าออกที่สำคัญต้องเดือดร้อนไปตามๆ กัน

สิ่งที่บทความนี้ตั้งใจจะพูดถึงให้มากเป็นพิเศษก็คือ กฎหมายว่าด้วยการช่วยเหลือและ การพัฒนาการค้าทางการเกษตร (The Agricultural Trade Development and Assistance Act) สภากรรมาธิการได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ปี ๒๔๘๗ ซึ่งนิยมเรียกกันง่าย ๆ ว่า รัฐบัญญัติ พ.แอล. ๔๘๐ (Public Law 480) ความตอนหนึ่งจากมาตราที่ ๒ ของกฎหมายฉบับนี้ได้กล่าวไว้ว่า สภากรรมาธิการถือเป็นนโยบายที่จะ..... ขยายการค้าต่างประเทศระหว่างสหรัฐกับมิตรประเทศทั้งหลาย รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลต่างๆ เสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรรมอเมริกันและสวัสดิการแห่งชาติ ใช้สินค้าเกษตรส่วนเกินให้เป็นประโยชน์สูงสุดในการเกื้อหนุนนโยบายต่างประเทศของสหรัฐ และเร่งรัดและอำนวยความสะดวกให้การขยายตัวของการค้าต่างประเทศในส่วนสินค้าเกษตรที่ผลิตขึ้นในสหรัฐ โดยการจัดหาหนทางที่จะทำให้สินค้าเกษตรส่วนที่เกินจากการตลาดปกติธรรมดาของสินค้านั้น ๆ ที่อาจ

ขายได้โดยภาคเอกชน ฉะนั้นการชำระเงิน
เป็นเงินตราต่างประเทศจึงเป็นที่ยอมรับ^๕

หมายความว่า สินค้าทางการเกษตรที่
อเมริกาเหลือค้างสต็อกเนื่องจากขายไม่ออกโดย
วิธีการค้าแบบธรรมดาสามัญ จะถูกนำมาขยี้ดยัด
ขายผ่านรัฐบัญญัติ พี.แอล. ๔๘๐ นี้ โดยการขาย
เป็นเงินเชื่อที่มีเงื่อนไขหลายประการ อาทิ
ผู้ซื้อไม่ต้องชำระเป็นเงินเหรียญสหรัฐฯ (มี
ประโยชน์แก่ประเทศผู้ซื้อที่ขาดเงินตราต่างประเทศ
ที่เป็นเงินเหรียญสหรัฐฯ และปอนด์
สเตอร์ลิงเป็นสิ่งสำคัญ หรือว่าประเทศผู้ซื้อที่มีเงิน
สำรองระหว่างประเทศน้อย) โดยชำระเป็นเงิน
ท้องถิ่นได้ การชำระเงินแบ่งชำระเป็นงวด
ระยะยาว ตามแต่ละตกลงกัน และบางครั้งอาจ
เว้นระยะ 'ปลอดหนี้' ให้สัก ๒๐-๓๐ ปีด้วย
แต่ที่ว่าต้องจ่ายดอกเบี้ยให้ทางอเมริกันสัก
นิดหน่อย ทั้งนี้ทางการอเมริกันจะนำเงินที่ได้
จากการขายภายใต้ พี.แอล. ๔๘๐ ซึ่งเป็นเงิน
ท้องถิ่นนี้ '.....ไปใช้ในกิจการต่างๆ ตามที่
เขาและผู้ซื้อต้องการ มีการตกลงเจรจากัน อาจ
นำไปใช้ทางทหาร ทางเศรษฐกิจ หรือทางอื่น
ใดก็ได้ หรือไม่ทางอเมริกาก็จะใช้จ่ายเงินนั้นเป็น
ค่าใช้จ่ายของสถานทูต เป็นทุนส่งนักเรียนไป
เรียนอเมริกา ฯลฯ .....'^๖ พุดง่าย ๆ
ก็คือรายได้จากการขายของเงินผ่อน ซึ่งเขา
เรียกอย่างโก้หรูว่า 'ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ'
นี้ จะถูกนำไปใช้ในวิธีใด ๆ ก็ตามที่จะมีผลส่ง

เสริมนโยบายการเมืองระหว่างประเทศตามอุดม
การของสหรัฐ อันเป็นวิธีที่อาจกระทำได้ โดย
การยินยอมพร้อมใจของชนชั้นผู้ปกครองของ
ประเทศผู้ซื้อ เป็นที่น่าสังเกตว่าทางอเมริกาก็
มีข้อแย้งว่า การขายสินค้าเงินผ่อนภายใต้
พี.แอล. ๔๘๐ นี้ เป็นไปเพื่อ 'มนุษยธรรม'
ต่างหาก ซึ่งแม้จะจริงอยู่บ้าง ก็เป็นจริงเพียง
ส่วนน้อยเท่านั้น ดังเราจะเห็นได้ว่าประเทศที่
อดอยากจริง ๆ ซึ่งยินดีจะยอมรับเฉพาะความ
ช่วยเหลือที่ไม่คิดมูลค่าอย่างแท้จริง เช่น ใน
โบโฮปรา ในเขมร หรือในบังกลาเทศนั้น ทาง
การอเมริกาไม่ได้มีบทบาทสักเท่าใดเลย อเมริกา
จะเข้ามามีบทบาทซึ่งซังกัดเฉพาะรายที่ยินดีจะ
รับความช่วยเหลือแบบเงินผ่อน อย่าง เกาหลีใต้
เวียดนามใต้ หรืออินโดนีเซีย มากกว่า นาย
ถนัด คอมันตร์เองก็เคยกล่าวไว้ว่า ทางวุฒิสภา
สหรัฐเองที่เป็นผู้เปิดเผยว่า เงินจำนวนมากจาก
โครงการนี้ (ประมาณ ๗๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ
หรือ ๑๔,๓๕๐ ล้านบาท) ถูกนำไปใช้จ่ายใน
การทหารทั้งสิ้น^๗

ขอยกตัวอย่างกรณีประเทศไทยเพื่อยืนยันข้อ
ความดังกล่าวข้างต้น คงจะยังพอจำกันได้ว่า
เมื่อต้นเดือนพฤษภาคมปีนี้ ประเทศไทยได้
ตกลงซื้อข้าวสาลีและไบยาสูบลมูลค่า ๑๕ ล้าน
เหรียญสหรัฐฯ ภายใต้รัฐบัญญัติ พี.แอล. ๔๘๐
เป็นการซื้อแบบผ่อนส่ง โดยทางไทยจะจ่ายเป็น
เงินบาทให้สหรัฐ มีกำหนดเวลาชำระคืน ๕๐ ปี

ซึ่งรวมทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยด้วย และทางสหรัฐ คิด ๒% สำหรับระยะเวลา ๑๐ ปีแรก ส่วนอีก ๓๐ ปีหลังไทยจะต้องเสียดอกเบี้ย ๓% ทั้งนี้เป็นไปตาม 'โครงการช่วยเหลือเพิ่มเติมแก่ประเทศไทย' ซึ่งรัฐบาลสหรัฐจะนำเงินนั้นมาช่วยในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทัพไทย^{๑๒} โดยรัฐบาลไทยจะเพิ่มงบประมาณการทหารประจำปี ๒๕๑๕ อีกเท่ากัน (ประมาณ ๓๐๐ ล้านบาท) เรียกว่าออกคนละครึ่ง แต่ว่าครึ่งที่เป็นของอเมริกันนั้น จะต้องใช้คืนในภายหลัง จนหมดสิ้น 'ข้าวยังต้องเสียดอกเบี้ยจำนวนมากอีกด้วย (ซึ่งผู้เขียนอยากจะต้องข้อสังเกตไว้ ณ ที่นี้ด้วยว่า นี่คือเหตุสำคัญอันเป็นที่มาที่แท้จริงของการรัฐประหาร ล้มรัฐสภา เลิกรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ เพราะงบประมาณใหม่ที่เพิ่มขึ้นอย่างมากนั้น เป็นจุดสำคัญจุดหนึ่งที่สมาชิกรัฐสภาไทยในสมัยนั้นโจมตีว่า ฟุ่มเฟือย และทำท่าว่าจะไม่อนุมัติ ฝ่ายทหารจึงต้องปิดปากรัฐสภาเสียเพื่อความอยู่รอดของพวกเขา)

ความจริงชนชั้นผู้ปกครองของไทยชุดปัจจุบันก็รู้อยู่แล้วว่า การซื้อขายภายใต้รัฐบาลสหรัฐ พี.แอล. ๔๘๐ นั้น ผู้ซื้อจะต้องเสียเปรียบรัฐบาลสหรัฐฯ ซึ่งเป็นผู้ขายอย่างมาก อดีตกรมต. ต่างประเทศ ถนัด คอมันตร์ ก็เคยแถลงไว้ในที่ประชุมวุฒิสภาความตอนหนึ่งว่า.....

“แม้แต่ประเทศผู้ได้รับประโยชน์จากการ

ซื้อผลิตภัณฑ์ทางเกษตรภายใต้รัฐบาลสหรัฐ ๔๘๐ ก็ไม่พอใจเสมอไป.....เพราะเหตุว่า ราคาสินค้าจะเป็นข้าว หรือสินค้าอื่น เช่น ผัวย หรือใบยาสูบ หรือสินค้าอื่นก็ตาม มักจะสูงกว่าราคาปกติระหว่าง ๒๐ ถึง ๓๐%.....”^{๑๓} และ

“นอกจากนั้น หากสหรัฐ จะขายข้าวหรือสินค้าทางการเกษตรให้แก่ประเทศต่าง ๆ ภายใต้รัฐบาลสหรัฐ ๔๘๐ ก็บังคับให้ขนส่งด้วยเรือของสหรัฐเอง ซึ่งค่าระวางเรือสหรัฐ...เหล่านั้นก็สูงกว่าค่าระวางของประเทศอื่น ๆ”^{๑๔}

ฉะนั้น เราจึงเห็นได้ว่า การซื้อสินค้าเกษตรจากรัฐบาลสหรัฐโดยวิธีนั้นนี้ ผู้ซื้อจะต้องซื้อในราคาแพงกว่าปกติ และยังคงต้องเสียเงินค่าระวางบรรทุกสินค้าแพงมากอีกด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว หากเราจะเรียกว่านี่คือการช่วยเหลือที่เพื่อนมีต่อเพื่อน ก็เห็นจะใช้ได้ในความหมายอันคับแคบเท่านั้น กล่าวคือผู้ที่ได้รับ 'ความช่วยเหลือ' จากรัฐบาลสหรัฐ คือชนชั้นผู้ปกครองประเทศเท่านั้น มิใช่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศแต่อย่างใด บางครั้งกลับเป็นผลร้ายเสียด้วยซ้ำ หากว่าสินค้าที่ซื้อมานั้น เรามีทางที่อาจจัดซื้อได้จากที่อื่นในมูลค่าที่ถูกกว่า หรือว่าในกรณีที่สินค้าที่ตกลงซื้อกันนั้นเป็นสินค้าที่ไม่จำเป็น อย่างเช่น ข้าวสาลี เป็นต้น ผู้เขียนยังนึกไม่ออกว่าเขาซื้อมาเพื่อประโยชน์อะไรกัน (หมายถึงประโยชน์ใช้สอย 'Consumption') ความจริงในอดีตที่ผ่านมา เราก็เคยซื้อสินค้าผ่อนส่งภายใต้

รัฐบาลชุด พ.แอส. ๔๘๐ มาหลายครั้งแล้ว แต่ไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ทั้งๆ ที่ประชาชนคือผู้เสียภาษีให้รัฐนำไปใช้จ่ายในกิจการทั้งปวง เท่าที่พอจะทราบก็คือ ระหว่างวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๒ นั้น ประเทศไทยได้ซื้อสินค้าภายใต้รัฐบาลชุด ๔๘๐ รวม ๒ รายการคือ ไบยาสูบ มูลค่า ๓.๕ ล้านเหรียญสหรัฐ และผลิตภัณฑ์นม มูลค่า ๐.๕ ล้านเหรียญ รวมมูลค่า ๔.๔ ล้านเหรียญซึ่งต้องเสียค่าขนส่งทางเรืออีก ๐.๒ ล้านเหรียญ จึงรวมทั้งสิ้นเป็นมูลค่า ๔.๖ ล้านเหรียญ^{๑๕} ซึ่งแม้ว่าเราจะไม่สามารถค้นหลักฐานมายืนยันได้ว่าการซื้อผ่องส่งครั้งกระโน้นมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร แต่จากพฤติกรรมของรัฐที่ผ่านมา ก็ทำให้เราอาจเชื่อมั่นได้ว่าคงจะไม่แตกต่างจากปี ๒๕๑๕ เท่าใดนัก

จะเห็นได้ว่าการขายสินค้าเงินผ่อนภายใต้รัฐบาลชุด พ.แอส. ๔๘๐ นี้ ล้วนเป็นการขายที่ใช้อิทธิพลทางการเมืองเป็นเครื่องมือบังคับ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการข่มขู่ให้ยอมรับโดยปริยาย ผลประโยชน์ส่วนใหญ่จะตกอยู่กับฝ่ายรัฐบาลสหรัฐ และชนชั้นผู้ปกครองในประเทศผู้ซื้อ พฤติกรรมเช่นนี้จึงไม่ควรเรียกว่าเป็น 'ความช่วยเหลือ' ทั้งในความหมายที่รัฐบาลสหรัฐ ฯ ต้องการให้โลกเข้าใจ และในความหมายทางภาษาศาสตร์ “.....และบางครั้ง..... ถ้าหากว่าประเทศบางประเทศที่เรียกว่ามีสัมพันธไมตรีกับสหรัฐ ฯ

ไม่ยอมรับสินค้าภายใต้รัฐบาลชุด ๔๘๐ แล้ว ก็อาจจะประสบกับความยุ่งยากในทางด้านอื่น เช่น ถูกตัดโควตาที่จะส่งสินค้าส่งออกไปขายในสหรัฐ (แบบการค้าปกติธรรมดา) เป็นต้น หรืออาจมีข้อยุ่งยากอย่างอื่นก็ได้ หมายความว่า การขายสินค้าภายใต้รัฐบาลชุดนี้ ผู้ซื้อจะไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ และต้องชำระค่าซื้อสินค้าในอัตราสูงกว่าอัตราปกติสำหรับผู้ขายผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกัน เช่น ประเทศไทย เป็นต้น.....”^{๑๖}

“เวลานี้สหรัฐขายข้าวให้แก่เกาหลีใต้ คิดราคาตันละประมาณ ๑๒๕ เหรียญ ถึง ๑๓๐ เหรียญ หรืออาจจะมากกว่านั้น แต่ข้าวที่เราขายให้แก่ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้ ฝ่ายไทยขายเพียงตันละ ๘๐ เหรียญเศษๆ เท่านั้น ทั้งที่เป็นข้าวคุณภาพชนิดเดียวกัน”^{๑๗}

ผู้เขียนหวังว่า ตัวอย่างในกรณีของเกาหลีใต้ที่จะกล่าวถึงในลำดับต่อไปนี้ คงจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเบื้องหลังและวิธีการค้าอันผิดธรรมดาสามัญของข้าวการเมืองแบบอเมริกัน ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นิตยสาร *Rice Journal* ฉบับเดือนกันยายน ๒๕๑๔ ได้ตีพิมพ์บทสัมภาษณ์นายออตโต พาสแมน (Otto Passman) ประธานอนุกรรมการสาขาปฏิบัติการต่างประเทศของรัฐสภาอเมริกันเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้อย่างน่าสนใจ นายออตโต พาสแมนเล่าว่า.....“สมาชิกสภาkongเกรส เอตวินส์ เอคเวิร์ด ได้มาหาผม

และกล่าวว่าสหรัฐมีข้าวเมล็ดสั้นและเมล็ด
ขนาดกลางเหลือค้างสต็อกอยู่จำนวนมาก ถ้า
เราระบายข้าวส่วนนี้ออกไปไม่ได้ บิหน้าเรา
จะต้องลดเนื้อที่เพาะปลูกลงอีก ๑๐%.... เรามี
สถิติที่เชื่อถือได้มาด้วยว่า เกาหลี (ใต้)
กำลังขาดแคลนข้าวอย่างมาก และกำลังจะ
ขอซื้อข้าว ๔๐๐,๐๐๐ ตันจากญี่ปุ่น เขาจึงได้
มาพบผม ขอให้ช่วยวิ่งเต้นให้ประธานาธิบดี
บัก จุง ฮี กลับใจมาซื้อข้าวสหรัฐฯ ให้ได้.....
เรา ๒ คนกับคณะจึงบินไปเซอูลและเจรจากับ
ประธานาธิบดี”๑๘

นายพาสแมนได้ท้าวความถึงการเจรจากับ
บัก จุง ฮี ตอนสำคัญให้ในนิตยสาร *Rice Journal*
ฟังว่า.....“เราเป็นพันธมิตรกัน ขณะที่เราช่วย
ประเทศของท่าน ท่านควรช่วยประเทศเราตอบ
แทนบ้าง ในการสร้างเสริมเสรีภาพสำหรับ
โลกเสรี...เรามีสำนึกของประธานาธิบดีนิกสัน
และ รมต. กลาโหมแลร์ดไปด้วย ข้าวสารนี้
ทำให้บักยินดีมาก ผมบอกประธานาธิบดีบักว่า
ประเทศของเรา กำลังมีข้าวค้างสต็อกมาก
ขณะที่ประเทศของเขาก็ขาดแคลนข้าวอย่าง
มาก ฉะนั้นแทนที่จะไปซื้อที่อื่นก็ขอให้มาซื้อ
รัฐบาลสหรัฐฯ ดีกว่า..... (มีการต่อรองกัน
นิดหน่อย) ในที่สุด บักก็ตกลงซื้อข้าว
๔๐๐,๐๐๐ ตันจากสหรัฐฯ ในเงื่อนไขเดียวกับ
ของญี่ปุ่น”๑๘ ทั้งนี้โดยแบ่งเป็นการขายภายใต้
พี.แอล. ๔๘๐ จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ ตัน และ

ภายใต้กองทุนเงินกู้เพื่อการพัฒนาอีกจำนวน
๒๐๐,๐๐๐ ตัน

ข้าวสารที่นิกสันกับแลร์ด ผากพาสแมนไป
ให้บัก จุง ฮี นั้น มีสาระว่าอย่างไร เราไม่อาจ
ทราบได้ อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญคงจะไม่
ฟันเรื่องการทหารอย่างแน่นอน มันคงสำคัญ
เอาการอยู่ บักถึงกับยิ้มแก้มปริ ผู้เขียนจะไม่
ขอวิจารณ์ให้มากกว่านี้ ขอให้ท่านวินิจฉัยกัน
เองจะดีกว่า แต่ที่แน่ๆ ก็คือ เรื่องนี้จะช่วยให้
เรารู้จักรัฐบาลสหรัฐในความเป็นจริงดีขึ้นอีกมาก
ทีเดียว

อนึ่ง ในบทสัมภาษณ์เดียวกันนี้ ได้มีความ
พาดพิงถึงประเทศไทยตอนหนึ่งด้วย คือ นาย
พาสแมนได้เล่าว่า เขาได้รับคำตำหนิอย่างไม่
คาดฝัน โดยเจ้าหน้าที่สหรัฐบางคนซึ่งเชอูล
ถึงการที่ไม่แย่งชิงตลาดข้าวของไทยมาเป็นของ
สหรัฐบ้าง (อย่างที่ทำกับญี่ปุ่นที่เชอูล เพื่อจะ
ได้ขายข้าวได้มากขึ้นอีก) เขามองว่าเขาไม่
เห็นด้วย และสวดให้คนพวกนั้นไปลงนรก! เขา
ว่าทราบแต่ที่เขาเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้อยู่ เขาจะ
ไม่ยุ่งกับธุรกิจของคนไทย

จากข้อเท็จจริงที่ว่านายออตโต พาสแมน
เป็นนักการเมืองรุ่นเดียวกับนายนิกสัน และดู
เหมือนจะเป็นเพื่อนรักกันด้วย จึงน่าจะเป็นไป
ได้ที่นายนิกสันได้ขอร้องให้นายพาสแมนเกรงใจ
ประเทศไทยอยู่บ้าง ซึ่งคงเป็นผลสะท้อนมาจาก
เสียงวิวยวายของคนไทยกลุ่มน้อยเมื่อ ๓ ปีก่อน

(ในกรณีเวียดนาม) อย่างไรก็ตาม เราคงพอมอง
เห็นได้บ้างว่าคนอเมริกันส่วนหนึ่ง (เป็นจำนวน
ไม่น้อย) นั้น เขามองประเทศไทยในฐานะ
อย่างไรบ้าง อย่างเช่นเจ้าหน้าที่ในเซอูลเป็นต้น
อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาก็จะไม่ยอม
เลิกการค้าโดยอาศัยรัฐบาลบัญญัติ พี. แอล. ๔๘๐ นี้
เป็นสื่อกลางเป็นแน่ เพราะเป็นที่ประจักษ์ชัดอยู่
แล้วว่ามันเป็นเครื่องมือทางการเมืองระหว่างประ
เทศที่ได้ผลดีมากอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ยังช่วย
เกษตรกรในประเทศของเขาให้อยู่รอดและเป็นหน
ทางนำรายได้เข้าประเทศเป็นส่วนรวมอีกด้วย แม้
ว่าการอยู่รอดนั้นจะตั้งอยู่บนรากฐานของการหนุน
หลังโดยรัฐอย่างแข็งขัน อันทำให้ต้นทุนการ
ผลิตสูงกว่าประเทศอื่นๆ ที่เป็นสังคมเกษตรกรรม
ซึ่งขัดกับทฤษฎี *Comparative advantage*
อย่างมากก็ตาม ก็ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องตกใจ
หรือเตือนร้อนอะไรเลยสำหรับคนอเมริกัน ใน
เมื่อผลประโยชน์ที่เขาได้รับนั้นใหญ่หลวงนัก

มิใช่แต่คนนอกอย่างเราๆ เท่านั้นที่เห็นเช่น
นี้ แม้แต่นักวิชาการในสหรัฐฯ เอง ก็เริ่มหัน
มามองความเป็นจริงของสิ่งที่เรียกว่า 'ความช่วยเหลือ
เหลือทางเศรษฐกิจ' ในแง่ที่มากขึ้น อย่างเช่น
ความเห็นหนึ่ง ที่ว่า 'ความช่วยเหลือ' เป็นอุปกรณ
เอนกประสงค์ "ความช่วยเหลือเหลือทางเศรษฐกิจ
นั้นถูกใช้ประโยชน์ ควบคู่กันไปกับการทูต และ
เครื่องมืออื่นๆ ของนโยบายต่างประเทศในความ
พยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือนโยบายต่างประเทศ

เทศของประเทศผู้รับ ตลอดจนทัศนคติที่มีต่อ
สหรัฐฯ ๖ บทบาทในสงครามเย็น รวมทั้งพฤติ
กรรมของประเทศผู้รับที่มีต่อเพื่อนบ้าน และ
องค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ภายนอกเขต
ของสงครามเย็นด้วย..."๒๐

ทางเลือกของไทยก็คือพยายามอย่าเข้าไปพัว
พันกับ พี. แอล. ๔๘๐ ให้มากนัก ไม่เกี่ยวข้อง
ด้วยเลยได้เป็นที่สุด นักการเมืองที่ดั้นด้นไม่ควร
จะละเลยเรื่องผลประโยชน์ของชาติเป็นอันขาด
ไม่เช่นนั้นคนไทยก็ต้องถูกเขาหลอกลวงเช่นที่
แล้วๆ มาเรื่อยไป อย่างไรก็ตาม เป็นเรื่องยากอยู่
เหมือนกันที่จะให้ความผันนี้เป็นจริงขึ้นมาได้ใน
อนาคตอันมีช้านาน ตราบใดที่รัฐยังไม่อาจ
แสวงหาอุดมการณ์ใหม่มาทดแทนอุดมการณ์ที่เป็น
อยู่ในปัจจุบัน ในอันที่จะคงไว้ซึ่งเสถียรภาพของ
ชนชั้นผู้ปกครองในกลุ่มปัจจุบันนี้ได้แล้ว นโยบาย
ต่างประเทศของเราก็จะต้อง 'โปร-อเมริกัน'
อย่างนี้ตลอดไป โดยไม่ต้องมาพูดกันว่าถูกหรือ
ผิด หรือดีเลวอย่างไร

จากความเป็นจริงที่ว่า 'ข่าวการเมือง' ของ
อเมริกา คือตัวการสำคัญอย่างหนึ่งที่เป็นอุปสรรค
อย่างมากในการขยายตลาดข้าวของไทย และ
จากแนวโน้มที่ว่า มันจะยังคงเป็นสถานะความ
จริงต่อไปอีกนานเท่านาน อีกทั้งความเป็น 'โปร-
อเมริกัน' ของเราทำให้เราอยู่ในสภาพ 'หวาน
อมขมกลืน' อยู่อย่างนี้ ทางออกของเราจึงมีอยู่
ทางเดียว คือต้องพยายามปรับปรุงคุณภาพข้าว

ของเราให้ตีมากยิ่งขึ้นๆ เพื่อจะได้แข่งขันในตลาดโลกส่วนที่เป็นการค้าแบบปกติธรรมดาได้มากขึ้น หน่วยงานทุกฝ่ายควรร่วมมือกันสนับสนุนให้มีการยกระดับมาตรฐานข้าวไทยให้สูงขึ้น ทั้งนี้ โดยการส่งเสริมการปลูกข้าวคุณภาพที่ดีให้มากขึ้น การส่งน้ำ การบำรุงดิน จะต้องเอาใจใส่ให้มากขึ้น ขณะเดียวกัน การสีข้าวจะต้องมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถสีข้าวให้มีคุณภาพดีขึ้น กล่าวคือ เมล็ดขาว ขนาดยาวสม่ำเสมอ ไม่แตกหัก เหล่านั้นเป็นต้น

เป็นความจริงที่ว่า ชาวนาไทยมักนิยมปลูกข้าวหลายพันธุ์ ดีเลวปนกัน ครั้นเมื่อเก็บเกี่ยวนำมาขายพร้อมๆ กัน ข้าวพันธุ์ดีจึงกลายเป็นข้าวธรรมดาไปหมด

และเป็นความจริงอีกเช่นกันที่ว่าข้าวคุณภาพดีส่วนใหญ่เรามักบริโภคกันภายในประเทศ และมีส่งออกน้อยมากทั้งๆ ที่ราคาดีกว่าข้าวทั่วไปมากเช่นกัน เหตุหนึ่งได้แก่ การที่ปลูกข้าวน้อยไป จึงน่าจะส่งเสริมการปลูกข้าวคุณภาพดีให้มากขึ้น อย่างเช่น ข้าวหอมมะลิ ซึ่งคนไทยทั่วไปรู้จักกันดีนั้น ปรากฏว่าเป็นที่นิยมอย่างมากในต่างประเทศ โดยเฉพาะที่สิงคโปร์และมาเลเซีย มีราคาสูงกว่าข้าว ๑๐๐% ธรรมดาถึงตันละ ๑๐-๑๕ ปอนด์ แต่ทว่าถ้าเราส่งออกได้เพียงปีละ ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ ตันเท่านั้น ผู้ส่งออกรายใหญ่ได้แก่ บริษัทเจริญไทย ในเครื่องหมายการค้าตราไก่ทอง กล่าวกันว่า (ข้าวหอมมะลินี้) มีปลูกเฉพาะ

ที่อำเภอนครไชยศรี จังหวัดนครปฐม และที่อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทราเท่านั้น ความมีน้อยประกอบกับคุณภาพที่ดีจึงทำให้ข้าวหอมมะลิขายได้ราคาดีกว่าข้าวทั่วไปถึงเกือบจะประมาณ ๒๐๐ บาท (หมายถึงข้าวเปลือก) แต่เป็นที่เข้าใจว่าสาเหตุที่ไม่ปลูกกันแพร่หลายทั้งๆ ที่ราคาดีนั้น เป็นเรื่องของความเหมาะสมของสภาพดินที่เพาะปลูก^{๒๑} ฉะนั้นการค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ การเกษตรของเรา จึงน่าจะหันมาสนใจในด้านนี้ให้มากขึ้นอย่างจริงจังกันเสียทีคงจะดีกว่าการมุ่งสนใจเรื่องอื่น ๆ อย่างเช่น ข้าวหมกสุพรรณแต่เหนียวและของฟิลิปปินส์ ฯลฯ เพราะเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า ข้าวที่มีคุณภาพดีก็จะขายได้คล่องกว่า และได้ราคาดีกว่าเสมอ

ข้าวที่นิยมปลูกแถบจังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา และอุบลราชธานี ที่เรียกว่า ข้าวเปลือกดำ และข้าวเปลือกน้ำตาล เป็นข้าวคุณภาพดีที่ควรส่งเสริมให้ปลูกมากขึ้นอีกประเภทหนึ่งเพราะเป็นที่นิยมในตลาดฮ่องกงและสิงคโปร์ ราคาดีกว่าข้าว ๑๐๐% ธรรมดาตันละประมาณ ๕-๗ ปอนด์ ราคาข้าวเปลือกรับซื้อในประเทศก็สูงกว่าข้าวทั่วไปประมาณเกือบจะ ๑๐๐ บาทขึ้นไป แต่ส่งออกได้เพียง ๑๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ ตันเท่านั้นในปีหนึ่งๆ^{๒๒} ยิ่งกว่านั้นคนไทยทั่วไปก็ยังไม่ค่อยรู้จักข้าวพันธุ์ที่ว่านี้ด้วยซ้ำไป แสดงให้เห็นว่าเรายังปลูกข้าวพันธุ์ดีกันน้อยเกินไป

จากสถิติข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพ

อันดับ ๑	สเปน ๕๖๖.๗	อันดับ ๖	มอโรคโค ๘๐๑.๖	อันดับ ๑๑	ปากีสถาน ๒๕๐.๓	
๒	ญี่ปุ่น ๘๕๖.๓	๗	เกาหลีใต้ ๗๗๒.๓	๑๒	ไทย*	๒๘๘.๑
๓	อียิปต์ ๘๕๐.๗	๘	ฝรั่งเศส ๗๘๒.๓	๑๓	ฟิลิปปินส์	๒๗๔.๗
๔	อเมริกา ๘๓๖.๓	๙	ไต้หวัน ๖๕๒.๐	๑๔	พม่า	๒๖๕.๒
๕	อิตาลี ๘๑๖.๓	๑๐	อิหร่าน ๖๘๓.๘	๑๕	อินเดีย	๒๖๘.๗

ที่มา : กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา ตีพิมพ์ไว้ใน "Business in Thailand" April, 1971

* สถิติ กรมส่งเสริมการเกษตร ปี ๒๕๑๔ = ๓๐๐ กก. / ไร่.

ในกว่าผลผลิตข้าวของประเทศไทยยังต่ำมาก ดังจะเห็นได้ว่าประเทศญี่ปุ่นสามารถผลิตข้าวได้มากกว่าเราประมาณ ๑-๓ เท่าตัว ในขณะที่พื้นที่เท่าๆกัน สหรัฐฯ ก็ผลิตได้มากกว่าเราถึง ๒-๕ เท่า เกาหลีใต้อีกมีประสิทธิภาพในการผลิตข้าวมากกว่าเราประมาณ ๒-๗ เท่า ไต้หวัน ๒-๔ เท่า แม้แต่ปากีสถานก็ยิ่งดีกว่าเราเล็กน้อย นี่แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ยังไม่อาจทำได้ หรือยังไม่ได้ทำงานด้านนี้กันอย่างเต็มที่ คำถามที่น่าคิดก็คือว่า ทำไมไต้หวันและเกาหลีใต้อาจทำได้ แต่ไทยทำไมทำไม่ได้ อย่างเขา มันเป็นความแตกต่างที่เห็นกันชัดเจนไปสักหน่อย เราได้แต่หวังในแง่ที่ว่าสักวันหนึ่งเราคงเก่งได้เหมือนคนอื่นเขาบ้างเท่านั้น แต่ความฝันจะเป็นจริงได้ช้าหรือเร็วแค่ไหนนั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่งใคร ๆ ก็รู้ว่าบ้จจยในการเพิ่มผลผลิตนั้นมิใช่ไม้กั้ว ยกตัวอย่างเช่น พันธุ์พืชที่ใช้ การใช้ปุ๋ย การบำรุงดิน ความสมบูรณ์ของน้ำ ความรู้ใหม่ทางเทคนิค (เช่น การใช้ยาปราบศัตรูพืช

การใช้เครื่องจักรที่เหมาะสม ฯลฯ) ประสิทธิภาพของกำลังแรงงาน เหล่านี้เป็นต้น ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าเราจะจริงจังกับเรื่องนี้ได้หรือยัง กล่าวโดยสรุป นโยบายการปลูกข้าวและขายข้าวการเมือง ของรัฐบาลสหรัฐฯฯ คือสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ตลาดข้าวของเราไม่อาจขยายตัวได้มากเท่าที่ควร ช้ายังมีแนวโน้มว่าจะหดหายลงไปทุกที ผู้เขียนได้พูดถึงที่มาวิธีการ และเบื้องหลังของการใช้อิทธิพลทางการเมืองในการค้าต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา รวมทั้งวัตถุประสงค์ที่แท้จริงและผลสะท้อนของ 'ข้าวการเมือง' โดยได้เน้นที่เรื่องของ พี. แอล. ๔๘๐ และการค้าข้าวเป็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ไกล่ไปพูดถึงเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวพันกันด้วยพอสมควร โดยเฉพาะเรื่องของความเป็นไปได้ในการมุ่งไปสู่สภาวะการค้าข้าวที่เข้มแข็งและมั่นคงมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ของประเทศไทย โดยได้เน้นว่าการปรับปรุงคุณภาพและการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวของเรายังอยู่ในภาวะที่สามารถระ

ปริมาณ และมูลค่าการส่งออกข้าวออกของสหรัฐอเมริกา: ๑๙๖๖-๑๙๗๑

ปี	ล้านเมตริกตัน	ล้านเหรียญสหรัฐ	ล้านบาท
๑๙๖๖	๑.๓	น.ล.	-
๖๗	๑.๗	น.ล.	-
๖๘	๑.๘	น.ล.	-
๖๙	๑.๕	น.ล.	-
๗๐	๑.๘	๓๑๔	๖,๕๓๑.๒
๗๑	๑.๕	๒๕๖	๕,๓๒๔.๘

ที่มา: กระทรวงเกษตร แห่งสหรัฐอเมริกา

* จำนวนจากอัตราแลกเปลี่ยน US\$ ๑.๐๐ = ๒๐.๘๐ บาท

สถิติปริมาณการผลิตข้าวของสหรัฐอเมริกา

ปี	หน่วยเป็น ๑๐๐ ปอนด์	ล้านกิโลกรัม	ล้านเมตริกตัน
๑๙๖๗	๘๕,๔๕๒,๔๒๑	๔,๐๕๗,๔๕๔.๐๘	๔.๐๖
๖๘	๑๐๓,๒๓๕,๔๔๐	๔,๖๘๒,๖๘๑.๓๘	๔.๖๘
๖๙	๘๘,๕๔๑,๔๘๘	๔,๐๑๖,๑๗๘.๘๔	๔.๐๒
๗๐	๘๓,๗๘๖,๒๖๗	๓,๘๐๐,๔๘๑.๖๒	๓.๘๐
๗๑	๘๓,๓๕๗,๘๕๐	๓,๗๘๒,๘๖๓.๓๒	๓.๗๘

ที่มา: สมาคมโรงสีข้าว แห่งสหรัฐอเมริกา

* จำนวนจากค่าเปรียบเทียบ ๑ ปอนด์ = ๔๕๓.๕๕๒๔๒๖๗ กรัม

ทำให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ได้มากมาย อนาคตการ
ค้าข้าวของไทยยังเป็นอนาคตที่สดใสได้ เรายังไม่
สิ้นหวังเสียทีเดียวสัก ส่วน ข้าวการเมืองแบบ

อเมริกันสไตล์ นั้นปล่อยให้เขาไปเถิดถึงอย่างไรมัน
ก็เป็นเรื่องผลประโยชน์ของเขา ใครจะยอม
ได้ ๑

เชิงอรรถ

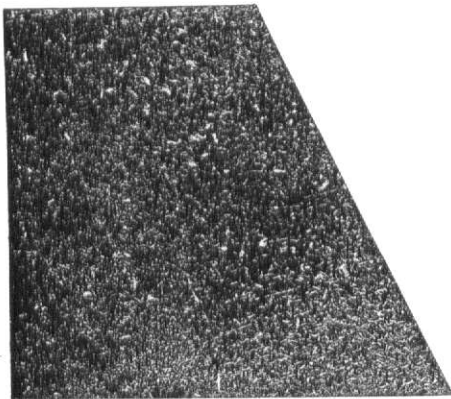
๑. L.H. Manderstam & Partners: 'การศึกษาเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกของประเทศไทย' ใน *เศรษฐศาสตร์สาร* ปีที่ ๓ เล่มที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๑๕ หน้า ๓๒
๒. ส่วนกรณีญี่ปุ่น มีผู้สันักกรณีกล่าวถึงอย่างละเอียดแล้ว โปรดดู Yujiro Hoyami, "Rice Policy in Japan's Economic Development," in *American Journal of Agricultural Economics*, February, 1972, p. 19-31
๓. "Rice Journal," May, 1972, p. 7
๔. สภากิจสมาคมโรงสีข้าวแห่งประเทศไทย อาคารเพนซิลเวเนีย วอชิงตัน ดี.ซี.
๕. เกษมเจริญเผ่า 'ข้าวไทยในอนาคต' ตีพิมพ์ใน *ข่าวพาณิชย์* ฉบับพิเศษ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๕ หน้า ๒๕๕
๖. เกษมเจริญเผ่า ในบทความเรื่องเดียวกัน หน้า ๒๕๔
๗. เกษมเจริญเผ่า หน้า ๒๕๒
๘. Allen J Ellender ถึงแก่กรรมด้วยโรคหัวใจวาย เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๑๕ ขณะหาเสียงเพื่อรับเลือกตั้งสมาชิก ซึ่งในขณะนั้นเขาดำรงตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการฝ่ายการเกษตร และป้าไม่ของรัฐบาลสหรัฐ และกำลังทำหน้าที่ President Pro Tempore อยู่ด้วย โดยปกติรองประธานาธิบดีทำหน้าที่เป็นประธานการประชุมสภาสูงของอเมริกันโดยตำแหน่ง แต่คราวนี้ที่รองประธานาธิบดีไม่มาประชุม President Pro Tempore จะทำหน้าที่แทน
๙. Public Law 480, 83rd. Congress, July 10, 1954, Section 2. Refured in Murray R. Bendict and Elizabeth K. Bauer: *FARM SURPLUSES: U.S. Burden or World Asset ?*, University of California, Berkeley, 1960, p. 45
๑๐. คำแถลงของถนัด คอมันตร์ ต่อวุฒิสภาแห่งประเทศไทย อ้างใน เผด็จ จิราภรณ์ 'นโยบายการค้าต่างประเทศ' ตีพิมพ์ใน *ข่าวพาณิชย์* ฉบับพิเศษ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๔ หน้า ๔๔๓
๑๑. บทความเดียวกัน หน้า ๔๔๓
๑๒. โปรดดู พันศักดิ์ วิญญรัตน์: 'ไทยควรทำตัวอย่างไรเมื่อสงครามอินโดจีนยุติ' ใน *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ตุลาคม ๒๕๑๕ หน้า ๑๒-๑๖
๑๓. คำแถลง ของถนัด คอมันตร์ ในวุฒิสภา อ้างใน เผด็จ จิราภรณ์ ในบทความข้างต้น หน้า ๔๔๔
๑๔. จากที่เดียวกัน หน้า ๔๔๔
๑๕. M.R. Bendict & E.K. Bauer, Op. cit, p. 89
๑๖. ถนัด คอมันตร์ ในบทความที่อ้างแล้ว หน้า ๔๔๕
๑๗. จากที่เดียวกัน หน้า ๔๔๔
๑๘. Rice Journal, September, 1971, p. 3
๑๙. *Ibid* p. 3-4
๒๐. Joan M. Nelson, *Aid, Influence And Forlign Policy*, Macmillan Company, New york, 1968, p 24
๒๑. ดูเกษมเจริญเผ่า ในบทความที่อ้างแล้ว หน้า ๒๕๖
๒๒. จากที่เดียวกัน หน้า ๒๕๗

- ผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณผู้มีส่วนช่วยเหลือในด้านการรวบรวมสถิติอย่างมาก กล่าวคือ
๑. Carroll Troclair, U.S. Senate Building, Washington, D.C.
  ๒. Mr. Steve Gabbert, Executive Editor of the "Rice Journal" Washington, D.C.
  ๓. The Rice Millers' Association, U.S.A.
  ๔. คุณเวทย์ภากร เชียงกุล ส่วนวิจัยเศรษฐกิจ ธนาคารกรุงเทพ

ในท่ามกลางประชาชน	อยู่ตามคลองแห่งมิตร
ในความมืดบางคืน	ในความมืดคืนก่อน
ฉันยืนอยู่กับความเหงา	ฟ้าเบื้องอุตรวิจิตร
แต่ไปไม่เห็นเงา	รับแสงแห่งนิมิต
คำว่า "เรา" ไม่ได้ยิน	จากทิศเบื้องทักษิณา
หวังหวังเจียบเสียง	ฝูงชนราวคลื่น
มีเพียงความเก่าแก่เฝ้าถวิล	ยืนชนประกาศว่า
กับหยาดน้ำดาวิน	บัดนี้บรรลุมหา-
ดกบนดินที่มืดดำ	ระประชาประสมชัย
มองฟ้าฟ้าหนึ่ง	มองฟ้าฟ้าสว่าง
ลมยิ่งหยุดพัดกระหน่ำ	หนทางทุกทางส่องไสว
ดอกไม้อุบลรายลำน้ำ	ลมแผ้วกลับสบัดกวัดไกว
ท่วมตื้นน้อยคำว้อกรอง	ดอกไม้อุบลก้านอวบอง
มีอะไรเหลืออยู่	เหนือจดได้สุด
อยู่เพื่อช่วยลมรอยหมอง	ก้าวรุดร่วมกันระหอง
อยู่เพื่อโอบกอดประคอง	ทุกทุ่งทุกบ้านทุกคง
	อาจยังงันักเดินไป
	เมื่อใดมวลชนไพศาล
	สมานสามัคคีกันไซ้
	เมื่อนั้นมืดกลับอำไพ
	ด้วยไฟที่พลังคงพลู
	บัดนี้ ฉันไม่มีความเหงาอีกแล้ว มองฟ้าฟ้าแผ้ว
	มองใจใจแนวมั่นคง นิรันดร
	แสวง ประชาธรรม

ว่าด้วยปัญหาอุดมการ
สรพงษ์ ชัยนาม

ในทางปฏิบัติอุดมการใดจะมีพลังในตัวมันเอง โดยไม่ต้องอาศัยองค์การและจักรกลอื่น เรื่องที่เป็นไปไม่ได้ และจะกลายเป็นเพียงเครื่องประดับความรู้ของมนุษย์ที่หลอกลวงตัวเอง หากเราไม่ประสงค์ให้อุดมการเป็นความคิดและคำพูดที่เลื่อนลอย ปรากฏจากเป้าหมายและทิศทางแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสนใจศึกษาปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อเป็นพลังพัฒนาสังคมและความอยู่รอดของมวลมนุษย์

ปัญหาที่สำคัญในการสร้างอุดมการของสังคมไทย พอสรุปลักษณะสำคัญด้านต่างๆ ดังนี้

ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างปัญญาชนกับมวลชน

ความเข้าใจที่ว่า “ปัญญาชน” คือชนชั้น “พิเศษ” แยกออกจากชนชั้นอื่นของสังคมเป็นเรื่องของนิยายแต่งขึ้นโดยพวกที่ชอบเรียกตัวเองว่า “ปัญญาชน” เพื่อเสริมสร้างบารมี สะสมผลประโยชน์ให้แก่พวกตน แต่ข้อเท็จจริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมมีลักษณะ

ของความเป็น “ปัญญาชน” กล่าวคือเป็น “ปัญญาชน” ในแง่ที่มีปัญญาและรู้จักใช้ปัญญา (มากหรือน้อยผิดหรือถูกเป็นอีกประเด็น) แต่มนุษย์ไม่ทุกคนเป็น “ปัญญาชน” โดยอาชีพ บทบาท หรือหน้าที่ที่มีต่อสังคม

โดยทั่วไปเราอาจแบ่ง “ปัญญาชน” ออกเป็นสองประเภท ประเภทแรก คือ พวกที่โดยอาชีพแล้วสังคมยกย่องให้เป็น “ปัญญาชน” ตามประเพณี (Traditional Intellectuals) จะเห็นได้ว่าสังคมไทยมี “ปัญญาชน” ประเภทดังกล่าว *ท่วมเมือง* ส่วนประเภทที่สอง คือ กลุ่มบุคคลซึ่งอาจมีอาชีพแตกต่างกัน ไม่เฉพาะเจาะจงแต่จะเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งมีความคิดและจิตใจผูกพันอยู่กับกลุ่มที่ตนสังกัด กล่าวคือความคิดจิตใจของกลุ่มจะหลอมตัวอยู่กับบุคคลเหมือนเป็นหัวใจและปัญญาของกลุ่ม (Organic Intellectuals) “ปัญญาชน” ประเภทหลังนี้อาจเป็นคนกวาดถนนหรือซุนนางก็ได้ จะมีความสำนึกในบทบาทและหน้าที่ต่อกลุ่มหรือชนชั้น จะช่วยกำหนดแนวทางความคิด ความต้องการ และแนวทางปฏิบัติของกลุ่มในการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งความผาสุกและความยุติธรรม “ปัญญาชน” ประเภทถูกยกย่องตามประเพณีนิยม หากได้มีข้อผูกพันกับกลุ่มหรือชนชั้นใดโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพราะฐานะทางสังคมได้รับการสนับสนุนยกย่องตามประเพณีอยู่แล้ว จึงสามารถเล่นโยนเล่นละครได้ดี ขอมเป็นเครื่องมือ เครื่องประดับ ของกลุ่มผู้มีอำนาจ

ไม่มีความกระเสือกกระสนหรือปรารถนาที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงในสังคม (การที่ข้าราชการมีคตินิยมอนุรักษ์นิยมจึงไม่เป็นข้อน่าประหลาดใจประการใด เพราะตัวบุคคลและระบบมีรากฐานยึดมั่นอยู่กับภาวะที่เป็นอยู่อย่างมั่นคง เป็นพลังกีดขวางความเปลี่ยนแปลงอย่างดียิ่ง)

อย่างไรก็ดี เราอาจกล่าวได้ว่า มนุษย์ทุกคนเป็น “ปัญญาชน” แต่ไม่ทุกคนที่จะมีบทบาทอาชีพและหน้าที่ของ “ปัญญาชน” ข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง หากเราปรารถนาจะคิดสร้างอุดมการที่เป็นของมวลชนอย่างแท้จริง สังคมไทยยังขาด “ปัญญาชน” ประเภท *Organic Intellectuals* อยู่มาก ทั้งนี้ หาใช่เพราะไม่มีอยู่ในสังคม แต่เพราะบุคคลต่างๆ ที่ปรารถนาต่อความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าของสังคมยังขาดความสำนึกทางการเมืองและยังคงยึดมั่นในความหมายของคำว่า “ปัญญาชน” ตามประเพณีนิยม เมื่อเราพยายามหาข้อแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ประเพณีนิยมเรียกว่า “ปัญญาชน” กับกลุ่มที่ตามประเพณีนิยมไม่ถือว่าเป็น “ปัญญาชน” ความจริงแล้วเราอาศัยอาชีพของบุคคลเป็นหลักเปรียบเทียบ หรืออีกนัยหนึ่ง เรามักจะดูว่าอาชีพของกลุ่มบุคคลใดหนักทางด้านการใช้ปัญญาหรือการใช้แรงงานทางกายและลงความเห็นว่าเป็น “ปัญญาชน” หรือไม่ ซึ่งความเห็นดังกล่าวมีแต่จะทำให้สังคมถอยหลังเข้าคลองยิ่งขึ้น ทำให้มวลชนขาด *ความรับผิดชอบ*ยิ่งขึ้น ทางที่

ถูกเราควรกล่าวว่า บุคคลที่ใช้กำลังปัญญามากกว่ากำลังกายเป็น “ปัญญาชน” แต่ในขณะที่เดียวกันเราก็ไม่อาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่ใช้กำลัง “ปัญญา” น้อยหรือไม่สม่ำเสมอไม่ใช่ “ปัญญาชน” (Non-Intellectual) เพราะเมื่อชื่อว่าเป็นมนุษย์แล้ว มนุษย์ผู้ผลิต (Man the Maker) ย่อมอยู่คู่กับ มนุษย์ผู้คิด (Man the Thinker) เสมอ

แม้มนุษย์แต่ละคนจะไม่มีกำลังทางปัญญาทัดเทียมกัน แต่ย่อมเป็นหน้าที่ของ “ปัญญาชน” ซึ่งสำนึกในความรับผิดชอบต่อกลุ่ม (Organic Intellectuals) พยายามผลักดันให้สมาชิกของกลุ่ม ซึ่งต่างก็เป็น “ปัญญาชน” ในความหมายทั่วไปดังที่กล่าวข้างต้นให้มีความคิดเท่าเทียมกันมากที่สุดเท่าที่จะพึงกระทำได้ มีความรับผิดชอบ และมีบทบาทหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยการวางแผนความคิดการปฏิบัติให้มีลักษณะเป็นของส่วนรวม แทนที่จะแต่งตั้งตัวเองกับพรรคพวกเป็นบรมศาสดา แยกออกเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลุ่มหรือชนชั้นซึ่งตนต้องการช่วยเหลือ ความช่วยเหลือจำต้องแสดงออกทั้งทางวาจาและการกระทำ

ปัญหาด้านการเมืองและความสำคัญขององค์การและจักรกลต่าง ๆ

การจะให้ ได้มาซึ่งการเมืองที่มีพลังก้าวหน้า ย่อมหมายถึงการเข้ามามีบทบาทของมนุษย์โดยตรงตามวิถีขบวนการของประวัติศาสตร์ มิใช่เป็นเพียงแต่กำหนดนโยบายและทำที่โดยรอให้เวลา

เป็นเครื่องตัดสิน (เราอาจรอเวลาได้ แต่เวลาหาได้รอเราไม่) หรือรอให้ขบวนการประวัติศาสตร์สร้างสถานการณ์อันเป็นเหตุให้ฝ่ายตรงข้ามต้องพินจากอำนาจ โดยหวังจะเข้ามาแทน

ความปรารถนาเปลี่ยนแปลงซึ่งมีอยู่ในความคิดจะแปรสภาพออกมาให้ปรากฏเป็นความจริงก็ต่อเมื่อทฤษฎีกับการปฏิบัติอยู่ในภาวะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ปราศจากข้อแตกต่างกัน กล่าวคือ เมื่ออุดมการณ์ องค์การ และจักรกล (มวลชน) ร่วมกันเคลื่อนไปกับขบวนการของประวัติศาสตร์

ผู้จะมีบทบาทรับภาระในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐในอุดมคติคือ พรรคการเมืองของมวลชน ไม่ใช่ของบุคคลใด โดยเฉพาะ หรือของเหวตจากเบื้องบน เพราะไม่มีมนุษย์ใดจะสามารถหักล้างเหตุผลในข้อเท็จจริงที่ว่า มวลชนเป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์ หากใช้ผู้พิเศษที่ไหนไม่ ในการเผชิญกับปัญหาและการกำหนดนโยบายพรรค (มวลชน) จำต้องรักษาคุณของความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกับสมาชิก และอุดมการณ์ของพรรคจำต้องศึกษาเข้าใจ *โลกวิภาษวิธี* (Dialectic) ว่าด้วยความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจ-การขอความยินยอม (Coersion/Persuasion) การยุแหย่-การโฆษณาชวนเชื่อ (Instigation/Propaganda) การปฏิวัติ-การต่อต้านการปฏิวัติ (Revolution/Restoration) ความก้าวหน้า - การถอยหลังเข้าคลอง (Progressive/Reactionary) การ

ทำลาย - การสร้างสรรค์ (Destruction/Construction) เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นสสารของการเมือง ซึ่งมีทั้งลักษณะบวกกับลบทั้งที่ชัดแย้งและสอดคล้องกัน มีความหมายสำคัญเกี่ยวเนื่องแยกออกจากกันไม่ได้ การจะพิจารณาว่าลักษณะความสัมพันธ์ด้านใดสอดคล้องหรือขัดแย้งกับนโยบายที่กำหนดไว้ ย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในขณะนั้น โดยอาศัยเหตุผลทางการเมืองเป็นหลัก ไม่ใช่ศีลธรรมจรรยาเป็นหลัก(ผู้ที่ชอบอ้างเหตุผลทางด้านศีลธรรมเพื่อขัดขวางการกระทำอันใดคือผู้ที่มักจะปฏิบัติกรต่าง ๆ ที่ผิดศีลธรรมบ่อยๆ) เมื่อสามารถศึกษาซึมทราบหลักวิธีการและความสัมพันธ์ของสสารการเมืองได้แล้ว จึงจะสามารถขบปัญหาได้ โดยมี *แผนการ* ใช้ล่วงหน้า และ *ไม่อยู่ในสภาพที่ประมาณได้* เพราะตระหนักดีว่าการเมืองย่อมมาก่อนสิ่งอื่นใด ทุกสิ่งทุกอย่างก็คือการเมือง การเมืองคือความพยายามให้ได้มาซึ่งอำนาจของรัฐ เพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์ มนุษย์จะมีความสำนึกทางการเมืองได้ต่อเมื่อมีความสำนึกในความหมายและความสำคัญของคำว่า "รัฐ" ยังมีความสำนึกเกี่ยวกับ "รัฐ" มากเท่าใด ความสำนึกทางการเมือง ก็ย่อมมีมากเท่านั้น ความสำนึกในทางการเมืองใช่แต่หมายถึงการรักษาไว้ซึ่งภาวะที่เป็นอยู่ แต่ต้องรวมทั้งการเลิกล้มภาวะที่เป็นอยู่ หากเป็นสิ่งที่กีดขวางความก้าวหน้าของสังคม

เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงเกิดผลในความเป็นจริง มนุษย์ต้องทำความเข้าใจในข้อเท็จจริงสองประการของกฎว่าด้วยการเปลี่ยนแปลง

- ๑) ไม่มีสังคมใดที่จะสลายตัว ตราบใดที่กำลังการผลิตซึ่งมีกำเนิดอยู่ในสังคมนั้น ยังคงมีช่องทางสามารถขยายตัวให้ก้าวหน้าออกไปได้อีก
- ๒) ไม่มีสังคมใหม่เกิดขึ้นได้ หากไม่ใช้จากพลังผลิตและสภาพทางวัตถุใหม่ ซึ่งได้ฟักตัวขึ้นภายในเยื่อของสังคมเก่าหรืออีกนัยหนึ่ง สังคมเก่าเอง (ภาวะที่เป็นอยู่) ย่อมสร้างภาวะขัดแย้งภายในตัวของมันเอง และในขณะที่ภาวะที่เป็นอยู่ (thesis) ให้กำเนิดภาวะขัดแย้ง (anti-thesis) ก็ย่อมมีวิธีการแก้ปัญหาเกิดขึ้นควบคู่กันไป ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้ปรารถนาความเปลี่ยนแปลงที่จำต้องแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา นั้น*

จากข้อเท็จจริงข้างต้น เราพอจะเห็นได้ว่าการปฏิวัติ (รัฐประหาร) ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา เป็นแต่เพียงการปฏิวัติ (รัฐประหาร) แบบไม่สมบูรณ์ และไม่ได้รับการสนับสนุนจากมวลชนหรือมาจากมวลชนโดยตรง

ช่องว่างซึ่งเกิดจากความไม่ไว้วางใจ ความไม่เคารพซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้บริหารและผู้

* Antonio Gramscé "Selection from the Prison Note Books" London 1971 ทั้งสองข้อนี้เป็นความคิดของ Kari Marx ใน *Thesis on Fuerbach* - ผู้เขียน

อยู่ใต้การปกครอง (มวลชน) นับวันจะขยายมากขึ้น ก็เนื่องจากผู้นำชาดอุดมการณ์เป็นสิ่งเดียวที่จะทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการปฏิวัติ (รัฐประหาร) ทุกครั้งของเรามักเป็นไปเพื่อการยึดอำนาจทางการเมืองมากกว่าอื่นใด แม้ผู้นำการปฏิวัติบางคนจะมีอุดมการณ์อยู่บ้าง แต่อุดมการณ์นั้นก็อยู่ในสภาพที่เป็นหมัน เพราะไม่สามารถแพร่เชื้อเข้าถึงมวลชนได้ อุดมการณ์จึงกลายเป็นอุดมการณ์ของส่วนบุคคลไป แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่า อุดมการณ์จะต้องถูกสร้างขึ้นจากมวลชนโดยตรงจึงจะเป็นอุดมการณ์ของมวลชน หากแต่หมายความว่า กลุ่มบุคคลที่คิดจะสร้างอุดมการณ์เพื่อเป็นของมวลชนนั้น จำต้องนำความนึกคิดทั้งทางจิตใจและปัญญาของมวลชน มาพิจารณาปรับปรุงรวบรวมขึ้นเป็นระบบความคิด ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และความต้องการของเหตุการณ์ โดยขจัดความคิดที่ล้าหลังไปเสีย เอกภาพของอุดมการณ์มวลชนคือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของความคิดจิตใจระหว่างผู้นำกับมวลชน การแตกแยกในหมู่ผู้นำกับผู้ตามบ้านเราเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง และที่ว่าพลเรือนจำต้องพึ่งพาอาศัยฝ่ายทหารตลอดมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ เพราะไม่สามารถรวมกันเป็นกลุ่มกำลังทางการเมืองได้เพราะชาตินิยมนั้น เป็นเรื่องที่ย้อนแย้งไร้เหตุผล กลุ่มพลเรือนจะมีวินัยได้ไม่จำเป็นต้องเป็นทหาร หากแต่ต้องมีอุดมการณ์ร่วมกันจึงจะ

สามารถจัดสรรของความรวนเรทางความคิดและจิตใจ (elements of transformism) ลงได้ และที่กล่าวกันว่าฝ่ายพลเรือนขาดกำลังทางอาวุธอันเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาหรือช่วงชิงอำนาจทางการเมือง เลยตกอยู่ในสภาพต้องพึ่งฝ่ายทหารก็ไม่ใช่เหตุผลที่สำคัญที่สุด เพราะเหตุผลที่แท้จริงน่าจะได้แก่การที่ฝ่ายพลเรือน (ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นข้าราชการโดยเฉพาะ หากแต่เป็นกลุ่มบุคคลใดก็ได้ที่ไม่ถืออาวุธโดยอาชีพ) ไม่ได้พยายามหาทางถ่วงดุลอำนาจฝ่ายทหารด้วยวิธีการสร้างอุดมการณ์ขึ้นเพื่อมวลชน ซึ่งจะเป็นเครื่องเชื่อมในความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำฝ่ายพลเรือนกับมวลชนไว้ให้ไม่ขาดตอน แม้ในระบอบของการปกครองที่ไม่ใช้ประชาธิปไตยอำนาจย่อมมาจากปากกระบอกของปืนก็ตาม แต่ถ้าหากปราศจากมวลชน (หรือผู้นำที่จะถือปืน) ปืนเหล่านั้นย่อมปราศจากคามหมาย

ปัญหาการเมืองในอดีตและปัจจุบัน ดูจะเป็นปัญหาเรื่องความหวาดระแวงที่มีขึ้นระหว่างสังคฆ์ ข้าราชการ (ทหารและพลเรือน) กับสังคมภายนอก (มวลชน) เรื่องนี้ได้มีการสนทนาระหว่างผู้สนทนาทั้ง ๓ ท่าน เพื่อหาช่องทางผ่าวงกลม 'สังคฆ์ข้าราชการ' ให้ทุกฝ่ายเกิดความรู้สึกเป็นสมาชิกของสังคฆ์เดียวกัน* สาระสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้สนทนาทั้ง ๓ ท่านได้เคยหยิบยกขึ้นในวิจารณ์พอจะสรุปได้ดังนี้

๑. ไม่มีกลุ่มกดดัน (Pressure groups)

* โปรดอ่าน วารสารธรรมศาสตร์ ฉบับที่ ๓ ปี ๑ พ.ศ. ๒๕๑๕

- นอกวงราชการ ที่จะสามารถทำหน้าที่ **ถ่วงดุล** อำนาจของสังคมข้าราชการ
- ๒. แม้ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมจะก่อให้เกิดคนกลุ่ม "ใหม่" ขึ้นในวงการธุรกิจ อุตสาหกรรม การธนาคาร แต่กลุ่มก็ไม่มีความต้องการที่จะฝ่าวงกลมข้าราชการแต่กลับมีแนวโน้มที่จะเป็นส่วนหนึ่งของวงกลม ข้าราชการให้ขยายกว้างออกไปอีก
- ๓. ฝ่ายพลเรือนไม่ยอมตั้งตนให้เป็นผู้ บันดาล ต้องอาศัยแต่ทหารบันดาล ให้ ดังนั้นจึงมีสังคมเหลืออยู่สังคมเดียว คือสังคมข้าราชการ (ทหารและพล เรือน)
- ๔. สังคมภายนอกซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่สังคม ชนบท (ชาวนา) ขาดความผูกพัน กับสิ่งใด (sense of belonging) จึง ไม่อาจก่อตั้งกลุ่มของตัวเองขึ้นได้
- ๕. ไม่มีพลังของการเปลี่ยนแปลงที่จะฝ่าวง กลมออก เพราะเราไม่มีผู้นำที่สามารถ มองปัญหาในระดับนี้ได้
- ๖. ความยุ่งเหยิงทางการเมืองเกิดจากการ มีพรรคการเมืองเป็นสาเหตุ

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ผู้สนทนาทั้ง ๓ ท่าน มองปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างผิวเผินเกินไป แม้ ส่วนใหญ่จะจับประเด็นของปัญหาได้ถูกต้อง แต่ เนื่องจากการมองปัญหาเพียงผิวเผิน ทำให้เสนอ

วิธีการแก้ปัญหาค่อนข้างหลวมและเพียงเพื่อหวังผลในระยะสั้นเท่านั้น

ผู้เขียนจึงใคร่ขอให้ทัศนวิจารณ์แต่ละข้อ ดังนี้

ข้อหนึ่ง ที่ว่าไม่มี**กลุ่มกดดัน** (pressure groups) เกิดขึ้น เพื่อที่จะฝ่าวงกลมสังคมข้าราชการได้นั้น ไม่เชิงถูกต้องนัก ความจริงสิ่งที่ก่อตั้งเป็นสสารของ pressure groups มีอยู่ในสังคมภายนอก หากแต่ว่ายังอยู่ในสภาพที่ไม่มีรูปร่างแน่นอน (amorphous stags) ถ้าจะมีอยู่ก็เป็นเพียงโน้มนำกำลังก่อตัวขึ้นเป็นรูปร่าง (molecular stage) ขาดทิศทาง ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าเมื่อมีกลุ่มบุคคลกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ รวมกัน ในบางครั้งบางคราว เพื่อทำการประท้วงหรือเรียกร้องสิทธิบางประการจากฝ่ายผู้ปกครอง (สังคมข้าราชการ) ลักษณะของการรวมกันก็มักเป็นไปอย่างไม่มีแบบแผน ไม่มีนโยบายแน่นอน เพราะกลุ่มดังกล่าวเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ โดยเหตุบังคับของสถานการณ์ (spontaneous phenomenon) ดังนั้นจึงมักสลายตัวไปอย่างรวดเร็ว เช่นเดียวกับเมื่อตอนก่อตั้งเป็นกลุ่ม

ข้อสอง ที่ว่าแม้การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก จนทำให้มี "กลุ่มใหม่" เกิดขึ้น แต่แทนที่จะกลายเป็นวงกลมอีกวงเพื่อเป็นพลังฝ่าวงกลมสังคม ข้าราชการก็กลับเข้าร่วมกับวงกลมเดิม ทำให้ กลายเป็นวงกลมที่กว้างใหญ่ออกไปอีก

ความคิดดังกล่าวถูกต้อง ที่เป็นเช่นนั้น ก็ เพราะ “กลุ่ม” ดังกล่าวยังมีความสำคัญแค่ใน ชั้นเศรษฐกิจ (economic phase) แต่ขาด ความสำคัญใน บทบาทของกลุ่มที่จะพึงมีในทาง การเมือง ดังนั้นจึงยังไม่มีพลังที่จะฝ่าวงกลม ใหญ่ได้ อีกประการหนึ่ง ความต้องการเข้าร่วม อยู่ในวงกลมสังคมข้าราชการของกลุ่มใหม่ อาจ เป็นตัววัตถุประสงค์ที่หวังพักตัวภายในเนื้อหาของ วงกลมใหญ่ที่มีอยู่ก็ได้ เพื่อหาทางฝ่าวงกลมใน ภายหลัง (เมื่อความสำคัญทางการเมืองเกิดขึ้น)

ข้อสาม พลเรือนไม่ยอมตั้งตัวเป็นผู้บันดล แต่กลับพอใจและยอมให้ทหารเป็นผู้บันดลให้ ชื่อนี้ถูกในแง่ยอมให้ทหารเป็นผู้บันดลให้ แต่ทั้งนี้ เกิดจากความไม่เข้าใจในหน้าที่และ บทบาทของตัวเอง หรืออีกนัยหนึ่งเพราะไม่ สามารถเข้าใจพฤติกรรม และบทบาทของฝ่าย ทหาร จึงไม่เข้าใจตัวเอง ดังนั้นเลยถูกดูดเข้าไป อยู่ในระบบของทหารมากขึ้นทุกวัน ไม่ สามารถพักตัวแล้วแยกออกจากวงกลมเพื่อเป็น *คูล* ถ่วงอำนาจที่เป็นอยู่ (ทหาร - thesis) แต่กลับ ยอมถูกกลืนโดยสิ้นเชิง (anti - thesis absorbed by the thesis)

ข้อสี่ แม้สังคมชนบทและกลุ่มอื่นซึ่งอยู่ใน สังคมภายนอกมีความปรารถนาอยากจะทำตั้งกลุ่ม ของตนขึ้นเพื่อเรียกร้องสิทธิและผลประโยชน์ที่ พึงจะได้ แต่ยังไม่อาจก่อตั้งกลุ่มของตนโดย เฉพาะขึ้นมาได้ เพราะยังอยู่ในสภาพของกลุ่ม

ใต้การปกครอง (subaltern groups) แต่เมื่อ กลุ่มเหล่านี้ได้รับการชี้แนวทาง ปฏิบัติและการ กำหนดความคิดของกลุ่มขึ้นมาโดยบุคคลหรือกลุ่ม บุคคลของสังคมภายนอกแล้วก็สามารถจะมีความ สำคัญทางการเมืองขึ้นมาได้

ข้อห้า ปัญหาการขาดผู้นำที่สามารถมอง ปัญหาในระดับดังกล่าว เป็นข้อเท็จจริงอย่าง หนึ่ง หากความหมายของผู้นำหมายถึงกลุ่มบุคคล ที่จะรับหน้าที่เป็นตัวแทนของมวลชน โดยการ ยอมรับและได้รับการสนับสนุนจากมวลชน ถ้า หากผู้นำหมายถึงตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ ผู้เขียนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะถ้าเป็นเช่นนั้น เราอาจกล่าวได้ว่าสังคมไทยไม่เคยขาดผู้นำ เรามี ผู้นำมามากมาย แต่ผลของการมีผู้นำโดยยึดตัว บุคคล เราทุกคนย่อมเห็นกันดีอยู่แล้วว่าสภาพ การณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของ เราก้าวหน้าไปแค่ไหน โลกมนุษย์ยังก้าวหน้า ไปในทางพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจมากเท่าใด ยิ่งทำให้เห็นได้ชัดยิ่งขึ้นว่า บทบาทของผู้นำ ต้องเป็นของกลุ่มบุคคลไม่ใช่ “เจ้าฟ้า” ของ Machiavalli เราควรเลิกล้มความคิดหวังพึ่ง ผู้มีบุญที่จะ มาบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้เราได้แล้ว ตราบใดที่มนุษย์ยังไม่ยอมสละเหตุผลและความคิด ออกจากตัว การยกย่องการสร้างเพื่อนมนุษย์ด้วย กันให้กลายเป็น “พระเจ้า” “เทวดา” หรือ “ผู้วิเศษ” นั้นนอกจากจะเป็นการดูหมิ่นความ เป็นมนุษย์ของเราแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมใ

ความเป็นมนุษย์หมดสิ้นไปเร็วยิ่งขึ้น เราจึงมีทางเลือกอยู่สองทาง คือจะยอมเคลื่อนไปกับประวัติศาสตร์หรือไม่ก็จมลงไปพร้อมกับคลื่นประวัติศาสตร์

ข้อหก ความยุ่งเหยิงและสภาพล้มลุกคลุกคลานของการเมืองไทยเกิดขึ้นเพราะการมีพรรคการเมืองเป็นสาเหตุหนึ่ง ข้อนี้ผู้เขียนไม่เห็นด้วยก่อนอื่นเราต้องยอมรับกันว่า พรรคการเมืองของไทยเรานั้นเป็นเพียงพรรคแต่ในนามเท่านั้น สมาชิกของแต่ละพรรคร่วมกันก็โดยอาศัยชื่อของพรรคเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองของตนเอง หากไม่มีอุดมการณ์ร่วมกันไม่ ดังนั้นการที่สมาชิกของแต่ละพรรคยอมขายตัว (เพราะไม่มีอุดมการณ์จะขาย) ให้กับพรรคตรงข้าม การที่สมาชิกพรรคชาตินิยมก็ดี เป็นเหตุการณ์ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะพรรคมิได้ถือกำเนิดมาจากอุดมการณ์ ความเลวทรามต่ำช้าของสมาชิกบางคน จึงหาควรเป็นเหตุให้ต้องประณามระบบพรรคการเมืองไม่ คำว่า “พรรค” ในตัวของมันเองเป็นเพียงนามธรรมเท่านั้น หากได้มีความหมาย มีรูป มีร่าง มีชีวิตจิตใจ พรรคจะมีความหมาย มีความดี ความเลว มีรูปมีร่าง ก็อยู่ที่สมาชิกของพรรคเป็นผู้บันดาลคุณลักษณะเหล่านั้นให้แก่พรรค ประเด็นที่ควรนำมาพิจารณากัน จึงน่าจะได้แก่คำถามที่ว่า เราต้องการระบอบการปกครองประเภทใด ถ้าระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่มวลชนไทยพึงปรารถนา สถาบันต่างๆ

ซึ่งเป็นคุณสมบัติของระบอบประชาธิปไตยก็ต้องยอมให้มีขึ้น รัฐสภา พรรคการเมือง การเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญ สิทธิ และเสรีภาพของสมาชิกในสังคมประชาธิปไตย สิ่งเหล่านี้ต้องมีอยู่ มิฉะนั้นจักรกลของระบอบประชาธิปไตยก็ไม่อาจดำเนินไปได้ เพราะขาดส่วนประกอบที่สำคัญต่างๆ เมื่อสมาชิกส่วนใหญ่ปรารถนาให้มีระบอบประชาธิปไตย การจะมีหรือไม่มี จะเป็นประชาธิปไตยโดยแท้หรือจอมปลอมก็ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดและการกระทำของสมาชิกผู้ประสงค์ในระบอบดังกล่าวว่ามีความศรัทธาจริงหรือเพียงแต่ปากพูดอย่างใจคิดอย่าง หรือต่อหน้าผู้อื่นแสดงความคิดออกมาให้เห็นเป็นนักประชาธิปไตย เพื่อปิดบังความเป็นนักปฏิกริยาเผด็จการ

การที่ระบอบประชาธิปไตยของไทยเราล้มลุกคลุกคลานตลอดมา จะว่าเป็นเพราะมีพรรคการเมืองเป็นสาเหตุใหญ่ย่อมไม่เป็นการถูกต้อง เพราะควรต้องวิเคราะห์หมองดูเหตุการณ์ให้ลึกซึ้งและปราศจากความลำเอียง อีกทั้งสื่อให้เห็นความไม่เป็นนักประชาธิปไตยของผู้มีความเห็นเช่นนี้อีกด้วย เพราะในขณะที่ตำหนิสังคมข้าราชการว่าไม่ยอมทนต่อการวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมภายนอก ท่านที่มีความเห็นว่าจะไม่ต้องมีพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย (เป็นไปได้หรือ?) ก็ไม่อาจทนดูพฤติกรรมของพรรคการเมืองเองได้ ดังนั้นจึงมีความไม่ใช่นักประชาธิปไตยพอๆ กัน และเท่ากับเป็นการตำหนิตัว

เอง

ปัญหาใหญ่เกี่ยวกับเรื่องนี้เห็นจะเป็นเพราะ ผู้นำ “ปัญญาชน” บางกลุ่มในบ้านเรา ยังมีความเข้าใจว่า ระบอบ ประชาธิปไตย คือ ผลผลิต สำเร็จรูปอย่างหนึ่ง มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ใช้ การได้ทันที (instant wonderland) จึงไม่ เป็นที่น่าแปลกใจที่ผู้มีอำนาจบ้านเมืองทำการ ปฏิวัติรัฐประหารกันเพราะเห็นว่าประชาธิปไตย ไม่ได้ผล ผู้ที่ไม่ประสงค์ให้บ้านเมืองมีระบอบ ประชาธิปไตยมักจะอ้างว่าประเทศไทยไม่เหมาะ กับการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งดำเนินมา ๔๐ ปีแล้ว แต่ก็หาได้ก้าวหน้าตามที่ (ผู้นำ) มุ่ง หวังไว้ไม่ ประชาชนก็หาได้ใช้ชีวิตชีวิตในระบอบ นี้มากขึ้นแต่อย่างใดไม่

ปัญหาบางประการด้านปรัชญา

ปัญหาปรัชญาการเมืองซึ่งมีขึ้นในทุกยุคทุก สมัย คือเรื่องความขัดกันระหว่าง *สิ่งที่เป็นอย่าง* (what is) กับ *สิ่งที่ควรเป็น* (what ought to be) มนุษย์แต่ละคนจะมีความคิดหรือมโนภาพ เกี่ยวกับสังคมว่าควรเป็นอย่างไร แตกต่างกันไป สุดแล้วแต่ฐานะทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ซึ่งแต่ละคนมัก ถือเอาความคิดของตนถูก ส่วนฝ่ายตรงข้ามผิด นี้ เป็นความเพ้อฝัน เพราะถือว่ามีได้เพราะเหตุจาก สภาพความจริงที่ปรากฏ เลยทำให้เข้าใจว่าเป็น การปะทะกันระหว่างความคิดซึ่งถือเอาสิ่งที่เป็นอยู่ เป็นหลักกับความคิด ที่ยึดเอาสิ่งที่ควรจะเป็น

เป็นหลัก แต่ตามความจริงแล้วจะเห็นได้ว่าทั้ง สองฝ่ายคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ควรเป็น แต่มีทัศนะคน ละอย่างกัน ข้อสำคัญในเรื่องนี้อยู่ที่ว่า การที่ มนุษย์สามารถมีทัศนะความคิดเกี่ยวกับ *สิ่งที่ควร เป็น* ก็เพราะสามารถมองเห็นปัญหาขัดแย้งที่มี อยู่ใน *สิ่งที่เป็นอย่าง* นั้นเอง และการสามารถ เห็นปัญหาก็ก่อกันช่วยแก้ปัญหาลงไปส่วนหนึ่งแล้ว นั้นเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ

ความขัดแย้งระหว่างความคิดกับการกระทำ ภายใต้มนุษย์ทุกคนเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่า ความ คิดของมนุษย์แต่ละคนยังเป็นความคิดซึ่งอยู่ภาย ใต้อิทธิพลของเพื่อนมนุษย์ (หากพิจารณาในแง่ การเมืองก็คือกลุ่มผู้ปกครอง) กับสิ่งแวดล้อม หา ได้เป็นความคิดอิสระไม่ การปฏิบัติหรือการ เปลี่ยนแปลงเพื่อสังคมใหม่จะบรรลุผลได้สมตาม ยุทธการ เมื่อความคิดสามารถผลักดันตัวเองไป สู่การปฏิบัติ หรืออีกนัยหนึ่งเมื่อเกิดเอกภาพของ ความ คิด กับการ กระทำ ระหว่าง ทฤษฎีกับการ ปฏิบัติ เมื่อนั้นความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์จึง จะปรากฏขึ้น

ท้ายสุดความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จะเกิดขึ้น ได้ย่อมอยู่ที่ตัวมนุษย์เอง ที่จะยอมปรับปรุงสั่ง เสริมความเป็นมนุษย์ของตนมากเท่าใด เพราะ การปรับปรุง ตัวมนุษย์ คือ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในขณะเดียวกัน เพราะ ฉะนั้นการจะให้ทฤษฎีบรรลุผลได้ย่อมหมายถึง

การขัดข้อแตกต่างระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ
ระหว่างความคิดกับการกระทำ ระหว่างปรัชญา
กับการเมือง เพื่อให้ได้มาซึ่งประวัติศาสตร์ที่ให้ความ
หวังในอนาคตไว้กับปัจจุบัน แทนที่จะได้
ประวัติศาสตร์ ซึ่งผูกขาดปัจจุบันและอนาคตไว้
กับอดีต เหมือนอย่างที่แล้ว ๆ มา ๑

นิตยสารที่กล่าวถึงนางกล่าวหาว่า
'เต็มไปด้วยความรุนแรง'
ฉบับใหม่ล่าสุด มีเรื่อง
การศึกษาในชนชนบท : เพื่อใคร
รัฐมนตรีกระทรวงศึกษา : ความหวังแก่
ความตายของบ้านห้วยหยวก
มติใหม่ของการศึกษา : ปฏิวัติ ?
การศึกษาสำหรับชาวบ้านในเงินแดง
อะไรกำลังเกิดขึ้นที่ ว.ศ. สงขลา
ครูในอุดมคติ
วิจารณ์หนังสือนวนิยายเรื่อง เงา

คอกสัตว์

เด็กเอ๋ยเด็กน้อย

อำนาจเจ้ายังคงยั้งเสาะหา
เมื่อเติบโตใหญ่เจ้าจะได้มีหนวด
เปล่งบุญญาโณบป้องปกครองชน
เป็นเด็กเด็กเชื่อผู้ใหญ่เอาไว้ก่อน
หัตถ์หัวอนไว้เกิดจะเกิดผล
ประเทศชาติเป็นของคนทุกคน
อย่าคั่นร่นหาภัยใส่ตัวเอ๋ย

แมวเอ๋ยแมวเหมียว

ฉลาดปราดเปรียวเป็นนักหนา
กระตักน้ำที่เดียวเดียวกับ
เลียแข้งเลียขาน่าเอ็นดู
รู้จักสอพลอเข้าคอตัง
ซำยังปากหวานระรื่นหู
ควรนับว่ามีมือชกนครู
จงดูอย่างไว้ใส่ใจเอ๋ย

เรือเอ๋ยเรือเล่น

หากเส้นสายใหญ่ก็ไม่ล้ม
ทักโบ้ตแล่นฉิวฉิวลอยลม
ใครขวางย่อมจะมีเภทภัย
ธรรมคาทิ้งห้อยที่น้อยแสง
ฤาจะแข่งวิ่งสี่ร้อยได้
เป็นผืนน้อยอย่าทะเล่เล่นกับไฟ
มันจะไหม้มือพองสองเอ๋ย

วีระ ศิริอาชาวัฒนา

* รวบรวมความและบันทึกเรื่อง “อุดมการณ์กับสังคมไทย” จากการสัมภาษณ์โดยฝ่ายปฏิกม สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ฉัตรพิชญ์ นาดสุภา รวบรวม (สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕) หน้า ๒๖๗ ๒๐ บาท

อุดมการณ์กับสังคมไทย

หนังสือนี้* เต็มไปด้วยปรัชญาความคิดทางตะวันตก ไม่ว่าจะความคิดนั้นเป็นความคิดชาวตะวันตกฝ่ายขวา ฝ่ายซ้าย ฝ่ายสูง หรือฝ่ายต่ำ เป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับนักไม่ที่ยากจะคุยเชื่อว่า ข้าฯ นี้แหละมีความรู้ทันสมัย แบบนักเรียนนอกฝรั่งต้องทั้งหลาย รับรองว่าเมื่อท่านอ่านหนังสือนี้แล้ว ท่านจะสามารถปล่อยได้อย่าง “หย่อยอย่าให้เซต” และในขณะที่เดียวกันท่านก็คงมีความรู้สึกที่ อุดมการณ์บ้า ๆ บอ ๆ ช่วงมีมากมายในโลกนี้เหลือเกิน เมื่อผมเอาหนังสือนี้มาพลิกดู พลิกไปพลิกมาเกิดประทับใจมาก เพราะเห็นมีคำฝรั่งลงท้ายด้วย “ism” มากเลยนึกสนุก

๕๒

ตั้งอุดมการณ์ที่จะนับคำฝรั่งที่ลงท้ายด้วย “ism” ว่ามีค่าในหนังสือนี้ อุดมการณ์ที่ผมตั้งขึ้นมาที่ผมเรียกมันว่า *Liberal Nubism* (อุดมการณ์กรับเสรี หรือเสรีกรับ) ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่ไม่ใช่ *สังคมนิยมเสรี* *สังคมนิยม* หรือ *เสรีนิยมสังคมนิยม* หรืออะไรแถว ๆ นี้ ที่ไม่ได้กล่าวไว้ในคำนำของหนังสือนี้ว่า เป็นอุดมการณ์ที่ผู้ร่วมสนทนาครั้งนั้นต้องการจะยึดถือ

หลังจากผมตั้งอุดมการณ์ของผมแล้ว ผมก็เริ่มนับคำฝรั่งที่ลงท้ายด้วย “ism”, “นี่ ism คำที่หนึ่งนะ นั้น ism คำที่สอง เว้ยดีใจจริง เจอะ ism คำที่สามแล้ว ว้ายนี่ ism คำที่สี่ เอาคำที่ห้า ที่หก ที่เจ็ด.....” ผมนั่งนับอยู่สักครึ่งเล่ม

หนังสือเห็นจะได้ เกิดทนนไม่ไหว เพราะเหนื่อย
มาก อุดมการที่ตอนแรก ๆ นี้กว่าจะทำง่าย ๆ
สนุกสนาน แต่ที่ไหนได้ต้องใช้ความอดทนหน้าดู
ทำแล้วก็ไม่เห็นมีสาระอะไร ทำไปก็ดูจะประจัน
ว่าตนเองเป็นคนบ้า เพราะจะหาคนที่เห็นด้วย
กับ *Liberal Nubism* ไม่ได้เลย พวกที่เห็น
ด้วยกับอุดมการของผม ก็คงไม่มาบ้านนับคำกับผม
เขากงบอกว่า “เอออุดมการของลอร์ดนี่ อ้าวเห็น
ด้วยเต็มที ลอร์ดนับต่อไปนะ แล้วก็บอกอ้าวด้วยว่า
หนังสือเล่มนี้มี ism ก็คำ ชอบใจด้วย !”

ผู้ร่วมสนทนา ที่สมาคมสังคมศาสตร์แห่ง
ประเทศไทย เติญในวันที ๑๓-๑๔ พฤศจิกายน
๒๕๑๔ นั้น ไม่ใช่คนบ้า พวกนี้เป็นนักวิชา
การชั้นเขียน จึงสามารถพูดอะไรต่ออะไรมากมาย
ถึง ๒๖๐ กว่าหน้า และยังสรุปกันได้อย่างกระตัด
รัดอีกว่า

“๑. เราเห็นพ้องต้องกันว่า จะต้องมียุค
การ อุดมการนี้จะต้องเป็นอุปสรรคเพื่อให้เกิด
ความสุข ความบริสุทธิ์ ยุติธรรมต่อคนไทย
ทั้งมวล โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มิใช่
เป็นอุดมการเพื่อคนบางคนหรือบางกลุ่ม สภาพ
การณ์ปัจจุบันของไทยนั้น มีการเอารัดเอาเปรียบ
ทางเศรษฐกิจและทางการเมือง และมีความ
เหลื่อมล้ำทางสังคม เราต้องมีอุดมการใหม่ที่ขัด
แย้งกับอุดมการเก่า ทั้งนี้เราจะไม่รับอุดมการ
ที่ช่วยจัดหรือขว้างจัด

“๒. อุดมการที่ว่านี้จะต้องเป็นระบบ และ

สามารถจะนำไปปฏิบัติได้โดยมีประสิทธิภาพใน
การรวมมวลชน มิฉะนั้นจะสะดุดหยุดลงเป็นแต่
เพียงทฤษฎี พุศกันเฉพาะในหมู่นักวิชาการเท่า
นั้น

“๓. ปัญหาสำคัญยิ่งคือ ทำอย่างไรจึงจะ
เกิดอุดมการเช่นว่านี้ เราเห็นด้วยหรือไม่ว่า
อุดมการสังคมนิยมประชาธิปไตย หรือสังคมนิยม
เสรีเป็นสิ่งพึงประสงค์ รึ เพราะไม่ทำลายล้าง
เสรีภาพส่วนบุคคล แต่จะช่วยขจัดความเหลื่อม
ล้ำต่ำสูงของคนหมู่มากในสังคมได้ และจะต้องมี
พลังในสังคมที่มีอิทธิพลมากพอ ในอันที่จะบ้อง
กันมิให้อุดมการสังคมนิยมประชาธิปไตย กลาย
สภาพเป็นการปกครองของรัฐเบ็ดเสร็จไปได้

“๔. ทำอย่างไรจึงจะให้อุดมการที่ต้องประ
สงค์นี้เป็นของไทยเราโดยแท้ เราจะใช้รูปแบบ
ของฝ่ายไหน หรือจะตั้งเอาเฉพาะข้อดีของระบบ
ต่าง ๆ มาปรับเข้ากับวัฒนธรรมประเพณีของไทย
เรา

“๕. ใครเป็นผู้สร้าง เราต้องเปิดกว้างเรา
ต้องลงไปสู่มวลชน และวิธีการที่จะสร้างอุดม
การนี้ เราจะต้องสร้างค่านิยมอันพึงปรารถนาขึ้น
มาก่อน มีข้อเสนอว่าเราต้องย้ายความนับถือและ
ปรารถนาดีต่อผู้อื่น มีความคิดเห็นเป็นแบบ
วิทยาศาสตร์ ถือหลักเหตุผลในการอธิบายเชื่อมโยง
สภาพการณ์ของมนุษย์ ในปัจจุบันกับสภาพ
แวดล้อม ไม่ใช่ถือหลักการ มีความซื่อสัตย์
ความจริงใจ มีความอดทน และมีความเสียสละ”

จากข้อสรุปข้างต้น เราจะเห็นได้ว่า การสนทนาครั้งนี้ เป็นการหาคำถามมากกว่าหาข้อยุติ เป็นการแสดงความปรารถนา มากกว่าเสนอวิธีการทางปฏิบัติ แต่ความปรารถนาที่ว่านี้ย่อมมีความหมายต่อสังคมไทยมากกว่า Liberal Nubism ของผม ถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติแล้วอุดมการณ์ของผมกับอุดมการณ์ของผู้ร่วมสนทนาอาจจะมิทางเป็นไปได้ในรูปเดียวกัน

อย่างไรก็ดีหนังสือเล่มนี้ได้ประมวลความคิดเกี่ยวกับสังคมไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งมีประโยชน์ที่จะใช้เป็นวัตถุดิบในการศึกษาสังคมไทยต่อไป สิ่งที่ผมสนใจมากที่สุดคือวิธีการที่ผู้สนทนาแต่ละคนว่าสังคมไทยอย่างไร เช่น คุณอนุช อภาภิรม คำว่าสังคมไทยเดิมไม่ได้ความเป็นสังคมศักดินาที่มีค่านิยมเชิงชวย เพราะเน้นแต่เรื่องบุญคุณ การจงรักภักดีต่อเจ้าขุนมูลนาย การที่ที่ต่ำต้องเคารพที่สูงโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ การเชื่อถือประเพณีอย่างมงงาย จนวิทยาศาสตร์ซึ่งเกิดจากความสงสัยอยากรู้ไม่อาจออกงามได้ แต่ไสยศาสตร์กลับออกงามดี นอกจากนี้ยังเน้นความสนุกความสะดวกสบายโดยไม่คำนึงต่อผู้ และทุกคนก็ถือว่า “แข่งเรือแข่งแพแข่งได้ แข่งบุญแข่งวาสนาแข่งไม่ได้” ฝ่ายทาง คุณชัยอนันต์ สมุทวณิช ก็คำว่า สังคมไทยย้ำความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มากกว่าความเกี่ยวพันกันในฐานะสมาชิกของกลุ่มหรือองค์การ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนี้เป็นอุปสรรคสำคัญในการรวมตัว

ของสมาชิกในสังคม กิจกรรมทางการเมืองมีสภาพไม่ผิดอะไรกับการซื้อขายสินค้าตามตลาด อุดมการณ์ทางการเมืองจึงเกิดขึ้นได้ยาก เพราะอุดมการณ์เป็นนามธรรม แต่สังคมไทยต้องการวัตถุธรรมมากกว่าสิ่งที่เป็นนามธรรม นอกจากนี้เมืองไทย “เป็นเมืองที่ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ” ต่างคนต่างใช้ชีวิตส่วนตัวโดยขาดความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกันเป็นเวลานานจากระบวร รัฐบาล รัฐบาลกับประชาชนแยกกันเป็นคนละส่วน ในเมืองไทยนั้นความยากจน ความแร้นแค้น กาวเอารัดเอาเปรียบและทรราชย์ทางการเมืองเป็นสิ่งที่มีความนานแล้วแต่อย่างไรก็ดีก็ยังไม่ถึงกับเป็นสาเหตุของการปฏิวัติที่เกิดขึ้น คุณชัยอนันต์ ยังเห็นว่า ระบบราชการไทยเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่ต่อต้านอุดมการณ์ที่มีลักษณะเป็นเสรีนิยม เหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะระบบราชการเป็นแหล่งประกอบอาชีพที่ใหญ่ที่สุดที่สุดในสังคมไทย ระบบราชการเป็นบันไดทางสังคมสำหรับเด็กชาวบ้านธรรมดา ๆ จะกลายเป็นชนชั้นสูงในระยะเวลานานใกล้ ระบบราชการรับเอาผู้มีการศึกษาสูงเป็นจำนวนไม่กี่เปอร์เซ็นต์ของมหาชนในประเทศเข้ามาทำงาน สภาพแวดล้อมของระบบราชการไทย ที่ย่ำระเบียบแบบแผนและระบบอาวุโส เป็นพลังอุดมการณ์ทางการเมืองที่ไม่ใช่อันุรักษ์นิยม สภาพการณ์ทางสังคม และการเมืองของเราทำให้เรามีอุดมการณ์และแนวความคิดความเชื่อแคบ ๆ เช่นที่เกี่ยวพันกับศาสนา และครอบครัวมากกว่าอุดม

การทางการเมืองหรือเศรษฐกิจ นอกจากนั้นความ
สับสนวุ่นวาย และความไร้เสถียรภาพทางการเมือง
เมืองของไทย มีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับการ
แทรกแซงของชนชั้นปกครองกลุ่มน้อย เช่นทหาร
การเมืองของไทยถูกผูกขาดโดยกลุ่มทหาร และผู้
นำทางพลเรือนไม่กี่คนมาเป็นเวลานาน ความ
ไร้ศรัทธาในตัวแทนของประชาชนฝ่ายนิติบัญญัติ
การไม่ยอมรับความชอบธรรมของผู้แทนราษฎร
ด้วยการล้มสภาบ่อย ๆ และการใช้มาตรการอัน
รุนแรงต่อประชาชนผู้สนใจเรื่องการเมือง อย่าง
กว้างขวางในยุคนี้ ล้วนแต่เป็นอุปสรรคต่อการ
เกิดระบอบประชาธิปไตยในเมืองไทย เรื่องที่น่า
เศร้ายังมีอีกคือ รัฐบาลแต่ละยุค แต่ละสมัยมิได้
ดำเนินการให้การศึกษาด้านการเมือง แก่ประ
ชาชนอย่างจริงจัง การบริหารราชการส่วนท้อง
ถิ่นของไทย ซึ่งตั้งวัตถุประสงค์ไว้ว่าจะเป็นการ
ให้การศึกษาด้านประชาธิปไตย แก่ประชาชน
ในท้องถิ่นต่าง ๆ ก็ถูกควบคุมอย่างใกล้ชิดจาก
ส่วนกลาง เมื่อการเป็นดังนี้ ก็มิอาจหวังได้ว่า
ประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้

ส่วน **คุณไพจิตร ทัศนายนท์** ก็สนับสนุน
ความคิดของคุณชัยอนันต์ และ ของคุณอนุช
คุณไพจิตรบอกว่า อุดมการสำหรับสังคมไทย
ดั้งเดิมนั้นมีในกลุ่มเดียวเท่านั้น คือกลุ่มที่มี
อำนาจ ส่วนพวกไพร่ฟ้าจะหน้าใสหรือไม่ก็ตาม
นั้นไม่มีอุดมการ เพราะว่าพวกนี้ได้ถูกทำให้
เชื่อคล้อยตามระบบ กลุ่มที่มีอำนาจเกิดขึ้นก็

เพราะพวกนี้เป็นเจ้าของที่ดิน อำนาจนั้นขึ้นอยู่กับ
กับที่ดิน คนที่อยากมีอำนาจก็ต้องทำการแย่งที่
ดินกัน เพราะได้ที่ดินแล้วก็สามารถปกครองคน
อื่น ๆ ได้ คนอื่นที่ติดกับที่ดินก็เป็นข้าของพวกนี้
และก็เป็นเครื่องมือในการรักษาอำนาจของคน
ที่มีอำนาจ พวกที่มีอำนาจจะให้การศึกษาทางชนบ
ธรรมนิยมประเพณีว่าจะต้องเคารพในเคารพนี้
เพราะฉะนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าในสังคมไทยโบราณ
มีอุดมการเหมือนกัน แต่เป็นอุดมการที่มีเฉพาะ
ในกลุ่มผู้มีอำนาจ พอคณไพจิตร พูดจบ **คุณพงศ์
เพ็ญ ศกุนตวิทย์** ชักสงสัย และถามว่า อุดม
การของกลุ่มผู้มีอำนาจต้องการแต่เพียงที่จะรักษา
อำนาจนี้ จะถือว่าเป็นอุดมการด้วยหรือ โฉ่เอ๋อ
ถามได้ “เขารู้กันมานานแล้วละลุง!”

สำหรับสังคมไทยในปัจจุบันนี้ **คุณสุจิต
บุญงการ** กล่าวว่าเราไม่มีอุดมการ เพราะเรา
มีการขัดแย้งอย่างมาก ในการศึกษาที่จะรับเอาความ
คิดแบบใหม่ และละทิ้งความคิดแบบเก่า คือ
เราขาดความเชื่อมั่นในความคิดสมัยใหม่ และใน
ขณะเดียวกันการที่มองเห็นว่าความคิดประเพณี
เก่า ๆ เป็นของล้าสมัย อาจจะทำให้เขาไม่สามารถ
เลือกได้ว่า จะเป็นพวกหัวก้าวหน้า หรือ
จะเป็นพวกอนุรักษนิยมในทางการเมือง ในบาง
ครั้งเขาอาจจะแสดงว่าตนเป็นคนมีความคิดก้าว
หน้า และในบางครั้งก็กลับเป็นผู้ยึดมั่นในอนุ
รักษนิยมอย่างเต็มที่ เป็นผลให้ไม่สามารถสร้าง
และพัฒนาอุดมการทางการเมือง และแพร่ขยาย

ออกไปให้มีการยอมรับในหมู่ประชาชนทั่วไปได้ เช่นในทางการเมืองนั้น มีการกล่าวอ้างกันอยู่เสมอว่าเราเป็นประชาธิปไตย แต่จนแล้วจนรอดระบบการปกครองของเราก็ไม่ได้เป็นประชาธิปไตยสักที และในอนาคตก็ยังไม่ปรากฏการณ์อะไรที่จะเป็นเครื่องชี้ว่า เราจะพัฒนาไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้ก็อาจจะเป็นเพราะเราขาดความเข้าใจและเชื่อมั่นในประชาธิปไตย ประชาชนคนไทยส่วนมากยังยึดมั่นในอนุรักษนิยม ประเพณีและความเชื่อถืออย่างเก่า ๆ เช่นการเชื่อถือในอำนาจ การมองเห็นว่าการปกครองเป็นเรื่องของผู้ปกครองไม่เกี่ยวกับตน เห็นว่าการเมืองเป็นสิ่งเลวร้ายไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องแนวความคิดเหล่านี้ไม่ช่วยเสริมสร้างและพัฒนาระบอบประชาธิปไตยเลย

การที่จะบอกว่าเมืองไทยไม่มีอุดมการณ์ น่าจะเป็นไปได้ *คุณกระมล ทองธรรมชาติ* กล่าวว่า ในปัจจุบันสังคมไทยมีอุดมการณ์มากมายเหลือเกิน มากจนไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไรต่างหาก อุดมการณ์ที่คุณกระมลอ้างว่ามีในประเทศไทยคือ อุดมการณ์ประเภทลัทธิกษัตริย์นิยม (monarchism) ลัทธิอำนาจนิยม (authoritarianism) ลัทธิเสรีประชาธิปไตย (liberal democracy) ลัทธิชาตินิยม (nationalism) ลัทธิคอมมิวนิสต์ (communism) และลัทธิสังคมนิยมประชาธิปไตย (democratic socialism) คุณกระมลกล่าวว่าลัทธิหรืออุดมการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพล

จิตใจให้คนไทยเชื่อมั่นและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ การมากน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละสมัย

อย่างไรก็ดี แม้เมืองไทยจะมีอุดมการณ์มาก *คุณลิขิต ธีรเวคิน* คิดว่าเรายังขาดอุดมการณ์ทางการเมืองที่เข้มแข็ง นอกจากนี้เรายังต้องมืองค์การทางการเมืองที่เป็นบึกแผ่น ถ้าเราต้องการพัฒนาประเทศให้มีความหวังในอนาคตเราต้องสรรหาหรือเร่งสร้างสองสิ่งนี้ การอาศัยระบบปัจจุบันอาจนำมาซึ่งความไม่มั่นคงทางการเมือง เพราะขณะนี้ความแตกต่างระหว่างคนจนและคนรวย กำลังกลายเป็นช่องว่างที่แผ่กว้างออกไปทุกที จำนวนพลเมืองที่เพิ่มขึ้นและคนว่างงานที่เพิ่มขึ้นทุกขณะ จะต้องต้องมีช่องทางจัดสรรเข้าไปในระบบ มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมอย่างหนัก นอกจากการพยายามพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้แล้ว ยังต้องมีจุดมุ่งหมายอันปลายที่เป็นแก่นสารอีกด้วย มิฉะนั้นจะกลายเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและประสบความสำเร็จเพียงสับสนในบั้นปลาย

คุณฉัตรทิพย์ นาถสุภา บอกว่า บางทีผู้ร่วมสนทนาเน้นเรื่องการขัดแย้งมากเกินไป จนลืมพูดถึงความผสมกลมกลืนของสังคมซึ่งก็มีเหมือนกัน *คุณเสริมศักดิ์ เทพาคำ* ก็เห็นด้วยและกล่าวว่า ผลประโยชน์ของคนเรานั้น ถ้ามีเกิน ๒ คนขึ้นไปก็就会有การขัดแย้งอยู่เสมอ แต่เราสามารถจะประนีประนอมกันได้ในระดับหนึ่ง ไม่หมายความว่าถ้าขัดกันแล้ว จะต้องหักกันไปข้างหนึ่ง ซึ่งเป็น

ความคิดที่ตรงกับที่ *คุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี* สรุบบอกว่าพวกผู้ร่วมสนทนาต้องการความเป็นกลาง คุณสุชาติบอกว่า ในปัจจุบันการต่อสู้ทางความคิดถือเป็นการต่อสู้ระหว่างคณะรัฐมนตรีกับพวกที่อยู่ในป่า เพราะเหตุว่าสองพวกนี้ต้องการที่จะกุมอำนาจ รัฐบาลเป็นคนที่จะรักษาสถานะเดิม ส่วนคนที่อยู่ในป่าเป็นกลุ่มคนที่คิดว่ารัฐบาลนี้ไม่มีอะไรอีกแล้ว เพราะฉะนั้นจึงต้องการที่จะหาอุดมการณ์ใหม่ ส่วนพวกปัญญาชนนั้นต้องการเลือกอุดมการณ์ใหม่ ไม่เอาทั้งของรัฐบาลและของพวกที่อยู่ในป่า

อุดมการณ์ที่พวกปัญญาชนต้องการนั้น *คุณกอบร กฤตยาภิรม* บอกว่าจะต้องเป็นอุดมการณ์ที่ตระหนักถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมต่อเศรษฐกิจและจะต้องมีการตัดสินใจระดับชาติเกี่ยวกับเรื่องนี้ก่อนแล้วจึงวางนโยบายเศรษฐกิจโดยเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม ส่วนนโยบายการพัฒนาสังคม การเมือง การศึกษานั้นควรที่จะต้องประสานให้สอดคล้องกับเป้าหมายทางเศรษฐกิจด้วยส่วน *คุณเขียน ธีระวิทย์* คาดการณ์ว่า ประชาธิปไตยของประชาชนนั้นเป็นอุดมการณ์ที่สังคมไทยจะพัฒนาไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น และก็หวังว่าการปรับปรุงระบบเศรษฐกิจและสังคมในระดับพื้นฐานนั้นจะมีความรุนแรงมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับวิธีการและน้ำใจของผู้รักษาสถานะคงที่ที่มีอยู่ในปัจจุบัน *คุณสุรพงษ์ ชัยนาม* นั้นเห็นว่าอุดมการณ์ของสังคมไทย ควรเป็นอุดมการณ์ที่เอื้อ

อำนวยให้มีความยุติธรรมโดยทั่วกัน และเป็นอุดมการณ์ที่เหมาะสมกับสังคมที่มีความก้าวหน้าไม่นิ่งเฉยโดยทุกคนมีความคิดและความรับผิดชอบ *คุณกมล สมวิเชียร* กล่าวว่า อุดมการณ์ที่มีขึ้นควรเป็นอุดมการณ์ที่จะช่วยทำให้ชีวิตการเป็นคนไทยสามารถประสบความสำเร็จพร้อม และมีความหมายยิ่งขึ้น อุดมการณ์นี้จะต้องเป็นอุดมการณ์ที่ไม่เป็นปรัชญาของการรวมอำนาจ วิจารณ์เสรีภาพและศักดิ์ศรีของมนุษย์และการเป็นภราดรระหว่างคนไทยด้วยกันและกับมวลมนุษยชาติทั้งหลาย นอกเขตประเทศชาติ *คุณฉัตรทิพย์ นาถสุภา* เห็นว่าอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ควรเป็นอุดมการณ์ที่ผลักดันระหว่างขบวนการสังคมนิยมเสรีกับเสรีนิยมเพราะเห็นว่าเป็นความหวังเดียวที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปโดยสันติ *คุณอากร อุณตระกูล* เลยสรุปว่า ไทน์ ๆ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยส่วนมากก็เห็นชอบด้วยในทางส่วนตัวเกี่ยวกับอุดมการณ์เสรีสังคมแล้ว และไทน์ ๆ อาจารย์เองก็เป็นพวกที่มีบทบาทอย่างมากในการปลุกฝังอุดมคติให้แก่สังคมแล้ว จึงควรที่จะรับอุดมการณ์นี้และพยายามปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลด้วย ผมเองก็ได้แต่ภาวนาด้วยความหวังดีว่า อุดมการณ์ของผู้ร่วมสนทนานั้นจะยั่งยืนไม่ล้มเหลวเหมือน *Liberal Nubism* ของผม และผู้ร่วมสนทนาจะไม่ถูกผู้อื่นตราหน้าว่าเป็นมนุษย์บ้า ๆ บอ ๆ ๑

วารินทร์ วงศ์หาญเขาวี

ทหาร — พลเรือนต่างกันอย่างไร

ในโลกปัจจุบันนี้แต่ความหวาดระแวงและความไม่ไว้วางใจกันมาก ทั้งระหว่างตัวบุคคลและระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างตัวบุคคลโดยใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือ ในสถานการณ์ปัจจุบันความหวาดระแวงซึ่งกันและกันนี้เองเป็นเหตุให้ความกินดีอยู่ดีและความสงบสุขของทุกคนขาดหายไป ในประเทศไทยปัจจุบันความหวาดระแวงได้เพิ่มพูนขึ้นเป็นสำคัญ และไม่มีทางที่จะลดลงไปได้ เหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความหวาดระแวงมากขึ้น อาจจะเพราะขาดความเข้าใจในความคิดและการกระทำของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก็เป็นไปได้ บทความนี้ถ้าจะ

มีประโยชน์อะไรบ้าง อาจจะเป็นการช่วยให้ เกิดความคิดและการกระทำในสองกลุ่มชน คือ ทหารและพลเรือน โดยเฉพาะการแสดงออกในแง่การบ้านการเมืองและความเป็นอยู่ของชนหมู่มาก

ในการที่จะเข้าใจความคิดและการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มคนนั้น มิใช่แต่จะฟังเพียงจากแถลงการณ์ของรัฐบาล หรือปลายปากกาของนักเขียนเท่านั้น แต่ยังต้องดูจากการกระทำที่ต่อเนื่องกันว่ามีแนวเป็นอย่างไร และสอดคล้องกับการแสดงออกเป็นตัวหนังสือหรือคำพูดหรือไม่ ในที่นี้จะพยายามศึกษาถึงการพูดและการกระทำพร้อมกันไป เพื่อว่าจะได้ให้เห็นกันว่าทั้งสองฝ่ายขัดกันตรงไหนและตรงไหนไปด้วยกันได้ **สรุปข้อคิดเห็น**

ก่อนอื่นขอแสดงสรุปไว้ก่อนและจะใช้หลักฐานประกอบภายหลัง กล่าวคือ

๑. ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนมีแนวความคิดเห็นและการมองปัญหาอย่างมีเหตุผลตามภาษาฝรั่งที่ว่า *Rational* แต่ต่างกันตรงที่ควรจัดระดับความสำคัญของจุดประสงค์ของบ้านเมืองว่าอะไรควรมาก่อนมาหลัง ต่างกันตรงที่ว่าความเข้าใจสถานการณ์และปัญหาต่างกัน ฉะนั้นเมื่อมีการตั้งความสำคัญต่างกัน และมีความเข้าใจสถานการณ์และปัญหาต่างกัน แนวนโยบายเกี่ยวกับบ้านเมืองจึงออกมาเป็นคนละรูป ซึ่งในที่สุดได้เกิดขัดกัน

๒. การขัดกันข้อต่อไปก็คือวิธีการแสดงออก อาจจะไม่เหมือนกัน ความหมายก็ไม่เหมือนกัน ประกอบกับอคติที่มีต่อกัน อันเป็นพื้นฐานมาจากการศึกษาอบรมที่ดี จากสิ่งแวดล้อมที่ดี ทำให้พวกกันไม่รู้เรื่องและสร้าง ความเข้าใจผิดขาดความเชื่อใจซึ่งกันและกัน ว่าทั้งสองฝ่ายต่างมีความหวังดีต่อประเทศชาติเท่าเทียมกัน

๓. ข้อสุดท้ายที่ขัดกันก็คือผลประโยชน์ ซึ่งในที่นี้หมายความว่าต่างฝ่ายต่างต้องการเข้าไปปกครองประเทศ เพราะมีความเชื่อมั่นว่าฝ่ายตนมีความสามารถในการนำประเทศไปสู่ความอยู่รอดและความผาสุกมรณเฑียรของประชาชน และเนื่องจากสองข้อแรก คือการมองความสำคัญจากจุดประสงค์และการเข้าใจสถานการณ์ผิดกัน การที่มีความไม่เข้าใจความคิดของฝ่ายอื่นเลย ย่อมทำให้ร่วมกันทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมได้ ยาก พุดง่าย ๆ ทำให้ทหารไม่ใช้พลเรือนชนิดหัวรุนแรงเข้าไปร่วมทำงานด้วย นอกจากนั้นยังระแวงว่าพลเรือนจะเป็นเครื่องมือของมือที่สามต่อต้านรัฐบาลด้วย ทางฝ่ายพลเรือนเองก็มีการบงคับซึ่งกันและกันว่าไม่ควรร่วมทำงานให้รัฐบาลโดยอ้างว่าทหารไม่ควรจะปกครองประเทศ

ข้อแตกต่างกันในความคิดทางการบ้านการเมืองของทหารและพลเรือนเท่าที่สังเกตุมิได้ดังนี้

ความคิดของทหาร

ในการวางแผนนโยบายนั้น ทุกคนไม่ว่าจะ

เป็นคนรุ่น โทหนักก็จะต้องมองจุดประสงค์ของ ประเทศชาติเป็นใหญ่ แต่การจะทำอะไรได้ นั้นต้องดูข้อจำกัดก่อนว่าสภาพและเหตุการณ์ใน ประเทศและนอกประเทศเป็นอย่างไร ทางฝ่าย ทหารเท่าที่สังเกตได้ตั้งเป้าหมายทางด้านเสถียร ภาพภายในประเทศเป็นอันดับหนึ่ง โดยเชื่อว่า ถ้าบ้านเมืองไม่สงบแล้ว ความเจริญจะเกิดขึ้น ไม่ได้ ส่วนอันดับสองรองลงไป คือการกินดีอยู่ดี มีสิ่งของใช้จ่ายมากขึ้น ส่วนเรื่องความเสมอภาค นั้นเป็นอันดับรองลงไปอีก แต่ถ้ามีการผลิตมาก ขึ้นแล้ว ความเสมอภาคคงจะตามมาเอง ข้อเท็จจริงที่จะสนับสนุนข้อสรุปนี้ จะดูได้จากการ ประกาศต่างๆของรัฐบาลก็ดี การใช้งบประมาณ ก็ดี การแสดงออกในการบริหารงานก็ดี

เมื่อตั้งเป้าหมายไว้เช่นนี้ ก็จะต้องดูว่ามี บัญชีอะไรบ้างที่กำลังคุกคามประเทศอยู่ สิ่งแรก ก็คือเรื่องผู้ก่อการร้าย ซึ่งขยายตัวมากขึ้นและต้อง ปรายปรวม เรื่องนี้เข้าใจว่า ทหารได้แถลงออกมา เสมอถึงภัยดังกล่าว และเชื่อว่าเหตุที่มีคอมมิวนิสต์ นั้นมาจากการสนับสนุนของต่างชาติ

อีกประการหนึ่งก็คือ เรื่องกลุ่มชาวจีน ซึ่ง แม้กระทั่งในปัจจุบันก็ยังไม่แน่ใจว่าจะไม่เป็น ปัญหา และยังมีผลสำคัญต่อเสถียรภาพเป็น อันมาก และก็ยังไม่แน่ใจว่าชาวจีนส่วนมากยังจง รักภักดีต่อประเทศไทยเพียงใด

ในการวางนโยบายของทหาร จึงถือสองข้อ นี้เป็นเรื่องใหญ่ ดังนั้นนโยบายภายในประเทศ

จึงจำต้องมุ่งหน้าควบคุมทั้งสองกลุ่มนี้ มิให้เป็น อันตรายต่อเสถียรภาพ

นโยบายภายนอกนั้นแล้ว ประเทศไทยเป็น ประเทศเล็ก สภาพทางภูมิศาสตร์ก็ดี ปัญหา ภายในก็ดี ทำให้ไม่สามารถจะออกโรงในวงการ นานาชาติ เป็นตัวตั้งตัวตี เป็นผู้นำประเทศอื่น ๆ การที่ไม่สามารถจะมีอิทธิพลทางการเมืองนานา ชาติได้ จึงต้องตามปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ไปเรื่อย ๆ แต่เมื่อโลกแบ่งเป็นสองค่ายสามค่าย เช่นนั้นแล้ว การปรับตัวอาจจะไม่ทันทั่วทั้งที จึง ต้องใช้นโยบาย*ดูไปก่อน* เท่าที่เห็นกันมา การ ที่ไม่ใช้นโยบายแบบออกโรง ก็เพราะได้เห็นตัว อย่างในอินโดนีเซียสมัยซูการ์โน และเขมรสมัย สีหนุมาแล้ว ว่าเสียทั้งเสถียรภาพภายในและไม่ อยู่ยั่งยืน ในที่สุดก็ต้องหันเข้าทางใดทางหนึ่ง ที่เข้ากับอเมริกันนั้น ต้องอธิบายกันอีกสักหน่อย ความจริงก็ไม่ได้รักใคร่อะไรกันมากนัก แต่เพื่อ จะได้มาซึ่งอุปกรณ์ ความรู้เพื่อปราบคอมมิวนิสต์ และเพื่อจะให้สมคูลย์กับอำนาจของจีน ก็เลยตาม ไปเรื่อย ๆ จะคิดกลับหลัง ก็ไม่แน่ใจว่าจะเสี่ยง หรือไม่เพียงใด

ความคิดของพลเรือนและข้อขัดแย้ง

ในด้านพลเรือนนั้น รู้สึกว่าจะมองอะไร ๆ ตรงข้ามกับทหารไปหมด ทั้งนี้เพราะการตีความ เข้าใจในข้อเท็จจริงมักต่างกัน ตลอดจนถึงมีอุดม การต่างกันด้วย

ในด้านการจัดความสำคัญนั้น จะต้องดูจาก

อุดมการณ์ด้วยเข้าใจว่า พลเรือนคงอยากเห็น การปกครองแบบประชาธิปไตย โดยการมีสิทธิมี เลียงในการปกครองประเทศบ้าง นอกจากนั้น ยัง มีความต้องการที่จะเห็นความเสมอภาคในกลุ่มชน ด้วย ยิ่งสมัยหลัง ๆ ก็มีการโฆษณาให้มีการ พัฒนาเศรษฐกิจขึ้นด้วย ความสำคัญของเรื่อง เหล่านี้เลยมีน้ำหนักมากกว่าเสถียรภาพ อันที่ จริงแล้ว เสถียรภาพแทบจะไม่ได้กล่าวถึงกัน เลยในหมู่พลเรือน หรือถ้าจะมีบ้างก็คงจะอยู่ อันดับโหล่ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่ารัฐบาลให้ ความสำคัญในระดับสูงอยู่แล้ว จึงคงยกให้ปะ เหน้ที่ของรัฐบาลไปตามหน้าที่ เมื่อตั้งความ สำคัญไว้คนละอย่างเช่นนั้นแล้ว การพิจารณา แนวทางและนโยบายจึงต้องขัดกันเป็นธรรมดา ที่เห็นว่าเสถียรภาพเป็นเรื่องเล็กน้อย ก็จะต้องอธิบายต่อไปว่า หากไม่ดึงเห็นว่าเป็นเรื่องเล็ก ความเข้าใจในสถานการณ์ และปัญหาข้อเท็จจริง คงจะผิดกันแน่ ข้อที่เกี่ยวกับผู้ก่อการร้ายนั้น ความเข้าใจของพลเรือนจัดเป็นสองแง่ แ่งหนึ่ง เห็นว่าไม่เป็นปัญหา รัฐบาลอ้างขึ้นมาลอย ๆ ทั้งๆที่ไม่มีตัวตน ทั้งนี้ถ้ามี ก็จะมีแต่ผู้ร้ายธรรมดา ซึ่งเกิดจากไม่มีเงินทองใช้ เพื่อที่จะได้อ้างว่า สถานการณ์ไม่เรียบร้อย จะได้มีเหตุผลที่จะเป็น รัฐบาลต่อไป ในแง่ที่ไม่แน่ใจว่าใครผิดใครถูก กันแน่ แต่ระยะหลัง ๆ นักหนังสือพิมพ์ทั้งไทย และเทศก็ได้ยืนยันเรื่องนี้ว่ามีปัญหาแน่ แ่งนี้ จึงเป็นอันพับไปได้ แ่งที่สอง เชื่อว่าผู้ก่อการร้าย

มีจริงและได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศด้วย แต่เหตุที่มีผู้ก่อการร้ายมาก ๆ นั้น เป็นเพราะ รัฐบาลไปเข้ากับอเมริกาและการมีทหารอเมริกัน เป็นต้นเหตุทำให้ชาวบ้านโมโห และเป็นคอมมิวนิสต์ และเลยทำให้จีนและเวียดนามเหนือโมโห มาสนับสนุนผู้ก่อการร้ายให้ด้วย นโยบายที่เสนอ ความมาจากความคิดในแง่ก็คือ ให้โล่อเมริกัน ออกไป ผู้ที่เสนอข้อคิดในแง่นี้เข้าใจว่าจะไม่ ชอบอเมริกาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว แต่เรื่องนี้ก็ไม่แน่ว่าที่มีผู้ก่อการร้ายมากนั้น เป็นเพราะมืออเมริกา อยู่ในบ้าน หรือเพราะมันจะมีของมันอยู่แล้ว โดย การสนับสนุนจากภายนอก ข้อที่เกี่ยวกับคนจีน นั้น พลเรือนหลายกลุ่มเชื่อว่าคนจีนได้กลายเป็นคนไทยหมดแล้ว ในรัฐบาลและวงราชการ ก็มีคนเชื้อจีนอยู่ และคงไม่นำประเทศชาติไป เป็นลิ่วล้อของคนจีนแน่ ส่วนในวงพ่อค้าจีนก็มักจะ ทำมาหากินแบบนายทุนอยู่แล้ว คงจะไม่ยอม เสียผลประโยชน์ส่วนตัว ไปเป็นเครื่องมือรัฐบาล จีนแน่ เรื่องนี้ไม่แน่ใจว่า ใครถูกใครผิดเพราะ ว่าชาวสารก็ไม่มีเป็นสิ่งตีพิมพ์ออกมา พวก พลเรือนก็ไม่ว่า รัฐบาลเองก็ไม่เปิดเผยออกมาว่า มีหลักฐานอะไร อาจเป็นเพราะเปิดเผยแล้วจะ ทำให้เกิดวุ่นวายก็ได้ เมื่อเรื่องมันเงียบอยู่อย่างนี้ ก็ไม่รู้ว่าคนจีนยังเป็นปัญหาอยู่หรือไม่ พลเรือน เห็นเงียบ ๆ อยู่ก็คงจะเข้าใจว่าปัญหาคนจีนเป็น เรื่องที่ไม่ต้องวิตก

เมื่อปัญหาทางด้านเสถียรภาพภายในเป็น

เรื่องเล็กในสายตาพลเรือน แล้วก็โยงไปถึงนโยบายภายในประเทศว่า ถ้าไม่มีปัญหาแล้วรัฐบาลเราทำอย่างไร ว่าต้องขยายกำลังทหาร ตำรวจ ทำไม่ถึงไม่นำเงินมาใช้ในด้านเศรษฐกิจ และสังคมให้ดีขึ้น และถ้าไม่มีปัญหาทางด้านเสถียรภาพแล้วก็ไม่ควรจะผูกขาดอำนาจ น่าจะแบ่งให้คนอื่นมีปากมีเสียงบ้าง หรือควรจะให้พลเรือนเป็นรัฐบาลตามระบอบรัฐสภา และทหารก็เข้าไปอยู่ในค่าย

ส่วนในด้านต่างประเทศ การไม่ชอบชาวต่างชาติมาครอบครองประเทศและบงการนโยบายได้ทำให้ไม่ชอบอเมริกาเป็นทุนเดิมอยู่ กอปรกับอเมริกาเองก็มาเพิ่มความขวางหูขวางตา ทำให้เป็นเศรษฐกิจไปรษณีย์ ทำให้เสื่อมเสียทางสังคม นอกจากนั้น การเล่นการเมืองโดยวิธีออกโรงนั้นเป็นการแสดงถึงความเป็นอิสระจะเข้ากับใครก็ได้เมื่อมีประโยชน์ หรือไม่ก็เป็นพระเอกในการนำประเทศในเอเชียเป็นกลาง ก็น่าจะทำได้ ทำไมรัฐบาลไม่ทำ มัวเข้ากับอเมริกาอยู่ได้ ในเรื่องไม่ชอบอเมริกานั้น คนอเมริกันเองก็รู้เรื่องนี้อยู่เหมือนกัน หนังสือพิมพ์อเมริกัน นักการเมืองอเมริกัน และกลุ่มปัญญาชนอเมริกันเองก็แสดงความไม่พอใจ ที่รัฐบาลของตนเข้าทำสงครามกับเวียดนาม พลเรือนได้รับการกระตุ้นอย่างนี้เขาก็ยังเจ็บใจที่รัฐบาลไทยไปเข้าร่วมกับสหรัฐ ฯ จนกระทั่งมีฐานทัพเข้ามาอยู่ในบ้าน

ที่กล่าวมานี้ เป็นเหตุให้พลเรือนสนับสนุน

นโยบายเป็นกลางโดยร่วมกับสมาคมอาเซียนที่อดีตร.ม.ต. ถนงค์ ฯ เคยเป็นตัวตั้งตัวตีอยู่ โดยเข้าใจว่า คงจะไม่กระทบกระเทือนถึงเสถียรภาพภายใน ซึ่งข้อนี้ได้กล่าวไว้แล้วว่าไม่ทราบว่ามีฝ่ายไหนเข้าใจถูกต้องอย่างไร

ในด้านนโยบายจับมือกับจีนคอมมิวนิสต์นั้น เข้าใจว่าเป็นเรื่องเดียวที่เห็นพ้องต้องกัน ว่าควรจับมือกันเสีย แต่เหตุผลอาจจะต่างกัน ทางพลเรือนที่ไม่ชอบอเมริกันเห็นว่าควรจะไปและยุติข้อขัดแย้งกับจีนเสีย จะได้ให้อเมริกากลับบ้านเร็วขึ้น ทหารเองก็อยากจะให้เงินเลิกสนับสนุนคอมมิวนิสต์เสียที จะได้อยู่อย่างสงบต่อไป

เหตุผลที่จะออกโรงในการเมืองโลกนั้น อาจจะมีอีกข้อหนึ่งที่น่าสนใจคือ การที่ประเทศไทยตามอเมริกันในการออกเสียงและแสดงความเห็นในสหประชาชาติก็ดี ในที่ชุมนุมนานาชาติก็ดี ทำให้เข้าใจว่าประเทศไทยไม่มีบุคลิกไป พูดอะไรก็ตามเขาไปหมด เวลาประชุมนานาชาติก็พุดไม่เก่ง นั่งเงียบ ๆ อยู่เรื่อย ทำให้ฝ่ายพลเรือนรู้สึกเสียศักดิ์ศรีไป เลยอยากให้ประเทศไทยออกโรงเต็มที่มากกว่านี้ ประการสุดท้ายที่ทำให้อยากออกโรงก็คือ การเชื่อว่าการออกโรงเป็นกลางนั้นจะได้ประโยชน์มากกว่าเสีย ซึ่งเรื่องนี้ได้กล่าวมาแล้วว่า ถ้าเรื่องเสถียรภาพยังเป็นปัญหาอยู่ก็คงจะต้องคิดกันใหม่

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ก็เพื่อจะแสดงให้เห็นว่า

เมื่อความเชื่อในข้อเท็จจริง และความสำคัญของ จุดประสงค์ของชาติติดกันแล้ว เป็นที่แน่นอนว่า ความคิดทางการบ้านเมืองย่อมขัดกันแน่ แต่ผู้ เขียนเชื่อว่า ทั้งสองมองปัญหาโดยมีเหตุผล (Rational) และมีความจริงใจที่จะเห็นผล ประโยชน์ของชาติพอ ๆ กัน ผิดกันแต่ที่มาจาก เหตุผลนั้นต่างกันเท่านั้นเอง

เมื่อความคิดขัดแย้งกันเช่นนี้ จึงไม่เป็นที่ น่าแปลกใจเลยว่า ทำไมทหารจึงไม่พร้อมที่จะ เปิดโอกาสให้พลเรือน เข้าไปร่วมมีส่วนในการ ปกครองประเทศ ทั้งนี้เข้าใจว่าเพราะทหารเกรง ว่าจะขาดการต่อเนื่องไป และถ้าขาดการต่อเนื่อง แล้ว เสถียรภาพของประเทศจะคลอนแคลน และเป็นอันตรายน

ความล่าเอียง

ข้อขัดแย้งต่อไปก็คือ การพูดกันไม่รู้เรื่องอัน เนื่องจากความล่าเอียง และเป็นเหตุให้ระแวง ซึ่งกันและกันเสมอมา เรื่องนี้ก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับ เรื่องแนวความคิดในด้านนโยบาย เมื่อการ ศึกษาอบรม และความเข้าใจไม่เหมือนกันเช่นนี้ การที่พลเรือนก็ดี ทหารก็ดีแสดงอะไรออกมา ก็ มักจะไม่มีใครเข้าใจ พลเรือนก็มักใช้ศัพท์ที่คน ทั่วไปฟังไม่รู้เรื่องหรือรู้เรื่องแต่ไม่เชื่อใจ นอก จากนั้น ยังทำให้เข้าใจว่าพวกนี้ได้อิทธิพลการ ศึกษาแบบฝรั่ง เอาแต่คิดถึงความสะดวก การ พัฒนาเศรษฐกิจ การมีประชาธิปไตยแบบตะวันตก การมีเสถียรภาพในการแสดงออก การขาด

ความนับถืออาวุโส ตลอดจนความใจร้อนต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงสถานการณ์ ฉะนั้นเมื่อพลเรือน เสนอหรือแสดงความคิดเห็นอะไรออกมา ก็มัก จะถือว่าเป็นเรื่องไร้สาระบ้าง เป็นโทษของคน หนุ่มบ้าง พูดอย่างไรประสบการณ์บ้าง หรือไม่ ก็เหมียวว่าเป็นเครื่องมือของบุคคลที่สามไปเลย ทางฝ่ายทหารเองเวลาแสดงอะไรออกมา ก็คลุม เกรือ เช่น ใช้คำว่า “สถานการณ์บ้านเมือง ยังไม่ปกติ” แต่ไม่บอกว่าจะไม่ปกติอย่างไร การ ที่จำเป็นต้องเข้ากับอเมริกันมีเหตุผลอะไร ดังนั้น เมื่อทั้งสองฝ่ายไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน เนื่องจาก ความคลุมเครือก็ดี การพูดอย่างไรข้อเท็จจริง ประกอบก็ดี เลยให้เข้าใจผิดกันไปได้ ความ ระแวงสงสัยจึงเกิดขึ้น พอนาน ๆ ก็เลยไม่มีใคร จริงใจกับใครเลย พลเรือนเมื่อระแวงตัวมาก การ ที่จะแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาก็ทำไม่ได้ เลยต้องใช้วิธีเหน็บแนมบ้าง พูดคลุมเครือให้ตี ความได้หลายแง่บ้าง เลยยังไม่มีเรื่องกันใหญ่ แทนที่รัฐบาลจะรับฟังบ้าง ก็เลยไม่รู้ว่าจะพูดอะไร ในที่สุดก็ถูกหมั่นไส้หาว่าบ่อนทำลายไปเลย

การขัดผลประโยชน์

ข้อขัดแย้งข้อสุดท้ายที่จะกล่าวถึงก็คือ เรื่อง การขัดผลประโยชน์กล่าวคือต่างฝ่ายต่างมีบทบาท หรือมีสิทธิเสรีในการปกครองประเทศ แต่เนื่อง จากทหาร และพลเรือนมีข้อขัดแย้งในมูลฐานอยู่ แล้ว และต่างคิดว่าความคิดของตนถูกต้องแล้ว จึงทำงานด้วยกันยาก แต่เนื่องจากทหารมีอำนาจ

มากกว่า และมีการรวมกลุ่มได้เข้มแข็งกว่ากลุ่มใด จึงเป็นธรรมดาที่จะอยู่ในอำนาจได้ต่อไป ฝ่ายพลเรือนอยากเห็นระบบรัฐสภาและเห็นว่าทหารไม่ควรเป็นรัฐบาล ส่วนฝ่ายทหารก็ไม่เชื่อว่าระบบรัฐสภาจะทำให้ประเทศอยู่รอดได้ ทั้งฝ่ายพลเรือนก็อยากให้อำนาจที่เสี่ยงอันตรายน้อยลง ดังนั้นเลยไม่ยอมเปิดโอกาสให้

เท่าที่กล่าวมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าจะมีความคิดไม่ตรงกันนั้นจะไม่ใช่เป็นเรื่องที่น่าตกใจอะไร แต่ที่น่าเป็นห่วงก็คือความลำเอียงหรืออคติที่มีต่อกัน กลุ่มชนที่มีความคิดไม่ตรงกันนั้นเนื่องจากมองปัญหาคนละแง่และได้ข้อมูลมาผิดกัน เลยทำให้แนวนโยบายต่างกัน ไป เรื่องนี้จึงไม่น่าเป็นเรื่องที่ทำให้ระแวงกัน ข้อสำคัญก็ขอให้มีความจริงใจต่อผลประโยชน์ของชาติ ซึ่งผู้เขียนเชื่อว่าทั้งสองฝ่ายมีความคิดตรงกันในเรื่องนี้ ผิดกันแต่เรื่องข้อเท็จจริง ดังนั้น

กว่าที่จะแก้ไขข้อขัดแย้ง ฝ่ายพลเรือนเองก็ควรจะค้นหาข้อมูลที่ยังไม่ทราบแน่นอนมาประกอบการพิจารณา เช่นมูลฐานของเสถียรภาพอยู่ที่ใด เสถียรภาพควรมาก่อนความเจริญและความเสมอภาคหรือไม่ การใช้นโยบายต่างประเทศโดยการออกโรงนั้นมีผลดีผลเสียอย่างไร เมื่อได้พิจารณาแล้ว แนวนโยบายที่จะแสดงออก ก็คงจะแน่นแฟ้นน่าเลื่อมใส ในด้านทหารเองก็น่าจะได้แสดงนโยบาย และข้อมูลให้เห็นชัดขึ้น เพื่อฝ่ายพลเรือนจะได้นำไปพิจารณา ประเมินผลความคิดของตน ทำได้เช่นนี้ปัญหาที่สามก็คงจะเพลาลง และความเข้าใจซึ่งกันและกันก็คงมีมากขึ้น ความหวาดระแวงก็จะลดน้อยลง การทำงานเพื่อจุดประสงค์ของชาติ จะได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ๑

ไพฑูริย์ ดวยสวาง

สังกมศาสตร์ปริทัศน์

ขอแนะนำนิตยสารทางวิชาการ
ที่น่าสนใจ มี

วารสารสังกมศาสตร์

รัฐศาสตร์นิเทศ

รัฐศาสตร์สาร

วารสารครุศาสตร์

ก ุ น ย ี ที ก ษ า

นิตยสารทางการศึกษา ที่น่าสนใจ

เล่มล่าสุด ว่าด้วยเรื่อง

"มัธยมศึกษายุคใหม่ทางอันสืบสาน"

วางตลาดแล้ว เล่มละ 6 บาท

ปัญญาชนกับอำนาจ
กมล สมิทธิ์

ปัญญาชน เป็นคนกลุ่มน้อยที่มีอะไร ๆ แฉกแฉง
ใจอยู่หลายอย่าง ความไม่สนใจยังบุคคลเหล่านี้
ประการหนึ่ง ก็คือ *ความเด่น* การที่เขารู้จัก
หรือที่เขมรเขยยกกันว่า *ความดัง* อะไร ๆ ที่
บุคคลพวกนี้กระทำได้จะอยู่ในสายตาวงศ์ชาวบ้าน
โดยเฉพะอย่างยิ่งปัญญาชน บางคนซึ่งซึ่กเสียง
เร่ถึงน้ำนมเป็นที่คุ้นหูกันแต่ของแก๊งแก๊งอย่าง
ความเด่นหรือความดังของปัญญาชนนั้น อาจจะมี
สาเหตุจากคุณสมบัติพิเศษของบุคคลเหล่านี้ เช่น
มีใบสู่วงการก็ศึกษาสูง เป็นนักคิด นักเขียน นัก
พูด นักข่าว นักพิมพ์ นักประดิษฐ์ หรือนักวิจยา
การ ปัญญาชนประเภทสุดท้ายบางท่านเป็นเท่รวม
ทั้งความ เป็นแก๊งอะไรคือมีอะไร ไขว้ไขว้กัน

เดียวกันหลายอย่างเหลือเกิน จนมักถูกขนานนามว่า บัญญาชนจับฉ่าย ซึ่งผู้เขียนจะขอยกย่องให้เป็น 'นักอักษรมหาวิทยาลัย'

ด้วยเหตุที่บุคคลพวกนี้มักมีพื้นฐานการศึกษาสูง เป็นผู้มีความรู้ความเป็น 'คนของสังคม' อีกทั้งหลายคนเป็นครูบาอาจารย์ มีลูกศิษย์ลูกหามากมาย คนทั่วไปจึงยกย่องให้เกียรติและมองดูเขาเหล่านั้นประหนึ่งเป็นชนชั้น 'พิเศษ' ความพิเศษที่ว่านี้ นอกจากจะเป็นเรื่องของความรู้ความสามารถและเกียรติยศบางประการแล้ว ยังเกี่ยวข้องไปถึงคุณสมบัตินิสัยและจรรยาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญญาชนที่เป็นครูบาอาจารย์ในสังคมไทยยังถือว่าน่าจะต้องเป็นบุคคลที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต และเสียสละ คงจะไม่ต้องกล่าวซ้ำก็ได้ว่า 'ครู' หมอพระ' เป็นบุคคลที่สังคมไทยให้ความยกย่องในเรื่องศีลธรรม ความดีงามมาตั้งแต่บ่าวาudeจริงอยู่แม้ว่าในปัจจุบันความรู้สึกในเรื่องนี้จะได้จืดจางไปไม่น้อยแล้วก็ตาม แต่ความเชื่อดังกล่าวในความรู้สึกนึกคิดของคนไทยก็ยังคงมีอยู่บ้าง

ถ้ากระนั้นแล้วหมายความว่าปัญญาชน จะมีความรู้สึก พฤติกรรม ค่านิยมและวิถีชีวิตเหมือนชาวบ้านทั่วไปไม่ได้เขี้ยวหรือ บัญญาชน จะมีความโลก ความ 'อยากดัง' ความมัวเมาในอำนาจ (ของตนหรือของผู้ที่ตนอยู่ใกล้ชิด) มิได้หรือหาก และจะเป็นความผิดประการใดหรือถ้าหากปัญญาชน โดยเฉพาะครูบาอาจารย์

บางคนจะก้มหัวบอบนอบผู้มีอำนาจ หรือทำทุกวิถีทางเพื่อที่จะได้เข้าไปมีส่วนอยู่กับวงการรัฐบาล แม้ว่าวิถีทางนั้นจะเป็นวิถีทางที่ปัญญาชน จะต้องยอมสละความหยิ่ง ความเป็นตัวของตัวเอง เพื่อให้ได้มาซึ่งความไว้เนื้อเชื่อใจของผู้มีกำลัง ฯลฯ เหล่านี้เป็นคำถามซึ่งคนหนุ่มสาวจำนวนไม่น้อยกำลังคอยคำตอบอยู่ กล่าวโดยย่อครูบาอาจารย์ไม่มีสิทธิ์ที่จะอยากดัง อยากมีอำนาจราชศักดิ์บ้างเจียวหรือ

ผู้ที่รู้สึก 'ผิดหวัง' ในการที่เข้าไปมีบทบาททางการเมืองระบบแต่งตั้งของปัญญาชนดังกล่าว กำลังลืมไปว่า บัญญาชนไม่ว่าจะเป็นนักเขียน นักวิทยาศาสตร์ หรือครูบาอาจารย์มหาวิทยาลัยล้วนแล้วแต่เป็นปุถุชนเช่นคนเดินถนนทั้งหลายเหมือนกัน บัญญาชนมีความโลภ โกรธ หลง ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสามัญชนโดยทั่วไป ยิ่งไปกว่านั้นผู้เขียนยังมีทัศนะส่วนตัวว่า บัญญาชนส่วนมากมักจะมีความทะเยอทะยานที่แรงกล้ากว่าชาวบ้าน จะเห็นได้จากข้อคิดข้อเขียนและการสนทนาในที่สาธารณะอันมีลักษณะเป็นผู้ที่มีความกล้าและมุ่งมั่นผิดธรรมดา บัญญาชนหลายคนมีความเชื่อโดยบริสุทธิ์ใจว่าตนเป็นผู้นำสังคมชั้นแนวหน้า อีกจำนวนไม่น้อยมีความปรารถนาดีต่อส่วนรวมและต่อประเทศชาติ และเข้าใจไปว่าวิทยาการ หรือความคิดของตนนั้นเป็นความคิดที่ดีมีประโยชน์ หากได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนในการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือสามารถเกลี้ยกล่อม

ให้ผู้นำทั้งหลายของชาติได้กระทำตามแล้วไซ้
จะก่อให้เกิดคุณประโยชน์เป็นอเนกต่อสังคมอัน
กว้างขวาง แน่ละ **ปัญญาชนอีกจำนวนไม่น้อย
เป็นคนที่ปมด้อย ไม่สามารถเอาดีเอาเด่นในวง
วิชาการหรือวงวิชาชีพของตน เมื่อไม่สามารถ
ต่อสู้แข่งขันในสายงานได้ก็ต้องไปเอาดีนอกลาย
งาน อันได้แก่การรับใช้ผู้มีอำนาจ** ปัญญาชน
ประเภทหลังนี้มักจะนำเอาตำแหน่งหน้าที่นอกวง
วิชาชีพของตนมาเบ่งทับถมเพื่อร่วมงาน และ
มักจะเข้าใจไปเองว่า สิ่งที่ได้หามาจากความเป็น
นักบริการของคนนั้นเป็น 'ความสำเร็จ' อัน
สำคัญยิ่งสมควรแก่การเฉลิมฉลองกันอย่างแทบ
ไม่รู้จักจบสิ้น

ที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะว่าสังคมไทยเป็น
สังคม 'อำนาจนิยม'^๑ กล่าวคือ คนไทยโดย
ทั่วไปนิยมยกย่องผู้มีอำนาจ และคนส่วนมาก
จะพยายามดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในระดับ
ต่าง ๆ 'อำนาจ' ในที่นี้ไม่ใช่อำนาจทาง
ปัญญา ทางคุณธรรม หรือศีลธรรม แต่เป็น
อำนาจในการที่จะสามารถให้ความดีความชอบ
ให้คุณให้โทษแก่บุคคลต่าง ๆ ได้ สังคมอำนาจ
นิยมเป็นสังคมซึ่งใช้ตำแหน่งหน้าที่ราชการ ยศ
ถาวรศักดิ์ อำนาจหน้าที่ที่จะให้คุณให้โทษ
รวมไปถึงเหรียญตรา พดยศ ซึ่งเป็นเครื่องหมาย
แห่งฐานะทางราชการ เป็นมาตรฐานในการ
ยกย่องนับถือบุคคล ใครก็ตามซึ่งสามารถ (จะ
โดยวิธีใด ๆ ก็ช่าง) ให้ได้มาซึ่งสิ่งดังกล่าว ย่อม

ได้รับการรับรองว่าเป็นคนดี คนเก่ง คนสำคัญ
ซึ่งในภาษากฎหรือสมัยก่อนเรียกว่ามี 'วาสนา
บุญราศี' บุคคลดังว่าเป็นบุคคลที่มีหน้ามีตา
ในสังคม มีชื่อเสียงในหน้าหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์
ไปไหนมีคนให้เกียรติโดยมิพึงต้องคิดว่าเป็นอดีต
เขาผู้นั้นมีความเลวทรามต่ำช้าเพียงใด หรือได้
ตำแหน่งหน้าที่เหล่านั้นมาด้วยวิธีการแบบไหน
เมื่อเป็นดังนี้ ปัญญาชน ซึ่งโดยธาตุแท้แล้วมักจะ
เป็นคนฉลาดอยู่บ้าง มีความเข้าใจในค่านิยม
ของสังคมอยู่แล้ว ก็ย่อมอดมิได้ที่จะต้องหันเดิน
ไปตามรอยดังกล่าว เพราะปัญญาชนก็ย่อมมีกิเลส
ตัณหา อยากดัง อยากเป็นที่นิยมยกย่องไม่น้อย
กว่าบุคคลธรรมดา ที่น่าสังเกตก็คือ ปัญญาชน
หลายคน que เลือกเดินไปในทางดังว่าจะอยู่ในฐานะ
ที่ว่าวุ่นไม่น้อยก็มาก หลายคนกลายเป็นคนใจน้อย
เพื่อนฝูงเพื่อนร่วมงานทยอยถอยตาม ปกติกลับคิด
ไปว่าเป็นการถากถาง หลายคนกลายเป็นคน
เคืองขี้ริ้วเมื่ออยู่ในวงวิชาการ และบางคนวุ่นวาย
ใจไม่รู้ว่าจะอุทิศเวลาแรงงานให้แก่วิชาชีพของตน
หรือต่อหน้าที่พิเศษของผู้บังคับบัญชานอกสถาบัน
 ฯลฯ ที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะว่าหลายคนยังมี
สิ่งที่เรียกว่า 'สัมปชัญญะ' ดั่งเดิมหลงเหลือ
อยู่ยังมีความรู้สึกว่าการที่ตนเข้าไปมีบทบาท เข้า
ไปบงกชผู้มีอำนาจ เป็น 'คนของท่าน'
นั้นหาใช่สิ่งที่จะเสริมศักดิ์ศรีของตนไม่ แต่แน
นอนอย่างยิ่ง เมื่อกาลเวลาผ่านไป 'สัมปชัญญะ'
ดังกล่าวก็คงจะค่อย ๆ สลายไปเนื่องจากความ

เคยชิน และ 'ปัญญาชนผู้ว่าวุ่น' เหล่านี้ ก็คงจะมีความรู้สึกไม่ผิดไปจากบรรดาพวกนักวิชาการ นักคิดที่เห็นอำนาจเป็นสรณะ ซึ่งมีเป็นจำนวนมากไม่น้อยในสังคมไทยอันไพศาล ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ยังไม่รวมปัญญาชนน้อยคน ซึ่งต้องถูกคิดวางแผนไปโดยไม่รู้ตัว ต้องถูกแต่งตั้งให้เป็นโน้มนำโดยไม่มีใจปรารถนา ปัญญาชนดังกล่าวจะทำได้อย่างมากก็แต่ 'ไม่ให้ความร่วมมือ' อยู่กับบ้านหรือที่ทำงานของตนเฉยๆ ไม่ไปร่วมกับวงผู้มีอำนาจ แต่ปัญญาชนประเภทหลังสุดนี้มีน้อยตัวเหลือเกิน ส่วนมากแล้วมักจะเป็นประเภทตัวสั้น อยากรู้ตำแหน่งหน้าที่การเมืองโดยไม่ต้องทำงานกันแทบทั้งสิ้น

นอกจากพลังแห่ง 'อำนาจนิยม' ของสังคมไทย ซึ่งได้ลดกระชากนักวิชาการไปในทิศทางซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของนักวิชาการแล้ว สาเหตุอีกประการหนึ่งก็คือการขาดองค์กรทางวิชาชีพอันเข้มแข็งที่จะเป็นพลังต่อต้าน พลังของการเมืองระบบแต่งตั้งนี้ กล่าวคือปัญญาชนไทยไม่ว่าจะเป็นนักกฎหมาย นักหนังสือพิมพ์ นักเขียน หรือครูบาอาจารย์ ไม่มีสมาคมวิชาชีพของแต่ละสาขาที่จะทำหน้าที่เป็นเสมือนตำรวจคอยตรวจสอบความประพฤติของสมาชิกโดยสม่ำเสมอ หากสมาชิกคนหนึ่งคนใดทำผิดหรือนำวิชาชีพไปใช้ในทางเสียหายประการใดก็จะถูกคว่ำบาตรโดยคนในวงการเดียวกัน จะเห็นได้ว่าในอเมริกาปัญญาชนบางคนซึ่งเข้าไปมีตำแหน่งสูง (ระดับ

รัฐมนตรี) ในรัฐบาลเคนเนดีและจอห์นสัน และพัวพันกับสงครามเวียดนามอย่างนาย *คีน รัลด์* หรือนาย *วอลท์ โรสตา* เมื่อลาออกมาและต้องการไปเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเหมือนเมื่อก่อน กลับไม่มีใครรับ นายรัลด์ (อดีต รมต.ต่างประเทศ) ต้องระเห็ดไปสอนในมหาวิทยาลัยชั้นปลายแถวทั้ง ๆ ที่เคยเป็นถึงประธานมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์อันใหญ่ยิ่ง ส่วนนายโรสตาซึ่งเคยเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดก็ถูกขับเปหิไปอยู่มหาวิทยาลัยชั้นที่สามที่เท็กซัส ดังนั้นเป็นต้น หากกลุ่มนักวิชาการหรือปัญญาชนไทยสามารถก่อให้เกิดพลังแรงค์ขึ้นดังกล่าวได้แล้ว ปัญหา 'นักหนังสือพิมพ์สอพลอ' หรือ 'นักวิชาการตะบวย' ผู้บิณฑุษฎีหาตำแหน่งก็คงจะมีน้อยลง แม้แต่ในกิจการมรดกก็มีชื่อเสียงก็ต้องคิดแล้วคิดอีกหลายครั้งก่อนที่จะเข้าไปคลุกคลีกับสิ่งที่อาจจะไม่เป็นศรีแก่ตน แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่จำเป็นก็ตาม นักวิชาการประเภทหิวเบ็ดประตุฎให้นายพันนายพลก็คงจะมีไม่มากมายเหมือนในปัจจุบัน และมหาวิทยาลัยก็จะได้มีครูบาอาจารย์ที่อยู่ติดห้องเพื่อให้นักศึกษาปรึกษาหารือ แทนที่จะไปวิ่งหารางวัลกันนอกสถาบัน หังมหาวิทยาลัยไว้ให้หงอยเหงาเหมือนที่กำลังเป็นอยู่หลายแห่ง

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้มีได้มีเบื้องหลังของความผิดหวัง ขมขื่น หรืออิจฉาริษยานักวิชาการผู้มีตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ ทั้งสิ้น ตรงกันข้ามผู้เขียนมีความรู้สึกสงสารปัญญาชนนักวิชาการ

ไทยเป็นที่สุด ผิดกับครูบาอาจารย์ นักเขียน นักคิดในต่างประเทศ ซึ่งการมีชื่อเสียง มีความสำคัญ มีทรัพย์สินและศักดิ์ศรีเป็นสิ่งที่ปัญญาชนอาจจะหาใส่ตัวได้โดยการปฏิบัติหน้าที่ของตัวให้ดีที่สุดที่สุดในวงอาชีพของตนเอง นักวิชาการหรือนักหนังสือพิมพ์ของไทยส่วนใหญ่ยังอยู่ในฐานะค่อนข้างยากจน เป็นชนชั้นนำระดับปลายแถวเมื่อเทียบกับทหาร และสำหรับพวกซึ่งเป็นข้าราชการ (เช่นอาจารย์มหาวิทยาลัย) ก็ต้องตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ข้อบังคับที่สูงสุดแสนจะเหลวไหล ในระบบสังคมเช่นว่านี้ จะไปหวังให้ครู

อาจารย์มีความหยิ่งในศักดิ์ศรี หรือเคร่งในอุดมการณ์มากนัก คงจะไม่ได้ จนกว่าเมื่อใดคนไทยโดยทั่วไปจะเลิกเห็นอำนาจเป็นธรรม เลิกเห็นตำแหน่งหน้าที่ราชการเป็นความสำเร็จในตัวของมันเอง และหันมาให้ความสำคัญต่ออำนาจแห่งปัญญา ความยิ่งใหญ่แห่งความรู้ และพลังแห่งคุณงามความดีนั้นแหละ เมื่อนั้นนักวิชาการ นักคิดนักเขียนทั้งหลายก็คงจะฝังผายในความเป็นปัญญาชนของตน และเลิกทำตนเหมือนคนไร้ปัญญาอย่างในปัจจุบันนี้ ๑

สำนักพิมพ์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

จพวฯ ปรอช ๒ ถนนพญาไท นครหลวงฯ ๔ โทร. ๔๗๖๖๖

หนังสือของสำนักพิมพ์ใหม่

ประวัติศาสตร์อีสาน ๒ เล่ม	เดิม วิภาคย์พนงศิริ	๕๐/-
ประวัติศาสตร์อาเข็บภาคเนย์	น.ร.ว. อีรวรัตน์ อัครพันธ์ ปรอช	๓๐/-
แผ่นดินพระนั่งเกล้า	พ.อ. นิฉ ทองโสภิต ปรอช	๔๐/-
แรงงานไทย กับ อุตสาหกรรม	นิคม อัมพรวิทร	๒๕/-
ชุดประเพณีไทย ๔ เล่ม	พระยาอนุชาทรราชชน	๑๕๐/-
พจนานุกรมภูมิศาสตร์	หนู วัลลพเพชร และวัฒนา พิณพนิตศาสตร์	๔๐/-
โสกราตีส	ส. ศิวรักษ์ ปรอช	๓๐/-
สมุทรปราการ	เจดิม สุขเกษม	๑๕/-
เฮโรโดตัส	ชำนานู อินทุโสภณ	๒๕/-
วีรบุรุษ พ.ศ. ๒๔๕๐	สุชิน คันทิลล	๒๕/-
ประวัติศาสตร์จีน	ส. ศิวรักษ์ ปรอช	๔๐/-

หนังในโลกที่สาม : ละตินอเมริกา

ฮอลลีวูดกำลังบักหลักยึดเอาหนังเป็นเครื่องมือแห่งการค้าขายความบันเทิงอย่างเหนียวแน่น rome กำลังจำหน่ายความรุนแรงอันไร้สาระ เพื่อสนองสัญชาตญาณก้าวร้าวของคน ลอนดอน กำลังเร่งผลิตความลึกลับแห่งอำนาจมืด เพื่อเว้าอารมณ์หวาดผวาของมนุษย์ นักสร้างหนังยุโรป บางคนก็รู้จักและเคารพงาน ในฐานะศิลปะ กำลังเสนอหนัง ที่สนองความต้องการทางปัญญา โดยไม่คำนวณหาผลกำไรขาดทุนล่วงหน้า กรุง เทพ ฯ กำลังหลอกล่อความสิ้นหวังในสังคมไทย ให้ฝันหวานอยู่เสมอ ด้วยหนังที่มีเนื้อหวานเวียน อยู่ในวังวนจักรวาลด้วยความซ้ำซาก เหล่านี้ดูเป็น ข้อเท็จจริงที่ธรรมดาสำหรับคนดูหนังในบ้าน เราในรอบ ๑๐ ปีนี้ ซึ่งอาจจะพิจารณาว่าเป็นสิ่ง ฟุ่มเฟือยในโลกที่สาม

“โลกที่สาม” ในทัศนะของผู้สนใจวิวัฒนาการของกิจกรรมเกี่ยวกับหนัง หมายถึงหนังที่พยายามเข้ามาจับพบาพิทธิพลต่อพฤติกรรมและ ทัศนคติของประชาชน ในแง่ที่เกี่ยวข้องกับขบวนการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ

คนทำหนังในคิวบา เรื่อยตลอดลงมาถึงอาร์เจนตินาคือคนกลุ่มแรก (นับตั้งแต่ยุคสมัยหนังเงียบเริ่มรุ่งเรืองขึ้นในเยอรมัน) ที่ก่อให้เกิดความสนใจใหม่ ซึ่งเรียกกันว่า “หนังในโลกที่สาม” เวลาที่คำอธิบายที่กระจ่างที่สุดสำหรับวลีดังกล่าวก็คือ “หนังการเมืองและความรุนแรง ที่มีใช้เพียงแค่เสาะหาหนทางวิเคราะห์ผลแห่งการกดขี่ด้วยอำนาจ ในหลายระดับอัตราเท่านั้น แต่เป็นหนังที่พยายามวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งความอยุติธรรมเหล่านั้นด้วย” และโดยวิธีนี้เองกลุ่มประเทศในละตินอเมริกาคงกล่าว จึงได้สร้างแบบอย่างใหม่ให้แก่วงการหนังของโลก อันเป็นแบบอย่างที่สุดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเป็นแบบอย่างที่ดี แตกต่างจาก

เมื่อครั้งพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตตัดสินใจใช้หนังเป็นเครื่องมือเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ ชักนำให้คนบนท้องถนนทั่วรัสเซียเกิดความเชื่อว่าการปฏิวัติเดือนตุลาคมของเลนิน และทรอตสกีนั้นได้นำชีวิตใหม่ที่ยิ่งใหญ่กว่า งดงามกว่ามาให้ตน

ถ้าเราจะมองละตินอเมริกา ในสายตาของผู้สนใจความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ก็จะมองเห็นได้ในมุมกว้างกว่า บรรดาผู้นำของสาธารณรัฐต่างๆ ในละตินอเมริกานั้นมีความหวาดระแวงต่อการเคลื่อนไหวของคณะบุคคลอื่น ๆ เป็นอันมาก ด้วยเกรงว่าจะกลายเป็นการคบคิดจัดตั้งขบวนการทางทหาร มีเรื่องเล่ากันว่า ครั้งหนึ่งประธานาธิบดีปรีโอ โซคาร์รัส (Prío Socarras) แห่งคิวบา ดึงกับตุลากรขึ้นจากเตียงนอนอันอบอุ่นเมื่อเวลาตีหนึ่ง เพื่อสอบสวนข้อสงสัยเพียงเล็กน้อย แล้วประธานาธิบดีก็สั่งปลดนายทหารชั้นผู้ใหญ่คนหนึ่งออกทันที ด้วยข้อหานายทหารคนนั้นทำตัวเป็นก้าแพง ให้ประธานาธิบดีเห็นห่างจากกองทัพบก ประธานาธิบดีต้องจัดระบบทดลองความซื่อสัตย์ ของนายทหารชั้นและจำเป็นต้องติดต่อสัมพันธ์กับบรรดานายทหารของตนอย่างสม่ำเสมอ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะประธานาธิบดีในกลุ่มประเทศละตินอเมริกาจำนวนไม่น้อยเปลี่ยนอาชีพจากกองทัพบก มาเอาดีทางการเมืองทันที การที่มาจากวิชาชีพซึ่งจำเป็นต้องหุตาไวเป็นพิเศษเลยทำให้อดีตนายทหารที่กลายเป็นนักการเมืองมีนิสัยหวาดระแวงอย่างน่าสังเกต

MEXICO: THE FROZEN REVOLUTION

ครั้นเมื่อเปลี่ยนอาชีพจากทหารมาเป็นนักการเมืองเรียบร้อยแล้ว ผู้รับตำแหน่งประธานาธิบดีก็จะถือบัญชีทางว่าบรรจรายชื่อใครต่อใครยาวเหยียดไปหมด เพื่อประกาศเลื่อนยศสำหรับตัวประธานาธิบดีเอง ถ้าก่อนหน้าจะได้รับตำแหน่งสูงสุดของประเทศมียศเป็นพันเอก ก็จะได้รับ การเลื่อนยศตามลำดับอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งที่สุดกลายเป็นจอมพลโดยสมบูรณ์และถาวร

ลักษณะทางการเมืองของละตินอเมริกา ในมุมมองกว้างมีอยู่ก็ประการหนึ่งก็คือ มักเกิดการยึดครองอำนาจกันบ่อยเป็นพิเศษ หากใครได้เป็นประธานาธิบดีแล้ว มักจะไม่กล้าออกนอกประเทศเป็นระยะเวลาอันติดต่อกันหลายวัน เพราะเมื่อกลับมาอาจพบว่า เก้าอี้ที่ตนเคยนั่งมีคนอื่นมานั่งแทนเสียแล้วก็เป็นที่ และถ้าจะกล่าวต่อไป การยึดอำนาจเกือบทุกครั้งในละตินอเมริกาถือเป็นการเป็นรัฐประหารทั้งสิ้น มิใช่เป็นการปฏิวัติ กล่าวคือ มีการเคลื่อนย้ายอำนาจจากบุคคลคณะหนึ่งสู่บุคคลอีกคณะหนึ่ง โดยมีได้เกิดการเปลี่ยนแปลง ปรักฎาทางสังคมและทางเศรษฐกิจแต่ประการใด ในสายตาของมวลชนส่วนใหญ่แห่งละตินอเมริกา ปรากฏการณ์เหล่านี้ถือเป็นการเล่นเกมอำนาจ" กัณหะหว่างชนชั้นปกครอง โดยมีได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับมวลชนอย่างไร ไม่ว่าจะ เป็นในแง่สังคมหรือเศรษฐกิจ

ด้วยวิวัฒนาการทางการเมืองในลักษณะการเช่นนี้ ย่อมไม่เป็นที่น่าสงสัยแต่ประการใดว่า

บรรดาประชาชนย่อมบังเกิดความหวาดหวั่นหวาดกลัวทาง การเมือง ครั้นเมื่อสงครามกันมากขึ้นถึงขนาดก็ กลายเป็นการรวมตัวลุกฮือขึ้นต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาล ครั้งแล้วครั้งเล่าไม่รู้จักจบสิ้น ด้วยความเป็นมา เช่นนี้เอง ที่ทำให้คนอย่าง เซ เกอวาร่าจำเป็นต้องเกิดขึ้น และมีเรื่องราวเล่ากันเป็นตำนาน ต่อมาจนทุกวันนี้เกี่ยวกับการต่อสู้ของเกอวาร่าใน ฐานะผู้ก่อร่างระบบสงครามกองโจรขึ้น ในละติน อเมริกา เกอวาร่าเข้าไปเกี่ยวข้องกับขบวนการ ฝ่ายซ้ายในหลายประเทศ นับตั้งแต่ โบลิเวีย คอส ตาริกา เอกวาดอร์ ปานามา เปรู อาร์เจนตินา กัวเตมาลา จนกระทั่งเม็กซิโก แล้วการต่อสู้ ของเกอวาร่าก็จบสิ้นลงเมื่อเขาอายุได้เพียง ๓๙ ปี ด้วยการประหารของกองทัพโบลิเวีย แต่เกอวาร่าก็ได้ทิ้งพื้นไฟคุกรุ่นอยู่ในละตินอเมริกา ต่อ มาตราจบจนทุกวันนี้

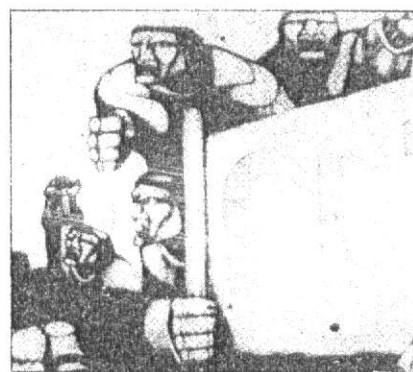
ด้วยเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในรูปนี้ กระมังที่ทำให้หนังสือ ซึ่งสร้างในละตินอเมริกา จำเป็นต้องมีเป้าหมายทางสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความรู้สึกบางประการแก่คนคนหนึ่ง ทั้ง โดยทางตรง คือสอนประชาชนในวิธีการปฏิวัติ และโดยทางอ้อม คือนำเหตุการณ์บางอย่างใน สังคมมาเป็นเครื่องมือในการรื้ออารมณทางการเมือง

ต่อไปนี้เป็นรายละเอียดจาก “หนังสือโลกที่สาม” บางเรื่องที่จะนำมากล่าวให้เห็นถึงแนวโน้ม

(๑) “*Third World, Third World*

War” คิวบา ๑๙๗๐/ผู้กำกับ จูลิโอ การ์เซีย เอสปีโนซ่า (*Julio Garcia Espinosa*) ถ่ายทำในเวียดนาม ตามพื้นที่ซึ่งมีการทิ้งระเบิด หนาแน่น ผู้กำกับชาวคิวบากล่าวว่าจุดมุ่งหมาย ของหนังก็เพื่อ “เสนอประสบการณ์บางประการ แก่คนดูหนังที่เป็นนักปฏิวัติ ซึ่งจะช่วยให้การ ต่อสู้ของเขามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น” เอสปีโนซ่า เช่นผู้กำกับหนังและนักทฤษฎีคนสำคัญคนหนึ่ง ของวิวัฒนาการของหนังในโลกที่สาม

(๒) “*The Hours of the Furnaces*” อาร์เจนตินา ๑๙๖๔ / ผู้กำกับ เฟร์นันโด โซลานาส (*Fernando Solanas*) เป็นหนัง เกี่ยวกับการปลดแอกและความสงสัยต่อลัทธิชาตินิยมเรื่องแรกของอาร์เจนตินา ถือว่าเป็นหนัง การเมืองเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในโลกที่สาม และ อาจถือได้ว่าสำคัญเทียบเท่าหนังการเมืองเรื่อง “*Potemkin*” ของโซเวียตรัสเซีย ซึ่งสร้างโดย เซอร์ไก ไอเซนสไตน์ (*Sergei Eisensein*) เมื่อ

THE HOUR OF THE FURNACES

ปี ๑๙๒๕ หนังแบ่งออกเป็นสามตอน ตอนแรก “*Neo-colonialism and Violence*” ความ

ยาว ๕๕ นาที เป็นตอนที่เปิดเผยปัญหาความสยด
สยองและความรุนแรงตามสถานการณ์ในอาร์เจน
ตินา ตอนสอง "Act for Liberation" ความ
ยาวสองชั่วโมง เป็นตอนที่เน้นให้เห็นการคั้น
ร้นเพื่อปลดแอกของประชาชนแห่งอาร์เจนตินา
ช่วงสุดท้ายมีความยาว ๔๕ นาที เป็นการศึกษา
ความหมายของคำว่าความรุนแรงในการปลดแอก
แห่งชาติ โดยศึกษาตามหลักฐานข้อเท็จจริงที่
ปรากฏในประวัติศาสตร์

(๓) "Mexico: The Frozen Revolution" เม็กซิโก และอาร์เจนตินา ๑๙๗๐/ ผู้
กำกับ เรย์มันโด เกลย์เซอร์ (Raymundo
Gleyzer) เป็นหนังสือสารคดีที่วิเคราะห์ลึกซึ้งลงไป
ในสถานการณ์ทางสังคมและการเมืองในเม็กซิโก
ปัจจุบันเริ่มจับความตั้งแต่การปฏิวัติในเม็กซิโก
ระยะปี ๑๙๑๐ จนกระทั่ง ๑๙๑๗ สารคดีนี้มีภาพ
เอกสารหายากแสดงให้เห็น มาเคอโร ซาปาตา
และปานโช วิลลา ขณะต่อสู้ในการปฏิวัติ และมี
ภาพขณะเมื่อฝ่ายทหาร กำลังเผาผลาญเมืองต่างๆ
ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของหนังคือ เพื่อแสดง
ให้เห็นถึงผลของการปฏิวัติอันไร้หลักการ หรือ
อุดมคติ แล้วก็ลงเอยด้วยจากการเดินขบวนของ
นักศึกษาเมื่อปี ๑๙๖๘ ซึ่งเป็นเหตุ ให้ผู้คน
จำนวนสี่ร้อยถูกฆ่าตายในชั่วเพียงบ่ายวันเดียว

(๔) "The Cry of the People" โบลิเวีย
๑๙๗๒/ ผู้กำกับ ฮัมเบอร์โต รืออส (Humberto
Rios) เป็นหนังสือสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญและ

ความเสื่อมของความรู้สึกเกี่ยวกับระบบสังคมนิยม
ในหมู่ประชาชนโบลิเวีย หนังสือจับความตั้งแต่
ยุคแรกของปี ๑๙๓๐ เมื่อลัทธินิยมเมืองขึ้นเริ่มต้น
ขึ้น จากตรงนี้ หนังสือได้สะท้อนภาพชีวิตประจำวัน
ของกรรมกรเหมืองแร่และชาวอินเดียน การลุก
ขึ้นครองอำนาจของนักเผด็จการบาร์เร็นโตส
(Barrientos) บทบาทและอิทธิพลของสงคราม
กองโจรซึ่งเกอวารราได้เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แล้วก็
จบลงด้วยการต่อสู้ของชาวโบลิเวียที่ดิ้นรนไป
พร้อม ๆ กับประชาชนในที่ต่างๆ ทั่วไป เพื่อ
ให้ได้มาซึ่งระบบสังคมนิยม

(๕) "Terra Em Transe" บราซิล
๑๙๖๗/ ผู้กำกับ กล็อบเบอร์ โรชา (Gluaber
Rocha) เป็นหนังเรื่องที่สามของกล็อบเบอร์
โรชา เรื่องราวเกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน หนังสือสารว
ลึกลงไปในชีวิตทางการเมืองอันเป็นแง่ปัญหาโดย
เน้นเกี่ยวกับการดิ้นรนของพรรคการเมืองตาม
จินตนาการของเอลโตรวาโด หนังสือนี้ทำขึ้น
จากความทรงจำอันสับสนของบุรุษผู้ตระหนกแก่
ใจขึ้นมาในฉบับพินทุ์ที่ว่า "ทางแก้ปัญหา"
นั้นจะไม่มาจากชนชั้นผู้นำ แต่จะมาจากชนชั้น
ที่เป็นพื้นฐานของประเทศคือประชาชนส่วนใหญ่
ด้วยวิธีการอันรุนแรง

(๖) "The New Ones" เปรู ๑๙๗๒/ ผู้กำ
กับ ปอลเดลฟิน (Paul Delfin) เป็นหนังที่แสดง
ชีวิตนักศึกษากลุ่มหนึ่งที่เสนาหาต่อคนตรี และการ
เมือง ปฏิกริยาของนักศึกษาหนุ่มสาวต่อสถาบัน

เก่าในสังคม ต่อความรัก ต่อการารมณ์ ต่อดนตรี และการปฏิวัติที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน หนังสือเรื่องนี้เป็นข้อไม้ตอกข้อสำคัญที่เริ่มต้นให้การทำหนังสือในเปรูมีความก้าวร้าวยิ่งขึ้น

(๗) “*The Night of San Juan*” โบลีเวีย และอิตาลี ๑๘๗๑/ ผู้กำกับ จอร์จ ซานจีเนส (Jorge Sanjines) เป็นหนังสือที่มีอำนาจและความกร้าวโกรทอย่างรุนแรง สร้างจากกรณีคนงานเหมืองแร่จำนวนมหาศาลถูกกองทัพบุกโบลิเวียเช่นฆ่าด้วยเครื่องบิน บินครกและปืนกลมือ อันเป็นเหตุการณ์เมื่อปี ๑๘๖๗ ซึ่งนับเป็นครั้งที่แปดในรอบยี่สิบห้าปี ในหนังสือผู้รอดชีวิต และเป็นผู้เห็นเหตุการณ์การฆ่าครั้งใหญ่ปรากฏตัว ผู้กำกับประสบความสำเร็จอย่างสูงและกลายเป็นผู้กำกับคนสำคัญคนหนึ่ง ของผู้กำกับหนังรุ่นใหม่ในอเมริกาใต้

(๘) “*The Jackal of Nahueltoro*” ชิลี ๑๘๖๘/ ผู้กำกับ มิเกล ลิตติน (Miguel Littin) เป็นหนังสือยอดเยี่ยมเรื่องหนึ่งจากชิลี เนื้อเรื่องสร้างจากชีวิตจริงของชาวนาคนหนึ่ง ซึ่งอ่านหนังสือไม่ออก เขามุ่งหมายคนหนึ่งกับลูกน้อยทั้งห้าของเธอ หลังจากนั้นก็ถูกตามล่าและจับได้โดยตำรวจ ชาวนาแห่งชิลีถูกนำขึ้นศาลและได้รับการพิพากษาว่ากระทำผิด ถูกส่งเข้ารับโทษในคุก ระหว่างอยู่ในคุกได้รับการสอนให้อ่านหนังสือและเริ่มเข้าใจถึงกฎเกณฑ์และคุณค่าทางสังคม หลังการปล่อยบรมเป็นเวลานาน ก็ถึง

THE JACKAL OF NAHUELTORO

เวลาที่เขาคงต้องถูกประหารชีวิตโดยมือปืนคนหนึ่ง หนังสือเรื่องนี้มีความตึงเครียดรุนแรงและมีความจริงใจอย่างลึกซึ้งในการกล่าวหาต่อต้านสังคม ซึ่งผู้กำกับหนังสือเรื่องนี้พูดว่า “ทำให้เด็กเชื่อ เมื่อเชื่องแล้วจะได้ฆ่าเสียให้ตาย”

ตัวอย่างหนังในโลกที่สามดังที่ยกมากล่าวถึงนี้ เป็นพยานในตัวเองอย่างชัดเจนว่า การทำหนังสือในย่านประเทศละตินอเมริกา นั้น มิได้ถือว่างานทำหนังสือเป็นศิลปะแต่เท่านั้น แต่ได้นำงานทำหนังมาใช้สังคมด้วย ซึ่งการรับใช้นี้ไม่ว่าจะก่อให้เกิดประสิทธิผลออกไปในทิศทางใดก็ตาม งานเหล่านี้สะท้อนเจตนาว่ามีเป้าหมาย จะเป็นผู้นำทางสังคมด้วยการสอนและรื้ออารมณ่มวลชน

เพียงสังเกตด้วยว่า มีหนังจำนวนไม่น้อยที่เน้นหนักทางการเมืองอย่างเด่นชัด เมื่อเป็นเช่นนี้ก็สื่อแสดงต่อไปด้วยว่า หนังสือเหล่านี้มิได้มุ่งที่การค้า เพราะการทำหนังการเมืองนั้น โดยปรกติเป็นการเสี่ยงในอัตราสูง ไม่ว่าจะเสนอเข้าไปฉายในประเทศใดก็มักได้รับการพิจารณาเพ่งเล็งเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าประเทศ

ที่หนังจะเข้าไปฉายนั้น มีผู้บริหารที่ทวาดระแวงภัยทางการเมืองแล้ว หนังเช่นว่านั้นก็จะมีโอกาสได้ปรากฏโฉมให้ได้อย่างน้อย ทั้งที่บางกรณีหนังนั้น ๆ เป็นการศึกษาในตัวเองอย่างชัดเจนก็ยังคงถูกสั่งห้ามฉาย

ในขณะที่ยังไม่มีใครทำงานสำรวจวิจัยประสิทธิภาพของหนังต่อพฤติกรรม และทัศนคติของมนุษย์นี้ เราก็มักสรุปกันโดยผาดผิวว่า หนังมีประสิทธิผลมาก เหมือนกับที่เลนินเคยยึดถือว่าหนังมีอำนาจมาก จนกล่าวว่า “สำหรับเราศิลปะที่สำคัญเหนือศิลปะทั้งหมดคือหนัง” และ “หนังจะต้องเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมอันสำคัญสุดของชนชั้นกรรมากร” หรือนิกิตาครุสเชฟก็กล่าวว่า “ไม่มีอะไรจะเปรียบเทียบกับหนังได้ในอำนาจการกระทบต่อชีวิตจิตใจของคน” ถ้าความเชื่อที่ปราศจากการสำรวจวิเคราะห์ตามหลักวิทยาศาสตร์นี้เป็นความจริง ก็นับได้ว่าคนทำหนังในละตินอเมริกาได้เลือกทางเดินที่ถูกต้องแล้ว ที่นำหนังมาเป็นเครื่องมือโน้มน้าวจิตใจและพฤติกรรมของคน

ควรสังเกตอีกข้อหนึ่งด้วยว่า เมื่อหนังในรูปแบบและเนื้อหาของ ‘หนังในโลกที่สาม’ ไม่มีตลาดในต่างประเทศมากนัก แต่ก็ยังมีผู้สร้างออกมาเรื่อย ๆ ก็ย่อมแสดงว่ามีสถานที่ฉายและ

PROPHET OF HUNGER

สถานที่เหล่านั้น ก็น่าจะเป็นประเทศที่มาจากหนังนั้น ๆ นั่นเอง ซึ่งการฉายนั้นจะเป็นการฉายโดยมีกฎหมายว่าด้วยเสรีภาพเป็นเครื่องค้ำประกันหรือฉายโดยการเอื้อ ๆ ก็ย่อมเป็นอีกประเด็นหนึ่ง แต่ที่แน่นอนประการหนึ่งก็คือ ผู้สร้างเหล่านั้นพยายามทำงานที่มีเป้าหมาย เพื่อสนองความกดดันภายในสังคมที่ตนได้รับ

หนังในโลกที่สามนั้นสมควรแก่การเรียนรู้เป็นแน่ ไม่ว่าจะป็นงานที่มีความบริสุทธิ์ใจอย่างเต็มเปี่ยม หรือเป็นงานที่มีเบื้องหลังเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อก็ตาม ในฐานะที่หนังดังกล่าว มุ่งเน้นว่าสนับสนุนให้ประชาชนในที่ต่าง ๆ ใช้หนังเป็นเครื่องมือตีแผ่ ทำลายล้างและปลดแอกนั้น ถ้าหนังเหล่านั้นไม่มีเป้าหมายชัดเจนและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก็อาจไม่มีประโยชน์อันใดเลย นอกจากจะเป็นเหมือนกระแสลมที่กระพือพัดให้เกิดความรุนแรง ที่ไร้เหตุผลและเป้าหมายในสังคมอย่างไม่รู้จักจบสิ้นเท่านั้น ๑

บุญรักษ์ บุญณะเขตมาลา

* หนังที่นำมากล่าวในบทความนี้ คัดเลือกจาก ‘หนังในโลกที่สาม’ ซึ่งฉายแสดงในงานมหกรรมหนังที่กรุงลอนดอน เมื่อเดือนเมษายนของปีที่ผ่านมา เนื้อหาของหนังที่นำมาอธิบายประกอบนี้ เป็นการประเมินจากความรู้ลึกของกองบรรณาธิการนิตยสารรายเดือน *Films and Filming* ซึ่งตีพิมพ์ในประเทศอังกฤษ

ฟิล์ม : ศิลปะเพื่อชีวิต
ศิลปะเพื่อประชาชน

หนังสือนี้รวมข้อเขียนข้อคิดของผู้แต่ง ๒ ตอน เข้าเป็นเล่มเดียวกัน ตามที่เรียงไว้เป็นชื่อเล่ม ตอนว่าด้วยศิลปะเพื่อชีวิตนั้น สำนักพิมพ์เทวเวศม์ เคยพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ และตอนว่าด้วย ศิลปะเพื่อประชาชน เคยตีพิมพ์ในหนังสือเอื้องฟ้า เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ เช่นเดียวกัน ฉบับตีพิมพ์ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ นี้ “กลุ่มนักศึกษาผู้ริเริ่มบุกเบิกวงการหนังสือประเภทมีสาระคุณค่าต่อชีวิตสังคม” คัดเลือกขึ้น และจัดพิมพ์ที่สำนักพิมพ์ หนังสือ

พร้อมทั้งแสดงน้ำใจนักเลงไว้ในแถลงการณ์ ว่า พบฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๐ ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แล้วจัดพิมพ์ขึ้นโดยพลการ เพราะเวลาว่างเลยมาสืบห่าบี จะตามหาผู้เขียนหรือเจ้าของลิขสิทธิ์ก็คงไม่สำเร็จ

เจตจำนงและเป้าหมายของฟิล์ม เหตุผลในการตีพิมพ์หนังสือ ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน ครั้งที่ ๒ อาจถือเป็นร่องรอยนำไปสู่การพิจารณาค่าทางสังคมกับค่าทางวรรณกรรม

ของหนังสือในเบื้องต้น และการอนุমানความสัมฤทธิ์ผลในเบื้องปลาย อีกประการหนึ่ง ชีวิตเป็นมาของ *ทีปกร* ก็อาจช่วยฉายให้เห็นอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมหรือภูมิหลังภูมิหน้า ที่มีต่อความเข้มข้นของอุดมการณ์ ความรู้สึกนึกคิด สติการการแสดงออก ความละเอียดอ่อนไหวไว้ว (sensitivity) และอารมณ์พลุ่งพล่านเหมือนเลือดคั่ง *ทีปกร* จึงใจให้ *ศิลป์เพื่อชีวิต* ทำหน้าที่ทางประวัติศาสตร์ คือ “พอกความคิดเก่าทางศิลป์” และมีเป้าหมายให้เป็นชื่อ “ให้ผู้ศึกษาศิลปะศิลปะความคิดเก่า และเริ่มหันเข้าสู่การศึกษาความคิดใหม่ ด้วยความสำนึกอันแจ่มใจ” ล้วน *ศิลป์เพื่อประชาชน* นั้น *ทีปกร* มิได้แถลงเจตจำนงหรือเป้าหมายแจ้งชัด เพียงเกริ่นไว้ว่า จะให้เป็นอีกเล่มหนึ่งต่อเนื่องตามมา แต่เมื่อพิจารณาตอนขึ้นต้นของ *ศิลป์เพื่อประชาชน* ก็พอจับเค้าได้ว่า บรรณาธิการศิลป์มีความสำนึกในความสัมพันธ์ ระหว่างตนกับประชาชนองกวมยิ่งขึ้น ในทำนอง ‘ศิลปินของประชาชน’ และ “ศิลป์เพื่อประชาชน” ทั้งนี้ แถลงการณ์ของสำนักพิมพ์แหวนแคว้น ในการพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๐๐ ก็ยืนยันว่า “ศิลปินควรจะเป็น ‘วังาน’ ของประชาชนอย่างไร”

เรื่องชีวิตอันสั้นของ *ทีปกร* นั้น ชูเกียรติ อุทกะพันธุ์ กล่าวถึงโดยสังเขป ไว้ในหนังสือ *วิทยาสาร* (ปีที่ ๒๓ ฉบับ ๔๕ วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๑๕) ว่า *ทีปกร* คือ จิต ภูมิศักดิ์ เมื่อสมัยตนเข้าศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พระยา

อนุมานราชชนยังกล่าวถึงชื่อ จิต ภูมิศักดิ์ “แต่มีใช้ในฐานะนักปฏิวัติ หากแต่ในฐานะลูกศิษย์ที่เปรี๊ยะปรารถนาในภาษา และวรรณคดีไทย” และว่าเป็นบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ “สำนึกในความทุกข์ยากของคนส่วนใหญ่ผู้ใช้แรงงาน และเลือกทางรุนแรงที่จะแก้ปัญหา เขาถูก ‘โยนบก’ ถูกจับเข้าคุก และเมื่อปลดปล่อยออกมา เขาก็มุ่งหน้าเข้าป่า เช่นเดียวกับปัญญาชนยุคนั้นอีกหลายคน เช่น นายผี และ นายเปลื้อง วรรณศรี เป็นต้น เขาถูกยิงตาย เป็นธรรมดาที่ความตายย่อมมาเยือนอยู่บนทางเลือกอันรุนแรงของเขา แต่เหนือสิ่งอื่นใด เขาได้สร้างสรรคัมภีร์ และบทร้อยกรองความคิดไว้หลายชิ้น ในหลายนามปากกา” นอกจากนั้นแล้ว *ทีปกร* บรรณาธิการในคำนำของ *ศิลป์เพื่อชีวิต* พิมพ์ครั้งแรก ว่าพยายามแก้ไขตัดทอนแต่งเติมเพื่อให้สมบูรณ์ แต่ก็ยัง “มีอีกหลายแห่งที่ไม่อาจเขียนตามที่ใจปรารถนาได้ เนื่องจากยังมีเงื่อนไขอีกหลายประการ บีบบังคับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามหลักสิทธิมนุษยชนอยู่” ดังนี้ จะเข้าใจแนวคิด แนวบรรณาธิการ และสติการการแสดงออกของผู้แต่ง *ศิลป์เพื่อชีวิต ศิลป์เพื่อประชาชน* ก็ย่อมจะต้องทวนรำลึกถึงสภาวการณ์สังคมกับสถานการณ์การเมืองยุคกึ่งพุทธกาลนั้น เป็นภูมิหลังสำคัญ

ผู้คัดเลือก *ศิลป์เพื่อชีวิต ศิลป์เพื่อประชาชน* ขึ้นตีพิมพ์เป็นครั้งที่ ๒ ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ นี้

ให้เหตุผลไว้ ๓ ประการ คือประการที่ ๑ วงการหนังสือเมืองไทยขาดแคลนหนังสือเชิงวิพากษ์วิจารณ์ต้องตามหลักวิชาแท้จริง หนังสือวิชาการถูกผูกขาดราคาแพง และมีแต่หนังสือย้วยๆมารมองกับหนังสือเพื่อฝันเป็นส่วนมาก ประการที่ ๒ นิสิตนักศึกษาทางวรรณศิลป์ และผู้ศึกษาทางศิลปะสาขาอื่นๆ ขาดหนังสือชี้แนวทางในการสร้างสรรค์งานศิลปะ จึงทำให้งานเขียนหรืองานศิลปะที่สร้างขึ้นไม่มีเป้าหมาย คำสอนคำบรรยายของอาจารย์ไม่ประยุกต์ให้เข้ากับสภาพเมืองไทย และ ‘โลกตำราฝรั่งมาสอน’ เป็นส่วนใหญ่ ประการที่ ๓ หนังสือ *ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน* จะช่วยให้ผู้อ่านมี ‘โลกทรรศน์’ หรือหลักการมองดูโลกได้ถูกต้องและรู้จักพิจารณาตัดสินว่า งานใดดีงานใดเลว งานใดมีได้มุ่งเพื่อประชาชน ดูจะกระแ่งกันอิทธิพลทางร้ายจากสื่อสารมวลชน อัน ‘หลอกลวงมอมเมา’ ประชาชนในสังคมปัจจุบัน เหตุผล ๓ ประการนี้มีข้อแม้สำคัญอยู่ข้อหนึ่ง คือเลือก *ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน* ขึ้นตีพิมพ์ “ทั้งๆ ที่เราไม่เห็นด้วยกับทั้งหมดในหนังสือเล่มนี้” กระนั้นก็ดี เหตุผลเหล่านี้และสภาพสังคมปัจจุบันเป็นเสมือนภูมิหน้า ทดสอบถึงความใช้ได้ (validity) ของส่วนที่เห็นด้วยได้ โดยอาศัยระยะเวลา ๑๕ ปี นับตั้งแต่ตีพิมพ์ครั้งแรก เข้าประกอบเกอฏุลการพิจารณาถึงผลทดสอบความใช้ได้ นั่นด้วย

หนังสือ *ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน*

มีทั้งความหมายชัดแจ้งและความหมายแฝง มีทั้งจุดเด่นและจุดอ่อน มีทั้งที่ขัดแย้งตนเอง (ซึ่งอาจเนื่องมาจากจำกัดความหมายของคำบางคำแคบเกินไป เช่น คำ ‘จักรวรรดินิยม’ นั้น ไม่เพียงแต่จักรวรรดินิยมอเมริกัน ยังมีจักรวรรดินิยมชาติอื่นอีก เป็นต้นว่า จักรวรรดินิยมรัสเซีย และอิทธิพลของจักรวรรดินิยม มีทั้งทางการเมือง ศิลปะ วัฒนธรรม วรรณคดี การศึกษา ทั่วๆ ไปที่หนังสือ *ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน* เป็นปฏิปักษ์ต่อจักรวรรดินิยม ก็มีรั้วรอยอิทธิพลจักรวรรดินิยมทางวิชาการและคติลัทธิ แม้รูปแบบปกหนังสือเล่มนี้ ซึ่งน่าจะปลีกตัวให้พ้นอิทธิพลนั้น ได้ฝ่ายศิลปะคือกลุ่ม เวง แห่งคณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ยังออกแบบ ‘ภาพแงบววน’ เป็นศิลปะตะวันตกเต็มกระเป๋ิ จีริงอยู่ศิลปะไม่มีพรหมแดน และวิชาการตกทอดถ่ายเทกันไม่ได้ แต่ก็น่าจะสำแดงออกซึ่งเอกลักษณ์ของเชิงศิลปะแห่งชาติตน สีลาการเขียนที่บังถึงอารมณ์แรงร้อนแรงรุด รวากับว่า *ข้ามากับความคับแค้น* น่าจะเป็นเพราะผู้แต่งเป็นคนช่างคิดมีสมองปราดเปรื่อง และถูกกระทบจากสิ่งแวดล้อมอันไม่ต้องความปรารถนามามาก กล่าวกันว่าบุคคลอาจแบ่งได้เป็นสองประเภท ประเภทหนึ่ง ได้แก่บุคคลที่ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่อความอยู่รอด อีกประเภทหนึ่ง ได้แก่บุคคลที่พยายามปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตนเพื่อความอยู่รอด มนุษยชาติกระทำอย่างบุคคลประเภทหลังมาแต่ยุคหิน

ตอนปลาย (Neolithic) ฉะนั้น ถ้านับ *ทีปกร* เข้าไปบุคคลประเภทสอง ทีมก็จะรักเอกลักษณ์แห่งความเป็นมนุษย์ยิ่งกว่าชีวิต ส่วนที่พึ่งเห็นด้วยได้ของ *ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน* ก็ควรถือได้ว่าไม่ใช่ของใหม่ หรือผิดธรรมดาแต่ประการใดเลย การเสนอเรื่องนั้น แม้จะคาบเกี่ยวซ้ำกันบ้าง ก็นับว่าผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจเด็ดเดี่ยว ที่จะถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ข้อศึกษาค้นคว้าเรื่องศิลปะหลายสาขา และแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของศิลปะ รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับวิวัฒนาการ และการขัดแย้งระหว่างองค์ประกอบของสังคม หากว่าจะไม่สวมแนวคิดข้อหลังนี้ลงไป สังคมจะขัดแย้งเปลี่ยนแปลงแปรปรวนแรงเข้มข้นขึ้น แต่สวมส่วนที่พอเห็นด้วยได้ เช่น ความมานะพยายามไปสู่สังคมยุติธรรมลงในสังคมไทยตามรูปที่เป็นอยู่ โดยยึดหลักมีขนิมา ปฏิภา หรือทางสายกลาง ข้าพเจ้าก็เชื่อว่า *ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน* คงมีคุณค่าทางวิชาการ และมีสารพัดประโยชน์ แก่สังคมไทยส่วนรวม ดีกว่าเดิม แต่ต้องคำนึงว่า สังคมไทยเลือกจะไปสู่สังคมยุติธรรม โดยวิถีทาง *ประชาธิปไตย* มหาत्मคานธี *ใช้อสังหาหรือ* หลักการไม่เบียดเบียนกัน กุ๊อสรภาพอินเตียสำเร็จมาแล้ว กลุ่มปัญญาชนอังกฤษมีจอร์จ เบอร์นาร์ด ชอว์ ชิตนีย์กับบีแอสทิส เว็บบ์ สองสามีภรรยา และแกรม ลอลลิส เป็นต้น ตั้ง 'สมาคมเพเบียน' ขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๘๘๓ - ๑๘๘๔

การใช้ 'Fabian tactics' หรือกลยุทธ์ไม่ปะทะรุนแรง แต่เผยแพร่ความคิดเห็นโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้เห็น พ้องด้วย เพื่อแก้ปัญหาสังคมโดยสันติวิธี เป็นผลให้มีการปฏิรูปสังคมทางสังเคราะห์ ประชาชนผู้ทนทุกข์ สำเร็จด้วยดี ความสามัคคีปรองดองกัน การธำรงอุตมการ กับ 'สัญญาประชาคม' ร่วมกันโดยสุจริตใจ ไม่เห็นแก่ลาภยศสรรเสริญ การยึดถือ 'ครรลองนิติธรรม' (legitimacy) มั่นคงของปัญญาชนเป็นหลักสำคัญของสังคมข้อหนึ่ง และการถ่ายทอดความหมายแท้จริงของอุตมการ กับ 'สัญญาประชาคม' นั้น ไปสู่ประชาชนเพื่อนร่วมชาติให้เข้าใจได้ง่าย เป็นหน้าที่ของปัญญาชนทั้งหมด มิใช่พะวงวงเวียนถือศักดิ์ถือศรี ฉวยโอกาสตักตวงจากความไม่รู้ ความไม่เข้าใจ ความไว้นือเชื่อใจ ภาวะหน้าที่มอบหมาย (mandate) ตาม 'สัญญาประชาคม' ของประชาชนส่วนใหญ่ หรือเล่นแง่คิดประการมคมคายกันอยู่เพียงในหมู่ของตน ๆ แต่มิได้คำนึงถึงประชาชนส่วนใหญ่ เช่น ประดิษฐ์คำว่า 'ประชาธิปไตยแบบไทย' ขึ้น โดยมีพิภพพิจารณาถึงผลเสียหายต่ออุตมการกับ 'สัญญาประชาคม' ประชาธิปไตยเลยแม้เพียงเท่าปลายกิ่งก้อย

ทีปกร เห็นว่า ชีวิตมนุษย์คือการต่อสู้ต่อสู้กับธรรมชาติ ต่อสู้กับสัตว์ ต่อสู้กับมนุษย์ด้วยกัน แต่มิได้กล่าวถึงส่วนที่มนุษย์ต้องต่อสู้กับตนเองในสถานการณ์ต่างๆ เช่น ยามสันดานดิบ มีโลภะ

โทษะ โมหะ ราคะ ตัณหา เป็นต้น กำเริบเลิปลานเหลือกำลัง หรือยามความหลงตนและความชั่วเมาอำนาจผลงฤทธิ์เดชตั้งต่ำ เข้าประหัดประหารกัน ด้วยเขี้ยวด้วยเล็บด้วยงาด้วยอาวุธ ดุจจะโยไฟใส่ตัวดิรัจฉานให้ได้ยอหรือยามความล่งเลเรวระหว่างความหวาดกลัวกับความกล้าหาญเพื่ออุตมการ เข้าครอบงำเกาะกุมแผ่กิ่งกวางจิตแกร่งให้กร่อนทีละน้อยจนเหลือแต่เรือนว่างไร้จิตคิดสำนึกเดินโง ๆ อยู่ตามเมืองตามท้องนาป่าเขาลำเนาไพร การต่อสู้กับมนุษย์ด้วยกันในสังคมนั้น *ทีปกร*อธิบายว่า 'คือ การต่อสู้ระหว่างผู้ที่เอาเปรียบ กดขี่ ชูตริตกับผู้เสียเปรียบ ถูกกดขี่ ชูตริต ซึ่งเรียกได้ว่าการต่อสู้ทางชนชั้น ผู้ที่เอาเปรียบก็พร้อมที่จะกดขี่อีกฝ่ายหนึ่งเอาไว้เป็นทาส เพื่อให้ทำงานให้ตนกิน.....พวกที่ถูกกดขี่ลงเป็นทาส ก็ต้องพยายามต่อสู้หาทางหนีบ้าง ปลดแอกตนเอง โดยรวบรวมกำลังกันก่อการปฏิวัติจลาจลบ้าง ตามแต่กำลังที่ผนึกรวมได้' และสังคมเป็นสังคมมีความสำคัญทางชั้นฐานะของบุคคล (Class consciousness) บุคคลในสังคมแบ่งเป็นชนชั้นผู้ชูตริต (Exploiting Classes) กับชนชั้นผู้ถูกชูตริต (Exploited Classes) เครื่องวัดคือ 'การถือกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต' และ 'ลักษณะของการใช้ปัจจัยแห่งการผลิต หรือจุดมุ่งหมายของการใช้เครื่องมือทำมาหากิน' บุคคลประเภทหลัง คือ 'ประชาชน' ส่วนบุคคลประเภทแรกคือ 'ศัตรูของประชาชน'

สังคมต่างยุคต่างองค์ประกอบ เช่น 'สังคมนาส' มีนายทาสกับทาส 'สังคมศักดินา' มีเจ้าขุนมูลนายศักดินากับไพร่ สังคมยุคทุนนิยมมีนายทุนกับชนผู้ขายแรงงาน สังคมยุคทุนนิยมตอนปลาย คือจักรวรรดินิยม มีนายทุนเสรีนิยม นายทุนผูกขาด กับชนผู้ขายแรงงาน สังคมมนุษย์มีความขัดแย้งระหว่างชนชั้น (Classes Contradiction) กับการต่อสู้ระหว่างชนชั้น (Classes Struggle) อันเป็นวิถีดำเนินแห่งประวัติศาสตร์ของสังคมมนุษย์ สังคมมนุษย์จะมีสภาพเป็นสังคมที่ยุติธรรม และเสมอภาคปราศจากการชูตริตเอาเปรียบได้ ก็ใน 'รูปแบบการผลิต' ที่ว่า 'จากแต่ละคนตามความสามารถของเขาไปสู่แต่ละคนตามความต้องการของเขา' (หรือ **From one according to one's ability, to one according to one's need**) ประชาชนผู้ออกแรงทำงาน หรือมหาชนผู้ออกแรงทำงาน เป็นผู้สร้างโลกและหล่อเลี้ยงชีวิต และแรงงานของมวลประชาชนผู้ทำงานในสังคม สร้างทุกสิ่งทุกอย่าง แรงงานส่วนเกินของประชาชนตกไปอยู่ในกำมือของผู้ไม่ออกแรงทำงาน *ทีปกร* มีความหลักแหลมในการเขียน กระจายข้อคิดเหล่านี้ ไปรยปรายไว้ต่างแห่งต่างที่ และผสมกลมกลืนไปกับเรื่องราวและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับศิลปะเพื่อประชาชนและศิลปะเพื่อชีวิต ได้แนบเนียนน่าพิศวง

ข้าพเจ้าสงสัยอยู่อย่างหนึ่ง ว่า *ทีปกร*จะเคย

ใคร่ครวญพินิจก็ครั้งถึงว่า ยุคตมการนั้นก็มีคู่ คือ ยุคตมการที่พึงปฏิบัติได้ในวิสัยของมนุษย์ และ ยุคตมการที่ปฏิบัติไม่ได้ในวิสัยของมนุษย์ แม้ยุคตมการที่พึงปฏิบัติได้ในวิสัยของมนุษย์ ก็ต้องอาศัย ภาวะ เทศะ และบุคคล เป็นสำคัญ บุคคลเป็นส่วนที่เราทำนุจะทำนุหายทุกข์ได้ยากที่สุด และเป็นปัจจัยเอกทั้งแก่ความสำเร็จ และความล้มเหลวของยุคตมการ โดยพฤติกรรมทางสังคม และทางการเมือง เป็นต้นว่าความสำนึกในสิทธิ เสรีภาพพื้นตัวเสมอ การรักษางานแห่งรัฐ ยุคตมการ กับสัญญาประชาคมที่ตกลงรับร่วมกัน ไม่ว่าจะ โดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม การเลื่อมใสสุจริตใจ และการเสียสละเพื่อยุคตมการ กับสัญญาประชาคมนั้นมั่นคง (เมื่อมีการละเมิด ย่อมพร้อมใจกันใช้กลไกเสียงข้างมาก ตามสัญญาประชาคม) หรือการหลงตน การมัวเมาอำนาจ ตกเป็นทาสสันดานดิบ การเป็นกาฝากแฝงยุคตมการจอมปลอมหากิน การขาดหิริ โอดิต์ ปะ มนุษยธรรม การเฉยเมยต่อสิทธิหน้าที่ทางสังคม และทางการเมือง การยอมตนเป็นวัวเหินแก่หญ้า ชี้อาเห็นแก่กิน การเล่นละครสวมหน้ากากแสดง ทัศนคติพัฒนาสต์ยา พฤติกรรมจำพวกหลังนี้สร้าง สถานการณ์นำไปสู่ความล้มเหลวของยุคตมการและ ละเมิดสัญญาประชาคม แต่ มิใช่สถานการณ์ ใด ๆ ยังพึงแก้ไขตามครรลองธรรมได้ และมีใช้ สถานการณ์ให้สิ้นหวัง ถึงกับต้องสละนาวายุคตมการเดิมไปแสวงหายุคตมการใหม่ อันตนมีประสบ

การณ์เพียงทฤษฎี คำว่า 'ชีวิตมนุษย์คือการต่อสู้' เป็นคาบสองคมหรือมิใช่ อีกอย่างหนึ่ง สงสัยว่า *ทีปกร*ตีความหมายของคำว่า 'ความสามารถ' ของแต่ละบุคคลกับ 'ความต้องการ' หรือ ความจำเป็นของแต่ละบุคคล โดยรอบคอบ ทุกแง่ทุกมุมแล้วกี่ครั้ง ถ้าประสพด้วยตนเองว่า คอมมิวนิสต์จับไวน์ดีและแกแลมด้วยควายีร์ ส่วน ชาวนากรรมกรสหായร่วมชาติคัมได้เพียง ร้อยก้า เลวและแกแลมด้วยแดงกวาดอง ในสังคมที่อ้างว่ามีสภาพยุติธรรมและเสมอภาค โดยคติเช่น วนั้น หรือว่าชาวนาต้องทำงานในท้องนาหนาว จับใจ กรรมกรทำงานในโรงงานดลึงเหล็กร้อน ฝ่าวันละ ๑๐ ชั่วโมง เพื่อให้ได้ข้าวหรือเหล็ก เหนียวเท่านั้นเท่านั้น ตามเป้าหมายทาง เศรษฐกิจของชาติ และมีรายได้ส่วนแบ่งตาม ความจำเป็นในการครองชีพ ส่วนคอมมิวนิสต์ ทำงานวางแผนและควบคุมการให้บรรลุเป้าหมาย นั้น อยู่ในสำนักงานอันอบอุ่นสะดวกสบาย วัน ละ ๘ ชั่วโมง และมีรายได้ส่วนแบ่งตามความ จำเป็นสูงกว่าแล้ว *ทีปกร* อาจเฉลียวใจหวน พิจารณายุคตมการอย่างนั้นอีกครั้งก็จะได้ *อภิเทพองค์โต หรืออภิมนุษย์คนใดจะทรงคุณ พิศุทธิ์พิเศษเลิศล้ำ สามารถวางแผนหรือแม้ อนุমানค่า 'ความสามารถ' กับค่า 'ความ ต้องการ' หรือความจำเป็น ของแต่ละบุคคล ได้ โดยยุติธรรมและเสมอภาค* ในสังคม ดังกล่าวข้างต้น ก็คงไม่พ้นมือคณะพรรคการเมือง

เดียวของคอมมิวนิสต์ ซึ่งถือได้ว่าเป็น 'บุคคล' อยู่อย่างมนุษย์ทั้งหลาย

ส่วนเรื่อง 'แรงงานส่วนเกิน' อันหมายถึงแรงงานที่ผู้ทำงานทำเกินกว่า 'ความต้องการ' หรือความจำเป็นแก่การดำรงชีพของตนนั้น คาสตราจารย์โจอัน รอบินสัน แห่งมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ เขียนแย้งไว้ในหนังสือทางเศรษฐศาสตร์ของท่านเล่มหนึ่ง เป็นทำนองว่า แรงงานส่วนเกินมิได้ตกอยู่กับวิสาหกรร หรือนายทุนทั้งหมด แต่แตกเฉลี่ยกลับไปเป็นทุนทางเศรษฐกิจ เป็นส่วนสวัสดิการของผู้ทำงานเป็นส่วนปรับปรุงคุณภาพประสิทธิภาพ ของธุรกิจหรือวิสาหกิจ และเป็นส่วนสังคมสงเคราะห์ ดังนี้ พอจะกล่าวได้ว่า 'แรงงานส่วนเกิน' ไม่น่าจะนับว่าเป็นส่วนซูตริคกินแรง เพราะได้ใช้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวมหลายทาง ของเลิศลอยของความอยู่ดีธรรมทางสังคมเกิดขึ้น ก็เพราะการบังคับให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ ตาม 'สัญญาประชาคม' เทียบทาบถ้ามองในแง่มุมกลับ ในสังคมรูปสังคมนิยมจัด 'แรงงานส่วนเกิน' ทั้งสิ้นก็ตกไปอยู่กับรัฐวิสาหกิจ ประชาชนดูเหมือนจะไม่มีทางควบคุมหวังดั่งยับยั้งการเฉลี่ยผลผลิตของแรงงานส่วนเกินให้ย้อนกลับมาเจือจานสวัสดิการสังคมสงเคราะห์หรือการใด ไม่ว่าโดยทางผู้แทนหรือทางภาษีอย่างกับที่สังคมนิยมมีผู้แทนโดยตรง และมีวิสาหกิจเฉลี่ยสมกับรัฐวิสาหกิจ ฟังดำเนินการได้เช่น

การใช้ภาษีเสริม (surtax) รัฐสังคมนิยมจัดเป็นผู้มีอำนาจจัดสรรส่วนเฉลี่ยแต่ผู้เดียว เมื่อเช่นนี้ ถ้ารัฐสังคมนิยมจัดยึดนโยบายมุ่งมั่นแพร่ลัทธินิยมแห่งตน โดยวิธีปฏิวัติหรือด้วยวิธีการรุนแรงต่างๆ ทั่วโลก เป็นสำคัญที่สุดแล้ว ก็จะเป็นผลผลิตแห่งชาติ รวมทั้งผลผลิตของแรงงานส่วนเกินให้แก่อาวุธยุทธโศปกรณ์ กำลัทธิทหาร การสืบสายลับ และการช่วยเหลือแก่อุบัติการณ์มิตรมากกว่านั้นให้แก่การศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรมหรือวรรณคดี

เรื่องรูปการปกครองนั้น อเล็กซานเดอร์ โป๊ป (๑๖๘๘ - ๑๗๔๔) กวีอังกฤษกล่าวไว้ใน *Essay on Man* ตอนหนึ่งคมคายดีมาก ถอดเป็นความข้างไทยได้ดังนี้

อันรูปการปกครองนั้น ให้คนโง่ได้
เพียงกันไป

รูปใด ๆ บริหารงานเลิศ ก็ประเสริฐ
สุดแล้ว*

จึงเห็นได้ชัดว่า การบริหารสัมฤทธิ์ผลดีสำคัญกว่ารูปการปกครอง อุดมการเลิศหรือพันวิสัยมนุษย์

ถ้ากล่าวโดยทั่วไปแล้ว ศิลปะมีลักษณะเป็นปัจจัยจำเป็นแก่สังคม มนุษย์ที่มีสุขภาพวะ (a healthy society) มาแต่โบราณกาล เป็นทางถ่ายทอดประสบการณ์แห่งชีวิต ถ่ายทอดอารมณ์รู้สึกจากประสบการณ์ทั้งสุขและทุกข์ และถ่ายทอดจินตารมณ์ คือลสตยกล่าวไว้ว่า ศิลปะ

*"For forms of government, let fools contest ; What's administer'd best is best."

Alexander Pope : *Essay on Man*.

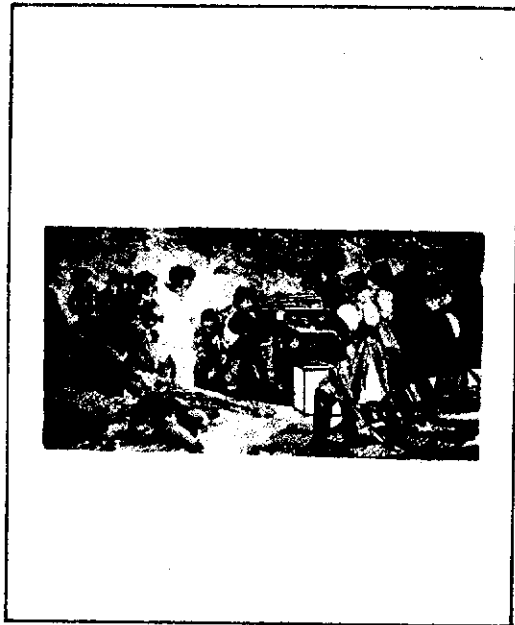
เป็นทางสื่อสารอารมณ์ร่วมกัน (emotional communion) หนังสือของทีปกร ส่วนที่ว่าด้วย ศิลปะเพื่อชีวิต พยายามตีแผ่ความหมายของศิลปะ ของศิลปะเพื่อศิลปะ และของศิลปะเพื่อชีวิต และตอบปัญหาเรื่องศิลปะสูงส่งอย่างไร ศิลปะบริสุทธิ์มีจริงหรือไม่ บทบาทของศิลปะเพื่อชีวิตเป็นเช่นใด ส่วนที่ว่าด้วยศิลปะเพื่อประชาชน แจกแจงความหมายของศิลปะเพื่อประชาชน และอธิบายทฤษฎีแห่งความงามแห่งศิลปะกับความงามของชีวิต ความหมายของความฝันกับความเป็นจริง ความเกี่ยวข้องระหว่างความเป็นจริงกับความงาม ลักษณะของคตินิยมทางศิลปะสาขาอรรถนิยม ลักษณะสำคัญของอรรถนิยมทางสังคมนิยมหรืออรรถนิยมใหม่ ขอบเขตแห่งบทบาทของคติอรรถนิยมและภววิสัยในศิลปะ บทบาทและเล่ห์เหลี่ยมทางศิลปะของกักตึกนาและจักรวรรดินิยมยุคปัจจุบัน ภารกิจของศิลปะผู้รับใช้ประชาชน ในภาวะสังคมกึ่งกักตึกนาถึงเมืองขึ้น ฯลฯ โดยอาศัยหนังสือ *What is Art* ของค็อลสตอย (ศ.ศ. ๑๘๒๘—๑๙๑๐) เป็นหลักพร้อมทั้งอ้างหนังสือ *The Social History of Art* ของอาโนลด์ เฮาเซอร์ *The Meaning of Art* ของเซอร์ เฮอร์เบิร์ต วีต ปาฐกถาเรื่อง *Art under Plutocracy* ของวิลเลียม มอร์ริส คำบรรยายเรื่อง *L'art pour l'art* ของวิกตอร์ กูแซ็ง และหนังสือ *ศิลปะสังเคราะห์* ของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

กับพระยาอนุমানราชธนะ เป็นต้น จึงเห็นได้ว่า ทีปกร พากเพียรศึกษาค้นคว้าไม่น้อย ข้อโต้แย้งยืนยันของ ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน จึงมิใช่ว่าหลักลอยลม แต่มีฐานตามรสนิยมเฉพาะบุคคล การเลือกสรรตัดสินใจเชื่อถือเฉพาะตนจากผลการศึกษาค้นคว้านั้น ๆ รวมทั้งความลำเอียงเพราะมุ่งจุดประสงค์ อันซับซ้อนซ่อนเงื่อนของตน ตามวิสัยปุถุชน นอกจากนั้น ทีปกร ยังกล่าววิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวโยงถึงศิลปะวรรณคดีและสภาพสังคมของไทย บางประการ เช่น กล่าวว่ “วรรณคดีและศิลปะแขนงอื่น ๆ ในยุคราชกาลที่ ๖ ที่ ๗ ซึ่งเรียกร่องเสรีภาพในการแต่งงาน โดยไม่คำนึงถึงชนชั้นว่าเป็นผู้ดีเป็นไพร่กิติ ซึ่งมีอยู่คดเคี้ยว หรือพวกวรรณคดีที่หันมาสะท้อนภาพชีวิตของสามัญชนหรือปัญญาชนกิติ ล้วนเป็นวรรณคดีของชนชั้นกลางที่สร้างขึ้นเพื่อรับใช้ชนชั้นกลาง หรือต่อสู้เพื่อประชาชนโดยแนวทางของชนชั้นกลางทั้งสิ้น” และว่าการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็น “การปฏิวัติประชาธิปไตยของชนชั้นกลาง” ภาพยนตร์เผยแพร่วัฒนธรรมตะวันตก การเต้นรำยั่วกามารมณ์ และเพลงชู้ตริออคแอนด์รอล เป็น “ศิลปะที่รับใช้จักรวรรดินิยม” โดยตรง มอมเมาชาวชนไทยให้นิยมชีวิตฟุ้งเพื่อหมกมุ่นกามารมณ์ ตามอย่างของจักรวรรดินิยม แล้วยอมเป็นทาสโดยไม่เฉลียวใจ

ทีปกร สรุปความหมายของศิลปะว่า “ศิลปะคือการผลัดกรรม ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสะท้อนถ่ายทอดความชัดเจนในทางสร้างสรรค์ ที่ได้รับการต่อสู้ของชีวิต ทั้งในทางธรรมชาติและทางสังคม ทั้งนี้โดยการสะท้อนถ่ายทอดออกมาในแง่งามแนบแน่นกับความเป็นจริง และมีความตรึงตาและง่าย ในระดับที่ประชาชนส่วนข้างมากสามารถชื่นชมและเข้าใจได้ อย่างน้อยก็ในช่วงระยะเวลาที่มันถือกำเนิดขึ้นมา” “จะเสริมไว้ในแห่งอื่นว่า “ในสังคมที่มีความขัดแย้งชั้นแตกหักระหว่างชนชั้น ศิลปะก็ต้องมีความขัดแย้งต่อสู้ชั้นแตกหักเช่นนี้เสมอไป มีแต่เพียงในสังคมที่ปราศจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นเท่านั้น ศิลปะจึงจะปราศจากความขัดแย้งชั้นแตกหัก”

ส่วนความหมายของศิลปะเพื่อชีวิตนั้น **ทีปกร** สรุปว่า “ศิลปะเพื่อชีวิตคือศิลปะที่มีผลสะท้อนออกไปสู่ชีวิต...ของชนทุกชั้นโดยส่วนรวม.....อาจจะเป็นศิลปะที่มีบทบาทรับใช้ชีวิตของศัตรูแห่งประชาชนก็ได้”

และ**ทีปกร**สรุปความหมายของศิลปะเพื่อประชาชนว่า “ศิลปะเพื่อประชาชน คือ ศิลปะที่ซื่อสัตย์ต่อสภาพความเป็นจริงแห่งชีวิต ของมวลชนผู้ทุกข์ทรมานในสังคมยุคธรรม.....ไม่เพียงแต่จะเปิดโปงความเลวร้ายของชีวิต.....ไม่เพียงแต่จะศึกษาโลกและชีวิตตามที่มันเป็นจริง และสะท้อนถ่ายทอดออกมาอย่างซื่อสัตย์.....ไม่เพียงแต่จะ

เป็นเสมือนดอกไม้แห่งลมคมที่จะทะลวงแห่งศัตรูแห่งประชาชนเท่านั้น หากจำเป็นต้องเป็นเสมือนดอกไม้ไฟอันจ้าสว่าง ที่ส่องนำแนวทางให้ประชาชนมองเห็นมรรคา อันจักนำไปสู่สภาพชีวิตที่ดีกว่า และเป็นเสมือนเชื้อเพลิงที่จุดจลิ่งในกลางดวงใจของประชาชน เพื่อให้เขาตื่นขึ้นด้วยความสำนึกในอันที่จะเปลี่ยนแปลงโลกและชีวิต ให้ดำเนินไปสู่ความผาสุกและความดีงาม อันสมบูรณ์แท้จริง” และกล่าวว่า “ศิลปะนั้นจักต้องรับผิดชอบต่อ.....มนุษยชาติ”

หากยกหรือมองข้ามส่วนที่เป็นอรรถาธิบายแบบโวหาร (Polemic) การตีความแบบสังคมนิยม (socialistic interpretation) เป็นชาวเป็นดำแต่ขีดขาด และการล้อมกรอบศิลปะกับศิลปะที่แคบเกินไป ออกเสียได้ หนังสือของ **ทีปกร** จะมีค่าควรอ่านควรศึกษาหาความรู้ทางศิลปะและ

ทางอื่น ดังอย่างใดก็ตาม *ทีปกร* บัญญัติบท
'นิรโทษกรรม' ไว้ให้ตนเองเรียบร้อยแล้ว
คือว่า " ความเคลื่อนไหวทางศิลปะและวรรณคดี
นั้น ย่อมมีพื้นฐานอยู่บนความเคลื่อนไหวทาง
เศรษฐกิจและการเมืองของแต่ละยุค ทั้งเศรษฐกิจ
ทั้งการเมือง และทั้งวัฒนธรรม (อันรวมถึงศิลปะ
และวรรณคดี) ย่อมเคลื่อนไหวไปโดยพร้อมเพรียง
และสอดคล้องกันเสมอไป" เมื่อยอมรับเช่นนั้น
จริงแล้ว ภาพเขียนชื่อ *ผู้หญิง* ชื่อ *ดอกไม้* และ
ชื่อ *ฝันของผู้หญิง* ที่มีศิลปินนามว่า สมชัย
หัตถกิจโกศล ที่เคยนำออกแสดงที่ทริโอแกลเลอรี
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ และที่นิโกลแกลเลอรี กรุงโตเกียว
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ จะมีโอกาสเป็น 'ศิลปินเพื่อ
ประชาชน' ได้บ้าง หรือประการใด อนึ่ง *ทีปกร*
คงยอมรับอยู่ในใจด้วยว่า ในยุคศกศึกษาไทยนั้น
หนังสือ *ไตรภูมิพระร่วง* ของสมัยสุโขทัยและ
ปฐมสมโพธิกถา ของสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เป็น
วรรณกรรมพุทธศาสนา เป็นศาสนาแห่ง
ชาติของสังคมไทยและเป็นหลักเลื่อมใสบูชา
ถือปฏิบัติตามอัธภาพทั่วไป วรรณกรรมสอง
เรื่องนี้น่าจะถือว่าเป็นวรรณคดีเพื่อประชาชน
โดยแท้ได้ ที่กล่าวว่าวรรณกรรมไทยยุคศกศึกษา
มีส่วน 'อนาจาร' เป็นการมองผิดเจตนา
รณ์ของวรรณคดีนั้น ๆ อาจเพราะมุ่งประโยชน์
แก่ข้อใดเดียง ให้สอดคล้องกับอุดมการณ์สังคม
เฉพาะตน *ทีปกร*วิจารณ์ว่า *โคลงนิราศอะเชิง
เทรว* ของกรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ (พ.ศ.

๒๓๔๔ — ๒๓๔๗) เปรียบเทียบคุณค่าทางสังคม
ถึงโคลง *ยอดพรุไทย* ของขวัญนรา ว่า " โคลง
ของกรมหลวงภูวเนตร ๆ นั้น แม้จะมีรูปแบบ
ไพเราะ แต่เนื้อในของมันคืออนาจาร อย่าง
ไม่สงสัย ถ้าชนชั้นศักดินาจะพยายามเรียกว่า
ศิลปะ มันก็คืออนาจารที่แฝงมาในเรือนร่างของ
ศิลปะ เท่านั้นเอง" ส่วนโคลงของขวัญนรา
" บรรยายถึงทุกสิ่งทุกอย่าง (ของงานประกวด
นางงาม) ไว้อย่างตรงไปตรงมาตามความเป็น
จริง" และเน้นตรงเย้ยหยันหญิงผู้เข้าประกวดเพื่อ
กุลสตรีจะได้ไม่ตามเยี่ยงอย่าง เมื่อมีความเห็น
เอียงของการลำแดงออก เป็นประโยชน์ในทาง
สร้างสรรค์เช่นนี้ ก็มีใช้อนาจาร อันว่าธรรมเนียม
และลักษณะนิยมของนิราศเป็นอย่างไร ก็
ทราบกันอยู่แก่ใจ ดังหลักฐานปรากฏชัดอยู่ใน
นิราศต่าง ๆ ของสุนทรภู่ *นิราศนรินทร์* หรือ
แม้ใน *ลำนำภูกระดึง* ของ อังคาร กัลยาณพงศ์
ในยุคปัจจุบัน ส่วนที่ *ทีปกร* เรียกว่า 'อนาจาร'
นั้น มิใช่แก่นเรื่อง แต่เป็นกระทู้เครื่องประดับ
ตกแต่งภายนอกตามสมันิยมและกลวิธีวิชา
ของผู้เขียน แต่แก่นแท้อยู่ที่ความรู้สึกห่วงอาลัย
หวั่นใจหวงแหน ว่าเหว่ กับประสบการณ์ชีวิต
และความนึกคิด ระหว่างเดินทางไป อันกวี
แดงแจ้งในรูปวรรณศิลป์ วรรณกรรมไทยใช้
ทางแสดงออกเป็นศิลปะแบบเนียนกว่าวรรณ
กรรมตะวันตกมาก คือ สัญลักษณ์นิยม
(symbolism) หลักพิจารณา 'ล้ามกอนาจาร'

ยอมขึ้นอยู่กับสมัย ศิลธรรมประเพณี ค่านิยม
รสนิยม ของสังคมมนุษย์ *ที่ปร* อาจเลื่อนลงไป
บ้างในข้อเท็จจริงที่ว่า ศิลปะ วรรณคดี วัฒนธรรม
และอารยธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกสังคมสร้าง
สั่งสมมา ด้วยเวลาเป็นร้อยเป็นพันปี เป็นมรดก
ตกทอด (heritage) แห่งกลุ่มชนแห่งชาติสืบต่อกัน
มาไม่ขาดสาย ที่จะคิดตัดสายอารยธรรม
ของมนุษย์ หรือตัดสายสัมพันธ์ของอดีตกับ
อนาคตเด็ดขาด เพื่อไปสร้างอนาคตใหม่ให้
สอดคล้องตามอุดมการณ์นั้น เป็นการพันวิสัยมนุษย์
อดีตเป็นครู และอนาคตเป็นกาลเวลาท้าทาย
มนุษย์ต้องอาศัยประสบการณ์อดีตเป็นพื้นฐาน
ประสบการณ์อนาคต เพื่อเผชิญกาลเวลาท้าทาย
นั้น ด้วยความภูมิใจในคุณค่าที่หาเปรียบมิได้
ของมรดกตกทอด และด้วยความรอบคอบยิ่งขึ้น
หากการอนุมานแนวโน้มนั้นถูกต้อง ก็อาจเทียบได้
คล้ายคลึงกับแนวโน้มในประเทศตะวันตก ที่
ปรารถนาจะตัดขาดจากอารยธรรมเดิม และเริ่ม
ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ด้วยอารยธรรม
ใหม่แห่งสมัยวิทยาศาสตร์ยุคปัจจุบัน เป็นต้นไป

ตัวอย่างเทียบนวนิยายของ ดี. เอช. ลอเรนส
เรื่อง *Lady Chatterley's Lover* ที่ต้องคดี
ชั้นโรงศาล ก็เช่นเดียวกัน ตอนสมพาสระหว่าง
เลดี้แชตเตอร์ลีย์กับเมลเลอร์ หรือตอนเล่นชู้
ระหว่างเลดี้แชตเตอร์ลีย์กับไมเคิล ลิส มิใช่
สารัตถะของเรื่อง มิใช่จุดมุ่งหมายสำคัญของผู้
แต่ง แต่เป็นคอนอุปกรณ์ขับให้แก่นแท้ของเรื่อง

เด่นชัดขึ้น แก่นแท้คือว่า ความสัมพันธ์
ระหว่างหญิงชาย ควรก่อปรด้วยความรักความ
พินทุยอมแท้จริงและถาวร มิใช่ความสัมพันธ์
เพื่อใช้กันและกันย่อนเพลาคความเคี้ยวครั้งคราว
ด้วยเหตุนี้ ศาลจึงตัดสินคดีว่า หนังสือ *Lady
Chatterley's Lover* ไม่มีเจตนาไม่มีผลทำให้
พฤติกรรมกับศีลธรรมจรรยาของประชาชนเสื่อม
โทรม และไม่เป็นหนังสือลามกอนาจาร ใน
ทำนองเดียวกัน ตอนว่า 'สมพาสพิมคูริม
แม่เฝ้าดิน.....' มิใช่กลอนเสภาเรื่อง *ขุนช้าง
ขุนแผน* หึงมวด เป็นเพียงแต่กระต๊อบที่กรีน ดุจ
ดังกระแจะจันทน์เจิมไว้ที่ชายจอ นวรรณกรรม
สมัยศักดินาไทยมี 'วรรณกรรมเพื่อประชาชน'
เป็นจำนวนมาก รวมทั้งละครนอก เช่น ละคร
ราชนิพนธ์เรื่อง *ไกรทอง* ในรัชกาลที่ ๒ พระ
ราชนิพนธ์บทแอ่วเรื่อง *นิทานนายคำสอน* ใน
สมเด็จพระบิณเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชนิพนธ์
เรื่อง *เงาะป่า* ในรัชกาลที่ ๕ *นิราศลอนดอน*
ของหม่อมราชโชทัย มิใช่แต่วรรณกรรมยกเกียรติ
หรือเรื่องราวกษัตริย์ราช กับบุคคลศักดินา
ประเภทเดียว อย่าง *ยวนพ่าย เอลงพ่าย* หรือ
โคลงยอพระเกียรติ ของนายสวนมหาดเล็กใน
สมัยกรุงธนบุรี *โคลงปราบดาภิเษก* ยอพระ
เกียรติรัชกาลที่ ๒ ในรัชกาลที่ ๓ ภายหลัง
'การปฏิวัติประชาธิปไตยของชนชั้นกลาง' พ.ศ.
๒๔๗๕ ก็มีวรรณกรรมเพื่อประชาชนทั่วไป มิใช่
แต่เฉพาะชนชั้นกลาง เช่น *หญิงคนชู้* ของ

ก. สุรางคนางค์ นักปฏิวัติ ของสศ กุรมโรหิต
ข้างหลังภาพ ของศรีบูรพา ผู้ชนะสิบทิศ
ของยาขอบ และในปัจจุบันก็ยังมี *พ่ายกัน*
ของลาว คำหอม *เขาชอกวาด* ของสุวรรณ
สุคนธา *จดหมายจากเมืองไทย* ของโบทัน
นิทานการเมือง ของนายคชา *หศกัณฐ์ก่อเหตุ*
ที่ประเทศกรีส์แลนด์ ของทองอินทร์ วงศ์โสธร
นิยายของชาวมหาวิทยาลัย ของวิทยากร เชียง
กูล *แม่กับลูก* ของจำจ แซ่ตั้ง

นอกจากนั้นแล้ว หนังสือ *ศิลปะเพื่อชีวิต*
ศิลปะเพื่อประชาชน เป็นเสมือนเครื่องชี้ทิศทาง
ลมและเครื่องบ่งความกดดัน แห่งความรู้สึกนึก
คิดกับความปรารถนาแรงกล้าของคนรุ่นใหม่ ซึ่ง
ชวนให้เห็นเป็นแนวโน้มในทางว่า เวลาระหว่าง
พ.ศ. ๒๕๐๐ กับ พ.ศ. ๒๕๑๕ นี้ มีลักษณะเป็น
สมัยคนหนุ่มพิโรธ ที่ทางตะวันตกขนานนามว่า
Angry Young Men ดูเหมือนว่าสาเหตุ
เนื่องมาจากสังคมเปลี่ยนแปลง ปัจจุบันหันควม
สนใจสารมวลชนเจริญไว และวิทยาการก้าวหน้า
รวดเร็ว อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน จึง
เป็นผลให้เกิดช่องว่างทางวัยวุฒิหรือระหว่างรุ่น
(generation gap) และช่องว่างทางสื่อสัมพันธ์
(communication gap) โดยทั่วไปแล้ว ผู้
อาวุโส เปลี่ยนแปลงยากหรือเชื่องช้า เสมือน
‘ไม้แก่ตัดยาก’ ส่วนคนรุ่นใหม่เปลี่ยนแปลง
ได้ง่าย เสมือน ‘ไม้อ่อนตัดง่าย’ ผู้อาวุโส
ทางตะวันตกมักกล่าวว่า “ถ้าเจ็ดตงไม้เรียว

เด็กก็เสีย” คนหนุ่มสาวตะวันตก โดยเฉพาะ
ที่เรียกว่า *Enfant Terrible* หรือ *The Rebel*
ก็มักจะตอบได้ว่า “ใคร ๆ จะสอนรุ่นแก่ให้
ทำกลใหม่ไม่ได้” ข้อขัดแย้งมีทำนองนี้มา
ตลอดประวัติศาสตร์แห่งมนุษยชาติ ที่อยู่ร่วม
สังคมกันมาได้ก็ด้วยความรักเชื้อสาย มนุษยธรรม
การประนีประนอม การผ่อนผันผ่อนยาว และ
การชำระอุดมการณ์ที่ตกลงรับเป็นหลักของสังคม
ร่วมกัน โดยสุจริตใจ และมีนัย ถ้าผู้อาวุโส
จะเบียดอุดมการณ์สังคมที่รับยึดถือร่วมกัน และ
บุกก่อพฤติกรรมสังคม แล้วจะถือโลโก้ ‘วัยวุฒิ’
และชวัดแขวงตาบ ‘อำนาจเป็นธรรม’ ออก
ก็ก่อกวนใจ ก็น่าจะตอบปัญหาของบท
นัวร์อง ของชวรงค์ชัย บุณปาน ในหนังสือ
คลื่นลูกใหม่ เพื่อกัน ‘อวิชา’ ไว้ก่อน
ปัญหานี้มีเนื้อความต่อไปนี้

“คนรุ่นแก่ก็จะตายไป หนึ่งไม้ขีดไฟติดและ
ไม้ขีดค่าน คนรุ่นใหม่และคนรุ่นใหม่กว่า ก็
หนุนเนื่องกันเข้ามาตามประสาสัตว์คน สันดาน
คนไทยนั้น ถูกอบรมสั่งสอนให้เคารพนับถือวัย
วุฒิกันอยู่แล้ว และบัดนี้ คุณธรรมของคนไทย
ในข้อนี้ก็ยังมี มิได้สูญหายไปในไหน แต่
คุณกร อาวุโส..... นอกจากได้รับเคารพวัยวุฒิ
ของท่านแล้ว ขอให้เราได้เคารพความคิดและ
สติปัญญาของท่านอีกด้วยด้วยจะได้ไหม”

หรือน่าจะศึกษาหนังสืออย่าง *คลื่นลูกใหม่*
ของคณะนักเขียนรุ่นใหม่ *ฉับจึงมาหาความ*

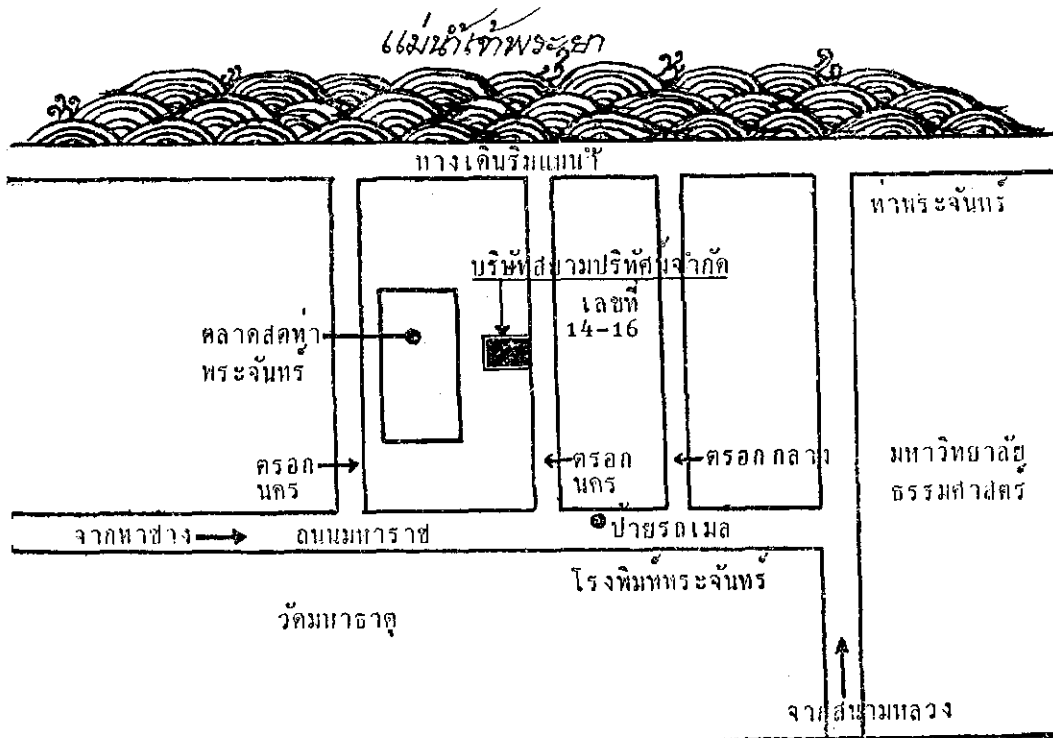
หมาย ของ วิทยากร เชียงกุล ความคิด
 สิวา ของไพบุลย์ วงษ์เทศ ความเจ็บ ของ
 สุชาติ สวัสดิ์ศรี ฤๅสมันน์โลกมันเอียง ของ
 พระมหาเสฐียรพงษ์ ปุณฺณวณฺโณ บ้าง แล้ว

อาจแคบลงโดยลำดับ จนเผชิญชีวิตกันได้ในที่สุด
 สักคมก็จะราบรื่นผาสุกด้วยกันทุกฝ่าย ๑

เฉลิม อยู่เวียงรัช

ร้านจำหน่ายหนังสือไทยและต่างประเทศ
 เลขที่ ๑๕-๑๖
 ตรอกนคร ถนนเมหาราช
 ทาพระจันทร์
 กรุงเทพฯ ๒

ขณะนี้ กำลังลดราคาหนังสือบางประเภทถึง หนังสื เปอร์เซ็นต์

ส. ธรรมยศ

ส. ธรรมยศ หรือ แสน ธรรมยศ เป็นนักคิดและนักเขียนที่มีไฟคนหนึ่งในบรรดานักเขียนไม่กี่คนของเรา หากเป็นข้อนำเสียตายที่ไม่มีคนรู้จักนักเขียนผู้นี้เท่าใดนัก ทั้งนี้คงสืบเนื่องจากผลงานของเขาหาอ่านได้ยากนั่นเอง

ส. ธรรมยศ เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๘ ตำบลปางพระนครช้าง จังหวัดลำปาง ในตระกูล ณ ลำปาง ชั้นที่ ๔ รับการศึกษาระดับประถมที่โรงเรียนบุญวาทย์ ลำปาง และระดับมัธยมศึกษา จากโรงเรียนเทพศิรินทร์ ต่อจากนั้นได้ไปศึกษาวิชาปรัชญาที่วิทยาลัยเอียง — เจ็ง — ทั้น เล่ากันว่าเขารักการอ่านและอ่านอย่างคลั่งมาตั้งแต่อายุ ๑๐ ขวบ มีความสามารถทางการเรียนดีเยี่ยม โดยเฉพาะสมัยที่เรียนปรัชญาในวิทยาลัยฝรั่งเศส ที่อินโดจีนอาจารย์

หัวหน้ายกย่องเป็นเหมือนเพื่อน ทั้งให้สอนร่วมและสอนแทนในวิชาปรัชญาด้วย^๒

งานของ ส. ธรรมยศ มิได้จำกัดลงไว้เฉพาะการเขียน หากพยายามสร้างบทบาทของตนโดยร่วมกิจกรรมทางสังคมหลายอย่าง เช่น การเป็นครู การจัดตั้งสมาคมสันติภาพ สมาคมชาวเหนือ และการดำเนินเรื่องเรียกร้องให้รัฐบาลจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นต้น ส่วนงานทางด้านความคิดความอ่านที่ปากเพียรเรียกร้อง และทำเป็นอันดับหนึ่ง คือ *ปรัชญานิพนธ์* กับการรณรงค์เพื่อให้สถาบันการศึกษาชั้นสูงของไทยเปิดสอนวิชาปรัชญา เขาถือว่างานวิจารณ์และการเขียนเรื่องอ่านเล่นนั้นเป็นอันดับรองลงมา งานส่วนใหญ่เขียนในนาม ส. ธรรมยศ ที่ใช้นามปากกอื่น

“ความล้มเหลวของราชบัณฑิตยสถานศาสนาซึ่งมีแต่จริยพจน์ มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นเครื่องมืออันง่ายตายและโง่เขลาของนักการทหาร ความพินาศแห่งความรู้ (intellectual ruin) สงครามอาจเกิดขึ้นได้ทุกขณะ มีสนธิสัญญาชื่อ ‘สันติภาพ’ เป็นเศษกระดาษแห่งเกียรติวางเป็นมลา ศพไม่รู้จักชื่อนับสุสานไม่ถ่วง”^๑

ไม่มีความขมขื่นใดของสุภาพบุรุษ
เท่ากับความเจียม

เช่น สันติภาพ หรือ หนานสุรีย ดูเหมือนว่าจะมีอยู่ไม่กี่เรื่อง

ว่าเฉพาะการต่อสู้เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาเปิดสอนวิชาปรัชญานั้น หากจะกล่าวสรุปโดยเลียนสำนวนของเขาเองคงต้องกล่าวว่า “ช่างเต็มไปด้วยความฝันอันร้อนไหม้และขมขื่น” ทั้งนี้เพราะเขาไม่ประสบความสำเร็จ “ผู้เขียนได้รับผลอะไรบ้างเท่าที่จำได้ เขาไม่เคยได้รับอะไรนอกจาก Complimentary nothing เขาจำภาพที่เขาดูไกลออกจากห้องปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และกรรมการคนหนึ่งของสภามหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ เรื่องเกี่ยวกับวิชาปรัชญาขอรอทานเป็นโรคเรื้อรันทนเอาหมิ่นไปทั้งตัว เข้าไปรบกวนเขาจำได้ดีว่า เขาได้รับคำมั่นสัญญาจะช่วยเหลือให้ชาติมีวิชาปรัชญา จากคนไทยที่เลวที่สุด

‘มีความรู้ต่ำสุด ถึงคนที่ตีมีปริญญาต่ำสุด ถึงสูงที่สุด’^๓ ท่ามกลางคำมั่นสัญญาเหล่านั้นไม่มีอะไรจริงยิ่งไปกว่าการตระบัดสัตย์คืนคำ จึงไม่น่าแปลกใจเลยที่เขาเขียนแสดงความรู้สึกที่มีต่อเลขาธิการมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งซึ่งเคยรับปากว่าจะอนุมัติให้เปิดสอนวิชาปรัชญาไว้ว่า “ทำไมจึงมีกมลสันดานในการกีดกันความคิดเห็นใด ๆ ที่จะให้ประเทศสยามทรุดอยู่กับที่ ไม่ให้ก้าวหน้าไม่ให้เจริญ รับปากกับเพื่อนมนุษย์ วันหนึ่งเป็นสี่เหลียง อีกวันหนึ่งเป็นสี่แดง”^๔

หากสังเกตวิธีการเสนอให้ฝ่ายผู้มีอำนาจยอมรับความสำคัญของวิชาปรัชญาที่ควรเรียนกันในมหาวิทยาลัยแล้ว จะเห็นได้ว่า นอกจากส. ธรรมยศจะใช้ความอธิบายถึงคุณค่าของวิชานั้นแล้ว เขายังได้วิพากษ์วิจารณ์สถาบันการ

ศึกษาอีกด้วย ทั้งนี้เพราะลึกลงไปเขาเชื่อว่าการ
ศึกษาจะเป็นทางออกในการแก้ไขความพิการของ
เมืองไทย^๕ การที่เขาเป็นคณบดีระบบราชการ
๑ ผนวกกับถ้อยคำอันรุนแรง ๑ จึงอาจเป็นเหตุ
ให้ข้อเรียกร้องต่าง ๆ เดินสวนทางกับการปฏิบัติ
ตามอยู่เบื้องหลัง ถ้อยคำวิจารณ์ระบบการศึกษา
ของไทยของเขาแม้จะกล่าวไว้ ๒๐ กว่าปีมา
แล้วก็ยากที่ใครจะปฏิเสธได้ว่าเนื้อหาใจความ
นั้นไม่ทันกาลกับสมัยปัจจุบัน “กระทรวงศึกษา
ธิการทำงานได้ผลเสียมานานแล้ว เด็กไทยซึ่ง
กลายเป็นประชากรไทย มีความรู้ภาษาอังกฤษ
อย่างงูปลา กูเกือบทั่วประเทศ ไม่เห็นกระทรวง
ศึกษาธิการแก้ไขปรับปรุงอย่างไร มีแต่ข่าว มีแต่
ความไม่รับผิดชอบ มีแต่ความโบริกคร่ำครึ
และความกระด้างในดาร์บริการมนุษยชาติ งบประมาณ
เฉพาะภาษาอังกฤษปีหนึ่งได้ไม่น้อย
* และยังเพิ่มได้อีกตราบดีที่ยังเป็นเอกราชอยู่ การ
ทำงาน วิธทำงาน อุดมคติของงานที่ได้ผล เป็น
ความพิการนับด้วยครึ่งศตวรรษตั่งนี้ ถ้าวันใดมี
อำนาจบัญชางานก็เห็นต้องรูดต็อคหรือเลหลัง
ทำป้ายใหม่หรือชุดหลุมฝังเสาใหม่กันทั้งหมด”^๖
ส. ธรรมยศ จะยุติการวิจารณ์ไว้เพียงกระทรวง
ศึกษาธิการก็หาไม่ เขายังกล่าววิจารณ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นตลาดวิชาใน
ขณะนั้นกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และวาด
ความฝันอยากตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นใหม่ตามอุดมคติ
ของตนอีกด้วย

“ธรรมศาสตร์และการเมืองเป็นมหาวิทยาลัย
มีอายุไม่ถึง ๒๐ ปี มีหลักการทางอุดมคติแคบ
มาก โดยจะเอาอย่างมหาวิทยาลัยฝรั่งเศส หรือ
ให้มีการติดต่อกับมหาวิทยาลัยฝรั่งเศส โดย
เฉพาะมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการรับนักศึกษาอย่าง
เสรี ซึ่งเป็นนโยบายที่เรียกได้ว่าฉลาด แต่ต้อง
ไม่ใช่ความฉลาดเพื่อการเมือง ควรให้เป็นความ
ฉลาดของการศึกษาเพื่อการศึกษา ....
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ของเรา คนสี่หมื่นผู้ว่า
ว่าของเขาแก่นักหนา ชั้นแต่ชื่อมหาวิทยาลัยใคร
เรียกกลับกันก็โกรธ ยิ่งคนนำเอามหาวิทยาลัย
นี้ไปเปรียบกับมหาวิทยาลัยในโลกเป็น Grade ๓
อย่างข้าพเจ้า ก็เข้าใจว่าโกรธจนตาย แม้
College แท้ ๆ กำลังเพิ่งจะมีเพียงหนึ่ง และมี
อย่างหวาด ๆ กลัว ๆ แผนกวิชาต่าง ๆ ก็มีนับได้
หนักกว่านับนิ้วมือนาง อาจารย์ก็ได้เงินเดือน
น้อยแพ้คนงานตามโรงงานทั่วไป วิชาปรัชญา
ก็ไม่มีสอน ปรัชญาเมธีก็ไม่มีเป็นคณบดีแห่ง
มหาวิทยาลัย เป็นสิ่งมหัศจรรย์อันดับ ๘ ของ
โลก ถ้าเปรียบกับมหาวิทยาลัยชั้นหนึ่งแม้
มหาวิทยาลัยในประเทศราช.... ในการตั้ง
มหาวิทยาลัยใหม่ ... กล่าวคือจะสอนทุก
วิชาที่มีสอนในจุฬา ฯ และธรรมศาสตร์ ตลอดจน
วิชาอื่นที่จุฬา ฯ และธรรมศาสตร์ไม่แยแส เช่น
วิชาปรัชญา ประวัติศาสตร์แห่งอารยธรรม สังคม
วิทยา มนุษยวิทยา ฯลฯ และให้ทุน
ค้นคว้าวิชาต่าง ๆ มากที่สุด จะเคารพหลัก

Liberal Education เหนือสิ่งอื่นใด จะเคารพ
ผลงานของนักศึกษายิ่งกว่าปริญญาดับคร ความ
โบราณทั้งปวงจะจัดให้เป็นเพียงสิ่งแฟนซีใน
คราวมีงาน และเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ของ
มหาวิทยาลัยในยามศึกษา มหาวิทยาลัย
กรุงเทพฯ ตั้งใจจะให้เป็นที่เยี่ยงราชบัณฑิตยสถาน
ของชาวกรีก ๒,๐๐๐—๓,๐๐๐ ปีมาแล้ว นิสิต
ทุกคนเป็นคล้ายชาวเมืองเอเธนส์ มีรายได้ประจำ
เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรมสมทบ มี exemp-
tion ในการทำปริญญาดับครจากวิทยานิพนธ์
ด้วยหลักการของมหาวิทยาลัยชิคาโก — แคลิฟอร์
เนีย กล่าวคือ ด้วยอายุหนึ่ง ด้วยผลงานสอง ด้วย
ความนิยมของประชาชน (Public Recognition)
สาม”^๗

ดังกล่าวแต่ต้นแล้วว่า ส. ธรรมยศ สนใจ
งานวิจารณ์และงานเขียนเรื่องสั้นเป็นดับสอง
และสามตามลำดับ แท้ที่จริงเมื่อพิจารณาให้ดี
จะเห็นว่ายกเว้นงานเขียนเรื่องสั้นอย่าง “เล่นๆ”
เสียแล้ว. เขาจะเขียนงานประเภทวิจารณ์
อย่างจริงจังควบคู่กับปรัชญา นิพนธ์และงานค้น
คว้าเรื่องอื่น ๆ ควบกันเสมอไป ส. ธรรมยศ
ทำได้เป็นเพียง *ราชสีห์แห่งการเขียน* หรือ
จำเลยแห่งวิชาปรัชญา เท่านั้น หากยังเป็น
นักวิจารณ์อย่างหาตัวจับยาก งานค้นคว้าที่
แทรกการวิจารณ์ที่มีรสชาดที่สุดเห็นจะได้แก่
เรื่องพระเจ้ากรุงสยาม^๘ ซึ่งเขียนขึ้น “ด้วย
ความนิยมและความสนใจรุนแรงในชาติ และ

อารยธรรมไทย ไม่มีส่วนบุคคล ... .. เป็น
การเขียนที่เชื่อว่า มีชีวิตจริงว่าด้วยความรักชาติ
มี inspiration ความเสียตาย มีความแค้น
และเขียนด้วยศรัทธาสูงสุด ถึงกับเคยอุทาน
ว่า ทำไมหนอเราจึงไม่เกิดมาร่วมยุคกับคนหรือรัก
ชาติอย่างแรงกล้า เสียสละและกระตือรือร้นเพื่อ
ชาติ ตูจราชสีห์ร้ายที่ถูกคุมขังที่ต้องก่ออิสรภาพ
คิดถึงชาติทุกชั่วโมงที่ลืมตา ให้อภัยคนทุกคน รัก
คนทุกคน โดยขอให้ช่วยกันจรรโลงชาติประเทศ
ด้วยหลักการ *คุณสมเด็จพะจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*”
และ “คำวิจารณ์ก็พยายามให้เป็นไปตามพระ
อารมณ์ของพระมหากษัตริย์ผู้ประเสริฐพระองค์
นั้น คือ อย่าง Liberal ที่สุด”^๙

เป็นที่น่าเสียดายที่เราไม่มีโอกาสทราบได้ว่า
นักเขียนร่วมสมัยของ ส. ธรรมยศ จะมีปฏิกิริยา
ต่องานวิจารณ์ของเขาผู้น้อยอย่างไรบ้าง เพราะ
นักเขียนที่มีชื่อขณะนั้นคงจะมีน้อยคนนักที่รอด
พ้นจากการเป็นเหยื่อแห่งการวิจารณ์ ถ้อยคำ
ของเขาราวกับลูกปืนเปลวไฟ แม้จะเขียนด้วย
ความชื่นชมต่องานของท่านนั้น ๆ ก็ตาม เช่น
กล่าวถึงงานของ *ดอกไม้สด* ตอนหนึ่งว่า “ดอกไม้
สดมิใช่อะไรอื่นนอกจากแม่ซีที่เขียนหนังสือ”
มิใช่จะต้องกล่าวถึงนักเขียนนวนิยายโสเภณี^{๑๐}
ซึ่งมีความสามารถแค่หาเงินซื้อโสเภณีผูกขาด^{๑๑}

อย่างไรก็ตาม เท่าที่ทราบมีผลงานวิจารณ์
เรื่องหนึ่งที่ ส. ธรรมยศ วิจารณ์แล้วถึงกับเกิด
สงครามปากกา เพราะ ดร. วิทย์ ศิวศรียานนท์

เขี่ยว่า ส. ธรรมยศ เป็นกึ่งก๊อใช้เดือน ทั้งนี้
เนื่องจาก “สาเหตุที่นายวิทย์ไม่พอใจการเขียน
ของข้าพเจ้าอย่างรุนแรง มีอยู่สามประเด็น คือ
ก. ข้าพเจ้าเขียนอย่างแจ่มชัดที่สุดว่านาย
วิทย์เป็นนักเขียนชั้นรอง (Second rate writer)
ข. นายวิทย์ ก็เหมือนกับบรรพบุรุษของ
เราทั้งหลาย กล่าวคือ จะให้เกียรติแก่ใครเป็น
หลักฐานมิได้เป็นอันขาด

ค. งานหนังสือทางวรรณคดีวิจารณ์ของนาย
วิทย์ได้ประโยชน์จากการค้นคว้าทางวรรณคดี
เปรียบเทียบกับหนังสือ *ศิลปะแห่งวรรณคดี* ของ
ข้าพเจ้า ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐

ในขณะที่เขียนพาดพิงเกี่ยวกับนายจิตย์
อย่างตรงไปตรงมาดังกล่าวแล้ว ข้าพเจ้าได้สรร
เสริญว่านายวิทย์เป็น “ป้ารุกที่ตี ฉลาด มีคารม
คมคาย แม้จะ Unpopular เพียงใดก็ตาม ทุก
คนย่อมรู้จักเป็นอย่างดีว่า ปกติชนผู้มีความบก
พร่องบางอย่างก็ย่อมต้องมีความดีบางอย่าง”^{๑๒}

ในด้านการศึกษาที่มีผู้เล่าว่า ส. ธรรมยศ
เป็นผู้ที่อุทิศตัวให้แก่การศึกษาอันคว่ำอย่างมา
กทรัพย์สินที่หาได้ทั้งหมดไปกับการออกสำรวจบ้าง
ค่าหนังสือตำรารับตำราบ้าง มีความกระหายใคร่รู้
เป็นปกตินิสัย มีความรักในอันที่จะยกย่องเกียรติ
คุณของชาติไทยและชาวไทย^{๑๓} ดังเคยเขียนไว้ว่า
“เมื่อลองค้นคว้าคนสำคัญชาวไทยในหอสมุดแห่ง
ชาติ ตามป่า ในเมืองร้าง ตามวัด ในป่าช้า ฯลฯ
ได้ค้นพบว่ามีคนไทยที่ดีและเก่งถึงระดับ อัจฉริยะ

บุคคล หลายสิบคน นอนจมดิน หน้าคว่ำ
กระตุกๆไปด้วยความอยุติธรรมเกลียดชังทศมา
ประเทศ ท่านเหล่านั้นคือ บรรพบุรุษ ผู้มีคุณ
แก่ชาติไทย แต่วิหยาการของเราชวนให้มอง
ข้ามท่านไปหมด ปริญญาบัตรของเราสูงเกินไป
มันแข็งและค่าของเรากระทั่งมองไม่เห็นดิน”^{๑๔}
อาจเป็นด้วยความกระหายใคร่รู้อย่างเร้าร้อน
ตลอดชีวิตอันสั้น ๓๗ ปี โลกส่วนตัวของเขาจึง
ไม่มีชีวิตครอบครัว มีแต่งานซึ่งต้องการผลิตได้
รวดเร็ว จำนวนมากและคงอยู่ได้นาน^{๑๕} หรือ
อาจเป็นดังที่เขาเขียนไว้ในเรื่องสั้นเรื่องหนึ่ง
กระมังที่ว่า “ความไม่เคยมีความสุขอย่างแท้จริง
ในชีวิตนี้ บนโลกนี้ ทำให้ข้าพเจ้ามีเท่าๆ
ไม่ต้องเดิน ความรักเล่น.....วิญญาณรักทั้ง
หมดของข้าพเจ้า คือ เหมันตฤคุ มันหนาวเย็น
ที่สุด มันตายแล้ว”^{๑๖} ไม่ว่าจะต้องเผชิญ *มาร
ร้ายแห่งบารมี*^{๑๗} ซึ่งเกิดจากการกระทำของคน
หรือวัณโรคร้ายที่รุมเล่นงาน จนกระทั่งราว
กับยอมรับความพินาศ ข้าพเจ้าเป็นคนพินาศ
ข้าพเจ้าไม่สู้คน แต่ความรู้สึกลึกลับที่จะสนับสนุน
ผู้ใคร่ปฏิรูปสังคม ฝ่ายศาสนายังไม่เปลี่ยน มัน
สมองของข้าพเจ้ามีผู้สร้างด้วยจำนวนนับพัน
เรื่องที่จะเปลี่ยนจะล้มง่าย ๆ นั้น ต้องล้มมหา
บุรุษจำนวนพันมาก่อน”^{๑๘} ความบันเทิงที่เขา
ใฝ่หาให้แก่ชีวิตคงได้แก่การชมภาพยนตร์กับการ
เขียนเรื่องสั้น อย่าง “เล่น ๆ”^{๑๙} เป็นครั้งคราว
และเขาปฏิเสธชีวิตแต่งงานดังที่เขาให้เหตุผลไว้

ในหนังสือโยนของสมาคมชาวเหนือ ที่เขาเป็นบรรณาธิการ ไว้ว่า

“ผู้หญิงผู้กรีดนิ้วจนเกินไป คือ เซ่อ ซื่อ เป็นท่อนไม้ และเป็นค่อมโบราณ ผู้หญิงดีๆ เกือบ ๑๐๐% ไม่รู้จักความงาม ไม่รู้จัก *Real beauty is simplicity* ไม่รู้จักความเก๋ ไม่มีเสน่ห์..... ผู้หญิงกรุงเทพฯ ที่แต่งตัวเก๋จริงๆ มีไม่ถึง ๕ คน ในจำนวน ๕ คนนั้น อ้วนเสีย ๓ คน อีก ๒ คน พอที่จะนั่งสนทนาด้วยได้โดยลิ้มพ้ำลิ้ม ผ่นนั้นก็ แต่งงานเสียแล้ว ... .. วิชาญญาติภาญาติโก ของแม่ผู้ดี ซึ่งมีมากนัก พลิกพงศาวดารไม่รู้จักหมดหน้า วิชาญโหราศาสตร์ วิชาญที่ต้องนั่งเป็นต้องเตเวลารคน้ำ เหม้นกลั่นมวงคล...”^{๒๐}

ผลงานเมื่อแรกกลับจากเมืองญวนใหม่ๆ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๘๕ อันเป็นปีสุดท้ายของเขา น่าจะได้รับการรื้อฟื้นขึ้นตีพิมพ์ เชื่อได้ว่าเยาวชนรุ่นใหม่จะรับงานของเขา ได้งานที่ควรถือเป็นงานหลักที่ควรแก่การพิจารณา ก่อนคือ *พระเจ้ากรุงสยาม ศิลปะแห่งวรรณคดี ศาสตร์แห่งปรัชญา สามนิพนธ์* เหล่านี้เป็นต้น งานอื่นๆ ของเขาไม่ว่าจะเป็นเรื่องสั้นหรือบท

วิจารณ์ก็น่าจะได้ระยอพิมพ์ต่อมาเป็นลำดับ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาของคนรุ่นหลัง ที่ควรจะศึกษางานของเขาทั้งในด้านสารัตถะ และลีลาการเขียนการวิจารณ์ของคนที่เป็นนักภาษาศาสตร์อีกคนหนึ่ง แน่แน่นอนที่การก้าวออกไปข้างหน้าของโลกปัจจุบันอาจทำให้ความจริงที่ ส. ธรรมยศ ค้นพบเท่าที่หลักฐานในเวลานั้นอำนวยให้ จะต่างจากความจริงที่เป็นอยู่ในปัจจุบันบ้าง แต่ก็ไม่ถึงกับทำให้ความคิดอันแจ่มชัดของเขาต้องพลอยสั่นด้วยคลอนไป เราสมควรใจจะให้ ความคิดของเขาตายเร็วตั้งการเกิดเร็วเกินสมัยของเขาละหรือ นำเสียดายนักที่งานของ ส. ธรรมยศ หาอ่านได้ยากยิ่งกว่างานของเทียนวรรณ^{๒๑} นักคิดชาวไทยสามัญชนผู้ที่ ส. ธรรมยศยกย่องเสียอีก เพราะไม่มีหนังสือของ ส. ธรรมยศ แม้แต่ในหอสมุดแห่งชาติ หากน่ายินดีที่ผู้มีการมสิทธิ์ในงานของเขาคำริจะตีพิมพ์เผยแพร่ในโอกาสต่อไป^{๒๒}

การเขียนชีวิตและงานของ ส. ธรรมยศอย่างย่อสั้นในครั้งนี้ ก็เป็นแต่ผลที่มีโอกาสแลเห็นประกายความคิดของเขาในงานบางเรื่องเท่านั้น และเพื่อเร่งเร้าให้คนรุ่นใหม่ได้สนใจในความคิดและการกระทำของคนรุ่นก่อนที่ผ่านมา ๑

เชิงบรรณ

๑ “โลกาจินไทย” ใน *สามนิพนธ์*

๒ ลูกศิษย์เขียนแนะนำเรื่องการศึกษาของ ส. ธรรมยศ ในจุลสารที่ปาฐกถาพิเศษเรื่อง Neo-Pragmatism ณ พุทธสมาคม ฯ ๒๔๘๓

๓ จาก อารัมภภาค ของหนังสือ *พระเจ้ากรุงสยาม* หน้า ๔๐

๔ *พระเจ้ากรุงสยาม* หน้า ๔๐

๘ “เราไม่พอใจอย่างยิ่งที่เมืองไทยแห่งแล้งยากจน และตั้งปณิธานจะแก้ไข วิธจะแก้ไขได้ก็คือง่ายนัก มากมายหลายวิธี วิธเอาเลือดล้างไม่พึงประสงค์ ก็คือออกทางการศึกษาและอุตสาหกรรมซึ่งได้วิจารณ์กัน มาก” จากบทความเรื่อง มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เขียนโดยใช้นามปากกา ‘สันติภาพ’

๖ คุณหญิง ณภัทร ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕

๗ อ้างแล้วใน ๕ มหาวิทยาลัยใหม่ที่ ส. ธรรมยศกล่าวถึงเขาต้องการให้ตั้งชนบทกรุงเทพ ฯ หรือไม่ก็ที่ นครปฐม

๘ พระเจ้ากรุงสยาม งานค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ไทย เหตุการณ์ในแผ่นดินพระจอมเกล้า ฯ เป็นหนังสือที่ เขาเขียนขึ้นขณะที่ต้องเข้ารับการรักษาตัว ณ โรงพยาบาลโรคปอด นนทบุรี หนังสือเล่มนี้ให้ความรูปร่าง ประการอันยากจักหาจากที่ไหนได้ แสดงถึงความกล้าของผู้เขียนเป็นอย่างยิ่ง เมื่อแรกตีพิมพ์เป็นเล่มนั้น คณะสงฆ์มีมติห้ามโฆษณาในหนังสือของฝ่ายคณะสงฆ์แม้ในชั้นหลังที่ตัดทอนข้อความบางตอนลงพิมพ์ใน หนังสือ คุณหญิง ก็ปรากฏว่ามีปฏิกริยาจากผู้อ่านทั้งชั้นชนนัยบวกละมอมร นำที่จะมีใครพิจารณานำมา วิจารณ์อย่างจริงจังสักครั้งหนึ่ง เพราะนอกจากสาระอันน่ารู้แล้ว ยังเป็นหนังสือทางประวัติศาสตร์ได้อีก เล่มหนึ่ง มีชีวิตชีว ไม่ชวนเบื่อตงหนังสือประวัติศาสตร์ประเภทที่ทานที่ประกอบด้วยตัวเลขศักราชที่ม อยู่นุ้หลากหลาย

๘ คำนำ พระเจ้ากรุงสยาม

๑๐ นวนิยายโลภณิ ส. ธรรมยศหมายถึง นวนิยายที่เป็นภัยต่อสังคมทุกสถาน เช่น ความรักที่เกิดขึ้นใน เวลาอันสั้น การเสียตัวเร็ว การบรรยายถึงความมั่งมีมหาศาล การถือศักดิ์ ความหยิ่ง ความงอน ฯลฯ

๑๑ เป็นคำของ ส. ธรรมยศ หมายถึง ภรรยา

๑๒ จากความนำ อัจฉริยะบุคคลแบบฉบับ อับราฮัม ลินคอล์น ในหนังสือ สามนิพนธ์

๑๓ “ข้าพเจ้าได้พบเห็นอัตตประวัติ (Auto biography) และชีวประวัติคนานาชาตินับเรื่องไม่ถ้วน ที่น่าพิศวงที่ สุด คือไม่เคยอ่านเรื่องราวของคนไทยเป็นภาษาต่างประเทศเลย คล้ายกับว่าคนสำคัญในประเทศสยามนั้น อยู่บนนพเคราะห์อีกดวงหนึ่ง แม้พระราชประวัติรัชกาลที่ ๕ และที่ ๖ หรือแม้พระประวัติของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ฯลฯ พวกเราโดยบรมมีของทำนทั้งนี้ ได้มีโอกาสไปศึกษาวิทยาลัยต่าง ๆ ก็ไม่มีแม้ใคร เขียน” อ้างแล้ว ใน ๑๒

๑๔ อ้างแล้ว ใน ๑๒

๑๕ ดู โลกจีนไทย ในสามนิพนธ์

๑๖ เรื่อง ลมร้อนหมื่นตฤศ

๑๗ คำของ ส. ธรรมยศเอง

๑๘ คูศิปะแห่งการวิจารณ์ ใน คนเขียนหนังสือ ของเสถียร จันทิมาธร

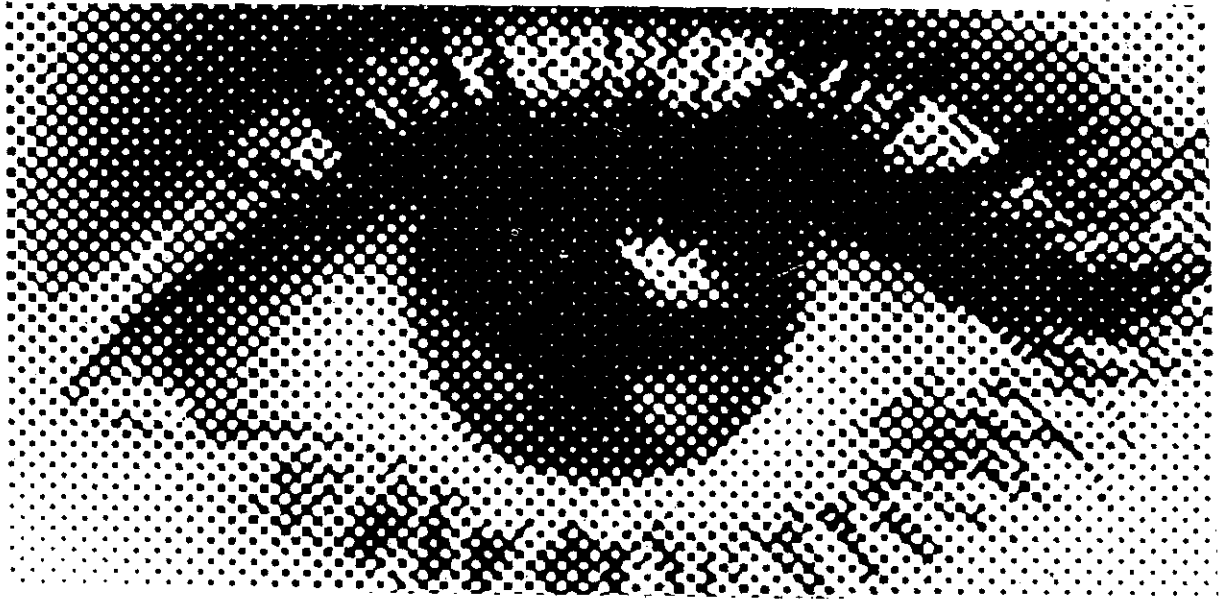
๑๙ ถึงจะกล่าวไว้เขียนเล่น ๆ หากเรื่องสั้นส่วนใหญ่ก็คล้ายกับจงใจขัดแย้งอะไรหลายอย่างให้ผู้อ่าน เช่น เอนลัน บาลอง และ แนนซี ที่เขียนเล่น ๆ แล้วภาษาไพเราะดังที่ร้อยแก้วนั้นเห็นจะได้แก่เรื่อง รวงทอง ส่วนเรื่องสั้นที่แสดงมตเกี่ยวกับหนังสืออ่านเล่นที่ตนเขียน คือเรื่อง เมื่อดอยสุเทพหิว “หนังสืออ่านเล่น เป็นเพียงแต่สังขารทางอารมณ์ถ้ามันมากเกินไป อารมณ์ก็มึนมาก ความฉลาดก็หดหู่ เป็นที่น่าหนัก น้อยลงตามตัว เพราะคนคือส่วนประสมของเทพเจ้ากับเดรัจฉาน ฉะนั้นอยากดัดข่มโนภาพให้ความเป็นสัตว์ อยู่ห่างไกลออกไปนิด ๆ ในขณะเดียวกันต้องการให้ความฉลาดระเบิดออกเป็นรังสีใหญ่ แต่ไม่ให้ถึงฟ้า เพราะเท่านี้ช่างดีดิดิน”

๒๐ ส. ธรรมยศ ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๕ จัดการฌาปนกิจศพที่วัดไตรมิตร ฯ

๒๑ ดู ‘เทียบวรรณ’ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ พุทธจักายน ๒๕๑๕

๒๒ สำนักพิมพ์คุณหญิง ดำริจะพิมพ์ สามนิพนธ์ และ บก. คุณหญิงเองเพิ่งได้ วิถีทางแห่งสันติภาพดาว เมื่อ ๕๐ ปีที่แล้ว

ข่าวจากปลายนา

เรื่องราวต่อไปนี้เริ่มต้นในความเงียบ จุดเริ่มแรกดูเหมือนจะเป็นที่ในครัว แล้วจึงค่อยๆ ซ้ำนแผ่ผ่านนอกชานเข้าไปยังระเบียงชั้นในของบ้านหลังใหญ่ ตอนนั้น ตอนที่ความเงียบได้เริ่มขึ้น พระอาทิตย์ตกจากฟ้าจมนดินหายไปแล้ว หากแต่ยังไม่มืดสนิท เพราะกะได้ไฟพื้นเพ็ງจะมีจุดกันวอมแวมสองสามดวง

เดิมทีเดี่ยวเมื่อเสียงครกกระทบกับสากและเสียงพราที่กำลังซอยดิยกับหน้าเขียง มีอันเงียบเสียงลงอย่างกระทันหันนั้น ดูเหมือนพวกข้างในจะไม่มีใครรู้สึกผิดสังเกต ทั้งนี้คงจะเป็นเพราะว่าตอนนั้น บรรดาผู้คนที่มีวักกันอยู่บริเวณนอกชานยังส่งเสียงเอ็ดอิ่ง ต่อเมื่อท่านเหล่านั้นเงียบเสียงลงอีกนั่นแหละ จึงบางคนในกลุ่มหลัง

เริ่มเอะใจพลางจับปากปราม ทำให้การพูดคุยที่เริ่มจะออกรส พลอยเบาเสียงตามไปด้วย และก็ในจังหวะที่ใครต่อใครกำลังงงงงว่าจะอะไรเกิดขึ้นนี้เอง ก็พอดีบุรุษสองนายเดินค้อมตัวตามกันเข้ามา ดูจากท่วงท่าเข้าใจว่าคนแรกซึ่งเป็นคนนำนั้น คงจะมาจากเรือนครัว เพราะในมือของเขายังมีมัดสับเนื้อติดติดเข้าไปด้วย เมื่อมาถึงเขาทั้งสองย่อตัวลงพูดกับเจ้าของบ้านด้วยเสียงแหบๆ สองสามประโยค แล้วก็จากคำพูดเพียงสองสามประโยคนั้นแหละ มันได้เปลี่ยนบรรยากาศที่กำลังชื่นมื่นอยู่เมื่อครู่ให้เงียบงันลงสิ้น

ขณะเดียวกัน ผู้คนในบริเวณนอกชานที่สงบนิ่งกันอยู่ชั่วครู่ กลับเริ่มมีก้าวเคลื่อนไหวขึ้นมาอีก กลุ่มหนึ่งเฝ้าติดตามเข้าไปฟังเรื่องราวที่

ข้างใน แต่อีกพวกหนึ่งยังคงจับกลุ่มอยู่ตามเดิม และเริ่มมีเสียงซุบซิบ

ความจริง การที่เย็นวันนั้นเกิดมีคนมาชุมนุมกันก่อนข้างคับคั่ง แม้จะไม่ใช่เหตุการณ์ประหลาดนัก แต่ก็ถือไม่ได้ว่าเป็นกรณีพิเศษ ทั้งนี้เพราะเจ้าของบ้านหลังนั้น ท่านกำลังจะเตรียมการแต่งงานลูกชายในวันรุ่งขึ้น ว่าถึงฐานะเมื่อเปรียบกับชาวบ้านโดยทั่วไปก็ไม่ถึงกับดีแต่คนกว่าคนอื่น ๆ บารมีที่ถ้าจะมีอยู่บ้าง ก็คงเป็นตรงที่แก่เคยเป็นผู้ใหญ่บ้านนานร่วม ๆ ๔๐ ปี เป็นมาตั้งแต่ลูกสาวคนแรกยังไม่เกิดและอยู่มาจนกระทั่งเกษียณอายุเมื่อไม่กี่วันก่อนหน้านั้น อย่างไรก็ตาม ขณะที่เกิดเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น อาจเป็นเพราะยังไม่มีวาระตั้งผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ หรือจะเพราะความชินปากก็ไม่ทราบ ปรากฏว่าคนโดยทั่วไป ไปยังคงเรียกขานกันว่า “คุณพ่อผู้ใหญ่” อยู่อีก ข้อที่น่าสังเกตในประการต่อมาก็คือว่า การที่ยังมีชาวบ้านจำนวนมากเอาใจใส่ ทุ่มเทใจออกแรงช่วยเหลือกิจการงานของแกอย่างตั้งอกตั้งใจ ในยามนี้ ยามที่ได้พ้นจากหน้าที่การงานมาแล้ว ก็น่าจะเป็นสิ่งบ่งบอกได้ว่าบางกระมังว่า ตะแคงจะมีคุณธรรมและได้กระทำความดีมาบ้างตามสมควร

อนึ่ง เมื่อแรกเริ่มได้ฟังเรื่องราวในตอนต้นๆ นั้น ข้าพเจ้าเองจับต้นชนปลายไม่ถูกเพราะผู้เล่ามีอาการตื่นตระหนกและประหม่า จนเมื่อเขาย้อนเล่าเป็นหนที่สองนั้น แผละ ข้าพเจ้าจึงพอจะ

จับเรื่องได้ ถึงกระนั้นก็เดอะ จนแล้วจนรอด ตนเองก็ยังไม่สู้จะเข้าใจนักกว่า ทำไมเขาและพวกเขาจึงมีอาการเสียขวัญถึงปานนั้น เพราะจากเรื่องราวที่ได้ฟังนั้น ก็มีเพียงว่า ได้มีคน (ไม่แน่ใจว่าเป็นผู้เล่า) เห็นชายแปลกหน้าที่ชายทุ่งเมื่อตอนพลบค่ำ แต่จะเป็นผู้ใด มาจากไหน ไม่มีใครรู้ แม้จะพูดกันแล้วพูดกันอีก วกไปเวียนมา ในที่สุดก็กลับมาที่เดิมซ้ำ ๆ ซาก ๆ สรุปแล้วก็คงเป็นว่า ได้มีผู้พบคนแปลกหน้าที่ชายทุ่งนอกหมู่บ้าน ก็เท่านั้น ไม่มีอะไรอื่นนอกเหนือไปอีก

จะอย่างไรก็ตาม ตอนแรก ๆ เมื่อรู้สึกสงสัยในอาการระส่ำระสายที่เกิดขึ้นข้าพเจ้าก็คิด ๆ อยู่เหมือนกันว่า บางทีอาจเป็นเพราะตนเองได้เข้าไปวนวายอยู่กับชาวเมืองเสียนาน มีอันต้องข้องเกี่ยวและพบปะคนแปลกหน้าวันแล้ววันเล่าจนเห็นเป็นเรื่องธรรมดา แต่ก็อีกนั่นแหละเมื่อนึกอีกที อันแดนดินถิ่นที่กำลังพูดถึงอยู่นี้ ถึงมันจะไม่ใช่ที่อยู่ที่กินในปัจจุบัน แต่ก็เป็นที่ ๆ เคยอยู่มาก่อน ได้พำนักอาศัยอยู่มาจนกระทั่งเติบโตเป็นหนุ่ม ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อย้อนคิดไปอีก ถึงวันคืนเหล่าโน้น ก็เชื่อว่าผู้คนในครั้งกระนั้นจะไม่เคยพบเคยเห็นคนแปลกหน้าก็หาไม่ได้ ทว่าเหตุการณ์หาได้สับสนวุ่นวายเช่นนั้นไม่

อย่างไรก็ดี ความรู้สึกอัศจรรย์ของข้าพเจ้าก็เป็นอยู่ไม่นานนัก เพียงในชั่วครู่ใหญ่ ๆ ต่อมาเมื่อท่านอดีตผู้ใหญ่ได้เริ่มลงมือ ลงมือทำในสิ่งที่ข้าพเจ้าขอเรียกในที่นี้ว่า กระบวนการได้สวน

ของท่าน ข้าพเจ้าจึงได้แน่ใจว่าตนเองได้ห่าง
เหินชีวิตชาวบ้าน (นอก) ไกลลิบ จนแทบจะ
กล่าวได้ว่าอยู่คนละโลก

“เห็นแน่ ๆ นะก๊คน ”

“ ลี มันนั่งกันอยู่บนขอนไม้ แต่ในป่าก็
อาจมีอีก ”

“ มีผู้หญิงด้วยไหม ”

“ ไม่รู้ละเนอ เพราะมันจวนมืดเต็มที ”

“ พวกมันแต่งตัวกันยังไง ”

“ ดูไม่ออก มันมืด ”

“ สีของเสื้อผ้านะ ”

“ ก็ดำ ๆ มันมืดดูไม่ออก ”

“ ได้ยินเสียงมันพูดไหม ”

“ ก็พอได้ยิน ”

“ มันพูดกันภาษาอะไร ไทย, ลาว, ... ”

“ เสียงพิมพ์ ๆ ”

“ ..... ”

“ ..... ”

“ ..... ”

“ ..... ”

“ แล้วก็สังเกตเห็นบ้างไหม อารุณมัน
เป็นยังไง ”

“ ก็คงจะเป็นปืนแหละ มองเห็นพอเงาๆ ”

“ ลักษณะเป็นอย่างไร ”

“ ก็ยาว ๆ ” ตอบพลางกางแขนข้างหนึ่งออก

ถึงตอนนั้นมีเสียงซบับตัวเคลื่อนไหวเกิดขึ้นทาง
ด้านนอก แต่ก็ขึ้นอยู่กับเพียงครู่เดียว แล้วทุกสิ่งทุก
อย่างก็สงบเงียบ ลังเกตได้ว่าตรงบริเวณลานเรือน
ผู้คนบางตาลงไปมาก นั่งจุ่มกันต่อมาก็ชั่วพัก
ใหญ่ ๆ ก็เริ่มมีเสียงพูดคุยกันต่อ คราวนั้นเนื้อหา
เปลี่ยนไปจากเดิมบ้าง แทนการพูดถึงเรื่องราว
ของคนแปลกหน้า การสนทนาในลำดับถัดมา
เป็นเรื่องราวการปล้นควายที่เกิดขึ้นในตำบลถัด
ไป แต่ถึงอย่างไรก็ตาม จะถือว่าเรื่องราวที่ยก
ขึ้นมาพูดกันตอนหลังนี้เป็นเรื่องใหม่โดยสิ้นเชิง
ก็คงจะไม่ถูก เพราะพอคุยไปคุยมาก็กลับโยงเข้า
หาเรื่องเดิมอีกจนได้ ในเมื่อมีคนหนึ่งเกิดพูดถึง
จำนวนพวกปล้นว่ามีสี่ห้าคนใกล้เคียงกับจำนวน
คนแปลกหน้าที่พูดกันอยู่หยก ๆ และก็จะเป็น
ตรงนั่นเองแหละที่สติสัมปชัญญะจะกลับคืนมาบ้าง
เพราะเห็นมีการกล่าวถึงปืนผาน้ำไม้ และถาม
หาคนที่มียี่ปี่นลูกของอีกสองท่าน ซึ่งเข้าใจว่าจะ
เป็นครู เพราะเห็นเรียกค่านำหน้าชื่อว่าครู แต่
ปรากฏว่าท่านทั้งสองได้ผลกลับไปบ้านก่อนหน้า
นั้นแล้ว

คืนนั้นทั้งคืน ข้าพเจ้าหลับ ๆ ตื่น ๆ อยู่กับ
ความรู้สึกอันสับสน ภาพของเหตุการณ์ตอนหัว
ค่ำคอยปรากฏในใจเหมือนภาพหลอน มีอยู่บาง
ครั้งที่เคลิ้ม ๆ ไปว่ามันเป็นเพียงความฝัน แต่
เสียงท่านเจ้าของบ้านพลิกตัวไปมาอยู่ในความมืด
ข้าง ๆ คอยเตือนบอกว่าเหตุการณ์ทั้งหลายเหล่านี้
เป็นเรื่องจริง เรื่องที่ถ้าใครไม่พบเห็นด้วยตนเอง

ก็คงยากที่จะเชื่อ

ข้าพเจ้าคิดว่าคงจะไม่ใช้แต่ตนเองคนเดียว
ถึงใครอื่นที่บังเอิญได้เกิดเติบโตขึ้นมา หรือเคย
มีชีวิตอยู่ตามหมู่บ้านชนบทของประเทศไทย
ย่อมจะมีบางวันที่คิดถึงและโหยหาความร่มเย็น
สงบสุข ความเอื้อเฟื้อและไมตรีจิตที่เอบอบ
อยู่ในหัวใจของเพื่อนร่วมบ้านที่แม้จะไม่ใช่นญาติ
ก็ผูกพันเหมือนญาติ แต่บัดนี้ คงจะมีอีกหลาย
ต่อหลายคน ที่ยังไม่ทราบว่าสภาพการณ์ดังที่
กล่าวมา มันได้กลายเป็นอดีตไปแล้วที่ละน้อย
ขณะที่ความหวนระแวง หวาดกลัวและเกลียด
ชังทอดเงาคลุมเข้ามา และก็คงจะเข้าแทนที่
ในที่สุด

ก็จริงอยู่ดอก ที่กล่าว ๆ กันว่า ความเปลี่ยนแปลง
แทนที่นั้นมันรวดเร็ว แต่ถึงกระนั้น เมื่อขึ้นชื่อ
ว่าความเปลี่ยนแปลง มันก็ย่อมจะเป็นไปได้ทั้ง
สองทางคือดีและเลว เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมันมา
เกิดกับสังคมมนุษย์ คนเราก็กล้าเลือกหรือหาทาง
เลือก เมื่อมันเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็ควร
จะได้เลือก แต่นี่ข้าพเจ้าก็เขียนเรื่อยเจื้อยส่งเดช
ไปอย่างนั้นเอง เพราะเมื่อหวนคิดถึงความหวน
หวนรำลึกกระสับกระส่ายของผู้คนตอนหัวค่ำ และการ
ได้ส่วนหวนถามของทำนองดีผู้ใหญ่ ข้าพเจ้าก็ได้
คิดว่าอันความวิปริตทั้งหลายที่เห็น ๆ นั้น มัน
เกิดมาแต่ความวิปลาสาจากเมืองไกล จึงคงจะยาก
ยิ่งที่ชาวบ้านเองจะมีโอกาสเลือก อย่างไรก็ตาม
สำหรับท่านผู้ปลูกปล้ำเบาเสก “บิศาจของคน

แปลกหน้า” มาด้วยความอดทนนั้น ขอแจ้ง
ให้ทราบว่า บัดนี้เจ้า ‘พราย’ ดังกล่าวมันซ่มง
กล้าอาดรรพ์มาก และกำลังออกฤทธิ์สำแดงเดช
เป็นที่น่าอัศจรรย์ยิ่ง

แล้วก็ ส่วนท่านที่ยังสนใจ “ข่าวจากปลาย
นา” ก็ขอบอกให้ทราบว่า มันก็เป็นแต่เพียง
ข่าวร้ายชั้นหนึ่ง เกิดขึ้นในความเจ็บและสิ่งอยู่
ในหัวใจของคนที่นี่อย่างเจ็บ ๆ ☉

คำสิงห์ ศรีนอก

กวีต่างแดน

หลัน เจ้าเองก็ยังเด็กนัก
พี่กับน้องของเจ้าเคยบอกพ่อว่า
เจ้าควรนอนตายเหมือนเจ้านอนหลับ
ชาวสายแสงคงงามดุดอกไม้
พ่ออยากให้เจ้าเป็นเช่นนั้น
เพื่อพ่อจะได้เสียใจน้อยลง

ฮัง ลูกรักของพ่อ
เจ้าแข็งแกร่ง ทำไมถึงจากพ่อไป
พวกเขาฆ่าเจ้าทำไมกัน
เจ้าไปทำอะไรให้พวกเขาหรือ
ต่อไปนี้ พ่อจะจูบใครเล่า
พ่อปลุกต้นไม้ไว้ให้เจ้าเป็นบาย
แมนโตลินพ่อก็ซื้อมาให้เจ้าเล่น
แต่พวกเขาเอาเจ้าจากไป
โค่นต้นไม้ของเจ้าล้มทั้ง
พวงแมนโตลินของเจ้าเป็นเศษเล็กเศษน้อย

ความตายจุดไฟให้กับกวีเวียดนามเหนือ

เมื่อเร็ว ๆ นี้ **คาง วัน หมิว (Dan Van Mieu)** ซึ่งกำหนดให้หัวหน้าล่ามให้กับคณะผู้แทนฝรั่งเศสประจำเวียดนามเหนือ ได้ตีพิมพ์บทกวีของรชนหนึ่งว่าพินถึงความรักของเขาที่ต้องสูญเสียบุตร ๓ คนไปเนื่องจากการทิ้งระเบิดปรมาณูของสหรัฐ ฯ ก่อนหน้าที่จะมีการเซ็นสัญญา 'สันติภาพอย่างมีเกียรติ' เพื่อยุติการสู้รบในสงครามอินโดจีนประมาณ ๑ เดือน ลูกชายคนโตของ **คาง วัน หมิว ซื่อ ฮัง (Hung)** เพิ่งมีอายุ ๑๐ ขวบ ส่วนลูกสาวอีก ๒ คนของเขาชื่อ **ลอน (Lan)** อายุ ๑๓ ขวบ และ **ฮา (Ha)** ซึ่งเป็นพี่สาวคนโต อายุ ๑๖ ปี บุตรทั้งสามของเขา

เสียชีวิตพร้อมกับญาติอีก ๒ คนเนื่องจากสะเก็ดระเบิดจากเครื่องบิน บี-๕๒ ในขณะที่หลบภัยอยู่ในที่ซ่อนบริเวณชานเมือง **เกีย ลัม (Gia Lam)** เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม สกก่อน คางและภรรยาของเขาซึ่งหลบอยู่คนละแห่ง ปลอดภัยจากการทิ้งระเบิดครั้งนี้

บทกวีของที่เขาเขียนขึ้นครั้งนี้ พิมพ์เป็นภาพเว็คนามครั้งแรกในหนังสือพิมพ์ของเวียดนามเหนือ ค่อมามีผู้ถ่ายทอดเป็นภาษาฝรั่งเศส และ **ฌาน-เลอเคลอ แซบลอง (Jean LeClerc Sablon)** นักหนังสือพิมพ์ชาวฝรั่งเศส ได้ถ่ายทอดบางส่วนออกเป็นภาษาอังกฤษดังต่อไปนี้—

ฮา ลูกรัก ทำไมเจ้าถึงเคราะห์ร้าย
ลูกรักชีวิตมากเหลือเกิน
ลูกฝันถึงการเป็นนักรบปลดปล่อย
หรือไม่ก็เป็นครูในอนาคต

ลูกรักที่จะร้องเพลงตลอดเวลา
ร้องทั้งคืนและวัน
นัยตาเพื่องฝันและหัวใจบริสุทธิ์
ถึงชีวิตในวันรุ่งขึ้น --

จงพึงคิดว่าเจ้าตายอย่างไร
เจ้าโอบแขนทั้งสองปกป้องพี่ของเจ้าและหลานของพ่อ
ร่างของพวกเขาไม่มีวีรกรรม
แต่ร่างของเจ้าแหลกละเอียด
หัวใจของพ่อแทบแตกสลาย

ฮา หลาน ฮัง ลูกน้อยของพ่อ
ความฝันของพ่อและพวกเจ้าทั้งหลาย
จบสิ้นลงแล้ว
หัวใจของพ่อแตกสลาย
ความเกลียดชังของพ่อเป็นเพลิง --

กวีบทหนึ่ง ซึ่ง **ฮา ลูกสาวคนโต** ของ **คาง วัน หมิว** ได้แต่งไว้ในโรงเรียน เขาก็ได้นำเอามารวมตีพิมพ์ไว้ด้วย
ชีวิต ฉันทรักเจ้ามากเหลือเกิน
ฉันทรักเจ้ามิใช่เพื่อมีชีวิต-
อยู่ได้ท้องฟ้าหรือเหนือธรรม์
แต่เพราะเจ้าคือศรัทธา
ที่ฉันทนพบการมีชีวิตอยู่
ในความเชื่อมั่นและความรัก **ฮัน บ้านทุ่ง**

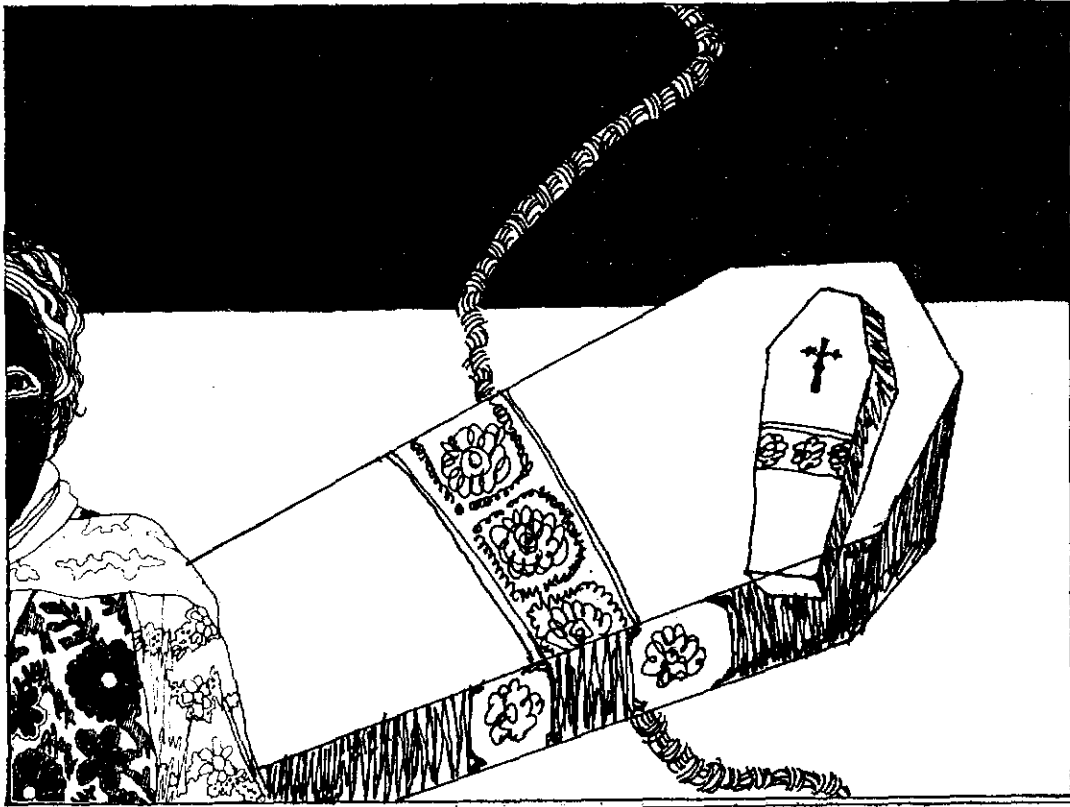

ไฮน์ริช โบล (Heinrich Theodor Boll) นักเขียนชาวเยอรมันวัย ๕๔ ปี ซึ่งได้รับคัดเลือกจากราชบัณฑิตยสภาแห่งสวีเดน ให้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรมประจำปีนี้ เหตุผลสำคัญที่ราชบัณฑิตยสภาสวีเดนยกขึ้นอ้างก็คือ ไฮน์ริช โบลเป็นผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมเยอรมันยุคใหม่ เขาได้สะท้อนความเป็นไปในยุคของเขาออกมาอย่างละเอียดและแจ่มชัด ภาพพจน์ของเยอรมันภายหลังสงครามโลกซึ่งผูกพันอยู่กับความตายและการฟื้นฟูแก้ไขสภาพอันเหลวแหลกของสังคม ไฮน์ริช โบลได้บรรยายและจารึกออกมาอย่างงดงามสมจริง

ไฮน์ริช โบล เกิดในปี ๑๘๑๗ เป็นลูกช่างไม้ที่เมืองโคโลญ เดบโตขึ้นมาระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ เคยเป็นทหารราบประจำแนวรบด้านรัสเซีย บาดเจ็บในสนามรบหลายครั้ง ในปี ๑๘๔๗ ภายหลังถูกปลดออกจากค่ายเชลยศึกอเมริกา เขาได้เริ่มศึกษางานวรรณกรรมที่โคโลญและเริ่มงานเขียนอย่างจริงจัง ภายหลังจากเรื่องสั้นเรื่องแรกของเขาได้รับการตีพิมพ์ในปีนั้นเอง

งานเขียนระยะแรกของเขาเป็นนวนิยายต่อต้านสงคราม นวนิยายสองเรื่องแรกคือ "The Trian Was On Time" และ "Adam, Where Art Thou" ได้ตีพิมพ์ในอเมริการาวปี ๑๘๕๐ และตีพิมพ์ซ้ำในปี ๑๘๗๐ ในอเมริกาเช่นกัน เขาเริ่มมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักดีในอเมริกาด้วยงานเขียนที่ชื่อ "Billiards at Half Past Nine" ตีพิมพ์ในปี ๑๘๖๒ และ "The Clown" (๑๘๖๕) ซึ่งแสดงออกถึงดวงใจอันแตกสลายของชาวเยอรมันภายหลังสงครามที่เขาพบ งานชิ้นล่าสุดที่ผลักดันให้เขาได้รับรางวัลโนเบลคือนวนิยายเรื่อง "Group Portrait With Lady" ซึ่งตีพิมพ์ในปี ๑๘๗๑ เป็นเรื่องเกี่ยวกับผลของสงครามที่ก่อให้เกิดการพลัดพรากระหว่างความรักของหญิงเยอรมันและเชลยศึกรัสเซีย ซึ่งเป็นคู่รักของเธอ

นอกจากงานด้านวรรณกรรมแล้ว โบลยังมีบทบาททางกาวิพากษ์วิจารณ์และมีส่วนในการเมืองภายในของเยอรมันอีกด้วย แม้เขาจะบอกว่าเขาไม่เคยเข้าใจการเมือง แต่เขาก็เป็นผู้หนึ่งที่ทำให้การสนับสนุนและรณรงค์หาเสียงให้กับวิลลี บรันท์ เพื่อนของเขา เพื่อเป็นนายกรัฐมนตรีเยอรมันตะวันตกต่ออีกสมัยหนึ่งด้วย ©

เรื่องแปลจากเยอรมัน

จะต้องทำให้เสร็จ

ไฮร์ริช โบล

ในช่วงชีวิตที่ผมประทับใจมากที่สุด เป็นตอนซึ่งผมได้ไปทำงานเป็นลูกจ้างในโรงงานของอัลเฟรด วุนไซเดล โดยปกติแล้วผมเองเป็นคนไม่ชอบทำอะไร ชอบแต่ครุ่นคิดมากกว่าการทำงานอื่น ๆ แต่วันแล้ววันเล่า เงินทองที่มีอยู่ชักห่วยหรือหายไป เพราะการนั่งนอนอยู่เฉย ๆ ไม่ได้ผลผลิตดอกออกผลเป็นเงินเป็นทองเหมือนการทำงาน ดังนั้นผมจึงต้องไปทำสิ่งที่เขาเรียกว่างาน จากปัญหาการเงินดังกล่าว ผมจึงไปสมัครงานไว้ที่รับสมัครงานแห่งหนึ่ง และได้ถูกส่งไป

ยังโรงงานของวุ่นโซเคลพร้อม ๆ กับเพื่อนผู้โชค
ร้ายอีก ๗ คน และเราได้ถูกทดสอบความถนัด
ที่นั่น

ขนาดอันใหญ่โตหุ่หุ่ของโรงงานทำให้ผม
แทบไม่เชื่อตาของตัวเอง โรงงานทั้งหมดได้สร้าง
ขึ้นด้วยอิฐที่ทำจากแก้ว ผมเกิดความรูสึกวังเวง
ต่ออาคารงามสง่านี้พอ ๆ กับการรังเกียจงาน ผม
ไม่เชื่อยั้งขึ้น เมื่ออาหารมือเข้าดูหน้าเข้ามาใน
ห้องอาหารที่ประดับประดาเสียงดงม สาวใช้คน
สวยเอาไข่ กาแฟ และเนื้อทอดพร้อมด้วยน้ำส้ม
คันใส่ในแก้วงามเลิศ ปลาทองตัวโตโอชาวางอยู่
บนจานกระจกสีเขียวใส อาหารเลิศรสเช่นนี้
หากถูกลืมชิมรสจนหมด สาวใช้คงมีความยินดี
อย่างยิ่ง สำหรับผมแล้วมีแต่ความอยากกินเท่านั้น
ความอยากเพียงอย่างเดียว มันจึงไม่มีความหมาย
มากสำหรับผมเช่นเดียวกับเป็นบทเพลงที่สมบูรณ์
แต่ยังไม่มีความรื่น หรือไม่ก็เป็นไก่ที่ยังไม่เคยวาง
ไข่ด้วยซ้ำ

ผมสำนึกในทันทีถึงสิ่งที่เพื่อนผู้โชคร้ายของ
ผมไม่ได้สงสัย นั่นคืออาหารมือนั้นเป็นส่วนหนึ่ง
ของการทดสอบส่วนตัว ผมเองจึงหนีห่างจากการ
ขบเคี้ยวอาหาร พร้อมด้วยความมั่นใจอย่างเต็ม
เปี่ยมเกี่ยวกับมนุษย์ซึ่งรู้ดีว่าเขากำลังสนองตอบ
การบำรุงเลี้ยงร่างกายของเขาด้วยวัตถุธาตุที่มี
ประโยชน์ ผมเลยทำในสิ่งที่ปกติผมไม่ทำ เช่น
การดื่มน้ำส้มลงไปในกระเพาะที่ว่างเปล่า ทั้ง
กาแฟ ไข่และเนื้อทอดเหล่านั้นไว้โดยไม่ได้

แตะต้องแล้วยืนขึ้นเดินยัดเส้นยัดสายไปมา

ดังนั้น ผมก็เลยเป็นคนแรกที่ดูหน้าไปยั้ง
ห้องทดสอบ และพบกับกระตาดคำถามที่วางอยู่
บนโต๊ะตัวงาม ผมมองไปรอบห้อง สภาพของ
ผาผนังถูกทาไว้ด้วยสีเขียวราวกับใต้เนรมิตรขึ้น
เพื่อล้อมรอบการตกแต่งภายในที่แสนมหัศจรรย์
แต่ทว่าไม่มีใครอยู่ในที่นั่นเลย อย่างไรก็ตาม
ผมเชื่อว่าผมกำลังถูกจับตาอยู่ ดังนั้นผมจึง
พยายามไม่ให้เกิดความขัดเขิน ทำราวกับว่า
เป็นคนกระตือรือร้นที่จะทำงานโดยไม่แยแสว่า
จะถูกใครมอง ผมตึงปากกาออกมาจากกระเป๋า
เสื้อ เดินไปนั่งที่เก้าอี้ตัวที่สอง และหยิบกระตาด
คำถามขึ้นมาเหมือนกับลูกค้าหิวเสียดังบิดเก็บ
เงินค่าอาหารในภัตตาคาร

คำถามแรก “คุณคิดว่าเป็นการถูกต้องหรือ
ไม่ที่คนมีมือเพียง ๒ มือ มีขาเพียง ๒ ขา มีตา
มีหูเพียง ๒ ข้าง” นี่เป็นครั้งที่ผมได้รับประโยชน์
จากการชอบครุ่นคิด และโดยไม่ได้ตั้งใจ ผม
เขียนตอบลงไปว่า “แม้จะมีมือ ๔ มือมีขา ๔
ขา มีสี่ตาและสี่หู มันก็ไม่เพียงพอต่อความกระ
ตือรือร้นที่จะทำงานของผม ธรรมชาติของอวัยวะ
มนุษย์นั้นแม้จะมีมากมายสักเท่าไร ก็ยังมีขีด
จำกัดในการใช้อยู่ตรงความปวดร้าว”

คำถามที่สอง “คุณสามารถใช้โทรศัพท์ได้ที่
เดียวก็เครื่อง”

นี่ก็เหมือนกัน คำตอบง่ายยิ่งกว่าคิดเลขสองบวก
สองเป็นสี่เสียอีก ผมเขียนลงไปว่า “ถ้ามันมี

โทรศัพท์เพียงเจ็ดเครื่อง ผมรู้สึกจะทนไม่ได้ เพราะผมสามารถใช้ที่เดียวถึงเก้าเครื่องด้วยกัน”

คำถามที่สาม “คุณทำอะไรในเวลาว่าง”

คำตอบของผม “ผมลืมคำว่าเวลาว่างไปแล้ว... ระหว่างงานวันเกิดอายุสิบห้าของผม ผมคิดว่า คำว่าเวลาว่างออกจากพจนานุกรมของผมแล้ว เพราะในตอนเริ่มต้นของเวลาว่าง มันก็คือการกระทำอย่างหนึ่งนั่นเอง”

แล้วผมก็ได้งานทำ ในความเป็นจริง ผมคิดว่า ผมคงไม่สามารถใช้โทรศัพท์ที่เดียวเจ็ดเครื่องได้แน่ ผมควรจะตะโกนลงไปหู่โทรศัพท์แล้วบอกว่า “จงทำงานทันที” หรือ “จงทำบางสิ่งบางอย่าง” “บางอย่างจะเกิดขึ้น — บางอย่างต้องทำให้เสร็จ—บางอย่างจะต้องทำ— บางอย่างได้ถูกทำไปแล้ว และบางอย่างควรกระทำ” ทั้งหมดนี้ ดูจะเหมาะกับบรรยากาศของโรงงาน ผมหลีกเลี่ยงเรื่องอย่างนี้ไม่ได้จริงๆ

เวลาอาหารกลางวันนั้นน่าสนใจมาก เรามักจะกินอาหารที่มีไวดามินสูงในห้องอาหาร ท่ามกลางบรรยากาศเงียบสงบ ที่โรงงานวุนไซเทลมีผู้ค้นมากมาย ผู้คนเหล่านี้ต่างถูกบังคับให้มีความสัมพันธ์กับเรื่องราวในชีวิตของเขา ก็เหมือนกับธุรกิจที่มีพลังสร้างบุคคลให้รักต่อสิ่งนั้นนั่นแหละ เรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของเขาจึงสำคัญกว่าชีวิตของเขาเสียอีก เพียงแต่มีใครสักคนกดปุ่มที่วางไว้เท่านั้น เครื่องจักรชีวิตของคนพวกนั้นจะทำงาน

ทันทีตามกลไกที่ดูกว้างไว้นี้แล้ว

วุนไซเทลมีผู้ช่วยเป็นชายหนึ่งมีชื่อว่า บรอสเชค เขาเป็นคนมีชื่อเสียงมาก ในสมัยเป็นนักศึกษา เขาต้องเลี้ยงดูแม่ม่ายซึ่งเป็นง่อยกับลูกๆ อีกเจ็ดคน เขาต้องทำงานหนักเป็นตัวแทนบริษัทต่าง ๆ ถึงสี่บริษัทด้วยกัน และสามารถทำงานเหล่านั้นลุล่วงไปได้ด้วยดี ทั้งยังได้ตำแหน่งในองค์การของรัฐบาลอีกสองตำแหน่ง ทั้งหมดนี้อยู่ในช่วงเวลาเพียงสองปีเท่านั้น จนกระทั่ง บรอสเชคได้เป็นข่าวเกรียวกราวในหน้าหนังสือพิมพ์ นักข่าวคนหนึ่งที่ได้สัมภาษณ์ได้ตามเขาว่า “แล้วคุณบรอสเชคมีเวลาอันหลับเมื่อไร” บรอสเชคตอบว่า “สำหรับผม การนอนหลับคือบาป”

เลขานุการินีของวุนไซเทลนั้นก็เลี้ยงดูชายพิการคนหนึ่งและลูก ๆ อีกสี่คนโดยการดักใจใหม่พรมในเวลาเดียวกันเธอยังมีเวลาเรียนหนังสือในชั้นปริญญาตรี สาขาจิตวิทยาและภูมิศาสตร์ภูมิภาค และยังขุ่นหมาเลี้ยงแกะไว้อีก นอกจากนี้เธอยังซื้อตัวในฐานะนางเต้นรำควาบาร์ดี จนได้ฉายาว่า “สาวเชกซี”

ตัววุนไซเทลเอง ก็เป็นคนที่ไม่ได้ลุกออกจากที่นอน ก็พร้อมที่จะทำงานแล้ว “ฉันต้องทำงาน” เขาคิดขณะผูกหูเชือกกางเกงใน “ฉันต้องทำงาน” เขาคิดขณะกำลังโกนหนวด และ

มองดูเส้นผมอย่างมีชัย ขณะที่กำลังตัดใบมีดโกนกับสายหนัง นี่เป็นตอนเริ่มต้นของการทำงานอย่างรีบด่วนในตอนต่อไป แม้บางอย่างที่เป็นเรื่องส่วนตัวมากขึ้นอีก เขาก็รู้สึกมีความพึงพอใจที่ได้ทำงาน เป็นต้นว่า ขณะที่น้ำซักโครกกำลังไหล หรือกำลังใช้กระดาษชำระ เขาจะทำได้ทุกอย่างแม้จะกินขนมปังหรือกินไข่ เพียงเพื่อไม่ให้เสียเวลาการทำงานของเขา

การกระทำที่แสนสับสนนั้นดูเหมือนจะซับซ้อนเกินไปอย่างมีชีวิตชีวา เมื่อวุนไซเคลเป็นผู้ทำมัน ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตาม เป็นต้นว่าการใส่หมวก กัดกระดูกเนื้อไก่ตัวอย่างกระชับกระเจง การจูบลามือ ทั้งหมดทั้งสิ้นคือการทำงาน

เมื่อเขาเข้ามาในห้องทำงาน เขาจะทักเลขา นุกาโรนด้วยคำว่า “บางอย่างต้องทำให้เสร็จนะ!” และเธอก็จะตอบอย่างสนุกสนานว่า “คะ ต้องทำให้เรียบร้อย!” แล้ววุนไซเคลก็จะเดินตรวจดูแผนกต่าง ๆ พร้อมกับคำว่า “ต้องทำให้เรียบร้อย!” ตั้งอยู่ตลอดเวลา และจะมีเสียงขานตอบว่า “จะต้องเรียบร้อยอย่างแน่นอน!” ผมเองก็ต้องเตรียมคำตอบเหล่านี้ไว้เมื่อเขาเข้ามาในห้อง “ครับ ต้องทำให้เรียบร้อย!”

ในสัปดาห์แรก ผมได้เพิ่มจำนวนโทรศัพท์ที่ใช้ถึงสิบเอ็ดเครื่อง ในสัปดาห์ต่อมาเป็นสิบสามเครื่อง และทุก ๆ เช้าขณะที่นั่งรถรางมาทำงาน

ผมมักสนุกกับการนั่งคิดถึงรูปประโยคที่จะมาใช้กับภรรยา “ต้องทำ” และ “ต้องเกิดขึ้น” ในรูปประโยคที่จะใช้กับบุคคลต่าง ๆ และภาคต่าง ๆ เพราะสองวันที่แล้วมา ผมใช้รูปประโยคแต่เพียง “บางอย่างควรถูกทำให้เสร็จไปแล้ว” ผมคิดว่ามันดูใจผมมาก อีกสองวันต่อมาผมใช้ประโยคว่า “นั่น มันไม่ควรจะเกิดขึ้น”

ดังนั้น ผมจึงเริ่มรู้สึกว่าผมได้ถูกใช้แรงงานทำงานเมื่อมีบางอย่างเกิดขึ้นจริงๆ วันหนึ่งเป็นวันพฤหัสบดีตอนเช้า ขณะที่ผมยังไม่ได้ทำอะไรเลย วุนไซเคลตรงรี่เข้ามาที่ทำงานผม แล้วตระโกนขึ้นว่า “ต้องทำให้เสร็จนะ” แต่ด้วยสีหน้าที่แสน

ประหลาดของเขานั้น ทำให้ผมลังเลใจที่จะตอบด้วยความเต็มใจ “ครับ บางอย่างต้องทำให้เสร็จ!” ผมตอบไปด้วยความลังเลใจอยู่นาน เพราะวุนไซเคลไม่ค่อยจะตระโกนตระคอกบ่อยนัก เขาตระคอกใส่ผมว่า “ตอบมา! ตอบฉันมาเมื่อฉันถามแก!” ผมจึงตอบออกไปอย่างแผ่วเบา เหมือนกับเด็กที่ถูกคาดหวังให้ยอมรับว่า “ครับ ผมเป็นเด็กชน” ผมค้นคว้าว่า “จะต้องทำให้เสร็จ” ออกมาด้วยความพยายามอย่างสูงและแทบจะไม่มีเสียงหลุดออกมาจากลำคอของผมเลย ในขณะที่นั่นบางสิ่งบางอย่างก็เกิดขึ้นจริงๆ วุนไซเคลล้มครืนลงบนพื้น ดันไปมา และนอนเหยียดยาวขวางอยู่ที่ประตู ผมตกใจทันทีคิดว่าผมทำอะไรไป ขณะที่ผมก้าวเดินอย่างช้า ๆ อ้อม

โต๊ะของผมไปที่ร้านนั้นนอนอยู่ ให้ตายซี เขา
ตายเสียแล้ว

ผมสั้นศีรษะช้า ๆ ขณะที่ก้าวข้ามร่างของวุ่นไซเดล
ไป เดินอย่างเชื่องช้าไปตามเจ็ดยังตรงมายังห้อง
ทำงานของบรอสเชค บรอสเชคนั่งอยู่ที่โต๊ะของ
เขามือทั้งสองข้างถือโทรศัพท์ข้างละเครื่อง มี
ปากกาเพื่อบันทึกคาบอยู่ที่ปาก ในขณะที่ตื่น
เปลือยของเขาตกกลไกเครื่องดักใหม่พร้อมอยู่ใต้
โต๊ะ ด้วยเหตุนี้กระมังเขาจึงสามารถหาเสื้อผ้าให้
ครอบครัวของเขาใส่ได้อย่างเพียงพอ

“มีเรื่องเกิดขึ้นแล้ว” ผมพูดแผ่วเบา

บรอสเชคเอาปากกาออกจากปาก แล้ววางหู
โทรศัพท์ลง พลาเงาหัวแม่ตีนออกจากเครื่อง
ดักใหม่พร้อม “มีอะไรเกิดขึ้นหรือ” เขาถาม

“คุณวุ่นไซเดล ตายแล้วครับ” ผมตอบ

“ไม่” บรอสเชคพูด

“แต่มันเกิดขึ้นแล้วครับ” ผมพูด “ไปดูกับ
ผมซี”

“ไม่” บรอสเชคพูด “มันเป็นไปไม่ได้แน่ ๆ”

แต่เขาก็สวมรองเท้าและเดินตามผมออกมา

“ไม่” เขาพูดขณะที่เรายืนอยู่ข้าง ๆ ศพของ
วุ่นไซเดล “ไม่ ไม่”

ผมไม่ได้โต้เถียงเขา ก็มลงพลิกตัววุ่นไซเดล ปิด
ดวงตาเขาให้สนิท และเพ่งพิจารณาเขา

นี่เป็นครั้งแรกที่ผมสารภาพกับตัวเองว่าผมไม่ได้
เกลียดเขา แต่ผมรักเขา ใบหน้าของเขาแสดง

ความรู้สึกเหมือนกับสีหน้าของเด็กที่ถูกบังคับให้
เลิกเชื่อว่าซานตาคลอสมีจริง ทั้ง ๆ ที่ข้อโต้แย้ง
นี้ได้หมดสิ้นไปแล้วว่า ซานตาคลอสไม่มีจริง

“ไม่” บรอสเชคพลาเม “ไม่”

“ต้องทำอะไรบางอย่างนะ” ผมพูดกับบรอสเชค
แผ่วเบา

“ใช่” บรอสเชคพูด “ต้องทำอะไรบางอย่าง”

แล้วบางอย่างก็ถูกทำจริง ๆ วุ่นไซเดลถูกฝัง ผม
เองได้ถูกเลือกให้รับหน้าที่ถือพวงหรีดดอกกุหลาบ

เทียมเดินตามไปข้าง ๆ ทิปศพ ครั้งนั้นก็ริยา
อาการชอบคิดและเฉื่อยชาประกอบกับสีหน้าที่ดู
หมองเศร้า มันช่างเข้าได้กับชุดไวท์ซุทที่เดี่ยว

ก็อย่างทีเห็น ๆ กันนั้นแหละครับ คุณช่างสม
จริงและออกจะสง่างามที่ตามหีบศพวุ่นไซเดลด้วย
การถือดอกกุหลาบเทียมอยู่ในมือ ที่เป็นเช่นนั้นก็
เพราะผมยอมรับข้อเสนอที่เขาให้ผมทำหน้าที่
คนเดินตามศพเพื่อแสดงความโศกเศร้ากับการ
ตาย มันช่างเหมือนสัปเหร่ออาชีพทีเดียว

“คุณเกิดมาเพื่อเป็นสัปเหร่อแท้ ๆ” ผู้อำนวยการ
การบริษัศพุด “เสื้อผ้าที่คุณสวม หน้าตาท่าทาง
คุณ ช่างเหมาะสมจริง ๆ”

ผมยืนโผล่ออกจากงานต่อบรอสเชคทันที โดย
ให้เหตุผลว่าผมไม่เหมาะจะทำงานที่นั่น เพราะ
การใช้โทรศัพท์ที่เดียวสิบสามเครื่องนั้น ผมทำ
ไม่ได้ต่อไปอีกแล้ว หลังจากพิธีศพครั้งแรกนี้
ผมรู้ทันทีว่า นี่เจ้าเป็นเจ้าของ นี่เป็นงานที่
สร้างขึ้นสำหรับเจ้าโดยแท้

ในช่วงที่ผมยืนครุ่นคิดอยู่อย่างสงบข้างหลัง
 แทนผู้กล่าวคำไว้อาลัย ถือช่อดอกไม้อยู่ในมือ
 ขณะที่เพลงลาโก้ของเฮลเทลดังแผ่วเบาอย่าง
 ปราศจากคนสนใจ ผมจะใช้เวลาในการปลง
 อนิจจัง เมื่อเสร็จพิธีศพซึ่งผมได้เปลี่ยนอาชีพมา
 เป็นผู้เดินตามศพมืออาชีพ ผมมักจะไปนั่งที่ร้าน
 กาแฟในสุสาน แต่บางครั้งผมก็ต้องไปเดินตาม
 หีบศพที่ไม่ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผม ผม
 ต้องช่อดอกไม้ด้วยเงินในกระเป๋าของผม และ
 ร่วมกับสวัสดิการของรัฐในพิธีศพของผู้ลี้ภัยบาง
 คน หลายครั้งหลายคราวผมมักไปเยี่ยมหลุมฝัง
 ศพของวุนไซเดล ในวาระสุดท้ายนี้ผมเป็นหน้
 บุญคุณเขามาก เขาทำให้ผมค้นพบอาชีพที่เหมาะสม
 อาชีพที่การครุ่นคิดไปด้วยกันได้ดี และเป็น
 อาชีพที่ผมสามารถใช้ความเฉื่อยชาได้สะดวก

เรื่องราวที่เกิดขึ้นในโรงงานวุนไซเดล มัน
 เกิดขึ้นมานานแล้ว แต่ผมไม่เคยเขียนถึงมัน
 เป็นเรื่องราวเลยและแท้ที่จริง มันก็เป็นเรื่องไร้
 สาระเหมือนอย่างฟองสบู่ที่นั่นแหละครับ ๑

ัญญา ชุนษฎาธาร แปลจาก *Something Will Be Done* ของ Heinrich Böll

(ต่อจากหน้า ๑๑๕)

เล่มที่แก้ไขไม่ทัน ผมจึงถือโอกาสขอภัยในความ
 บกพร่องไว้ ณ ที่นี้อีกครั้ง สำหรับคอลัมน์ *กรุง
 เทพ ฯ ไม่ใช่เมืองไทย* ซึ่ง วัชรพงศ์ ณะพรพันธุ์
 จะควบคุมให้ประจำทุกเดือนนี้ เนื่องจาก ข้อ
 ตกลงเกี่ยวกับการยุติสงครามอินโดจีน เพิ่งผ่าน
 ไป เราจึงนำเอาบทความ หลักประกันอันอ่อน
 แรงของโครงสร้างใหม่เพื่อสันติภาพอันถาวร
 ของ ฉันทิมา อ่องสุรภักษ์ มาลงคู่กับทัศนะเกี่ยว
 กับอินโดจีนของ พันศักดิ์ วิญญูรัตน์ ในคอลัมน์
ปลาใหญ่กินปลาเล็ก และเกี่ยวกับชื่อคอลัมน์
กรุงเทพ ฯ ไม่ใช่เมืองไทย มีผู้ทักท้วงมาว่า ชื่อ
 ที่ใช้นั้นผิดหลักตรรกวิทยา ควรจะชื่อว่า *เมือง
 ไทยไม่ใช่กรุงเทพ ฯ* เพราะที่จริงแล้วกรุงเทพ ฯ
 นั้นต้องอยู่ในประเทศไทยแน่นอน แต่ความหมาย
 ที่กองบรรณาธิการต้องการนั้น ก็เพื่อบอกว่า
 กรุงเทพ ฯ หาใช่ศูนย์กลางของปัญหาและชีวิตผู้
 คนโดยทั่วไปไม่ ดังนั้น ปัญหาและชีวิตผู้คนใน
 เมืองไทย จึงมีไม่อยู่ที่กรุงเทพ ฯ เพียงแห่งเดียว
 หากแต่ครอบคลุมไปทั่วทุกภาคและมีผลกระทบ
 ทั่วถึงกันหมด กล่าวคือ เมื่อเราคิดถึงเมืองไทย
 ก็อย่าคิดเพียงแค่อุณหภูมิ เราเองเห็นพ้องด้วย
 จึงขอเปลี่ยนคอลัมน์เสียใหม่ว่า *เมืองไทยไม่ใช่
 กรุงเทพ ฯ* ตั้งแต่เล่มนี้เป็นต้นไป และจะจัดให้
 คอลัมน์นี้กล่าวถึงปัญหาเฉพาะภายในประเทศ
 เท่านั้นเพื่อจะได้ไม่ซ้ำกับปัญหาภายนอกประเทศ
 ซึ่งจัดให้อยู่ในคอลัมน์ *ปลาใหญ่กินปลาเล็ก*
 แล้ว ๑

ปัญหาการว่างงานที่รออยู่

การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรในโลกที่สาม กำลังเป็นการคุกคามต่อโอกาสที่ประเทศเหล่านั้นจะพัฒนาฐานะความเป็นอยู่ของคนในประเทศของตัวเองมากขึ้นทุกที เพราะแม้จะได้เริ่มมีการใช้นโยบายวางแผนครอบครัวกันอย่างกว้างขวาง แต่การดำเนินงานก็ยังไม่ได้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทัดเทียมกัน นอกจากนี้ทางแก้ปัญหการเพิ่มของประชากรดังกล่าวก็เป็นขบวนการที่ช้า กว่าที่จะพอเห็นผลได้ก็ต้องใช้เวลาประมาณ ๒๐ ปี ขึ้นไป ประชากรในโลกที่สามซึ่งมีอยู่ราว ๒,๐๐๐ กว่าล้านคนแล้ว อย่างไม่เสียก็ต้องเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัว ๔,๐๐๐ กว่าล้านคน ภายในระยะยี่สิบสามสิบปีข้างหน้า ปัญหาที่เผชิญหน้าอยู่นอกจากจะมีเรื่องของอาหารที่อยู่อาศัย เครื่องอุปโภค การบริการทางการแพทย์และการศึกษาแล้ว ยังมีปัญหาของการ

หางานทำ ซึ่งทำท่าว่าจะกลายเป็นปัญหาใหญ่เหนือปัญหาอื่นแม้แต่เรื่องอาหารไปด้วยซ้ำ เพราะอาหารนั้นอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ก็อาจจะผลิตเป็นจำนวนมาก ๆ ได้ (เช่นการปฏิวัติเขียว การผลิตอาหารจากทะเลและสารสังเคราะห์ ฯลฯ) แต่ถ้าคนไม่มีงานทำ ก็ไม่มีปัญญาจะหาเงินไปซื้ออาหารและบริการได้

เหตุที่เป็นที่วิตกกังวลว่า ในสมัยต่อไปจะไม่มียานให้ทำเพียงพอนั้น ก็เพราะว่านอกจากประชากรจะเพิ่มในอัตราที่เร็วกว่าอัตราการจ้างงานแล้ว แนวโน้มของการผลิตในอนาคตยังอยู่ที่การใช้ทุนและเทคโนโลยีมากกว่าคนด้วยความสามารถในการใช้คนเพียงเล็กน้อยเพื่อผลิตของให้ได้มากๆ นี้ (เช่นสหรัฐใช้เกษตรกรเพียงไม่กี่เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมดก็ผลิตอาหารเลี้ยงคนทั้งประเทศได้) ตูณิน ๆ ก็น่าจะ

เป็นประโยชน์แก่มนุษยชาติ เพราะน่าจะทำให้คนทำงานน้อยลง และมีเวลาว่างมากขึ้น แต่ความจริงแล้วระบบสังคมที่มนุษย์คิดขึ้นกลับไม่อนุญาตให้เป็นเช่นนั้น เพราะว่าทุนและเทคโนโลยีไปตกอยู่ในกำมือของคน (นายทุน) หรือประเทศ (พัฒนา) เพียงส่วนน้อยเท่านั้น คนส่วนใหญ่จึงไม่ได้รับประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสักเท่าใดนัก โดยยังต้องดิ้นรนทำมาหากินโดยอาศัยวิชาการผลิตแบบเก่าๆ อยู่มาก และตกเป็นเบี้ยล่างของคนที่มีรวยกว่าเจริญทางเทคโนโลยีกว่าอยู่เรื่อยไป

ปัญหาเรื่องการหางานทำสำหรับประชากรในโลกที่สาม เป็นปัญหาที่หนักกว่าปกติ เพราะการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพที่มีชีวิตจำกัดในตัวของมันเอง ย่อมไม่สามารถรับแรงงานที่เพิ่มขึ้นได้เรื่อยๆ โดยไม่ทำให้ผลผลิตต่อหัวลดต่ำลงได้ ในขณะที่การอุตสาหกรรมในประเทศเหล่านี้ก็ยังไม่สามารถเติบโตขึ้นในอัตราสูงพอที่จะรับแรงงานที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วได้ทัน คงจะเห็นได้จากตัวอย่างของประเทศไทย ซึ่งคาดหมายว่าภายในแผนพัฒนา ๕ ปีฉบับที่สองนั้น แรงงานที่เพิ่มขึ้นจะไปทำอาชีพด้านอื่นนอกจากเกษตร ๕๒% แต่พอสิ้นสุดแผนเข้าจริง ๆ ปรากฏว่ามีเพียง ๓๘% เท่านั้น แรงงานที่เพิ่มขึ้นมากถึง ๖๒% คงต้องตกค้างอยู่ในภาคเกษตร เพราะไม่รู้จะไปทำอะไร ที่น่าเสียดายก็คือแนวโน้มต่อไปกลับจะยิ่งแย่ลง เพราะเมื่อถึงปลายแผน ๓

นั้น ประมาณว่าเราจะมีแรงงานอยู่ในภาคอุตสาหกรรมเพียง ๔% ของแรงงานทั้งหมด เมื่อเทียบกับ ๔.๒% ในปัจจุบัน

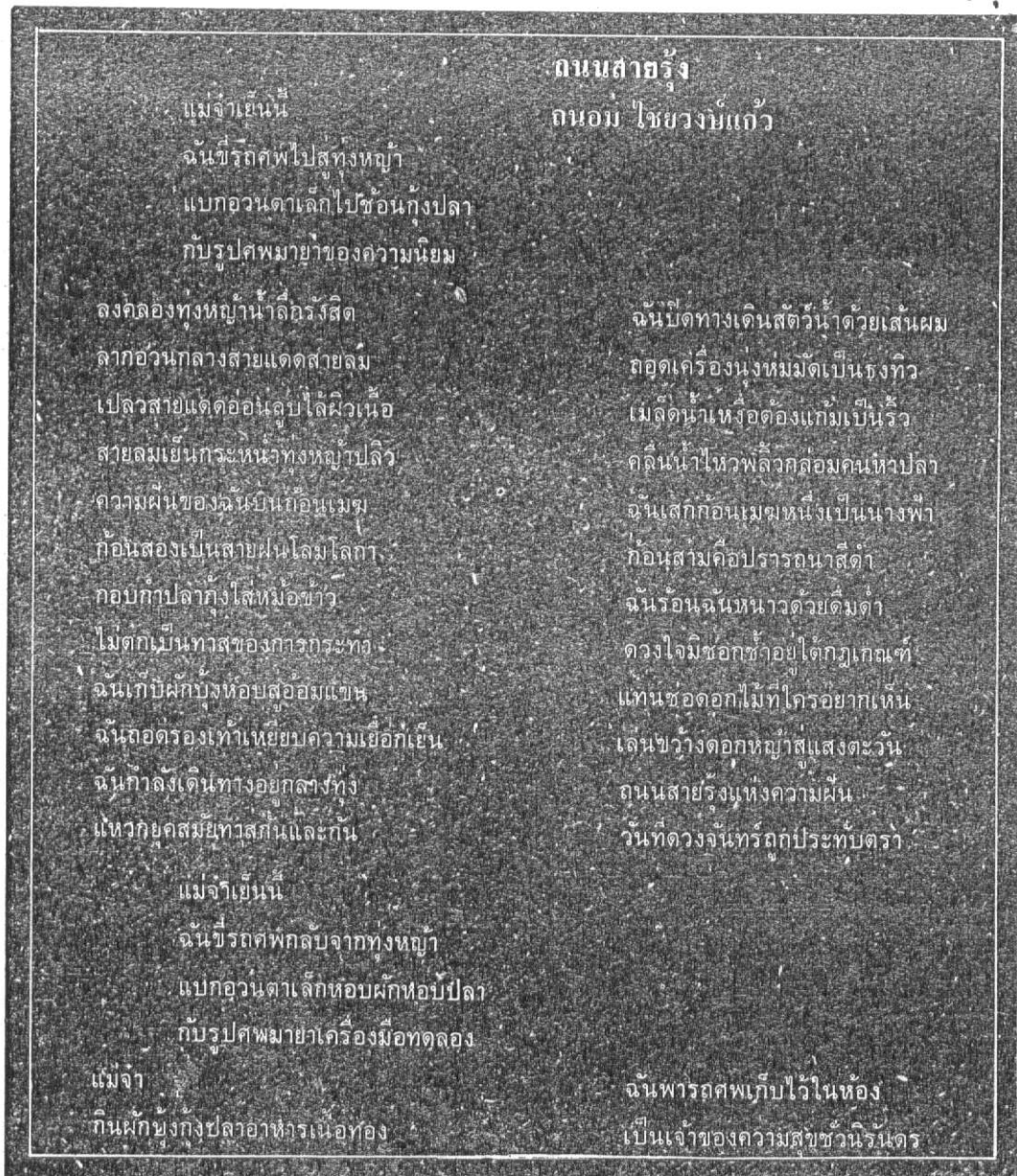
อย่างไรก็ตาม ภาพพจน์ที่แท้จริงก็ยังไม่ถึงกับหดหู่มากนัก เมื่อคำนึงถึง ในภาคเกษตรนั้นแม้ที่ดินจะมีจำกัด ขยายไปอีกไม่ได้ก็มากนักแล้ว แต่ก็ยังสามารถใช้กรรมวิธีการผลิตแบบใช้แรงงานมาก (Labour-Intensive) โดยอาศัยเทคโนโลยี เช่น ระบบการชลประทาน การใช้พืชพันธุ์หมักจรรยา การใช้ปุ๋ย ฯลฯ เข้าช่วยเพื่อให้ได้ผลผลิตสูงได้อยู่บ้าง ซึ่งทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับการพัฒนาทางเทคโนโลยีทางการบริหารและการให้การศึกษาแก่เกษตรกรมากเหมือนกัน รวมทั้งต้องขึ้นอยู่กับการคำนึงถึงการมุ่งหางานให้คนทำเป็นหลักด้วย เพราะการพัฒนาเทคโนโลยีในบางครั้ง ก็ไปมัวคิดตั้งแต่การใช้เครื่องทุ่นแรง การจัดฟาร์มขนาดใหญ่แบบประเทศพัฒนาแล้ว จนลืมนึกถึงปัญหาของประเทศด้อยพัฒนาซึ่งมีแรงงานเหลือเพื่อและมีทุนเทคโนโลยีน้อยไป

ในทางด้านอุตสาหกรรมก็เช่นกัน ประเทศด้อยพัฒนาที่เห็นการณ์ไกล ควรถือเป็นหลักที่เดียวในการที่จะส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากไว้ก่อน แม้บางครั้งจะดูไม่ทันสมัยไปบ้างแต่เราก็ควรเอาผลประโยชน์ที่ประเทศจะได้รับระยะยาวเข้ามาชั่งคั่งด้วย ไม่ควรคำนึงถึงด้านผลกำไรทางตัวเงิน (ระยะสั้น) แต่เพียงด้านเดียว เพราะ

การมุ่งพัฒนาใด ๆ ที่ไม่คำนึงถึงคนส่วนใหญ่ใน
 ในที่สุดก็คงไปไม่รอด เพราะไม่มีผู้สนับสนุน
 การตระหนักถึงปัญหานี้ เป็นสิ่งจำเป็น
 สำหรับการคิดหาทางแก้ไขปัญหาเสียแต่เนิ่น ๆ
 แต่การที่สังคมชาวกรุงเทพมหานครของเรากลับ
 กำลังนำเอาเครื่องอัตโนมัติมาใช้แทนคนมากขึ้น

โดยที่ยังมีคนว่างงานและคนทวิโยคอยู่มากมายนั้น
 ย่อมเป็นการทำให้ช่องว่างระหว่างคนซึ่งมีอยู่มาก
 แล้ว ต้องขยายกว้างไกลจุดอันตรายออกไปอย่าง
 น่าสมเพช ๐

หัทธชัย ปัญญายุทธ

ถนนสายรุ่ง
 ถนน ไร่ชวงบ่แก้ว

แม่จ๋าเย็นนี้
 ฉันซืรถกฟไปส่งทงพญา
 แบกอวนตาเล็กไปช้อนก่งปลา
 กับรูปศพมายาของความนิยม

ลงคลองท่งพญาน้ำดีกรังสิต
 ลากอวนกลางสายแดดสายลม
 เปลวสายอแดดอ้อนเลียปลิวเนื้อ
 สายลมเย็นกระหน่ำท่งพญาปลิว
 ความฝันของฉันทันก่อนเมฆ
 ก่อนสองเป็นสายฝนโลมโลกา
 กอบคาปลาท่งใสหม้อข้าว
 ไม่ตกเป็นทาสของการกระทำ
 ฉันทเก็บผักบ่งหอบสู่อ้อมแขน
 ฉันทอดรองทำเนียบความเยือกเย็น
 ฉันทกำลังเดินทางออกกลางท่ง
 แหวกยุคสมัยทาสกันและกัน

แม่จ๋าเย็นนี้
 ฉันซืรถกฟกลับจากท่งพญา
 แบกอวนตาเล็กหอบผักหอบปลา
 กับรูปศพมายาเครื่องมือทดลอง

แม่จ๋า
 ก็นพักขังก่งปลาอาหารเนื้อท่ง

ฉันทบิดทางเดินสัตว์น้ำด้วยเส้นผม
 ถอดเครื่องนั่งหมัดเป็นธงทิว
 เม็ดดินน้ำเหงือตองแกมเป็นริ้ว
 คลื่นน้ำไหวพริ้วคล้อมคนหาปลา
 ฉันทเลิกก่อนเมฆหนึ่งเป็นนางฟ้า
 ก่อนสามคือบรารภณาสีดำ
 ฉันทร้อนฉันทหนาวด้วยดิมดำ
 ดวงใจมิซอกซาย้อยไต่กฎเกณฑ์
 แทนช่อดอกไม้ที่ใครอยากเห็น
 เจนขวางดอกท่งพญาส่องตะวัน
 ถนนสายรุ่งแห่งความฝัน
 วันที่ดวงจันทร์ตกประทุบตรา

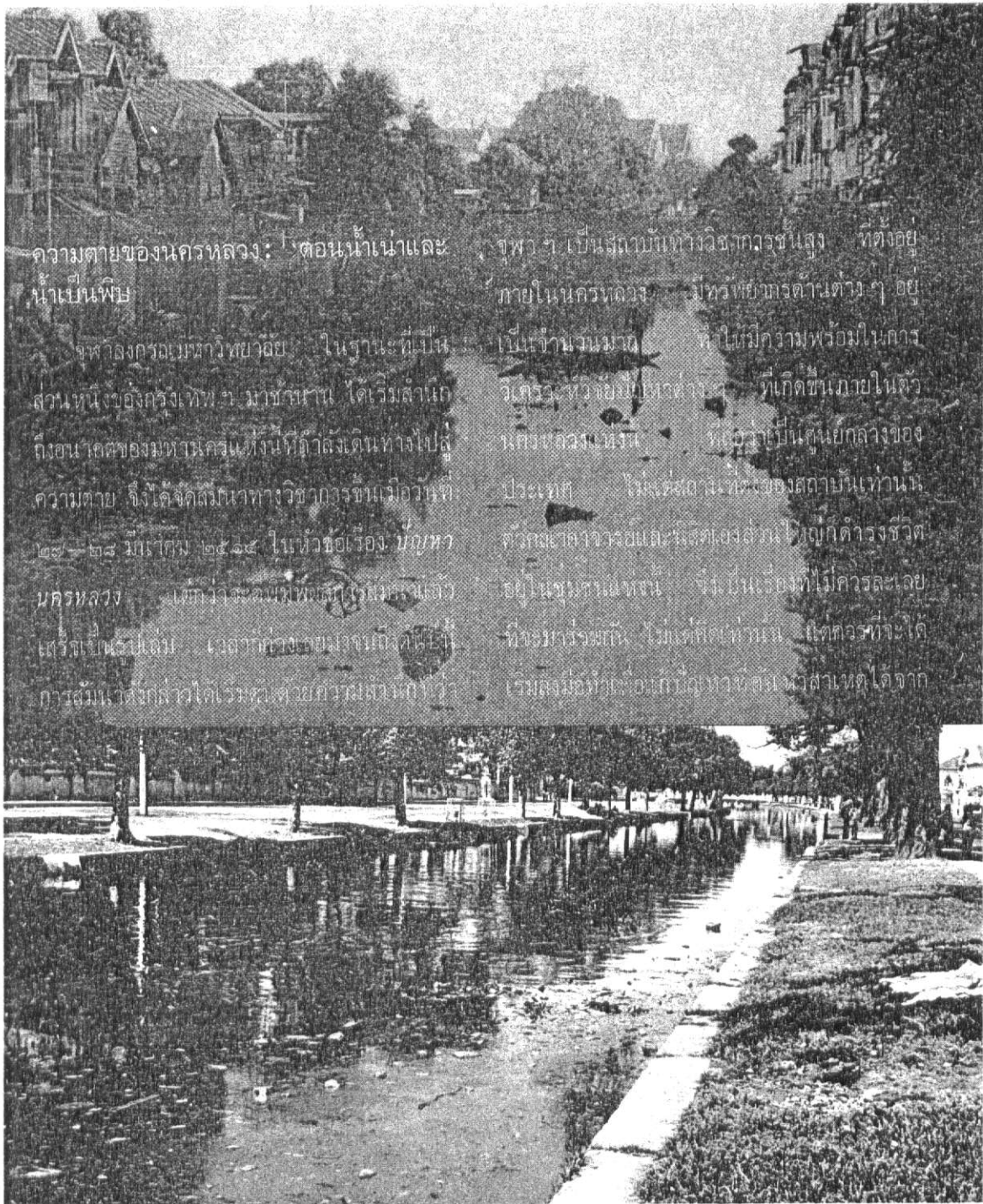
ฉันทพารถพเก็บไว้ในห้อง
 เป็นเจ้าของความสุขชั่ววันเรไรตร

ความตายของนครหลวง: ตอนน้ำเน่าและน้ำเป็นพิษ

หลังจากกรมมหาวิทยาลัย ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพฯ มาช้านาน ได้เริ่มล่าเนื้อถึงอนโศกของมหานครแห่งนี้ที่ตัวส่งเดินทางไปสู่ความตาย จึงได้จัดตั้งภาควิชาการงานเมื่อวันที่ ๒๕-๒๘ มิถุนายน ๒๕๑๔ ในหัวข้อเรื่อง **ปัญหา นครหลวง** เพื่อที่จะค้นหาพิษภัยที่คร่าชีวิตแล้วแต่ยังไม่รู้ปดัม เวลาที่กลางเขมรจนถึงถึงเสียการล้มเหลวถึงกล้าใจได้เริ่มหาด้วยความเสวนาที่

กรุงเทพฯ เป็นสถาบันที่ผลิตภรรษาแสง ที่ตั้งอยู่ภายในนครหลวง มีมหาวิทยาลัยต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก ที่ไม่มีความพร้อมในการวิเคราะห์หาพิษภัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในตัวนครหลวงแห่งนี้ ที่ถือว่าเป็นศูนย์กลางของประเทศ ไม่ใช่อะลุกันที่ระของสถาบันเท่านั้น สักวงเสาะหาและนิตตเองส่วนไม่ถูกดำรงชีวิตอยู่ในมหานครแห่งนี้ จึงเป็นเรื่องที่ไม่ควรละเลยที่จะมาลงจะถึง ไม่แต่เกิดเท่านั้น แต่ควรที่จะได้เริ่มลงมือทำเพื่อแก้ปัญหาที่ตนว่าสาเหตุได้จาก

การสัมมนาครั้งนี้กันอย่างจริงจังด้วย

การพิจารณาปัญหานครหลวงแห่งนี้ เริ่มต้นด้วยการพิจารณาถึงลักษณะความเป็นเมืองและการขยายขนาดของเมืองของนครหลวงกรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจารย์นิพนธ์ เทพวัลย์ ได้แสดงตัวเลขเป็นหลักฐานยืนยันว่า ทว่าทั้งนครหลวงมีอัตราการเพิ่มประชากรสูงมาก ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๓ — ๒๕๑๔ มีอัตราเพิ่มถึง ๑๔๒,๖๔๔ คน ซึ่งเท่ากับร้อยละ ๕.๗ ต่อปี เมื่อเทียบกับอัตราการเพิ่มประชากรทั้งประเทศที่เพิ่มเพียงร้อยละ ๓.๐ — ๓.๓ ต่อปี นอกจากนี้ นครหลวงของเรายังมีลักษณะเรียกว่าเป็น *เอกนคร* (Primate City) ทำให้มีปัจจัยดึงดูดชาวชนบทให้ย้ายเข้ามาสู่นครหลวงมากขึ้น ประกอบกับในชนบทมีปัจจัยผลักดันหลายประการให้คนชนบทต้องย้ายถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เหตุนี้จึงทำให้นครหลวงมีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองอยู่กันหนาแน่น โดยเฉพาะถึง ๑๐,๕๘๑ คน ต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร จากลักษณะของเมืองเช่นนี้ จึงทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ซึ่งถ้าปราศจากการวางแผนแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพและทันที่ จนปัญหาถึงจุดเกิดวิกฤตการณ์ของเมือง (Urban Crisis) แล้วก็ยากจะแก้ไขได้

นอกจากนี้ ยังมีกรพิจารณาปัญหา นครหลวงในแง่ระดับความเป็นเมืองและการวัดระดับความเป็นเมืองและแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์

ประชากรนครหลวง แต่จะขอข้ามไปสู่ปัญหา น้ำเสียที่ ดร. สุรินทร์ เศรษฐมานิตเป็นผู้เสนอ ซึ่งพยายามชี้ให้เห็นถึงต้นเหตุของน้ำเสียและน้ำเป็นพิษ ว่ามีสาเหตุจากการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น อันได้แก่การระบายน้ำโสโครกจากบ้านเรือนลงสู่แหล่งน้ำ การปล่อยน้ำทิ้งของโรงงานอุตสาหกรรม และอันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีเพื่อการเกษตรของเสียพวกนี้ มีทั้งของเสียที่ไม่สลายตัว ซึ่งมักจะเป็นสารจำพวกอินทรีย์ เป็นต้นว่า ของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งจะมีเกลืออินทรีย์ และเกลือโลหะปนอยู่ด้วย น้ำทิ้งจากบ้านเรือนจะมีเปอร์เซ็นต์ของคลอไรด์สูงขึ้น น้ำทิ้งจากไร่นาอาจมีสารยาฆ่าแมลงตกค้าง ของแข็งแขวนลอยที่มากับน้ำ ก็อาจจะถือได้ว่าเป็นของเสียพวกไม่สลายตัว ซึ่งอาจตกตะกอนหรือไม่ได้แล้วแต่ขนาด ผลก็คือทำให้น้ำมีสภาพขุ่น ทำให้พืชในน้ำไม่มีโอกาสเจริญเติบโตได้โดยง่าย ผงซักฟอกบางชนิดที่ประกอบด้วยสาร เช่น อัลคาลิเบนซีน ซัลฟอนेट ก็สลายตัวไม่ได้เช่นกัน ในบางประเทศจะไม่อนุญาตให้ใช้ผงซักฟอกชนิดนี้เลย

สำหรับของเสียประเภทสลายตัวได้นั้น ก็จะมีปริมาณลดน้อยลงเมื่อถูกกระทำด้วยปฏิกิริยาทางชีวะ ปฏิกิริยาทางเคมี และปฏิกิริยาทางกายภาพ อันเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาในแหล่งน้ำตามธรรมชาติ โดยอาศัยตัวจุลินทรีย์เป็นตัวทำงาน ปัญหาที่มีอยู่ว่า นครหลวงแห่งนี้ ยังมี

แหล่งน้ำตามธรรมชาติ อยู่อีกก็น้อย

ส่วนปัญหาเรื่องน้ำเน่าและน้ำเป็นพิษที่กำลังเผชิญหน้านครหลวงอยู่ขณะนี้ มีสาเหตุมาจากทางขยะมูลฝอยสกปรก และแม่น้ำ การระบายน้ำโสโครกจากบ้านเรือนและโรงงานอุตสาหกรรมลงสู่คลองและแม่น้ำ โดยไม่มีการทำความสะอาดก่อน หรือถ้ามีก็ทำอย่างขาดประสิทธิภาพ

ในปัญหาเรื่องขยะมูลฝอย ซึ่งเผชิญหน้านครหลวงอยู่ถึงวันละสองพันตัน โดยไม่รวมตะกอนจากบ่อเกรอะตามบ้านเรือน ขยะมูลฝอยเหล่านี้ จะถูกทำลายด้วยกรรมวิธีที่ถูกต้องเพียง ๗๐% เท่านั้น ปัญหาที่จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นอีกในอนาคต (ประมาณว่าปี พ.ศ. ๒๕๓๓ นครหลวงจะมีปริมาณขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลถึง ๖,๕๐๐ ตันต่อวัน)

สำหรับปัญหาเรื่องน้ำทั้งจากโรงงานอุตสาหกรรมนั้น กรมอนามัยได้สำรวจแล้วรายงานไว้ว่า น้ำทั้งจากโรงงานอุตสาหกรรมในเขตนครหลวงที่ปล่อยลงสู่แม่น้ำลำคลอง มีปริมาณความสกปรกเทียบเท่ากับน้ำทั้งจากประชากรประมาณ ๑ ล้านคน เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะเราไม่มีกฎหมายบังคับ หรือมีก็เป็นกฎหมายที่ล้าสมัย หรือถ้ามีกฎหมายที่ไม่ล้าสมัย กลไกในการบังคับให้ได้ผล ความกฎหมายก็คงจะไม่ดำเนินไปด้วยดีเท่าที่ควร

การวางแผนแก้ไขในเรื่องนี้ จำเป็นต้องเปลี่ยนระบบระบายน้ำโสโครกใหม่ ระบบระบายน้ำฝนใหม่ และสร้างระบบป้องกันน้ำท่วมใหม่

ซึ่งตามโครงการนี้ต้องใช้เงินทั้งสิ้นถึง ๑๑,๓๐๐ ล้านบาท แต่สามารถเรียกเก็บเงินกลับคืนได้จากประชาชนผู้ใช้บริการ ซึ่งควรจะถึงเวลาที่พร้อมใจกันเสียทรัพย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในอนาคต ประชาชนเองก็ต้องเข้าใจถึงลักษณะของการอยู่ร่วมกันแบบเมือง ที่ผิดแปลกไปจากแบบชนบทอย่างสิ้นเชิง จะทำให้เป็นส่วนหนึ่งของการร่วมกันขจัดปัญหาดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งเห็นจะต้องใช้วิธีการทางการศึกษา บทบาทของสื่อสารมวลชน คงจะกล่าวในฉบับต่อไป

ข้อเสนออีกข้อหนึ่ง คือการจัดตั้งสำนักงานอนุรักษ์น้ำเขตนครหลวง ให้มีหน้าที่สำรวจเก็บข้อมูลทางสถิติ วิจัย และวางมาตรฐานเกี่ยวกับปริมาณน้ำและคุณภาพของน้ำ ให้มีอำนาจในการออกใบอนุญาตให้ใช้น้ำจากแม่น้ำลำคลอง และอนุญาตให้ระบายน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำต่างๆ ได้หลังจากที่ได้มีการทำความสะอาดจนได้ระดับความต้องการแล้ว สำนักงานนี้จะเป็นผู้สร้างและดำเนินการโรงงานกำจัดน้ำทิ้ง และกรรมวิธีอื่นใดในอันที่จะรักษาคุณภาพตามจุดต่างๆ ให้ได้ตามที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ จะต้องมีการห้ามทิ้งขยะมูลฝอยลงสู่แม่น้ำลำคลองโดยเด็ดขาด บังคับให้โรงงานอุตสาหกรรมทำความสะอาดน้ำทิ้ง

จะอย่างไรก็แล้วแต่ วิธีการเหล่านี้ และปัญหาต่างๆ ที่เสนอมานี้ ล้วนแล้วแต่อยู่ในความ

สามารถและความสำนึกที่รัฐจะกระทำได้ทั้งสิ้น เพียงแต่จะมีความตั้งใจและความรับผิดชอบเพียงใดหรือไม่ ประชาชนเองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐ และเป็นตัวที่ก่อให้เกิดปัญหาอย่างสำคัญ ก็ควรจะได้สำนึกที่จะคิดร่วมกันแก้ปัญหาดังกล่าว เพราะมีเช่นนั้นแล้ว ความตายที่เราช่วยกันเหยียบ

ย่ำให้กันและกันอยู่ทุกวันๆ จะแพร่กระจาย ขอบเขตไปยังชนบทรอบๆ จนเหลือกำลังจะแก้ไข ได้ในอนาคต เมื่อถึงเวลานั้น เราอาจจะยังมีแผ่นดินอยู่ แต่ก็จะเป็นแผ่นดินแห่งความตาย ที่จะไม่มีความสุขของคนใดอาศัยอยู่ได้อย่างมีความสุข ๑

พิภพ ธงไชย

(ต่อจากหน้า ๑๑๘)

สนใจอยู่มาก ส่วนมากมีแต่ประเภทข้อความ คิดในเรื่องนามธรรมมากกว่ารูปธรรม รัฐเอง ก็ไม่เปิดโอกาสให้ มวลชนได้ออกหนังสือใหม่ เป็นเหตุให้หัวหนังสือมีราคาแพงเฉกเช่นเดียวกับขายทะเบียนรถรับจ้าง ทำให้นายทุนคงความเป็นนายทุนตลอดกาล หรือว่าวิธีการแบบนี้เป็นอุดมการณ์ของรัฐบาล ที่กำลังแสวงหากันอยู่

ที่ต่อต้านญี่ปุ่นนั้น เราทำเฉพาะเรื่องการเอาตัวเอาเปรียบทางค้าขายเศรษฐกิจ เรื่องอื่นของเขา เรายังสนใจอยู่ เป็นเหตุให้ *กนิษฐากาญจนจวรี* ได้ใช้เวลาว่างจากงานประจำ เขียน *พจนานุกรมญี่ปุ่น-ไทย-อังกฤษ* ตีพิมพ์ออกมาได้รูปเล่มที่กระทัดรัด สวยงาม น่าเก็บไว้ค้นคว้าหาความรู้ไว้ต่อต้านญี่ปุ่นในครั้งต่อไป ในกระบวนหนังสือกลอนที่ออกาวขณะนี้ คงไม่มีเกิน *จูเลียส ซีซาร์* ที่ *ทวีปวร* นำมาแปลเป็นบทกลอน จากของเดิมที่เป็นบทละครของ *วิลเลียม เชกสเปียร์* อันเป็นเรื่องราวที่แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ แแยงชิงอำนาจทางการเมือง ของนักการเมืองมาได้ทุกยุคทุกสมัย ดังคำอุทานของซีซาร์

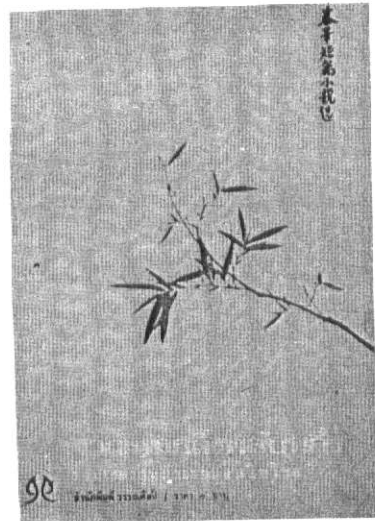
ก่อนตายที่ว่า “*แกด้วยรี, บรูตัส? สุดคาดการณี่ ถ้ากระนั้นวายปราณเกิดซีซาร์*” นั้น เป็นคำที่จอมเผด็จการใช้เป็นคำอุทานได้ทุกคน และทุกยุคทุกสมัย ในวาระที่สิ้นอำนาจ หนังสือเล่มนี้ มีคำนำและข้อเขียนของ *เสนีย์ เสาวพงศ์* กับ *สุภา ศิริมานนท์* ประกอบตอนต้นเรื่องด้วย

มีหนังสือที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิเศษ เฉพาะที่กำลังเผชิญหน้าคนกรุงเทพฯ อยู่เวลานี้ คิวที่จะได้สนใจหาอ่าน แต่คงหาซื้อไม่ได้ คือ *บันทึกการสัมมนาเรื่องปัญหานครหลวง* ของจุฬาฯ ซึ่งได้แสดงให้เห็นและเข้าใจถึงเหตุและทางแก้ในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาของสิ่งแวดล้อมเป็นพิษในกรุงเทพฯ ที่เป็นนครหลวงของเราอยู่เวลานี้ ไร้อย่างละเอียด ทุกแง่ทุกมุม อ่านจบแล้ว ให้คิดอยากหนีออกไปจากนครที่กำลังเดินทางไปสู่ความตายแห่งนี้ เฉกเช่นเดียวกับนครหลวงแห่งอื่นๆ ในโลกนี้ แต่ถ้าหาอ่านไม่ได้ ก็ลองอ่านบทสรุปย่อที่มีอยู่ในคอลัมน์ ‘คนกับสิ่งแวดล้อม’ ในเล่มนี้และเล่มต่อๆ ไปอีกก็ได้

ผู้สื่อข่าววรรณกรรม

หนังสือรวมเรื่องสั้นซึ่งแปลมาจากภาษาจีนชุดนี้ นอกจากจะมีความสนใจในแง่ของวรรณกรรมแล้ว ยังมีความน่าสนใจในแง่ของการศึกษาทางด้านสังคมอีกด้วย ในฐานะที่เป็นผลงานสร้างสรรค์ของชนกลุ่มน้อยกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดในประเทศนี้ ซึ่งเราไม่ค่อยมีโอกาสได้รับรู้ ทั้งที่คนจีนได้เข้ามาอยู่ในเมืองไทยเป็นเวลานาน และได้สร้างสรรค์วรรณกรรมโดยใช้ภาษาของตัวเองมาด้วยกัน ทั้งนี้ก็เป็นด้วยเหตุของการขาดแคลนนักแปลและความไม่ค่อยสนใจของเรานั่นเอง แม้จะได้มีนักแปลอย่างเช่น อารีย์ ลีวัระ และคนอื่นๆ ในสมัยต่อมา จะได้ทำงานแปลวรรณกรรมอันที่ผลิตขึ้นในไทยออกมาบ้าง แต่ผลงานส่วนใหญ่ก็ยังกระจุกกระจายและมักจะถูกลืมเลือนไปเสียเป็นส่วนใหญ่ การรวบรวมเรื่องสั้นของนักเขียนจีนในไทยมาแปลและจัดพิมพ์เป็นเล่มขึ้นครั้งนี้ จึงเท่ากับเป็นการเปิดศักราชให้ได้อีกโอกาสชื่นชมกับวรรณกรรมของเพื่อนร่วมแผ่นดินได้อย่างเป็นขั้นเป็นบันไดอีกครั้งหนึ่ง

เรื่องสั้นที่รวมอยู่ในหนังสือเล่มนี้มีอยู่ ๖ เรื่องด้วยกัน ผู้รวบรวมไม่ได้บอกถึงเหตุผลในการคัดเลือกเอาเรื่องเหล่านั้นมา และก็ไม่ได้บอกด้วยว่าจะยังมีชุดต่อๆ ไปอีกหรือไม่ แต่จากการสอบถามเพื่อนที่รู้ภาษาจีนบางคน ทำให้ได้รู้ว่า ความจริงยังมีเรื่องสั้นจีนที่เขียนขึ้นในไทยอีกมาก รวมทั้งเรื่องที่เขาเห็นว่าดีกว่าที่คิดมาลงในเล่มนี้ด้วย จึงทำให้ผู้วิจารณ์อยากคิดไปว่า เรื่องสั้นทั้ง ๖ เรื่องนี้คงยังไม่อาจถือเป็นเรื่องที่ดีที่สุดเท่าที่มีอยู่ได้ ดังนั้นการวิจารณ์หนังสือเล่มนี้จึงย่อมเป็นการวิจารณ์เฉพาะเล่มมากกว่าที่จะเป็นการวิจารณ์เรื่องสั้นจีน

จากเหมยถึงพลับพลึง
รวมเรื่องสั้นนักเขียนจีนในไทย
(สำนักพิมพ์วรรณศิลป์) ๒๐๒ หน้า ราคา ๗ บาท

เรื่องสั้นที่เด่นที่สุดเล่มนี้คือเรื่อง ขโมย และ ก็นิวาห์ ที่ว่าเดิมนั้นพิจารณาทั้งในแง่ของศิลปะการเขียนเรื่องสั้นและเนื้อหาสาระ เมื่อเทียบกับเรื่องอื่นๆ ซึ่งถึงเนื้อหาสาระจะไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันมากนัก แต่ทางด้านศิลปะการเขียนเรื่องสั้นก็อาจจะหย่อนกว่ากันอยู่บ้าง เรื่อง ขโมย นั้นมีเค้าโครงแนวเก่า สะท้อนให้เห็นความยากจนความเดือดร้อนของคนจนที่ต้องตัดสินใจไปเป็นขโมย แต่ก็เป็นเรื่องเล่าที่เขียนได้อย่างสละสลวย ลำดับเรื่องดี และมีฉากที่ให้ความเพลิดเพลิน โดยไม่ถึงกับฟุ่มเฟือยเหมือนนิยายตลาด เรื่องนี้เข้าใจว่าเขียนในปี ๑๙๕๙ หรือ ๑๙๖๐ ปีมาแล้ว (ในหนังสือ พิมพ์เป็นปี ๑๙๕๕) ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นจริง ก็ต้องนับว่าเป็นเรื่องที่ดีเรื่องหนึ่งของยุคสมัยนั้น ส่วน ก็นิวาห์ เป็นเรื่องกึ่งขบขันกึ่งสมเพช สะท้อนให้เห็น

ถึงความเชื่ออันงมงายของคฤสมรส ซึ่งต่างฝ่ายต่างถูกพ่อแม่ของตนบั่นทอน ให้อ่อนในเรื่องเคล็ด (ที่จะทำลายอีกฝ่ายหนึ่งในวันต่อไป) เสียจนระแวงแคลงใจ ทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งและเลิกลากันไปเพียงคืนแรกของการแต่งงาน แม้เนื้อหาตลกออกจะเป็นเรื่องสนุกๆมากกว่าจริงจัง แต่ก็เป็นการโจมตีประเพณีที่ล้าหลังได้อย่างมีศิลปะ (ของการเขียนเรื่องสั้น) เมื่อเทียบกับเรื่องสั้นอื่นๆ ในเล่มเดียวกัน ซึ่งมักเป็นเรื่องเล่าขานยาวอันเป็นลักษณะที่สืบทอดมาจากกนิทานนิยายสมัยเก่าๆ

เรื่องสั้นอื่นๆ ซึ่งส่วนมากเขียนเมื่อสิบปีที่แล้ว เช่นเรื่อง มิตรภาพ สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับคนจีน ซึ่งเป็นเพื่อนกันมาตลอด มีเนื้อหาสาระในทางส่งเสริมความเข้าใจระหว่างคนจีนกับคนไทยอย่างตั้งใจ จึงหย่อนในทางศิลปะอยู่บ้าง แต่ก็มีข้อสังเกตถึงความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมที่น่าสนใจเช่น การที่เพื่อนคนไทยพูดว่า "ก้นยกย่องความอดกลั้นของคนจีนจริงๆ ข้อนั้นก้นหัดอย่างไรก็ไม่สำเร็จ และคงไม่มีคนไทยคนไหนทำได้" เพียงประโยคนี้ก็อาจจะให้คำตอบต่อข้อสงสัยที่ว่า ทำไมคนไทยถึงทำมาค้าขายไม่ขึ้นเหมือนคนจีนได้ไม่น้อยทีเดียว

เรื่อง ทูเรียน สะท้อนความยากจนได้ชัดเจน และรู้จักเลือกแง่มุมที่น่าสนใจ แต่การจบแบบถูกโชคชะตาซ้ำเติมด้วยอุบัติเหตุ ออกจะเป็นเรื่องที่คนชอบเขียนกันอยู่จนเพ้อ และตมุงจะสร้างความน่าสงสารที่ขาดความเกี่ยวข้องกันจนเกินไป ทำให้เรื่องอ่อนไปกว่าที่ควร

เรื่องนักข่าวภูธรเป็นเรื่องสั้นขนาดยาวกล่าวถึงชีวิตการต่อสู้ของนักข่าวที่มีอุดมคติ ลักษณะการเขียนเป็นเรื่องราวแบบเก่า ก่อนข้างลำสมัย แต่ก็ เป็นเรื่องสั้นที่พออ่านได้ และค่อนข้างมีสาระกว่า

เรื่อง กุหาสน์มหาภัย ซึ่งแม้การพูดคำโคลงเรื่องจะพอใช้ได้ แต่เนื้อหาที่ออกจะหลอนๆ และดูไม่ค่อยมีเป้าหมายอะไร

กล่าวโดยส่วนรวมแล้ว แม้เรื่องสั้นเงินที่ปรากฏในเล่มนี้จะยังไม่อยู่ในขั้นก้าวหน้ามากนัก แต่ก็คงเป็นเรื่องสั้นที่อยู่ในเกณฑ์ดี เมื่อเทียบกับเรื่องสั้นไทยโดยทั่วไปในสมัยเดียวกัน และเป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นสภาพการใช้ชีวิตของคนจีนในไทยได้พอสมควรแม้จะไม่ได้มากเท่าที่นักสังคมวิทยาจะคาดหวัง การแปลเท่าที่สังเกตเอาโดยไม่สามารถเทียบกับต้นฉบับจริงได้ ก็ทำได้ค่อนข้างเรียบร้อย สมควรที่จะได้รับการสนับสนุนให้มีการคัดเลือกวรรณกรรมจีนในชุดอื่นๆ มาแปลในโอกาสต่อไปอีก

วิทยากร เชียงกุล

กรุงเทพมหานคร

History of the Thai Revolution: A Study in Political Behaviour

by Dr. Thawatt Mocarapong PP. 251 Price \$6.00

คุณรวช มกรพงศ์ เท่าที่ผู้วิจารณ์ทราบเป็นนักรัฐศาสตร์ แต่หนังสือเล่มนี้ซึ่งเป็นหนังสือที่ตัดแปลงมาจากวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก กลับเป็นหนังสือแบบประวัติศาสตร์

คุณรวช ได้บรรยายถึงประวัติการปฏิวัติของไทยในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๗๘ ซึ่งได้มีการทำ ความถึงสาเหตุ หรือตัวแปรผันที่มีส่วนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการปกครองตลอดถึงการกล่าวถึงประวัติส่วนตัวของผู้ก่อการปฏิวัติ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์ด้วย

ส่วนสำคัญของหนังสือเล่มนี้ตกอยู่กับเหตุการณ์หลังปฏิวัติ ๒๔๗๕ โดยคุณรวชได้บรรยายถึงการช่วงชิงอำนาจกันระหว่างนักการเมืองในคณะ

ผู้ก่อการ และระหว่างกลุ่มอนุรักษ์นิยมกับกลุ่มผู้ก่อการ คุณธวัชมีความเห็นว่า การช่วงชิงอำนาจและการขัดกันทางการเมืองของผู้นำไทยในสมัยนั้นเกิดจากการแข่งขันชิงดีกัน ในทางส่วนตัวมากกว่าความแตกต่างกันในอุดมการณ์ทางการเมือง และผลจากการปฏิวัติปี ๒๔๗๕ ซึ่งเปลี่ยนระบบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบบประชาธิปไตยนั้น แม้จะไม่เกิดการนองเลือด แต่ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ไม่ได้มีการแก้ไขก็นำมาสู่การนองเลือดเมื่อเกิดการปะทะกันด้วยกำลัง

ผู้ที่มีพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย อาจารย์ สึกอึดใจบ้างเล็กน้อยเมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้ กล่าวคือไม่ค่อยมีอะไรใหม่ เนื้อหาของหนังสือส่วนใหญ่เป็นการกล่าวถึงข้อเท็จจริง (Facts) การใช้ศัพท์ในเล่มก็ไม่สู้จะระวังความหมาย เป็นต้นใช้คำว่า Rebel, Coup และ Revolution ปนกันไปหมด

จุดอ่อนของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่ว่าเป็นการบรรยายข้อเท็จจริงเสียส่วนใหญ่โดยไม่ได้วิเคราะห์

ให้ลึกซึ้งเท่าที่ควร นอกจากนั้นก็ไม่ได้เอาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาผูกเป็นทฤษฎีที่แสดงถึงความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรผู้นำและตัวแปรมันตาม กล่าวคือไม่มีการ Conceptualization แม้บทสรุปก็เป็นการบรรยายข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเป็นส่วนใหญ่

ส่วนดีเด่นของหนังสือเล่มนี้คือเป็นหนังสือที่เสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การปฏิวัติไว้อย่างละเอียด โดยใช้หลักฐานอ้างอิงจากคำราและเอกสารภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นหนังสือที่นักวิชาการฝรั่งอาจเขียนได้ยาก สำหรับผู้ซึ่งต้องการมีพื้นฐานประวัติการปฏิวัติของไทยในช่วงระยะ ๓ ปี ดังกล่าว หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ผู้วิจารณ์ขอแนะนำ สำหรับผู้ที่มีพื้นความรู้อยู่แล้ว แต่ต้องการใช้อ้างอิงข้อเท็จจริง หนังสือเล่มนี้ก็เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ลิขิต ธีรเวคิน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข่าวในวงการหนังสือ

ในประเทศ

ระยษนี้มีมติยสารออกใหม่ถึง ๓ เล่ม เล่มแรกชื่อ เพื่อน ซึ่งคณะผู้จัดทำส่วนหนึ่งก็เป็นชุดที่เคยทำ ชาวบ้าน มาแล้ว หัวเรือใหญ่คือ ธนศักดิ์ จริยะโสภิต ฉบับแรกนี้อะไร ๆ ก็ยังดูไม่ลงตัว ชาวว่าฉบับที่ ๒ จะให้เข้มข้นขึ้น ส่วนอีกฉบับหนึ่ง ชื่อ บุรพว เมื่อแรกที่โฆษณาาก็ทำท่าว่าเชิญนักเขียนได้หลายสำนักมาร่วมเขียน แต่พอออกมาแล้วก็ให้ได้อดลิ้นไอตามแบบฉบับลอมฟางและเจ็ดสอวบันตติมาด้วย ไม่ว่าจะป็นหัวคอลัมน์

และวิธีการเสนอเรื่อง หวังว่าต่อไปจะค่อย ๆ จางลงมาร่วมสมัยยิ่งขึ้น อีกเล่มหนึ่ง เป็นหนังสือประเภทวิชาการ ชื่อ วารสารอ็เลิศรอนนิคส์ ของชุมนุมวิชาการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาฯ ซึ่งพยายามเสนอเรื่องเพื่อให้มนุษย์ผู้ตกเป็นผูบริวิโลกอ็เลิศรอนนิคส์สำเร็จรูป เพราะแรงโฆษณาให้ใ้ได้รู้จักเรียนรู้ทฤษฎีและกรรมวิธีในการประดิษฐ์ รู้ทั้งคุณและโทษ หวังว่าคงจะพยายามขจัดช่องว่างความรู้ในเรื่องนี้ ของคนไทยให้หมดไปได้ หนังสือประเภทนี้ คนไทยยังขาดความ (อ่านต่อหน้า ๑๑๙)

ฉบับนี้ ที่บอกว่าจะเสนอว่าด้วยเรื่องทั่วไป ก็มีเพียงส่วนหนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่ง เราได้เสนอออกมาในแนวปัญหาว่าด้วย "อุดมการกับสังคมไทย" ซึ่งก็เป็นเพียงการเสนอทัศนะทั่วไป หาได้ลงเอยเป็นข้อยุติออกมาไม่ว่า อุดมการ นั้น ๆ คือสูตรสำเร็จว่าด้วยลัทธิในลัทธินี้ อย่างไรก็ตาม อุดมการในทัศนะของเรา เป็นหลักชี้ว่า เพื่อประโยชน์สุขอันเป็นหลักชัยของประชาชนส่วนรวม โดยพยายามแสวงหาหรือค้นหาให้ได้ มา เพื่อเป็นจุดนำให้ชีวิตทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประชาชนในชาติ เดินไปสู่หนทางที่เหมาะสม และตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งการปฏิบัติได้ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชนผู้เป็นแรงงานผลิตให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

เมื่อวันที่ ๑๓-๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ ฝ่ายปฏิคมของสมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ได้จัดสัมมนาว่าด้วย ปัญหาอุดมการกับสังคมไทย บันทึกการสัมมนาครั้งนั้น ได้รับการตีพิมพ์เป็นเล่มต่อมาภายหลังการปฏิวัติ ๑๗ พฤศจิกายน ผ่านไปร่วมประมาณ ๑ ปี ข้อเสนอและบทสรุปความเห็นที่ว่าด้วยอุดมการครั้งนั้น มีหลายประเด็น ซึ่งที่ประชุมเห็นพ้องร่วมกัน แต่บางประเด็นยังคงคลุมเครือไม่แจ่มชัด เราจึงให้ วารินทร์ วงศ์หาญเขาวี วิจารณ์บันทึกการสัมมนาคราวรวมไว้ในเล่มนี้ และขอให้ สุรพงษ์ ชัยนาม เขียนบทความ 'ปัญหาว่าด้วยอุดมการ' เพิ่มเติมสืบต่อจากประเด็นที่ร่วมสัมมนากันมาอีกครั้งหนึ่ง สำหรับบทความของ กมล สมวิเชียร และ ไพฑูรย์ สายสว่าง

ถือได้ว่าเป็นการเสนอทัศนะในแง่มุมมองรายละเอียดเกี่ยวกับอุดมการของปัญญาชน และข้อแตกต่างทางแนวความคิด ระหว่างทหารและพลเรือน เป็นต่างหากมารวมไว้ด้วย ในการสัมมนาครั้งนั้น ข้อสรุปมีกล่าวไว้เด่นชัดอยู่ข้อหนึ่ง ก็คือเราต้องการอุดมการ "สังคมนิยมแบบเสรีประชาธิปไตย" แม้จะไม่มีรายละเอียดกล่าวไว้เด่นชัดเราก็มองว่า *สังคมนิยมกับสังคมไทย* อาจจะนำอุดมการดังกล่าวมาเสนอต่อท่านผู้อ่าน โดยจะหาผู้ศึกษารายละเอียด ทั้งในแง่ทฤษฎีและการปฏิบัติ - เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหา *สังคมนิยมกับสังคมไทย* เป็นแนวเรื่องพิเศษต่างหากออกไปอีกเล่มหนึ่งในไม่ช้านี้ โดยจะไม่มองเฉพาะแต่ในสังคมไทยเท่านั้น หากแต่จะเปรียบเทียบและนำแนวคิดทางสังคมนิยมในประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ทั้งในเอเชีย ออฟริกา และลาตินอเมริกา มาประกอบด้วย ขอท่านอดใจรอต่อไปสักพักหนึ่งก่อน จนกว่ากองบรรณาธิการของเรามีเรื่องพร้อมจะนำเสนอต่อท่านได้

จากเมื่อฉบับที่แล้ว ถึงแม้จะ 'ตัดไม้ข่มนาม' ระวังตัวไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดในการพิมพ์ แต่ก็ปรากฏว่ามีที่ผิดจิง ๆ ออกมา ๒ แห่งคือ รูปในเรื่องของบรรณาธิการเองพิมพ์หัวกลับ และปริศนาคือผู้บังคับการกองปราบปราม สามยอด ในหน้า ๗๖-๗๗ นั้น ที่บอกว่า พ.ต.ต. วิเชียร แสงแก้ว นั้น ที่ถูกต้อง คือ พ.ต.ต. วิเชียร แสงแก้ว ในการนี้ ทางกองบรรณาธิการได้แก้ไขโดยพิมพ์เฉพาะยกที่ผิดขึ้นใหม่ แต่ก็มีอีกประมาณ ๑,๐๐๐